

COMMENTARIVS

DE VOTO. PAVPERTATIS,
DEQVE FINE RELIGIONIS,
Deque contingentibus ea in
cap. Non dicatis.
xij. quæst. j.

*Cui adiunguntur alij duo Commentarij in cap. Nullam.
xviiij. quæst. ij. & in c. Statuimus. xix. q. ij.
ut eius auctaria.*

Ad gloriosissimam, eandemque potentissimam Cœlorum
Reginam virginem matrem Mariam
Roncæuallis patronam.

*Auctore MARTINO ab AZPILCVETA
Doctore Nauarro, Roncæuallis alumno.*

L V G D V N I,
Apud Gulielmum Rouillium, sub scuto Veneto.

M. D. L X X V.

Cum Privilegijs & licentia Superiorum.

*Insignis forma, doctrina insignior vnus:
At superat summi cultus vtrumque Dei.*

GREGORIUS PAPA XIII.

MOTU proprio, &c. Dilecto filio Martino ab Azpilcueta Doctori Nouarro, Cathedra primae functionis sacrorum Canonum inclita Vniuersitatis Conymbricensis iam pridem rube donato, in R. Cur. nostris, sacra, nostra in foro conscientia Penitentiaria obsequiis resideti. Nuper à s. re. Pio Papa V. praedecess. nostro, emanarunt litera tenoris sequentis. Dilecto filio, Martino ab Azpilcueta, Decretorum Doctori, Pius P. V. Dilecte fili, salutem & Apostolicam Ben. &c. Dudum à s. re. Paulo P. P. III. praedecessore nostro, emanarunt littera tenoris sequentis: Dilecto filio Martino de Azpilcueta Decretorum Doctori, primariam cathedram Iuris Canonici in vniuersitate studij Conymbricen. actu regenti. Paulus P. P. III. Dilecte fili salutē & apost. ben. &c. Cum (sicut nobis exponi fecisti) ut aliis iuxta traditum tibi à Deo talentum, prodesse posses, nonnullas lecturas super voluminibus Decreti & Decretaliū, non sine maximis laboribus & vigiliis ad laudem diuini nominis, cuius ope literaria rei, & Christiana Reip. consuluisse & profecisse credis, scribendo composueris & compilaueris, easque de proximo, tuis propriis expensis, in lucem edere & imprimi facere intendas. Pro parte tua nobis fuit humiliter supplicatum, ut tibi, quod lectura huiusmodi absque tuo consensu imprimi non possint, ut tuarū vigiliarum effectu lateris, concedere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos, volētes te specialis gratiae fauore prosequi, huiusmodi supplicationibus inclinati, tibi quod ad septenniū à die quo tu lecturas praedictas imprimi feceris, computandum, nullus alius per vniuersum orbem Christianum constitutus, lecturas ipsas, vel earum aliquam partem imprimere aut imprimi facere: vel impressas in sua domo aut alibi habere & tenere, nec illas vendere, seu mutuo aut ex dono, vel alias donare possit, auctoritate Apostolica, tenore praesentiū, de speciali gratia indulgemus. Distriktius inhihentes in virtute sancta obedientia, & sub excommunicationis poena, eo ipso si contra factum fuerit incurrenda, omnibus & singulis cuiuscunque status, gradus, ordinis, & conditionis existentibus, & quauis etiam Apostolica auctoritate aut facultate fungentibus, per vniuersum orbem constitutis, ne lecturas huiusmodi vel earum aliquam partem, absque tuo expresso consensu & licentia septennio praedicto duntaxat durante, imprimere seu imprimi facere, aut vendere seu donare praesumant. Non obstant. constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac quarumcunque Prouinciarum, & locorum statuis & consuetudinibus etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis: nec non priuilegiis, indultis & literis Apostolicis quibusuis Prouinciis, & illarum personis ac vniuersitatibus & collegiis, etiā per nos, & Sedem Apostolicam sub quibuscunque tenoribus & firmis, ac cum quibusuis clausulis & decretis, etiam derogatoriis derogatoriis, vel alias quomodolibet concessis, confirmatis & etiam iteratis vicibus innouatis. Quibus omnibus, etiam si de illis, eorumque totis tenoribus, specialis, specifica, expressa, & indiuidua, ac de verbo ad verbum non autem per clausulas generales id importantes, mentio seu quauis alia expressio habenda, aut exquisita firma ad hoc seruanda foret: tenores huius-

*modi, ac si de verbo ad verbū infererentur, presentibus pro expressis, & de verbo ad verbum insertis habentes, illis alias in suo robore permanfuris, hac vice duntaxat, specialiter & expresse derogamus: ceterisque contrariis quibuscunque. Dat. Ro. apud Sanct. Pet. sub annulo piscatoris. Die viij. Ian. M. D. XLIII. Pontificatus nostri anno nono. L. de Torres. Et deinde. Cum sicut nobis nuper exponi fecisti: tu, qui (sicut asseris) rogeris à multis, ut opera tua tam prius edita, quam nondum edita, qua super iure Pontificio, & super pertinentibus ad declarationem illius habes composita, typis excudi faceres, idque facere proponas (vitu comite, & Deo iuuante) impensis tuis, & te presente, quo correctiora, auctiora, & pientiora prodeant. Nobis humiliter supplicari fecisti, ut in premissis oportune providere de benignitate Apostolica dignaremur: Nos te amplioris gratia fauore prosequi volentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, Apostolica auctoritate tenore presentium, Declaramus intentionem Nostram, esse ut dicti Pauli predecessoris littere, qua de lecturis loquuntur, habeant etiam locum in aliis Commentariis, libris, & tractatibus, qua tu edideris super eis qua pertinet ad prefati Iuris Pontificij declarationem. Non obstantibus omnibus supradictis, qua idem Paulus predecessor in dictis prainsertis literis voluit non obstare. Dat. Ro. apud Sanct. Pet. sub annulo piscatoris. Die xvij. Maij. M. D. LXXI. Pontificatus nostri Anno Sexto. P. Tarus. B. De Castro. Nos eundem Martinum specialibus fauoribus & gratiis prosequi volentes, statuimus, pradietoque Martino concedimus. Motu simili, & ex certa nostra scientia litteras fael rec. Pauli III. & Pij V. predecessorum nostrorum prainsertas, locum habere, & se extendi in his qua de lecturis & aliis loquuntur in quibuscunque Commentariis & tractatibus qua idem Martinus ediderit super pradieti iuris Pontificij declaratione et interpretatione, & praesertim super **MANUALI CONFESSARIORVM** ab eo prius lingua Hispana edito, nunc recognito, aucto, Latinitateque donato, non obstantibus omnibus, qua pradieti predecessores voluerunt non obstare: presentisq; nostri Motus proprij solam signaturam sufficere, & ubique fidem facere in iudicio et extra, regula contraria non obstan. volumus et mandamus. Et insuper quia difficile foret presentem nostrū Motum proprium ad quacunq; loca deferri: volumus, & apostolica auctoritate decernimus, ipsius transumptis, vel exemplis, etiam eisdem libris, lecturis, Commentariis, Manuali, & aliis operibus huiusmodi impressis, plenā & eandem prorsus fidem ubique in iudicio et extra adhiberi, qua presenti originali adhiberetur.*

Placet V.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum Non.
 Nouemb. Anno. I.

S V M M A R I V M.

- Causa compositionis horum trium Commentariorum, nu. 1.*
Gregorij XII I. nonnulla peculiaris, nu. 1.
Auctor cur ausus hos Commentarios Virgini matri dicare, nu. 2.
Finis actus virtutis secundarius, possunt esse temporaria, nu. 2.
Virtutis actus eo melior, quo à fine temporali purior, nu. 2.
Vita hæc hyppodromus, & grande theatrum, nu. 2.
Tempus rerum cognitionis parens, nu. 3.
Verbis iuuentus, & rebus senectus attentior, nu. 3.
Canonicorum Regularium nomenclatura defensa, nu. 4.
*Don Didacus à Leyua siue Couarruias cur magis Authori, quàm alijs
suspiciendus, nu. 4.*
Iohannes à Cardona doctor laudatus, nu. 5.
Battologia non omnis eiusdem verbi repetitio, sed superflua tantum, n. 5.

Christiano Candido que Lectori.

PERÆPRETIUM me facturum existimaui, Christiane lector, si præmonero te causas, quas considerare potes, circa horum trium commentariorum compositionem, dedicationem, & styli in comminiscendo antiqui mutationem. Circa compositionem quidem, cur prætermittis quibusdam alijs, quos in opusculis meis promitto commentarijs, hos quos nunquam antea conceperam concinnauerim, iidemque currente rota, pro vrceolis, exierint (vt ille^a ait) canthari. Huius rei causa fuit animus satisfaciendi pro viribus S. D. N. Gregorio XII I. Pont. max. eidemque iuxta nomen suum vigilantissimo, b omnis sapientia, omnisque prudentia, vtriusque præsertim iuris callentissimo, pietate, iustitia, æquitate, in recto constantia, magnanimitate, ac in opera pia magnificentia nemini secundo: qui dignatus fuit ab hinc circiter anno iubere, vt monstrarem iure probata quædam elogia à me illi ad statum Regularem spectantia proposita, nam quum vt id facerem, scripsissem multa vsui religionum publico vtilia, à nullo (ni fallor) pro dignitate tractata, & ad respondendum varijs variarum regionum & religionum varijs de causis & negotijs ad urbem venientibus, tum in sacro pœnitentiariae prætorio (cui parum meritis assisto) tum extra illud necessaria ne illa perirent, visum fuit (post excussum anno proximo circiter Calendas Nouembris Manuale confessorum latinitate donatum) comminisci in cap. Non dicatis, 12. quæst. 1. cuius commentario inferentur. Cumque catena catenam trahente, multo eiusdem generis plura occurrerent, quàm ille capere posset, varijs regularibus, varia negotia in urbem importantibus, decreui ea inferere commentario cap. Nullam, 18. q. 2. Cum item in illud commentanti occurrerent eiusdem farinae complura, quæ illius commento commodè non poterant includi, opus fuit tertio commentario in cap.

a Horat. in
 Poet.
 b Câr. post
 alios in pro
 æm. Decre
 tal. et D.
 Ant. nin.
 part. 2. tit.
 12. cap. 3. in
 princ.

2 Stafuimus, 19. quæst. 3. tametsi conati simus quanta maxima breuitate potuimus, uti, abstinendo ab extrariis, similibus, contrariis, parergis & nimia authorum variorum citatione, qua nostra ætate volumina verbis magis quam sententiis, & earum expensione multum excrefcunt. Ideo autem eandem materiam in diuerfa loca digessimus, quia diuerfis eiusdem præcipuarum quæstionum scolopulis complanandis, diuerfa visa fuere aptiora. Circa vero dedicationem, cum alia mea vix fuerim ausus principibus mortalibus nuncupare, hos tamen commentarios ausus fuerim dedicare immortalis, & non quali quali, sed præpotentissimæ cæli, terræque Reginæ, totus cui militat æther, quam trepidant hercibi, cui terra, fretumque vota, precesque ferunt: huius nouitatis causa fuit, primum id quod in primi cōmentarij principio insinuatur. Deinde ætas octogessimum primum annum iam iam clausura, qua moneor meæ religiosæ professionis plusquã hætenus meminisse debere, & terrena in eius initio contempta, nunc etiam obliuisci, & mecum reputare illud ad Deum patriarchæ nostri Augustini: ^c Minus te amat, qui tecũ aliud nisi propter te amat: & audire sape illud: ^d Obluiscere populum tuum, & domum patris tui: imitariq; vel è longinquo dicentem, ^e Viuere mihi Christus est: & quod quamuis liceat virtutis actui (in scopum & finem primarium Deo, vel alio scopo & fine apto proposito) alium in minus principalem, & secundariũ fauorem humanũ apponere: ^f longe tamen melius est, solum Deum, vel solum alium virtuti aptum scopum, puta beatitudinem rectamve agendi rationem mente ab omni mixtura temporalis cōmodi pura, intendere. Alta item mente reponere illud Apostoli: ^g Stabimus ante tribunal Dei, &c. quod graphice quidã ^h expressit illo tetrasticho:

c Lib. 10. cõ
fess.

d Psal. 44.

e ad Phi. 1.

f Late tradimus in c.
cum minister 23. q. 5.
num.

g Rom. 14.

h Baptista

Mant. de

contemnen

da morte.

i Eccle. 14.

k Marc. 12

Vita hæc hyppodromus, vita hæc est grande theatrum,

In quo cuique suus dat sua iura labor.

Quisque sibi sudat, sunt qui se in sidera tollant,

Sunt qui ad Plusonem præcipitanter eant.

Quo ne ruam, ad tantæ Reginæ, in qua omnis gratia viæ & veritatis, omnisque spes vitæ, & virtutis, ⁱ dexteram & sua confugio supplex altaria, certus quod in eis etiam farre humili corde oblato litatur, vt duobus minutis vidua euangelica ^k litauit.

Circa vero antiqui styli in comminiscendo mutationem, ea causa fuit, cur qui iunior in aliis maiorem operam Theoricis multis verbis dilatandis, & interdum obnubilandis, quàm practicis resolute vsui quotidiano accommodandis, & serenandis dederim, nunc contrarium senior in his fecerim, quod tarde penitius cœperim agnoscere distichon illud ^l quod pene infans edidiceram:

l Sententia

Thaletis

Miles.

Copia verborum, rerumq; inscitia versat

Mortales, tempus perficit, atque sapit.

Quod ipsum in causa fuit, cur olim ad verborum significationem attetior, late de illa disputare solerẽ, nunc rebus magis aptandis propensior fui, ideoq; tanta de Canonicis regularibus ipse Canonicus regularis tractas, de nomenclaturæ ipsorum aptitudine, tanquã de re parum vtili, nihil tetigerim. Quod quia subodoror displicere nonnullis egregia prudentia præditis, paucis resoluam. Quidam ^m enim vir egregius, quem ob eius natale solum & insignẽ eruditionem suspicere dum viueret solebam, & vita defunctum veneror, nõ satis

m Lud. Vi.

Valent.

grauter

grauiter super cap. 15. lib. 3. de ciuit. Dei B. Augustini, notauit præfatam nomenclaturam Battologia, & professores eius ignorantia Græci sermonis, & vanitatis. Battologia quidem, quod hæc duo, Canonicus & regularis, sunt synonyma, & ob id superflue congeminata: ignorantia vero, quod professores eius id ei visi sunt ignorasse. Vanitatis autem, quod geminata dictione nimiam videntur sibi arrogare sanctitatem. Quæ nõ satis caute fuisse obiecta, grauiter monstrat eruditissimus idemque Reuerendissimus Episcopus Segobien. Don Didacus à Leyua, Præses consilij regij illustrissimus olim Auditor noster feruentissimus, nunc autem, & magister admodum suspiciendus, & pater pientissimus, & dominus obseruandissimus in repetit. Clement. 1. de homicidio prima part. & post eum, & Ioan. de nigra valle, & Augustin. Ticin. Doctissimus idemque religiosissimus Ioannes Trull. ⁿ post quem etiam monstrare parat acutissimus omnique literarum genere ornatissimus Doctor Baptista à Cardona, in quibusdam quas manu scriptas mihi ostendit obseruationibus, quod merito fieri nos monstramus. Primo quidem quod non fuit modestia censere tot, tanti, omniumque ordinum antiquissimi viros, Græce & Latine peritissimos, ignorasse (canon) Græce idem quod Latinis (regula) sonare, quod quisque vel annulus Canonum auditor nouit ex cap. canon 3. dist.

n Lib. 1. ca.
7. de ordin.
Canon. reg.

Deinde quod non fit in ea eiusdem verbi congeminitio, sed diuersorum diuersæ linguæ, licet idem significantium, quæ frequenter non Battologiam, sed expositionem operatur, vt in illo Christi Marci 14. Abba pater, omnia possible sunt tibi, & in illo Rom. 8. Clamamus Abba pater, & ad Galathas 4. Clamantem Abba pater. In quibus dictioni Hebraicæ [Abba] quæ idem quod [pater] sonat, adiungitur quasi expositiue Latina [pater]

III. Quod non omnis eiusdem verbi geminatio siue repetitio est battologia, sed tantum superflua quæ nil operatur, non enim battologus, sed grauissimus affectus excitator putatur Dauid in illo Psal. Deus Deus meus respice, & in illo psal. Deus Deus meus ad te de luce vigilo. Nec Christus in cruce clamans Eloy eloy. nec Poeta, Ah Coridon, Coridon, quæ te dementia cœpit: Et in proposito nomenclatura præfata geminata mouere potest nominatum ad attentius expèdendum regulæ suæ seruandæ obligationem, dum se audit bis appellari regularem. Nam & apud Iurisconsultos eiusdem clausulæ vel dictionis geminatio plurimùm operatur, auget enim fideicommissum. l. Balista, ff. ad tribell. addit effectum clausulæ certæ scientiæ, & clausulæ non obstante, & alia quæ tradunt latè Felin. & citati ab eo in cap. Si quando, vers. geminatio, num. 14. & in cap. Nonnulli, nu. 14. de rescript.

IIII. Quod non sumpserunt sibi, vt ille innuit Canonici regulares illud nomen, sed cõcilia œcumenica, & Ponti. max. sic eos appellarunt, in cap. Nullus, & cap. Mandamus, 19. quæst. 3. & in rub. de stat. monach. & Canon regul. & in cap. Quod Dei timorè, & in cap. In singulis vers. hoc ipsum eod. tit. nec abs re, quoniã verbum [Canonicus] genus est continens duas species clericorum, Alterum eorum qui viuunt simul ex communi ecclesiæ patrimonio, sed etiã habent, vel possunt habere patrimonia secularia separata, de quibus agit c. Quoniam, de vir. & hon. st. cler. Alterum eorum qui viuunt simul ex communi ecclesiæ patrimonio, sed non habent, nec habere possunt patrimonia separata,

& ideo merito alij appellantur simplici nomine Canonici, quasi vno modo regulares, & alij Canonici regulares, quasi duplici obligatione vitæ canonicali astricti. Ex quo infertur quod Canonicus regularis propriè appellatur Canonicus, vt homo animal, quia species propriè continetur sub nomine generis, vt eleganter dicit Bald. recept. in l. 2. C. de iur. au. an. qua ratione rectè defenditur gloss. Clem. Dispendiosam, de iudic. verb. beneficiis, putata ibi fing. à Card. & Lanfr. & Felin. in cap. Postulasti, col. 9. de rescript. quatenus habet Canonicatum regularem esse propriè Canonicatum, cui est similis in cap. Si canonici, de offic. ord. lib. 6. & pro illis tex. expref. in hoc ipso cap. Statuimus.

Id ipsum propositum abstinendi ab inutilibus, debuit esse in causa cur eum tam amplam de sententia Pij III. & de extrauagantibus Pij V. & S. D. N. Gregorij XIII. & Concilij Tridentini agentibus de regularibus mentionem fecerim, in his tribus commentariis, adeo tamen tacuerim constitutiones Benedictinas super reformatione Canoniorum regularium olim factas, nam illæ vel non fuerunt receptæ, vel desueuerunt, saltem in Hispania, vt latius aliis tradit præfatur Ioannes Trullus in lib. 1. cap. 11. de ordin. Canon. & ita non debuerunt membranas occupare. cap.

Si Romanorum, 19. dist. Quæ omnia alij fortasse loco aptiora huic epistolæ inserta pro tua charitate Christiane le-

ctor boni consule. Vale.

***

COMMENTARIUS

DE VOTO PAUPERE TATIS, DEQUE
sine Religionis, deque contingentibus ea in cap. Non
dicatis. xij. quæst. j. Cui adiunguntur alij duo commen-
tarij in cap. Nullam. xvij. quæst. ij. & cap. Statuimus.
xix. quæst. iij. vt eius auctaria, Ad gloriosissimam, ean-
demq; potentissimam cœlorum Reginam virginem
matrem Mariam Roncæuallis patronam.

Auctore MARTINO AB AZPILCVETA
Doctore Nauarro, Roncæuallis alumno.

S V M M A R I V M.

- Author ante multos annos hoc capit. verb. interpretatus, Commentarium
hunc, & alterum in cap. Nullam. xvij. quæst. ij. nunc compositos virgini
matri dicat. num. 1.*
- Maria virgo vnde cunq; audit, syncerique cordis quantum, & quæque beni-
gne suscipit, num. 1.*
- S. Augustinus non tantum canonicorum regularium, sed etiam multorum
aliorum ordinum magnus Patriarcha, num. 1.*
- Ioannes Trullus Prior sanctæ Christinæ laudatus, num. 1.*
- D. Augustinus Romanus Sanctissimi D. N. Confessarius & Sacrista,
laudatus, num. 1.*
- Sermones in moralibus eo utiliores, quo specialiores, num. 1.*
- Religionem ingressuri qualis debeat esse dispositio, num. 2.*
- Religionis de ingressu parum consultandum secundum Thom. quod sic est
intelligendum, num. 2.*
- Religionis ingressum vouens ante dispositionem ad id requisitam, cum hac
spe ingrediatur, num. 2.*
- Religionem potest quilibet ingredi etiam filius fam. etiam seruus sciente &
volente domino, & an debitor inuitis creditoribus, num. 3.*
- Humani generis tres hostes, Mundus, Caro, demon, num. 3.*
- Religionis bona pars scopi victoria trium hostium, num. 3.*

A

COMMENT. CAP. NON DICATIS.

*Vota tria requiruntur ad religionis substantiã, & sufficiunt legitime facta. n. 3.
Perfectio vite Christiana quæ, & quotuplex, & quod ad eam tenetur conari
omnis religiosus, num. 4.*

Charitas perfecta tripliciter dicitur, num. 4. & 5.

*Beatitudo vera quid, & quid perfecta, quid imperfecta, & quod triplex est
imperfecta, & ad quam tenetur conari religiosus, num. 5.*

*Religiosus non habens animum tendendi ad perfectionem secundæ speciei se-
cundum regulam suam, est in statu peccati mortalis, num. 5.*

*Religiosus tenetur conari non solum ad beatitudinem patriæ ut clerici, sed
etiam ad hanc beatitudinem viæ, num. 5.*

Religioni se dedendi quæ causa fuit multis, num. 6.

Maria virgo mater cur matri suæ petita negavit, num. 6.

*Votum paupertatis licet sit minus voto castitatis, & obedientiæ, violatiota-
men illius plus labefactavit monasteria quàm horum, num. 9.*

QVAMPLURIMIS religiosis præsertim Canonicis nostri ordinis regularibus iam dudum, & nuper rogatus, & flagitatus, decreui Pie lector ab hinc circiter septem menses scripto facere interpretationem amplam huius celebris cap. Non dicatis. 12. q. 1. (quod ab hinc circiter 50. annos interpretatus fueram verbo, sed exiliter, in celeberrimo Roncæuallis Monasterio, & hospitali generali omnium quæ sunt in Hispaniis præter Compostellanum antiquissimo, sito in vertice Pyrenæi, qua Celtas ab Iberis dividens, Celtiberiam Nauarram cingit) Quod quia desumptum est ex c. 2. Regulæ S. Augustini magni in primis Canonicorum Regularium, Deinde multorum aliorum ordinum patriarchæ, eius precibus & intercessione gloriosissimæ virginis matris Mariæ nostræ Roncæuallis patronæ fretus, eam aggressus fui, & ita (ni fallor) mihi vtriusque alumno eorum rogatu fauit omnium Dominus Iesus Theoantropos, ut putem me licet horis succisuis, quæstionibus plurimis etiam sacræ Pœnitentiariæ numquam nõ sese ingerentibus solumque interrumpentibus, confecisse in illud ampliolem & fructuosiorum quam præconceperam Commentarium. Quin & adiunxisse alterum non minus vtilem & quotidianum in cap. Nullam. 18. q. 2. in quo rem præfatæ Roncæuallis eidem virgini matri sacræ tractas plurima quotidiana de religionum præsertim nostræ canonicorum Regularium, reformatione, disputaui, & diffiniui. Quorum vtrunq; licet humiles, & tanta maiestate indignos, vltimæ vero meæ senectutis quasi cantiones Cygneas, offero, dico, & cõlecro tibi, O præpotentissima cœlorum Regina virgo & mater Maria, quæ vera es theotocos, quæque apud tuam Rocamualicæ licet inter iuga, desertaque montium, rupesque nubibus infestas, & niuecanas, frigoreque rigentes, nunquã non dignaris coli, nunquam non miseris opitularis. Quæq; & si à nostro spatii ingentibus orbe disjungare, suos quantum polus eleuat ignes, non tamẽ humanos casus oblita, tuumque nil perta

per te sa genus, vigili mortalia cura suscipis, ac lachrimæ tangunt tua pectora nostræ, sumis, & exiles synceri cordis honores. Hanc igitur quantulamcunque oblationem intercessione tua tuo filio Deo Opt. Max. vt gratam facias, simul, gratiose accipias, supplicissime oro, & flagito, sperans fore, vt ea sit arra tuæ olim dulcissimæ visionis, & illius que nostra summa beatitudo sempiterna est, eiusdem filij tui, summique patris æterni, & spiritus sancti vtrique coæui summæ indiuiduæque Trinitatis, cui dies hic anno 1574. & ætatis nostræ 81. sacer est. Amen.

Quo dicenda in contextu huius capituli lucidiora sapidioraque fiant, præmitto sequentia.

I. Quod Reuerendus admodum in Christo Pater Ioannes Trullus Prior Canonicorum Regularium sanctæ Christianæ in eodem Pyrenæo quâ parte Aragoniam diuidit à Gallijs, Idemque eruditissimus, nuper edidit egregium opus 4. libris digestum, in quo canonicorum regularium ordinis antiquitatem, sanctitatem, & totum orbem Christianum olim amplexam amplitudinē, omniaque ad illum pertinentia elegantius & vberius quam hæctenus alius quem viderim tradit, in quorum quarto Regulam totam exponens, hoc fragmentum tractat alte quidem & late conatus ordinem regularem paupertatis voluntariæ amore, & odio proprietatis afficere, more tamen theologorum concionantium potius in genere quam in specie, quod ipsum ante fecerunt pientissimus Hug. a S. Victore, & celeberrimus Gerlonus, & aliquot alij, & in his etiam Iordanus a Saxonia, quem manu scriptum tradidit nobis Reuerendissimus in Christo Pater Augustinus Romanus, tunc Prouincialis ordinis Heremitarum S. Augustini, idemque eruditissimus, iuxta ac pientissimus sacre paginæ doctor merito à sacris confessionibus S. D. N. Gregorij XII I. selectus, nunc autem etiam Ecclesiæ sanctæ Rom. Sacristæ officio ab eodem meritissime auctus. Nos autem more canonicarum consulentium, conabimur sic generatim affectos speciatim admonere, quas facti species amplecti, quasque vitare oporteat, quo generalis ille vterque affectus semper, & vbique perseueret illæsus: quod eutilius fuerit, quo sanctissimus ille, peneque omniscius Aquinas in Prologo 2. sec. post philosophum tradit, sermones morales, vniuersales minus viles esse, eo quod actiones in particularibus sunt, eoque difficilius quo maioris negotij est nosse generalia, & ea speciebus recte aptare, quam tantum ea nosse.

2 I I. Quod multi parum religiose intrant religiones, & ideo ingressi facile egrediuntur, vel professi laxè illas seruant, multi enim forte admoniti, quod Thom. 2. sec. q. fin. art. 1. diffinit, quod intraturus religionem non debet esse necessario in præceptorum obseruantia exercitus, neque consulere multum super suo ingressu, quia in certis non est multum consultandum secundum philosophum 3. & hic. & certum est ingressum de se esse bonum, certum item neminem viribus suis innatis recte illam seruare posse, viribus autem à Deo inditis quemlibet posse, multi, inquã, forte hæc admoniti, sine alia præuia dispositione eas ingrediuntur, alius quidem parentum metu, vel importunitate, alius, vt se de illis vindicet ingerendo eis dolorem, alius, vt vitet iustas reprehensiones, fugiat curas, labores, egestatem, opprobrium, & contemptum aliorum, alius, vt fiat Abbas, Prior, Commendatarius, beneficiarius, alius, quia se prius, voto, ira,

COMMENT. CAP. NON DICATIS.

leuitate, timore mortis vel alia de causa quam deuotionis uouit ingressum. Thom. enim ut recte Caiet. in d. art. fin. aduertit, non est intelligendus de quocunque intraturo, sed de bene disposito, qualis est secundum eundem in regenda religione uersatissimum (quippe qui fuit Illustrissimi ordinis Dominicanorum generalis) qui omnem suam fiduciam sustinendi onus religionis ponit in Deo, & interiori affectu uere uult relinquere omnia, ita ut non remaneat affectus ad honorem, non ad gloriam, non ad carnem, & sanguinem, neque ad id genus alia, quia in hac expropriatione consistunt sumptus ædificandi turrim perfectionis in religione de qua Luc. 14. Nam sine hac expropriatione, ut ille ait, nunquam ædificabit eam, nunquam ad perfectionem perueniet, sed patebit risui: sicut enim taliter à se abdicanti iugum religionis suaue est, quippe quod auferat perturbantia. & laboriosa ut Gregorius citatus ibi à Thoma dicit, & consolationem dilectionis internæ afferat, ita temere illud sibi imponenti sine tali cõputatione sumptuū, fit laboriosum & molestū, ut est palato non sano panis, qui sano est suauis. Quid autē facient, qui non sunt ita dispositi? Respondet idē Caietanus, debere hanc dispositionē procurare, orationibus, eleemosynis, confessione, lectione scripturæ, concionibus audiendis, & differre ingressum, donec eam acquirant, & non ingredi nisi bona spe, quod ingressis dabit Deus hanc expropriationem & sanctam fiduciam? In qua re aduertendum, quod hac dilatione uti potest, qui nõ uouit ingressum: nam qui eū uouit, debet intratē pus tacite, uel expresse determinatum, ingredi, quoniã omnia uota sunt intra tale tempus implenda, secundum Thom. receptum 2. sec. q. 88. art. 3. ad tertium, qui quest. 189. art. 2. addit, quod res laudabilis est uouere religionis ingressum, quam uis ut ibi monet Caietan. non debet quis esse ad id facilis: poterit autem implere sine tali dispositione, concepta prædicta spe & fiducia quod eam dabit dominus ingresso. Aduertendum tamen quod non omnia uota uel professiones male uel imprudenter facta, sunt paris conditionis, quoniam alia quorum maior pars est, ualent & obligant, alia uero ipso iure sunt nulla, & ideo non obligant: ut latius traditur infra num. 101.

- 3 III. quod ita dispositus iuste potest ingredi religionem etiam si sit seruus, consentiente domino, alias non, imo si eo contradicente uel ignorante ingrediat, etiam post factā professionem potest repeti à domino cum omnibus quæ in monasterium intulit intra triennium à tempore scientiæ domini, data securitate impunitatis ut colligitur ex cap. si seruus. 2. § 4. dist. c. si quis incognitus 17. q. 2. & §. 1. Auth. de monachis collat. 1. Potest etiam ingredi filius familias etiam inuito patre sub cuius est potestate, nisi patres tanta egestate laborat, quod probabiliter non possent sustentari, eo ingresso secundum Thom. 2. sec. q. fin. art. 6. quamuis contra pater non possit iuste ingredi relictis liberis sine rebus ad sui educationem necessarijs, secundum eundem pulchra in id ratione diuersitatis reddita. Potest etiam iuste ingredi debitor de consensu creditorum, & etiam eis inuis, cedendo bonis suis, & derelinquendo ea illis secundum eundem Thom. ibid. ad tertium, quod etiam asseruit Innoc. in rubric. de obligat. ad ratiocin. quam Anton. & Com. probant in c. 1. eiusdem tit. Pro quibus facit primo autoritas S. Thom. II. c. Duæ. 19. q. 2. quatenus habet, legem Dei priuatam præferendam legi hominum publicæ, & ideo Rectorem Ecclesiæ posse sine licentia

XII. QVÆST. I.

§

centia Episcopi ad religionem transire, licet sit debitor Ecclesiæ suæ cuius regimen sponte assumpsit. III. facit c. licet, de Regul. quatenus habet, obligatum vni religioni etiam per professionem solemnem, posse transire ad strictiorem, etiam non abtenta licentia superioris. II. quod vtroque iure cedens bonis suis, liberatur a carcere. l. 1. & 4. ff. de cess. bon. & l. fin. ff. de his qui bon. ced. poss. Contrarium tamen tenet Maior in 4. dist. 38. q. 2. col. ant ep. cui adhæreo, primo per c. Commissum, de sponsal. qua parte habet, eum qui iuravit ducere aliquam in vxorem, prius debere eam ducere, quam intrare religionem, etiam si ad id lege priuata ducatur, & postea ingredi illam, & non alia ratione quam quia debitor prius debet soluere debita, quam intrare. Ergo &c.

II. quod Thom. vbi supra quem ibi commendat in hoc Caiet. determinat debita certa soluenda esse ante ingressum.

III. quod secundum eundem Thom. obligatus ad ratiocinia, prius debet illa reddere, quam intrare, quod probat c. 1. de oblig. ad ratio. & tam Innoc. in Rubr. quam Anton. & alij in d. c. 1. illud pro certo habent in obligato ad ratiocinia publica, imo & est casus expressus in l. officiales. C. de Episc. & cler. & glos. recept. in d. c. 1.

III. quod debitor lege naturali & diuina tenetur soluere debitum iuxta 7. præceptum Decalogi Exod. 20. relati in c. Quid in omnibus. 32. q. 7. quo non solum vetatur acceptio iniusta alieni, sed etiam retentio, c. sæpe, de rest. spol. a qua obligatione non videtur absolueri ingressus religionis plusquam a iuramento ducendi vxorem, a quo non absolueri talem ingressum probat prædictum cap. Commissum.

V. quod absurdum videtur, vt qui doctor, mercator, pictor, scriptor, vel alia arte, industria, vel munere pollens, vno vel altero anno potest lucrifacere centum, vel ducenta, quæ mutuo accipit, ingrediatur religionem & fraudet creditorem valde fortassis eis egentem.

VI. quod non omnis cessio bonorum excusat cedentem à soluendo, non enim excusat illa quæ fraudulenter fit, vt probat lex vlt. §. vlt. ff. qui in fraud. cred. secundum primum intellectum glos. & late post alios a se citatos tradit Iason in §. Item si quis in fraudem nu. 92. instit. de Act. & in §. fin. nu. 9. eod. tit. Imo sola illa cessio quam quis facit, ob inopiam contingentem per infortunium, & ob veram impotentiam non soluendi excusat a peccato non soluendi debita iusta, vt egregie de more sentit clarissimus Author Domin. Sotus in 4 lib. q. 7. artic. vlt. de iust. & iur. At qui pollet arte, viribus, industria vel aliquo munere quo potest honeste lucrari ea quæ debet, & ne querendo alijs, laboret & ferat molestias, cedit bonis, non cedit vere bonis, propter veram inopiam & impotentiam soluendi, nisi creditores vrgerent eum ad statim soluendum per coniectionem in carcerem, ergo cessio quam debitor sponte facit creditoribus non vrgentibus, ingrediendo monasterium, non excusat eum a peccato non soluendi debita sua.

VII. quod non obstant in contrarium citata, ad primum enim responderetur, quod S. Thom. non loquitur de omni debitore ingrediente, sed tantum de illo qui cedit bonis, & facit quod potest, ad soluenda debita, & non potest soluere, qualem nos quoque concedimus posse iuste intrare, imo & quemcun-

COMMENT. CAP. NON DICATIS.

que alium de quo est probabile non posse manentem in seculo lucrificare soluenda, huiusmodi enim debitor iuste quo ad forum animæ possit intrare etiam nulla cessione bonorum præmissa, modo bona fide indicaret & relinqueret ea quæ habet creditoribus. Ad secundum concedo legem Dei priuatam præferendam publicæ humanæ, modo sciatur, vel iuste credatur esse lex Dei, vel inspiratio eius: qualis tamen non est omnis inspiratio ad intrandam religionem, vel transeundum ad strictiorem ut probat c. statumimus, in verbo (leuitatis) 19. q. 3. quod in huc ponderauit glos. ibid. in verb. (districtioris) & qualis est credenda illa qua debitor potens honesto modo soluere debita differendo aliquanto tempore religionis ingressum, incitatur ad ingrediendum statim fraudato suo creditore, quum sit contra legem non solum humanam, sed naturalem ipsiusmet Dei, ut probatum est, Imo merito credi potest, esse spiritus diaboli in lucis angelum se transformantis, quod sæpe facere monet Paul. 2. Cor. 11.

Ad tertium respondetur idem quod ad secundum.

Ad quartum respondet sextum pro hac parte formatum. Concludendum itaque est, quod debitor siue fisci, siue priuati qui potest honeste lucrari soluenda differendo aliquanto tempore ingressum religionis, quem creditores non urgent ad statim soluendum per coniectionem in carcerem, peccat ingrediendo religionem inuitis & fraudatis creditoribus, nisi monasterium velit pro eo soluere, & probabiliter credit se intra illud æque vel melius lucraturum quo eis soluat. Quod videtur procedere etiam in eo qui vult ingredi etiam intra certum tempus, quia votum posterius non tollit obligationem anteriorem, per d. c. Commissum, nec potest esse vinculum iniquitatis arg. cap. Quæto, de iureiur. & cap. in malis, 2. 2. quæst. 4.

Quarto, quod licet neuter Thom. exprimat, vterque tamen sentit, quod bona pars huius dispositionis consistit in præfigendo scopum & finem sui ingressus victoriam in se defendendo ab illis tribus quæ sunt horrida monstria, puta Mundo, Carne, Dæmone, de quibus illud 1. Ioannis 2. Omne quod est in mundo, est concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum, & superbia vitæ: & illud distichon Baptistæ,

Ambitiosus honos, & opes & sæda voluptas,

Hæc tria pro trino numine mundus habet.

emittendo votum castitatis, contra primum, votum paupertatis, contra secundum, votum obedientiæ, contra tertium.

V. quod hæc sunt tria vota essentialia, siue substantialia religionis strictissime acceptæ, eo quod sine illis non constat, & illa sufficiunt. Thom. recept. 2. sec. q. 186. art. 6. & 7. Pan. & Com. in Rebr. de regular. & in c. Ecclesia, de constit. modo legitime emittantur, ut infra nu. 13. dicam. De quorum votorum duobus scilicet paupertatis & obedientiæ habetur in hoc capitulo, & de paupertatis, & castitatis in c. Cum ad monasterium §. 1. & fin. de stat. monach. & de obedientiæ hic, & in c. Quorundam, & c. Si religiosus, de Ele&. lib. 6. qua parte habent regularem non habere nolle neque velle, eo quod voluntas eius a superioris pendeat arbitrio, quod desumi potuit ex fine huius cap. habente eum non solum facultatibus, sed etiam voluntati renunciaisse. Ex quibus sequitur quod quisquis vult tria substantialia vota religionis legitime, est vere & dicitur propriè

proprie religiosus vel religiosa siue regularis, quod idem sonat, per notata in Rubr. de reg. & ob id eo frequentius vtar, quam verbo religiosus, quia est breuius, & vtrunque sexum comprehendit, non tamen omnis regularis siue religiosus dicitur proprie monachus, quia canonicus regularis dicitur religiosus & regularis, per definitionem regularis & religiosi positam per Pan. & alios in Rubr. de regul. non tamen proprie est monachus, argu. rubr. & cap. Quod Dei timorem, de stat. mon. & ideo in pœnalibus & exorbitantibus appellatione monachi, non venit canonicus regularis, vt defenditur in Comment. cap. Nul- lam, 18. quæst. 2. quem cum hoc edidimus.

4 VI. quod licet etiam neuter Thom. vbi supra exprimat sentit tamẽ vterque & alii alibi exprimunt, quod bonæ dispositionis ingressuri religionem pars bona consistit etiam in præfigendo sibi pro scopo sui ingressus, perfectionem vitæ christianæ. Perfectio autem vitæ Christianæ consistit essentialiter siue substantialiter, & simpliciter in charitate, in aliis autem virtutibus, solum accidentaliter, & secundum quid tantum, vt probat c. Caritas, 2. de pœnit. dist. 2. & declarat vterque Thom. 2. sec. q. 184. artic. 1. & Aquinas in Opusc. 18. c. 1. & seq. Tum per illud ad Collossen. 3. Super omnia charitatem habete, quæ est vinculum perfectionis, quia scilicet omnes alias virtutes quodammodo ligat in vnitatem perfectam. Tum quia vnum quodque dicitur perfectum, inquantum attingit proprium finem, qui est vltima rei perfectio. Caritas autem est quæ vnit nos Deo, qui est vltimus finis humanæ mentis, nam qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. 1. Ioan. 4. Perfectio autem hæc, & vita simpliciter, & essentialiter christianæ charitatis est triplex. Prima, qua totum cor hominis actualiter semper fertur in Deum. Et hæc perfectio est charitatis patriæ, quæ non est possibilis in hac vita, in qua impossibile est propter humanæ vitæ infirmitatem semper actu cogitare de Deo rebusque diuinis, eisdemque frui prætermittis alijs. Secunda, qua quis fertur in Deum semper, nisi quantum necessitas presentis vitæ requirit, quæ est possibilis in via, non tamen est communis omnibus habentibus charitatem. Tertia, qua quis habitualiter totum cor suum ponit in Deo, ita scilicet quod nihil cogitet, & velit quod diuinæ dilectioni sit contrarium, quæ perfectio est communis omnibus charitatem habentibus, nemo enim potest esse bonus sine illa, & cum ea quilibet est talis, quia illa excludit peccatum mortale, & excluditur ab eo, cap. Cum renunciatur, 32. q. 1. & c. Qualitas, 2. de pœnit. dist. 2. & tradit Thom. 2. sec. quæst. 24. artic. 12.

5 VII. quod etiam bona pars dispositionis ad intrandum religionem, consistit in præfigendo pro scopo & fine, beatitudinem non solum perfectam patriæ, & alterius vitæ, sed etiam imperfectam vitæ, & huius vitæ magis in dies perficiendam, omnes. n. vt in prælud. 4. Manual. nostri n. 11. diximus, & probamus, desideramus & desiderare debemus beatitudinem veram, quæ quicquid hallucinati fuerint Philosophi Ethnici, est cognitio, & fruitio Dei Opt. Max. quæque est dulcis. Altera perfecta, altera imperfecta. Perfecta est cognitio Dei intellectiua intuitiua perpetua cum fruitione eiusdem producente summum gaudium, & delectationem, & satietatem omnium desiderabilium, cuius partes ibi nu. 8. declarantur, quæ in hac vita mortali non potest haberi, quia in ea nulla cognitio eius est intuitiua. Nemo enim vidit Deum vnquam, Ioann. 1. nisi

COMMENT. CAP. NON DICATIS.

corpore exuto per mortem, vel quasi per raptum, vt Thom. ibi 2. lect. col. 3. declarat. Et quia interruptitur esu, sono, & alijs ad vitam necessarijs. Imperfecta vero haberi potest in hac vita, quia illa est (vt ibid. nu. 10. diffinitur) cognitio Dei intellectiua non intuitiua perpetua cum fruitione eiusdem, cuius partes etiam ibi declarantur. Hæc autem beatitudo vera, sed imperfecta viæ, & huius vitæ est triplex, vt ibid. nu. 12. Prima, infirma qua sola vi naturali Deus cognoscitur, & amatur. Secunda, maior, qua vi naturali eleuata fide catholica absque tamen gratia, & charitate cognoscitur, & amatur. Tertia, maxima qua vi naturali munita fide, & superaddita gratia gratum faciente, cognoscitur, & diligitur. Hæc tertia non compatitur sibi peccatum mortale, c. Charitas, 2 de pœnit. dist. 2. Thom. 2. sec. q. 24, artic. 12. alia vero duæ sic, 1. ad Corinth. 13. & Thom. 2. sec. q. 4. artic. 3. & 4. sentit q. 2. artic. 9. Vt ergo intraturus religionem sit bene dispositus, debet habere desiderium non solum beatitudinis perfectæ in alia vita, quæ est secundum charitatem perfectam, primo modo supra dicto ad quam omnes anhelamus vel anhelare debemus, sed etiam beatitudinis imperfectæ huius vitæ, non tantum secundum charitatem perfectam tertio modo perfectionis supra dictæ quæ communis est omnibus habentibus charitatem, qua scilicet quis habitualiter ita fertur in Deum, vt nil velit quod sit eius offensa mortalis, sed etiam secundum caritatem perfectam secundo modo quo quis fertur in Deum actualiter semper, nisi quando necessaria vitæ ab illa impediunt, religiosus enim semper debet niti, vt cognitio, & fruitio eius de Deo in dies fiat maior, & magis continua, adeo quidem, quod Thom. implicite & Caiet. explicite 2. sec. quæst. 184. art. 5. ad secundum dicunt, quod religiosus non habens animum tendendi ad perfectionem præfatam secundæ speciei secundum regulam suam est in statu peccati mortalis, licet non ex eo solo, quod actu non tendat in eam: quæ est conclusio terribilis multis religiosis, qui nec actu seu actualiter, nec virtute, seu virtualiter habent animum se in dies magis in charitate perficiendi, nec curant plusquam boni clerici seculares vel laici, ad eam tendere. Et ne dicas hoc & sextum præsuppositum idem continere, eo quod perfectio viæ, & beatitudo viæ, idem esse videantur, considera quod perfectio, & beatitudo differunt, eo quod perfectio respicit habitum charitatis etiam sine actu, qualem habet qui est ornatus gratia gratum faciente, & charitate habituali, licet nil de Deo cogitet, & dormiat, Beatitudo autem quia est actus & operatio vt Tho. recept. docet 1. sec. q. 3. art. 2. requirit actualem cognitionem & fruitionem, quæ non sunt habitus sed actus, quibus anima dilecta cognoscit, & amat suauiter dilectum suum, & Dominum Deum, vt in d. Prælud. n. 12. diximus, & ideo sicut charitas perfecta primo modo non potest esse in hac vita, ita neque beatitudo imperfecta continua, quia interruptitur esu, somno, & alijs naturæ conseruandæ necessarijs, quemadmodum contra vt beatitudo patriæ non potest non esse continua, & perpetua, ita charitas illius etiam est perfecta primo modo sicut in d. Prælud. num. 8. probatur. Quare vt perfectio charitatis secundo vel tertio modo accepta, tanto magis est perfecta, quanto magis continue per eam diligitur Deus, ita beatitudo viæ est tanto magis perfecta, quanto est similior beatitudini patriæ, quæ nunquam interruptitur. Quibus est consequens, quod sicut religiosi muneris est conari ad charitatē secundo modo perfectam, ita est etiam

etiam conari vt cognitione & fruitione Dei, quæ est beatitudo viæ, in dies magis continue fruatur.

- 6 VIII. Quod præfata dispositiones, & desideria vincendi, carnem, mundum, & Diabolum, & adipiscendi perfectionem charitatis secundæ speciei huius vitæ, & fruendi beatitudine imperfecta omni tempore quo vitæ necessitas non abducit ab ea, fuerunt causa quæ plurimos viros, & fœminas à nuptijs, negotiatione, agricultura, & alijs artibus etiam sedentarijs, & alijs, seuocavit in Eremum, solitudinem, clericatum, & monachismū anachoritarum, & Cœnobiatarum: hæc eadem causa mouit virginem matrem, adhuc puellam assuetam Dei, diuumque colloquijs, ad negandum matri roganti vt more communi sibi vellet dare nepotes, in Parthenicis in hæc verba.

Non poterit maculare meum venus vlla cubile,

Virgineumque decus.

Et infra,

Hæc eadem, (scilicet mea) sanctos nouit sententia vates

Et magnos habet auctores.

Et infra,

Clara per hos magnos liquit vestigia calles

Æliæ, Æliæque viri gratissima cælo

Progenies, visura suo de semine diuos.

- IX. Quod quamuis votum paupertatis suapte natura videatur facilius seruatum, quia facilius est, vt ait Gregorius relinquere nostra quæ votum paupertatis respicit, quam non ipsos, quod fit voto castitatis, & obedientiæ, & licet sit minus alijs duobus, vt sentit Thom. vbi supra art. 8. Violatio tamen eius videtur fuisse frequentior causa lapsus religionum, & earum obseruantia quam violatio aliorum, & quæ difficilius corrigitur, quia eius culpa magis latet, & rarius agnoscitur quam violationis castitatis, & obedientiæ, cuius primordia induxerunt Ananias, & Saphira, Act. 5. de quibus Baptista.

Hic rapuit misero Saphiram cum coniuge vortex,

Terraque mendaces condidit vna duos.

Quare huius voti obligationis penetralia altius rimari conabimur.

S V M M A R I V M.

Dominium & proprietas idem, & quid & quotuplex possessio vel quasi. n. 7

Dominium & quasi dominium quid. num. 7. & vt differt ab usufructu &

usu qui est duplex. nu. 8. & quod ius administrandi non est dominium.

nu. 9.

Peculium vnde dictum, & est octuplex, maxime autem quadruplex, & ad-

ditur nonum. num. 9.

Peculium duplex, alterum iustum, alterum iniustum, num. 10.

Proprium dupliciter dicitur quoad ius & usum simplicem facti. nu. 10.

Paupertas quid & vnde deducta, & an differat ab inopia. nu. 11.

Pecuniæ nomine quid continetur. nu. 11.

Paupertas duplex, interior, quæ triplex, & exterior, & quid illæ. nu. 12.

B.

COMMENT. CAP. NON DICATIS.

Paupertas exterior duplex, voluntaria, quæ rursus multiplex, & coacta, illa ut plurimum melior ista. num. 12.

Paupertatem etiam simpliciter vouens ad quid obligatur. num. 13.

Paupertas quæ ad constituendam veram religionem necessaria. num. 13.

Vota tria substantialia religionis non faciunt illam nisi emittantur in religione approbata, etiamsi in modo viuendi approbato fiant. num. 13.

Paupertatis votum solemne sufficiens ad religionem fit dupliciter tacite. num. 14.

Votum obedientiæ secundum regulam approbatam, includit vota castitatis, & paupertatis sufficienter, sine alia expressione, quæ tamen etiam expresse aliter facta non sufficiunt. num. 14.

Turris Nouæ Speculorum Nobiles Romanas non esse vere religiosas. num. 15.

Votum simplex paupertatis licet non impediat acquisitionem, impedit tamen ne illa sit iusta. num. 16.

Acquirat alteri nemo liber nisi &c. num. 16.

7 X. quod dominium & proprietas eiusdem rei sunt idem iuris peritis. In naturaliter §. Nihil commune adiuncta l. Si quis vi. §. Differentia ff. de acq. possess. & Rubr. ff. de acq. rer. dom. adiuncta Rubric de caus. poss. & prop. & differt à Possessione, quæ est ius insistendi rei non prohibita possideri iuxta Bart. in d. §. differentia, possessio autem ita diffinita differt ab insistencia, & detinentia facti quæ est non ius sed solum factum iuxta l. Stipulatio ista §. Hæc quoque, ff. de verb. oblig. qualem habet commodatarius, depositarius, colonus, & quicumque detinet de facto rem. Per possessionem autem intelligo etiam quasi possessionem, quæ est ius quasi insistendi rei incorporali gl. l. 1. 3. ff. de acq. vel amittit. poss. cum citat. ab ea.

XI. quod dominium siue proprietas est ius perfecte disponendi de re, nisi lege prohibeatur, saluo iure alterius. ut colligitur ex Bart. & Aret. in d. §. differentia. Dixi (ius) pro genere, omne enim dominium siue proprietas est ius, non contra, nam omnis obligatio est ius instit. de oblig. in princ. omnis item actio, instit. de Act. in princ. & omnis seruitus, instit. de reb. corp. & incorp. in princ. non tamen dominium neque proprietas. Dixi (perfecte disponendi) ad differentiam vsus fructus quem qui habet non potest disponere de re, perfecte, quia est ius vtendi, & fruendi alienis rebus, salua substantia, instit. de vsu fruct. in princ. & ad differentiam vsus, qui est ius vtendi rebus alienis, instit. de vsu & habit. §. 1. Dixi (re) non addedo (corporali) ut addit Bartol. qui solius rei corporalis dominium definire voluit, quia nos definimus dominium prout extenditur etiam ad quasi dominium, quod etiam est rerum incorporalium, cuiusmodi est beneficium Ecclesiasticum, iurisdictio, & ius presentandi, eligendi, conferendi, visitandi, & id genus alia, in quibus etiam datur proprietas à possessione distincta, ut de iurisdictione, in c. licet causam, de prob. de iure eligendi, c. Cum Ecclesia Sutrina, de caus. possess. de iure conferendi, c. Cum super eod. tit. de iure visitandi, c. Cum ex officij de præscript. & de iure presentandi c. Consultationibus, de iure patr. & de beneficio Clem. 1. de seq. possess. adiuncta Rubr. & Cle m.

Clem. 1. de causs. possess. & prop. & c. Accepta, de rest. spoliat. Dixi (nisi lege prohibeatur) ad includendum dominium pupillorum, qui licet sint veri domini, non possunt disponere perfecte de rebus suis donando, alienando & c. l. magis puto, & toto titulo de reb. eorum qui & c. & eorum qui habent bona prohibita alienari l. filius familias § Diui ff. de leg. 1. & quorundam vxoris transeuntis ad secundas nuptias l. fœminæ C. de secund. nupr. Dixi (saluo iure alterius) quod Aret. vbi sup. addidit Bartolo, ad includendum dominium directum separatum ab vtili, & vtile separatum a directo, quæ qui habent, possunt quidem disponere perfecte, sed saluo iure alterius l. 2. ff. de iure éphit. c. Potuit, de locat.

8 XII. quod his est consequens differentia inter dominium, vsum fructum, vsum, qui est ius, & vsum facti: Dominus enim de re ipsa disponit, vusufructuarius autem de solis fructibus rei, vsuarius vero de solis fructibus ad suum tantum vsum. Ita quod, nec donare, nec locare potest quicquam ex eis, instit. de vfu, & hab. §. 1. vfu vero simplex facti qui non est ius, qualem habet seruus in eo quod vestit l. id vestimentum ff. de pecul. Qualem conuiuia in edulij ab inuitante sibi appositis. Qualem etiam frater minor in his quæ comedit, & vestit, c. Exijt §. Porro, & §. Ad hæc, de verb. signif. lib. 6. omnium. in hoc aptissimo, cui consonat Clem. Exiui §. Cupientes eod. tit. quamuis dissonare videatur Extrauag. Cui inter nonnullos, & Quia quorundam Io. 22. eod. tit. ad quæ respondimus in Apolog. libelli de Reditib. q. 1. Monit. 15. Posteaquam prædicta in 14. probauimus post Sotum lib. 4. q. 1. art. 1. de iust. & iur. Et post Aluar. Pelag. lib. 2. de Plâct. eccles. c. 8. quem ille non citat, testatem intentionis prædicti Io. 22. cui fuit familiaris fuisse id quod prædiximus. Quin & talem tantum habet omnis regularis non solum ordinum mendicantium, sed etiam aliorum habentium bona in communi, quorū de numero sunt hodie omnes præter illos Franciscanos, quos vulgus vocat obseruantes & Capucinos post Concil. Frid. c. 3. sess. 25. de Regul. nullus enim eorum habet vllum dominium in particulari c. Cum ad monasterium §. fin. de stat. monach. talem habet etiam constitutus in extrema necessitate in rebus alienis, quod etiam Soto vbi supra placuit.

9 XIII. quod ius solum administrandi non est dominium, nec vsum fructus nec vsum, est enim ius disponendi de re aliena nomine alieno gratis vel cum stipendio siue honorario in Rubr. ff. de adminif. tuto. & de adminif. rer. ad ciuit. pertin. & c. Grandi de supplen. negli. prælat. lib. 6. neque peculium, siue ius vel administratio peculij est dominium vel quasi dominium. Peculium autera quasi parua pecunia, à pecunia deducitur, quod à pecore seu pecude deductum, significat quicquid in hominis est patrimonio c. Totum 1. q. 3. & l. Peculium ff. de pecul. strictius autem captum significat octo genera bonorum, vt probat glos. Rubr. ff. de pecul. & principaliter quatuor scilicet Castrense, quasi Castrense, & aduentitium de quibus agit l. fin. C. de inoff. testam. & Profectitium, de quo in l. Cum non solum, & l. Cum oporteat C. de bon. quæ lib. de quibus quatuor tracto in Manuali c. 17. num. 141. & seq. quibus octo peculiorum generibus addo nonum scilicet eorum quæ regularis habet, illa enim etiam vocantur peculium c. Monachi, de stat. monach. Et quamuis habere peculium Castrense, vel quasi Castrense, sit habere bonorum proprietatem cum vusufructu, & habere Aduentitium, sit habere proprietatem communiter sine vusufructu, ha-

COMMENT. CAR. NON DICATIS.

bere tamen Profectitium, non est habere dominium, nec ius aliquod ciuile, sed administrationem bonorum patris, cui subest l. Placet, ff. de acq. hæred. sicut nec habere peculium seruile d. l. Id vestimentum, nec similiter habere peculium monasticum d. c. Monachi, sed tantum habere iustam vel iniustam administrationem alienorum bonorum iuxta c. Cum olim in 2. de priuileg. & late tradita ibi ab Innoc. recept. ab alijs.

10 XIII. Quod hæc consequitur duplex esse peculium cuius non est dominus habens illud, Alterum iustum, quod cum iusta licentia patris, domini, vel prælati habetur. Alterum iniustum, quod absque licentia tali habetur, per prædicta iura præfertim c. Monachi.

XV. Quod etiam consequitur, quod proprium est duplicis generis seu dupliciter dicitur in hac materia. Primo quidem quo ad dominium, & proprietatem, vel quasi, vel quoad veram possessionem aut quasi iuris rei pecuniariæ, vel quoad vsum fructum, vel vsum præfertim quatenus sunt iura, qualis generis proprii Deus & soli homines liberi, sunt capaces suo nomine. I. I. Quoad detentionem, & vsum, administrationem, & possessionem facti tantum, cuius sunt capaces etiam serui, monachi, & quicumque alij homines etiam nomine suo l. stipulatio ista. §. Hæc quoque de verbor. & d. c. Monachi sub fin. de stat. monach. & l. Placet, ff. de acq. hered. & toto tr. instit. Per quas pers. nob. acqui. Et primi quidem generis proprii rei pecuniariæ regulares sunt incapaces, quia per votum solemne paupertatis omnibus eis iam quæsitis, & quærendis, imo & capacitati querendi renunciauerunt iuxta hoc cap. in princip. & in fin. & d. c. Cum ad §. fin. & tradit Thom. 2. sec. quæst. 186. art. 3. & 6. Dixi (rei pecuniariæ) quia rei spiritualis internæ, & externæ Ecclesiæ pecunia inæstimabilis, capaces sunt, vt infra dicam.

11 XVI. Quod paupertas verbum deductum secundum Varro. de ling. lat. à parua pecunia, significat carentiam magnæ pecuniæ, & non caritatem quæ est exuberans præteritum rerum quæ habentur, & differt ab inopia secundum Arch. in c. Quo iure, 8. dist. eo quod pauper dicatur qui parum habet, inops qui nihil, quæ non est vsquequaq; vera. Tum quia Franciscus, & Franciscani nihil habentes dicuntur pauperes, c. Exiit, de verb. signif. lib. 6. & in Clem. Exiui. eod. tr. Tum quod pro eodem ponuntur in Psalm. 24. ibi. Quoniam inops & pauper sum ego, & in Psalm. 11. ibi Propter miseriam inopum, & gemitum pauperum & c. Tum quia est cōtra legem, si creditores, ff. de Priuileg. cred. & alia quæ citat Alex. in l. Si verò §. Qui pro rei qualitate ff. qui sat. dar. cog. col. 3. Pecuniæ autem appellatione, non solum venit pecunia numerata, sed etiam quicquid ea est æstimabile, d. c. Totum, l. q. 3. & l. Pecuniæ nomine non solum pecunia numerata, sed etiam omnes restam foli quam mobiles, & tam corpora quam iura continentur ff. de verb. signif. quæ probat etiam iura, puta obligationes, & actiones pecuniam dici, vt ponderauit gloss. d. c. Totum, & pro tali pecunia carente accipitur in illo Math. 5. Beati pauperes spiritu, secundum enim Hieron. quem ibi sequitur omniscius Aquinas, non intelligitur de carentia spiritus superbiæ, sed de carentia pecuniæ voluntaria instinctu spiritus sancti, licet vtramque expositionem sequatur idem Thom. in 2. sec. q. 19. art. 12.

12 XVII. Quod Paupertas est duplex. Altera interior. Altera exterior. Interior

rior

rior, est carentia voluntatis habendi pecuniam de qua intelligitur prædictum illud Dominicum. Beati pauperes spiritu, & est triplex, prima est voluntatis quærendi, vel retinendi iniuste aliquod ius pecuniarium, & hæc est de præcepto quippe quæ precipitur implicite 7. præcepto & explicite 10. Decalogi Exod. 20. relat. a glos. c. Quid in omnibus 32. q. 7. Altera carentia voluntatis habendi vel retinendi aliquid etiam iuste nisi quatenus est instrumentum virtutis, & hæc est de consilio iuxta illud 1. Corinth. 7. Qui habent tanquam non habentes, & qui emunt tanquam non possidentes &c. tertia carentia voluntatis habendi eam vlllo modo pro suo etiam iuste etiam quatenus est instrumentum virtutis, & hæc etiam est de consilio, & magis quam secunda iuxta illud Math. 19. Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus. Paupertas autem Exterior est ipsa realis carentia pecuniæ, siue sit voluntaria siue inuoluntaria, quæ de suo genere neque est bona, neque mala sed indifferens. Tum quia & bene, & male, amari, desiderari, haberi, & contemni potest pecunia. Tum quia licet illa iuuet aliquantum ad quærendam, & conseruandam veram animi fœlicitatem, vt dicitur infra num. 23. tantundem tamen imo magis impedit, & Math. 19. consulitur eius contemptus, & ibidem, &c. 13. eiusdem Math. docet Dominus difficile diuitem saluari vt pulchre adnotauit Thom. 2. sec. q. 186. art. 3. ad 4. Tum quia idem fufius in lib. 3. contra gentiles. cap. 133. & duo. seq. concludit paupertatem, & diuitias, de se neque bonas esse, neque malas, quia non sunt uirtutes nec vitia, sed instrumenta quibus ea quærentur, & diuitiæ quidem eatenus bonæ sunt, quatenus sustentamur, & alij benefacimus, malæ uero sunt quatenus ob eas à virtute auertimur, vel nimia sollicitudine, vel nimio affectu, vel elatione quæ inde insurgit, irretimur.

Paupertas item bona, quatenus per eam liberamur a sollicitudine circa temporalia, & ad contemplanda diuina paramur, mala uero quatenus nobis sustentandi nos & alijs subueniendi facultatem tollit, vel honestâ occupationem per illud Greg. à Tho. vbi supra relat. Sæpe qui occupati bene humanis vsibus uiuerent, gladio suæ quietis extinguuntur. Quamuis autem hæc ita sese habeant, certum tamen est paupertatem vtilliozem esse ad virtutes comparandas, quam copiam diuitiarum per prædicta, & per illud eiusdem Thom. in Esaiæ 48. sub finem. super illo verbo (elegi te in camino) Paupertas confert multa. I. peccatorum recognitionem. II. virtutum conseruationem Eccles. 10. Pauper gloriatur per disciplinam, & timorem suum. III. cordis quietem. Tob. 5. Sufficiebat nobis paupertas nostra vt diuitias computaremus hoc, quod uidebamus filium nostrum. IIII. desiderij impletionem Psal. 9. Desiderium pauperum exaudiuit dominus. V. diuinæ faciunt dulcedinis participationem psalm. 63. Parasiti in dulcedine tua pauperi Deus. VI. exaltationem 1. Reg. 2. Suscitanis de puluere egenum VII. cœlestem hæreditatem Math. 5. Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est Regnum cœlorum. Faciunt & illa multa priuilegia paupertatis relat. ab Arch. & alijs in c. Pauper. 11. q. 3. Dixi supra (ad virtutes quærendas) quia ad quærendos fauores, honores, laudem, & gloriam longe plus commodant diuitiæ, quam paupertas, vt palam est.

XVIIII. Quod duplex est paupertas exterior. Altera voluntaria, quam quis sua sponte consequitur vel incurrit, qualis fuit Cratis Thebani, de qua Hieron.

COMMENT. CAP. NON DICATIS.

in c. Gloria Episcopi, 12. q. 2. & qualis longeque melior illa, de qua Petrus ait apud Math. ca. 19. Ecce nos reliquimus omnia &c. Quæ rursus est multiplex, vt in eodem cap. probatur. Alia quidem nil habentis, nec habere potentis, quippe facti ad id incapaces per votum solemne. Alia se contentum victu honesto facientis. Alia nil habentis, sed ad habendum capacis, quippe cui non est votum solemne paupertatis, licet omnia sua reliquerit: quarum omnium prædictarum quelibet inuenitur in alio bona, id est ob debitum finem debito modo volita, & in alio mala, hoc est, ob indebitum finem vel indebito modo cum aliquo circûstantia defectu volita. Alia est paupertas exterior coacta, prouerb. 30. Paupertatem & diuitias ne dederis mihi. & quamuis voluntaria possit esse vt prædictum est mala, qualis est eorum qui affectant eam, vt otiose vel vitiose viuât, est tamen bona quoties sine alterius iniuria experitur ad magis vacandum literis, virtutibus, vel Deo cognoscendo, & fruendo siue ad liberius sequendum CHRISTVM & eius præcepta seruanda, iuxta consilium CHRISTI Math. 19. Coacta verò paupertas, est quam quis contra suam voluntatem patitur vel incurrit, quæ longe frequentius est mala quam voluntaria. Et licet vtraque ad multa tam temporalia quam spiritualia per occasionem proffit, & noceat, vt ex prædictis colligi potest, & affirmat Thom. in d. lib. 3. cap. 135. vbi probat voluntariam non sicut coactam impedire, imo iuuare promotionem alicuius ad regimen ciuitatis.

13 XIX. Quod ex his infertur primo, quærenti ad quid obligatur qui vouet paupertatem? Respondendum esse, quod vouens primam obligatur ad non volendum sibi quærere, vel retinere iniuste aliquid pecuniarium, vouens autem secundam, ad non volendum illud etiam iuste nisi quatenus est instrumentum virtutis, vouens vero tertiam, ad non volendum quærere vel habere, etiam iustè, etiam tanquam instrumentum virtutis. Dixi (ad non volendum) & non (ad nolendum) quia vouenti paupertatem, ad hoc vt non peccet, sufficit non velle negatiue, licet non nolit positue concipiendo voluntatem qua nolit, siue noluntatem, quum non uelle sit medium, inter nolte, & velle, vt in simili non consentire negatiue, est medium inter consentire, & dissentire positue. c. Is qui tacet, cum ei annot. de Reg. iur. lib. 6.

XX. Quod ad constituendum quem religiosum, non sufficit paupertas etiam voluntaria sine voto, & obligatione perpetuo eam seruandi instar Nazareorum qui per votum sanctificabantur, Num. 6. & satis efficaciter probat Thom. 2. sec. quæst. 186. art. 6. nec sufficit votum paupertatis primæ, nec secundæ speciei, quia requiritur votum tertix, nam requiritur quod exuat se omnem rationem tam iustam quam iniustam quærendi & habendi pecuniam per hoc cap. in princip. & melius in fine, & in cap. Cum ad monasterium §. fin de stat. Monach. & tradit Tho. recept. 2. sec. q. 186. art. 6. Imo nec sufficit ad religionem vouere etiam tertiam, nisi uoueat solemniter, quia vouens simpliciter illam licet se obliget ad nolendum quærere, nec habere vllum ius pecuniarium, non tamen exiit se capacitate, & habilitate quærendi, & habendi iuste, vel iniuste, illud cui etiam simile dicitur infra de voto simplici castitatis, sed requiritur quod fiat in religione approbata in manibus eius qui potest incorporare religioni, quia ad constituendum religiosum, requiritur votum solennæ paupertatis, & illud solum

lum dicitur tale quod prædicto modo fit d. cap. 1. de uoto lib. 6. & Clem. eos, de Regular. Inter enim votum paupertatis etiam tertiæ speciei simplex & solenne, hoc distat, quod solenne inducit non solum iniustitiam, sed incapacitatem habendi sibi, contractus nullitatem nolente in id superiore consuetudine, Simplex vero solum iniustitiam ut infra probatur. Dixi supra (in religione approbatam quia non sufficeret uouere illam in modo viuendi etiam approbato pro bono, etiam per sedem Apostolicam nisi approbaretur etiam pro regula religionis propriæ inductiua ut colligitur ex glos. Clem. Ex eo de sent. excom. quæ habet modum uiuendi. I I I. regulæ S. Francisci esse approbatum à Nicolao Papa sed non pro regula quæ professorem eius faciat verum religiosum. Regulæ autem iure communi approbatæ quatuor sunt. Scilicet, Basilij, Augustini, Benedicti, & Francisci ut post & ante alios tradit S. Ant. 3. part. tit. 16. cap. 1. §. 3. de quarum tribus, & Carthusiaca, post descriptionem montis Carmeli sic ait Baptista in Parthenica.

*Hinc Cartusiacis aeterna silentia claustris,
Hinc varias Benedictus oues collegit ab isto
Canape nodosa tunicas arcere fluentes
Lignipedes didicere viri quique arua colebant,
Inuisa, & assidue terras arcere calentes,
Et quas Ciriacus de littore vexit Ibero
Hinc orti. sanctum, & summo genus aethere dignum.*

Qui ideo non videtur meminisse regulæ S. Augustini, quod latior sit prædictis cap. Quod Dei timorem, de stat. monach. meminit autem Carthusiæ quæ secundum specialia statuta censetur cæteris strictior.

XXI. Quod non requiritur ad hoc ut votum paupertatis dicatur solenne, & sufficiens ad constituendum quem religiosum, quod expesse uoueat paupertatem, castitatem & obedientiam. Primo quia id non requiritur, quum tacite fit professio per delationem habitus, iuxta c. 1. §. penult. & fin. de Reg. lib. 6. & Clem. Eos, eod. tit. & negari non potest, tacite professum præsumi profiteri solenne votum paupertatis, quia præsumitur verus religiosus per iura prædicta. An vero coram Deo & in foro conscientie, in quo non est locus præsumptioni, sed sola veritas attenditur, cap. is qui, & cap. Tua de spõsal. noue satisque frequentis quæstionis est, & puto non esse, si vere putabat requiri professionem expressam, & actu siue actualiter, & virtute siue virtualiter, non intendebat aliter profiteri, alias sic. Secundo quia nec in professione expressa id est necessarium, sufficit enim uouere obedientiam secundum aliquam regulam à sede Apostolica pro religione approbatam, secundum Innoc. receptissimum in theoria, & praxi, in c. Consuluit, de Regular. vbi ait quod licet non omne votum obedientie faciat quæ religiosum, facit tamen illud quod fit secundum regulam monachalem, vel aliam à sede Apostolica approbatam: & ideo non oportet exprimere quod quis uouet paupertatem, & castitatem, sed satis est uouere obedientiam, secundum regulam approbatam quæ iubet illas seruari. Ob cuius conclusionis ignorantiam, inuenimus pridem in celeberrimo monasterio de Parraces canonicorum Regularium quum illud Regia iussione visitaremus, quosdam apud se multum, & apud eruditos parum sapientes contendere se ideo non esse professos religiosos,

COMMENT. CAP. NON DICATIS.

religiosos, quod professi fuerunt per hæc verba : Voueo obedientiam secundum Regulam B. Augustini, non vouendo expresse castitatem, & paupertatem. Qua eadem ignorantia laboratum esse audio in quadam alia celeberrima Hispaniæ Metropoli ; Quaque eadem ductus quidam eruditus, cuius nomen causa honoris taceo, scribit quod milites ordinum militarium Calatrauæ, & Alcantarae, in Hispania non sunt religiosi, quia non profitentur expresse castitatem & paupertatem, eo quod solum vouent obedientiam secundum Regulam B. Benedicti, vel Cisterciensis vt scripsi in Propugnaculo commenti cap. fin. 16. q. 1. Responso 17.

XXII. Quod hæc consequitur recte me respondisse Reuerendissimo Domino Contarello Doctore doctissimo, & S. D. N. Datario integerrimo, quendam admodum Reuerendum patrem non esse ita verum religiosum, vt ei posset conferre beneficium regulare in titulum, licet in Monasterio S. Mariæ de Monteferrato, de more presbiterorum se illi offerentium sine clericalis habitus mutatione, tria substantialia vota voueant protestantes expresse, non se obligare ad regulam B. Benedicti quæ inibi seruatur, quia non vouit illa seruare secundum illam regulam, sed extra illam.

15 XXIII. Hæc eadē consequi recte per multa latè adducta respondiisse non esse vere religiosas nobilissimas illas Romanas quæ oblatae turris Nouæ speculorum de Vrbe dicuntur, & nō mutato habitu se offerunt Monasterio S. Ben. in manibus prioris eiusdē (non tam ad viuendū secundum regulā eiusdē ordinis, vt vouent aliæ moniales S. Ben. sed secundum alium modum viuendi, qui licet sit approbatus pro bono ab ipsa sed. Apost. non tamen pro regula religionis effectiua, esto quod interdum vltra id quod modus ille viuendi requirit, voueant voluntarie castitatem, & paupertatem. Qua eadem ratione sepe responsum est eos qui intra annum primum nouitiatu in quacumque religione, aut etiam intra secundum in societate I e s v, simpliciter vouent tria substantialia vota antequam ad solemnem professionem admittantur, non esse veros religiosos, neque ob id fieri incapaces matrimonij, licet contrahendo peccarent, quia illa vota non sunt solemnia, sed tantum simplicia. Consequi etiam recte nos absoluisse de commissione Apostolica à crimine Apostasiæ quandam nobilem Romanam quæ ingressa intra quandam religiosam domum, aliquot annos in ea mansit sola obedientia promissa secundum modum viuendi quem in ea à longo tempore quædam honestissima femina seruabant, absque solemnī professione facta secundum aliquam regulam probatā à sede Apostolica.

16 XXIII. Quod peccat mortaliter qui quærit vel habet, vel quærere vel habere vult aliquod bonum pecuniarium post votum tertiæ paupertatis etiam simpliciter emissum, quia per prædicta tale votum licet non faciat incapacem ad quærendum & habendum tale ius, facit tamen impotentem, ad iuste quærendum vel habendum illud absque dispensatione iusta de causa obrenta: quod consequitur eum qui votum paupertatis simplex emisit, nō posse iuste esse emptorem, heredem, legatarium, vel donatarium &c. quia esse talem vel velle esse, est velle habere aliquod ius pecuniarium, quod est contra votum, & consequenter mortale c. Vouentibus 17. q. 1. cap. Periculose de pœnit. dist. 1. Consequitur etiam difficile seruatu esse votum paupertatis extra monasterium, quia
difficile

difficile viuitur inter homines sine eorum commercio l. Hi qui sanctam C. de Apostat. commercium autem sine voluntate quærendi dominium sibi vel alij difficile habetur, & talis non potest sibi quærere iuste per prædicta, nec alij, quia libera persona non potest regulariter quærere alteri l. stipulatio ista §. Alteri, de verbo. oblig. & §. Si quis alij instit. de inutil. stipul. sine mandato eius, neque cum eo quoad directam actionem, neque quoad vtilem nisi quando est præsens l. Si procuratori ff. de verb. oblig. vbi post alios tradit Iason, vel quando stipulatur rem, vel ex re domini gloss. adiunct. text. & Bartol. communiter recept. in l. Quod procurator ff. de procur. & in locis ibi allegatis à se, & ab additione. Potest tamen aliquo modo commercium habere querendo alteri tãquam institor l. i. §. fin. & l. 2. ff. de instir. vel procurator ex re domini vt dictum est, vel Syndicus aut actor vniuersitatis l. Si cum §. Actor, ff. de constit. pecun. vel tutor, vel curator furiosi, iusta prædictum §. Si quis alij, sine tamen animo quærendi sibi aliquod ius pecuniarium instar monachi habētis peculium, de licentia superioris. vt supra dictum est.

S V M M A R I V M.

- Paupertatem simpliciter vouens, videtur vouere tertiam. nu. 17.*
Verba in obscuris potius, vt communiter quam pro minimo accipi. nu. 17.
Vouens simpliciter paupertatem quomodo iuste viuet. nu. 18.
Vouens simpliciter paupertatem peccat volendo quærere, & contrahendo, sed vere quærere, & contrahit. nu. 19.
Regulares simplices in emēdis sibi rebus qua mente esse debēt, ne peccēt n. 20.
Paupertas iusta ad religionem debet esse interior, & exterior omnium pecuniariorum præsentium & futurorum, & capacitatis eorundem. nu. 21.
Religionis status est exercitiū ad perfectionem christianã perueniēdi. nu. 21.
Deum minus amat, qui cum eo aliud non propter ipsum amat. nu. 21.
Charitatis nutrimentum, diminutio cupiditatis, perfectio vero nulla cupiditas. nu. 21.
Crates Thebanus auri pondus ob literas abiicit. nu. 22. sed inaniter. nu. 30.

17. XXV. Dubitari posset quam paupertatem prædictarum trium videatur vouere qui vouit simpliciter paupertatem? Et responderi posset quod proculdubio tertiam si id faciat in actu professionis regularis, quia materia subiecta id indicat secundum quam accipienda sunt verba c. Intelligentia, de verb. signif. l. Si vno §. i. ff. locat. Si vero extra professionem regularem faciat magis dubitari potest, nam quod videatur vouere primam, vel secundam facit l. Nummis, ff. de leg. 3. & cap. In obscuris, de Reg. iur. lib. 6. cum concord. ibi per gloss. citatis quibus probat in dubio minimum videri legatum vel promissum. Et in specie de voto est casus in cap. Ex parte de censib sed tenendum est, quod videtur vouere tertiam. Tum quod in dubio prius inspiciamus quod est verisimilius, quam quod est minus gloss. recept. in d. cap. In obscuris per cap. Inspicimus eod. tit.

COMMENT. CAP. NON DICATIS.

lib.6.& l.semper in obscuris ff.eod. & quum omnes de præcepto teneamur ad primam vt dictum est, verisimile est quod qui vouit paupertatem, vouet maiorem quam primam, quum videatur aliquid addere. Tum quod in dubio videtur quis agere velle quod frequentius agitur d. Regul. Inspecimus. Et sola tertia communiter vouetur. Tum quia pauci considerant secundam, & ita non videtur illa voueri, arg. l. Cum Aquiliana ff. de transact. & c. Veniens, de Iureiur. quæ probant actum non extendi ad incogitata. Tum quia qui vouet simpliciter castitatem, videtur vouere altiore quam coniugalem, licet etiam illa dicatur castitas, & minor cœlibatu cap. Nicena, 31. dist.

18 **XXVI.** Quod recte respondisse videmur interroganti, quid faciet qui vouit paupertatem putans se fore religiosum ordinis cuiusdam, qui noluit eum recipere, nimirum, vt ingrederetur alium, vel fieret institutor, curator, tutor, vel actor vniuersitatis, vel procurator vel administrator alicuius quo de sua commissione de bonis eius quæreret ei secundum prædicta cuius nomine, & non suo contraheret vel mendicando viueret, vel pro solo victu laboraret, quia validis non licet mendicare l. i. C. de mend. valid. & cap. Non omnis §. q. §. quamuis ei qui omnia sua dedit pauperibus, id liceat vt postea dicitur, aut certe peteret commutationem voti, vel dispensationem ex iusta causa iuxta d. cap. Magnæ, de voto. Super quo arbitror posse dispensare Episcopum, cum liceat ei dispensare iusta de causa super omnibus votis, exceptis quinque contentis in extrauag. Et si dominici 2. de pœnitentia & remissione, quibus hodie annumeratur votum visitandi domum gloriosam gloriosissimæ Virginis Matris Lauretanae, quorum de numero non est hoc, quum palam sit per prædicta non esse votum religionis.

19 **XXVII.** Quod licet vouens simpliciter paupertatem, peccet mortaliter contrahendo, quasi contrahendo, ad eundo hæreditatem, acceptando donationem vel legatum & c. contractus tamen vel quasi contractus, aditio hæreditatis, acceptio legati, vel donati valet, & per eam quæritur ius in re emptæ, donatæ, legata, & c. Tum quia vt supra tactum est, non est factus incapax iuris pecuniarij per illud votum simplex, sicut fit per votum solemne, quia id nullò iure cauetur, & ita non dicendum c. Consulisti 2. q. §. Tum quia licet contrahens peccet contrahendo, contractus tamen regulariter valet iuxta gloss. sing. in cap. Decet §. Cessent. verb. processus, de immunit. Eccles. lib. 6. Tum quia licet qui emisit votum simplex castitatis, peccet mortaliter contrahendo matrimonium, contractum tamen valet, quia per illud votum, non efficitur incapax eius, sicut per solemne c. l. de vot. lib. 6. Tum quia iurans non emere, non testari, non reuocare mandatum, peccat quidem cōtraueniens, sed valet actus arg. gloss. sing. cap. fin. de procurat. lib. 6. verb. Reuocatus, & notatur in Mercuriali cap. Quod semel de Reg. Iur. lib. 6. & Fely. & citati per eum in cap. Cum accessissent num. 12. de Constit.

20 **XXVIII.** Quod regulares etiam canonici non habentes beneficia, nec officia ratione quorum habeant facultatem emendi boues, vaccas, verueces, porcos, & alia mobilia seu mouentia, siue immobilia, magnopere cauere debent, ne comparent illa, Imo nec libros aut vestes, aut quicquam aliud, intendentes actu, seu actualiter, virtute seu virtualiter quærere illa sibi, quia hoc est peccatum

peccatum mortale per prædicta: nam si voto simplici paupertatis alligato id est mortale, vt proximè dictum est, quanto magis erit alligato solemnè, si enim id fit in viridi, quomodo non fiet in arido? Lucæ 23, debet ergo eiusmodi regularis cum emit illa, non sibi, sed actualiter vel virtualiter ordini & Monasterio suo ad vsum eius vel suum de facultate superioris sibi licitum emere. Dixi (virtualiter) quia virtualis intentio videtur ad id sufficere, per ea quæ tradimus in c. Cum minister 23. q. 5. nu. 18. vbi quæ sit illa brevius & resolutius traditur quam alibi, & communiter eam habet qui interrogatus, vere respondere posset, emere se illa quoad dominium quidem Deo ipsi, & quoad ius administrandi generale Papæ, quoad particulare suo Monasterio vel ordini si sunt capacia talis iuris, & particularem administrationem facti sibi, quatenus ei per superiorem permittitur, per resolutionem positam in Propugnaculo Apolog. lib. de re dit. nu. 31. latius probatam in ipsamet Apolog. q. 1. mon. 24. quamuis etiam sufficere videatur intentio quærendi Monasterio suo, aut ordini, eo legitimo modo quo iure diuino & humano licet, quia volens hoc, vult consequenter & illud arg. l. illud ff. de acq. hæred. & cap. Præterea, de offic. deleg. Beneficiariis autem quid in hac re & quantum plus liceat, infra dicemus, simul & de his qui beneficiis quidem carent, sed assignantur eis portiones priuilegiatæ, vel à Papa, vel à superioribus suis conceditur facultas conuertendi in suos vsus ea quæ licite acquisierint.

- 21 XXIX. Quod paupertas siue expropriatio de qua hoc c. agit, quæque est omnino necessaria quoad religionis status substantiam, & essentiam, debet esse primo interior siue intrinseca tertiz speciei qua quis sponte vult omnino carere omni iure pecuniario suo etiam quatenus est solum instrumentum exercendæ virtutis, de qua nu. 12. II. Quod debet esse comitata paupertate exteriori de qua ibid. III. Quod non solum sit voluntaria omnium vel aliquorum iurium pecuniariorum præsentium vel futurorum, sed absolute omnium. IIII. Vt non solum sit volita, sed etiam voto solemnè firmata, quouens fiat omnino incapax quærendi ea sibi. Quæ omnia probantur in princip. & fin. huius cap. & in princip. & fine cap. Cum ad monasterium, de stat. monach. & corroborantur à Thom. recept. ab aliis in 2. 2. q. 186. art. 3. & 6. Tum per illud Greg. 2. Morali.

Sunt nonnulli iustorum, qui ad comprehendendum culmen perfectionis accingunt, dum altiora interius appetunt, exterius cuncta derelinquunt. Tum quia status religionis est quoddam exercitium, & disciplina per quam peruenitur ad perfectionem charitatis, ad quod quidem necessarium est, quod aliquis affectum suum totaliter abstrahat à rebus mundanis, dixit enim Augustinus in 10. Confess. ad Deum loquens, minus te amat, qui tecum aliquid amat, quod non propter te amat, & in hb. 83. quæ dicit, quod nutrimentum charitatis, est diminutio cupiditatis, perfectio nulla cupiditas. Tum quia ad perfectionem charitatis acquirendam primum fundamentum est voluntaria paupertas, vt aliquis absque proprio viuat, dicente domino Math. 19. Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni sequere me. Tum quia quum quilibet possit vti re sua vt liber, sine legis vel alterius iniuria l. in re mandata,

COMMENT. CAP. NON DICATIS.

C. de mand. & l. sed et si §. consuluit, ff. de pet. hæred. nec peccat sic vtendo prodigitate, sed meretur quotiens id recta ratione ductus facit. At secundum rectam rationem est, quod aliquis diuitias abiiciat, vt contemplationi sapientiæ vacet, quod etiam Philosophi quidam leguntur fecisse dicente Hieronym. in Epistola a Nepotianum relato à Gratiano in cap. Gloria Episcopi 12. q. 2. *Crates ille Thebanus homo quondam ditissimus, cum ad philosophandum Athenas pergeret, magnum auri pondus abiicit, nec putauit se posse simul diuitias, & virtutes possidere.* Vnde multo magis secundum rationem rectam est, vt homo omnia sua relinquat ad hoc quod Christum perfecte sequatur, vnde illud Hieronymi in Epistola ad Rusticum monachum, Christum nudum, nudus sequere. Præterea quod licet cuius renunciare iuri suo priuato cap. Ad Apostolicam, de Regular. & l. Si quis in conscribendo C. de pact. & quod Elisæus laudatur 3. Reg. cap. 19. & ab Ambros. in c. Dominus 86. dist. eo quod omnia reliquit, & quod licet se & sua donare Ecclesiæ vel Monasterio mutâdo statum secularem in regularem Auth. Ingressi. C. de sacrosanct. Eccles. & cap. Si qua mulier. 19. quæst. 2. & cap. In præsentia, de probat. Imo & sua omnia præsentia, etiam non dando se, nec mutando statum secundum Bartol. in l. fin. C. de pact. & Panor. cap. 1. de success. ab intest. & in consil. 102. quæ frequentior opinio est, secundum Dec. vbi supra. Et denique quod omnes religiosi faciunt eiusmodi donationes, & renūciationes expressas, vel tacitas adeo necessario, quod alias nõ essent religiosi iuxta hoc cap. & cap. Cum ad; in princip. & fin. de statu monach.

XXX. Quod contra proxime dicta facit primo quod Christiana perfectio potest haberi absque paupertate, quia Abraham, Isaac, & Iacob, & multi alij veteris testamenti fuerunt perfecti sine hac paupertate. Paulus item primus heremita qui testamentum fecit 19. q. 3. cap. Perlatum §. E contra, Ambrosius, Nicolaus item & quamplurimi alij sancti qui ante Episcopatum consequutionem non fuerunt religiosi, fuerunt perfecti, nulla tali paupertate professâ, ergo prædicta non videntur vera.

II. Quod omnis prodigitas est peccatum saltem veniale, quia est actus inordinatus vitij contrarij liberalitatis, vt probat Thom. 2. sec. q. 117. art. 1. post Arist. 4. Ethic. Tullium & Ambrosium 1. lib. de offic.

III. Quod nemini licet donare omnia sua bona præsentia, & futura, quia per id se priuaret facultate testandi contra l. stipulatio hoc modo concepta, ff. de verb. & l. fin. cum ei annot. C. de Pact. & tradit post alios Dec. in cap. In præsentia, notab. 7. de probat. & in Consil. 488.

IIII. Quod non licet mendicare homini corpore valido l. 1. C. de mendicantib. valid. lib. 12. præsertim sacris initiato cap. Diaconi 593. dist. adeo quidem quod Calder. in consil. 1. de vit. & honest. cleric. determinat sacris initiatū mendicantem, esse puniendum, & passim videas viros pios & prudentes durè reprehendere eos qui corpore valido mendicando viuunt.

V. Quod Apostolus 2. ad Corinth. 8. docet ita quem debere facere eleemosynam, vt sibi non eueniat tribulatio, id est paupertas, secundum glos. & super illud 1. ad Timoth. 6. habentes alimenta, & quibus tegamur, dicit glos. & si nihil intulerimus vel ablaturi sumus, non tamen omnino abiicienda sunt hæc temporalia.

VI. Quod

V I. Quod vitandum est periculum, & occasio perdendi vitam spiritualem vel temporalem cap. Ipsa pietas, 23. q. 4. cap. Satisfactio, de pœnit. dist. 3. & cap. Cum consuetudinis, de consuet. At qui dat vel renunciat omnia sua bona, periculo animæ se exponere uidentur iuxta illud Prover. 30 Ne forte egestate compulsus fuerit, & periurem nomen Dei mei & Eccles. 27. Propter inopiam multi deliquerunt, & etiam corporis, dicitur enim Eccl. 7. Sicut protegit sapientia, sic protegit & pecunia, & Philosoph. in 4. Ethic. quod videtur quædam perditio hominis esse corruptio diuitiarum, quia per has homo uiuit.

V II. Quod diuitiæ profunt ad beatitudinem iuxta illud Eccl. 13. Beatus diues qui inuentus est sine macula, & Philosoph. dicit in 1. Ethic. quod organica diuitiæ deseruiunt ad sclicitatem.

V III. Quod dare eleemosynam, est opus maxime Deo acceptum, & sicut Chrysostom. dicit, medicamentum, quod maxime in pœnitentia operatur. At omnium bonorū renutus aufert opportunitatem largiendi eleemosynam. Ergo.

I X Quod non licet per elemosinas priuare suos filios bonis suis cap. fin. 17. q. 4. ubi August. ait. Quicumque uult exhæredato filio, hæredem facere Ecclesiã, quærat alterum qui suscipiat, non Augustinum: imo Deo propitio, neminem inueniat.

X. Quod quilibet tenetur uiuere si potest decenter secundum statum suum, adeo quod non solum nõ tenetur facere Eleemosynam de eo quod est sibi ad id necessarium, sed etiam peccaret eam faciendo, nisi faciliter aliunde resarcire possit, ut grauius determinat Thom. 2. sec. q. 32. art. 6. & patet ad sensum, quia nemo non reprobarer Ducem, Comitem, vel alium nobilem qui sic daret sua alij non egenti extreme, etiam in eleemosynam ut eum oporteret incedere peditem, & uestitum, & comitatũ, tanquam plebeium. ergo nõ solum omnia licet dare etiã pauperibus, sed neque illa sine quibus nõ possumus deceter sustentari.

X I. Ambrosius relat. in cap. Dominus 86. dist. sic ait expresse. Dominus non uult effundi opes, sed dispensari.

X II. Quod ubique gentium Christianarum passim uideas cœnobita ditissima in quibus sunt aliquot redditus 20. milium scutorum, & amplius annuorum, Imo & magisteria ordinum cruce signatorum S. Ioannis S. Jacobi, Christi, & aliorum, quorum aliquot reddunt plusquam ducenta milia annua. Neque uerò tollit vim argumēti dicere quod alla sunt vnita coronis regijs, Castellæ, & Lusitanix. Tum quia magisterium, & prioratus S. Ioannis non sunt illis vnita. Tum quia alia non sunt ita vnita, ut sint facta sæcularia, Imo manēt regularia, & subiecta Papæ perinde ac antea. Tũ quia æque fundatur argumētũ in prioratibus, cõmendis, & Præceptorijjs uariorũ ordinũ uarijs, magnorũ reddituũ, quos capiunt singulares personæ, priores, commendatores, præceptores, & alij aliter nominati, qui eorum redditus iure suo, & nomine proprio percipiunt, seruant, impendunt, & distribuunt, perinde ac suos. Quin & passim uideas plurimos religiosos assumptos ad Episcopatus, & ad alia munera Ecclesiastica secularia, vel regularia quæ dantur eis in commendam, vel titulum, habere magnos redditus, eosque dispendere, perinde ac alios clericos seculares suos. Nec propter hoc dici esse extra statum perfectiõis & religionis, ergo non uidetur necessaria tanta paupertas ad statum perfectæ religionis, quantam Thom. recept. requirit.

COMMNET. CAP. NON DICATIS.

S V M M A R I V M.

Perfectio Christiana & status perfectionis Christiana adeo diuersa sunt, ut inueniatur perfectus extra statum perfectum, & imperfectus & malus in eo num. 23.

Prodigitas omnis mala, sed non omnis largitio prodigitas nu. 23. & 29.

Bonorum omnium etiam futurorum promissio nisi causa pietatis reprobata, nu. 24. & 29.

Medicare cui licet, decisue, & remisue, nu. 24.

Bonorum omnium renunciatio propter Deum nullum salutis spiritualis vel corporalis periculum minatur, nu. 25.

Bona temporalia qua parte profunt, & qua obfunt felicitati querenda, nu. 26.

Eleemofyna maior omnia simul dare, quam minutatim, nu. 27.

Statui necessarium sine illius mutatione donare malum, nu. 27. & 30.

Dominium & ius administrandi bonorum cœnobiorum, penes quos, nu. 28.

Prodigus, & Auarus, vitiosi contrarij liberali, virtuoso, nu. 23.

Donatio omnium bonorum quæ licita, nu. 23. & quæ nulla, nu. 30.

Facta contra leges charitatis & aliarum virtutum, non rescindi, sicut facta contra leges iustitiæ specialis, nu. 30.

Craton Philosophus à Ioanne Apostolo prodigitatis notatus, nu. 30.

Donationes multa vitiose, sed valida, nu. 30.

Tranquillitas animæ cur non ita turbatur tractatu bonorum & negotiorum Dei & seruorum eius, ac propriorum, nu. 31.

Bonorum & negotiorum Dei tractatio, cur non ita turbat animi tranquillitatem, sicut propriorum, nu. 31.

- 23 XXXI. quod ad omnia hæc responderi potest, ad primum quidem concedendo quod multi sunt, & fuerunt vere perfecti fideles perfectione charitatis qui non sunt, nec fuerunt in statu perfectionis religiosorum seu religionis, ut pulchre idem Thom. concludit in ead. 2. 2. q. 184. art. 1. ibi. Aliqui sunt in statu perfectionis, qui omnino charitate, & gratia carent, sicut mali Episcopi, aut mali religiosi, ergo videtur quod è contrario aliqui habent perfectionem vitæ, qui tamen non habent perfectionis statum. Perfectio enim charitatis interior quoad Deum potest incipere, crescere, & perfici nulla obligatione superaddita ultra illam quam religio Christiana vniuersis imponit, status autem religiosus ultra illam requirit duo ut ex ipso ibidem colligitur, primum, obligationem ad exteriorem perfectionem charitatis. Alterum, ut illa fiat solemniter solemnitate ab Ecclesia instituta, in quibus fatis cõtinetur tertium additum ibi à Caict. quam obligationem tali solennitate firmatam, nulla perfectio charitatis qualibet sit illa potest efficere, vnde nec tria vota substantialia paupertatis, castitatis, & obedientiæ, emissa aliter, constituunt statum perfectionis religionis, licet ad sui obseruantiam obligent suos authores, hæc ille. Et ita argumentum
nit

nil concludit, cum defumatur à perfectione charitatis, ad perfectionem status religionis, quæ sunt diuersa arg. cap. Ad audientiam, de Decim. & l. Papinianus exuli, ff. de minorib.

Ad II. Concedo quod omnis prodigitas est peccatum saltem veniale, nego autem quod renunciatio, vel donatio omnium bonorum pecuniariorum facta propter debitum finem debito modo sit prodigitas Imo est summa liberalitas & eleemosyna, secundum Hieronym. mox in Respons. ad septimum citandum.

24 Ad III. Concedo quod non valet promissio hæreditatis, vel omnium bonorum præsentium, & futurorum alia causa quam pietatis, & animæ salutis, de qua loquitur d. l. stipulatio, quia non fit ob debitum finem, nego autem quod nostra conclusio loquatur de tali, sed de facta causa religionis, & animæ salutis.

Ad IIII. negamus nulli corpore valido licere mendicare, vt infra latius dicitur, & quod Augustinus in argumento relatus non loquitur de omni mendicante, sed tantum de eo qui id facit, vt otiose & vitiose viuat, non autem de renunciante qui ob id non est mendicaturus, vel iustam mendicandi causam habet.

25 Ad V. quod non est Apostoli mens vetare cuiquam dare eleemosynam, ita vt deficiat sibi sine legis vel hominis iniuria, sed quod non tenetur ad illud.

Ad VI. negamus quod per dationem legitime factam omnium bonorum, incurrat quis periculum probabile perdendæ vitæ spiritualis, vel temporalis, vt habet aptissimus in hoc textus cap. Exit, de verb. signif. lib. 6. §. Nec quicquam ex his & c. agens de maxima illa Franciscanorum expropriatione. Quum enim illa quæ fit legitime, fiat voluntarie propter Deum & Christum, non exponit se periculo perdendi spiritualem neque corporalem, non quidem spiritualem, quia illud non prouenit ex paupertate voluntaria sed coacta, qua qui laborat ex affectu aggregandi pecuniam, incidit in multa peccata secundum illud 1. ad Timoth. vlt. Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli. Quo affectu carent pauperes voluntarij, & abundant diuites vt ex supra dictis patet. Non item corporalem quia vt Augustinus dicit in lib. de sermone domini in monte, Quærentibus regnum Dei, & iustitiam eius, non debet subesse sollicitudo ne necessaria defint, quia iuste fidere possunt illi optimo, omniscio, & omnipotenti quod prouidebit consilium eius, bona fide exequenti.

26 Ad VII. Concedimus quod bona temporalia qua parte sustentant, & per ea fit bene proximo tanquam instrumenta virtutis, profunt ad fœlicitatem, sed qua parte occupant mentem in sui cogitatione, & amore, nocent, quum impediunt contemplationem, & fruitionem de Deo in qua illa consistit, vt dictum est supra, iuxta doctrinam Domini, Math. 13. & 19. adeo quod Chrysost. homil. 64. in Math. dicat quod diuitiæ actu habitæ faciunt difficilem aditum in Regnum Dei, & eum sequitur Thom. 2. sec. quæst. 186. art. 3. quorum tamen vterque intelligendus est, de affectu inordinato notabiliter, ne contradicant cap. penult. 30. dist. probanti diuites saluos fieri posse.

27 Ad VIII. Dicimus quod maiorem eleemosynam facit qui omnia simul dat propter Deum, quam qui minutatim, hic enim offert sacrificium, hoc est partem eius quod habet; Ille vero holocaustum, hoc est totum quod habet secun-

COMMENT. CAP. NON DICATIS.

dum Gregor. super Ezech. & contrarium est error Iouiniani quem damnat Hierony. in lib. contra eum scripto, & August. de Dogmat. Eccles. ibi. *Bonum est facultates cum dispensatione pauperibus erogare, melius est pro intentione sequendi Dominū, in simul donare, & absolutū in solitudine egere cum CHRISTO.*

Ad IX. quod loquitur de donatione, & renuntiatione iniuriosa aliis, nos autem de alia.

Ad X. quod loquitur de donatione indebito modo facta, qua quis contra decentiam sui, & suorum status quam seruare tenetur sine mutatione status donat, nostra vero conclusio, de alia.

Ad XI. quod Ambros. ibi loquitur de illo qui sine sui & suorum status indecentia, & iniuria non potest omnia simul dare.

28 Ad XII. Concedo plurima esse cœnobicia ditissima, in hunc sensum, quod habent ius administrandi in utilitatem suam multorum bonorum Dei & D. N. Iesu Christi applicatorum sibi mediate vel immediate à summo ipsius Vicario Papa administratore vniuersali vniuersorum bonorum eius, vt dixi in Apolog. lib. de re dit. & Propugnaculo eius, nego tamen vllum cœnobiorum habere in eis vllum ius proprium etiam alicuius rei nomine, sed simplices quidem, simplicem vsu facti in vestibis & aliis ad victum necessariis, officiarij autē, Abbates, aut superiores ius tantum administrandi nomine cœnobiorum secundum regulas quas profitentur, & hoc est quod aliis verbis dici solet, quod habent in cœmuni, non autem in particulari. Nego item religiosos qui ad Episcopatus & ad alia munera Ecclesiastica secularia, vel regularia ad quæ assumuntur, querere quicquam iuris sibi, etiam si maximos redditus habeant, quia verum dominium eorum quærunt Christo, ius autem administrandi suis Ecclesiis & sibi earum nomine, modo vbi supra declarato.

29 XXXII. Quod ex prædictis omnibus inferitur primo peccare contra legem iustitiæ specialis charitatis, vel alius virtutis eum qui dat vel relinquit omnia bona sua vel partem illorum prodige, hoc est vbi, cui, quando, quomodo & propter quod non debet, hoc est enim prodige dare iuxta glos. cap. Ex parte, de Consuet. verb. prodigalitatē, quæ ponit diffinitiones largi siue liberalis, qui est virtuosus, & auari, & prodigi, qui sunt ei cōtrarij de quibus Thom. 2. 2. q. 117. 118. & 119. Prodige autem dare semper est peccatum saltem veniale, vt probat Thom. in art. 1. d. q. 119. quamuis donatio vel renunciatio regulariter ipso iure valeat iuxta l. Is cui, per locum ab speciali ff. de verb. & glos. eius, & ibi late disputata per D. D. præsertim Iason. modo limites legum iustitiæ specialis non excedat.

II. Peccare illum qui alia de causa quam religionis, & pietatis donat omnia præsentia, & futura absque reseruatione vsus fructus, vel alicuius partis eorum, de quibus testari possit, quia facit contra d. l. stipulatio, recept. iurē Pontificio c. 2. de concess. præb. & c. Ne captandæ eod. tit. lib. 6. licet absque peccato omnia bona præsentia donare possit.

III. Quod absque peccato potest quis dare omnia bona sua præsentia, & futura, causa religionis, cum donatione sui ipsius, vel sine illa mutato statu, vel non mutato, modo id fiat sine alterius iuris præiudicio.

30 IIII. Quod licet peccet contra legem charitatis, qui dat vel relinquit Deo, Ecclesiæ

Ecclesiæ, vel operi pio, ea mente vt incommodet filiis, aut cognatis, valebit tamen legatio, donatio, vel exhæredatio, quatenus non excedit limites per specialis iustitiæ leges constitutos, modo non lædat ius alterius, facta enim contra solam legem charitatis, prudentiæ, fortitudinis, vel temperantiæ, non annihilant communiter iura, nec iubent rescindi, nec ob eam quem ad restituendum cogunt, per ea quæ latius diximus in dicto Commen. lib. de Redit. q. 2. Mon. 4.

V. Peccare non quidem contra legem iustitiæ specialis, sed prudentiæ, vel modestiæ, qui non mutando statum tantam elemosynam erogant, vt non possint sine indecentia notabili viuere, secundum suum statum.

VI. Quod Cratesille Thebanus à multis laudatus de quo in c. Gloria episcopi 12. q. 2. & supra relatus vituperari meretur, quia prodegisse videtur pòdus auri abiiciendo, vt quidam referunt, in mare, quia non dedit illud cui debuit, videlicet miseris vel cognatis aut amicis honestis, nam & Craton Philosophus grauitè fuit reprehensus à Beato Ioanne Apostolo eo quod duos discipulos suos mundi contemptum docuit per comminationem gemmarum maximi valoris in quas sua maxima bona temporalia vendita refuderant, dicens ei quod dominus noster non docuit contemnere mundum prodigendo & in puluerem nullius valori redigendo diuitias, sed vendendo & largiendo eas pauperibus vt habetur in vita eius probata per diuum Antoninum tit. 6. cap. 7. §. 1.

VII. Peccare illum qui donat tantum elemosynæ de suis bonis, vt fiat impotens ad præbenda necessaria eis quibus tenetur, iuxta illud Pauli 1. ad Timoth. 5. Qui suis non prouidet, fidem negat, & est infideli deterior: pro quo est c. Non fatis, & c. Cæterum, 86. dist. eum item qui mala mente filios suos, vel cognatos exhæredat, vel priuat spe quam ad eius bona habent, quamuis exhæredatio, & priuatio & aliorum institutio seruata debita solemnitate, valebit, excepta parte per iustitiæ leges eis debita, vt dictum est.

31 VIII. Longe aliud esse quoad religionis obseruantiam tenere quem, tractare, & administrare aliqua bona tanquam sua, & tanquam dominum eorum, & aliud tenere, tractare, & administrare eadem, tanquam bona Dei & tanquam procuratorem, vel vicarium eius mediatum, vel immediatum: hoc enim licet quibuslibet perfectis, illud autem minime, vt pulchre determinat Gratian. 14. q. 1. §. 1. ibi. *Aliud est sua possidere, Aliud est communium procuratorem esse: canonici non possident sua, quia res deo oblata, non sunt alicuius, vtuntur enim rebus Ecclesia, non vt suis, sed tanquam ad dispensandum sibi creditis.* Hæc ille qui citat in hoc Prosperum, de vita contemplatiua, qui relatus ab eodem in cap. Sacerdos 1. q. 2. sic ait. *Sacerdos cui dispensationis cura commissa est, non solum sine cupiditate, sed etiam cum laude pietatis accipit à populo dispensanda: & fideliter dispensat accepta, qui omnia sua, aut parentibus reliquit, aut pauperibus distribuit, aut Ecclesia rebus adiunxit: & se in numero pauperum paupertatis amore constituit: vt vnde pauperibus subministrat, inde & ipse tanquam pauper voluntarius viuat.* Per quod iure imponitur silentium dicentibus nil referre quoad animi tranquillitatem, an quis se immisceat negotiis suis tractandis, vel alienis etiam pauperum, vel aliarum personarum miserabilium, vel Ecclesiasticis diuinum dominium tangentibus, simul docemur debere nos Ec-

COMMENT. CAP. NON DICATIS.

clēſiastica bona tractare tanquam bona Dei, & tanquam pauperes qui ex eis ſuſtentamur. Per quam conſiderationem remittitur valde nimius ea tractandi ardor: Et confirmatur voluntas ea ſerene ac fideliter tractandi, dum ob oculos mentis noſtrę ponimus CHRIS TVM præſentem, & ita volentem ſua ſibi à nobis fideliter ſeruari & impendi, vt nulla tamen alij, vel minima fiat iniuria. Quapropter licet pauperior, & optabilior appareat vita illa tranquilla ſimplicis regularis nullam de rebus pecuniariis, nec de victu aut veſtitu, curam habentis, ſed ſolum chorum, & altare, reſectorium commune & ſellam ad contemplantum continuantis, vere tamen non eſt pauperior, nec tanti meriti, licet ſit in ſe optabilior quam vita minus trāquilla cellarij, œconomi, & prælati fideliter ea tractantis, etiam in opulentis Cœnobiis graues & denſas circa prædicta & lites ea tangentes non ſine animi diſtractione moleſtias deuorantis. Conſiderans enim ſe id facere, non vt ſua bona ſeruet, ſed vt Dei Domini ſui præſentis quo ſeruis ſuis victus miniſtretur, vt tranquille illi ſeruiant, multum ſe expropriat: multumque meretur, & ſatis requieſcit in amore Dei & proximi inde naſcente, & fugat turbines quibus negotiatores, & alij diuites ſua ob ſui amorem tractantes, conturbantur.

S V M M A R I V M.

Regularis dicens aliquid eſſe ſuum in vno ſenſu, peccat mortaliter, in alio venialiter, in alio nihil. nu. 32.

Regularis peccat mortaliter volendo habere dominium cuiuſpiam rei pecuniariae, non autem volendo habere dominium aliarum rerum animæ vel corporis vel alius rei ſpiritualis vel honoris ſancti & eccleſiaſtici. nu. 33.

Canonicus regularis laxiori regule ſeruit, quam monachus, ſed non in hoc. nu. 33.

Regularis iuſte fieri poteſt Doct̄or. nu. 33.

P. Paulus Conſtabilis Sacri palatij Magiſter laudatus. nu. 33.

Regularis quid acquirat Deo, quid Papa, quid monaſterio, & quid ſibi, & illa verba (quærit monaſterio) quem ſenſum habeant, profundius quam alibi. nu. 34.

Intellectus cap. Exiit. §. Porro, & ſequen. ſingulariter fundatus nu. 34.

Dominium verum bonorum Eccleſiaſticorum penes ſolum Deum eſſe priuatiue, & ius vniuerſale adminiſtrandi penes Papam, & ſpeciale aliquorum penes alios, &c. deciſiue & remiſſiue. nu. 34.

Regularis & ſeruus quomodo æquantur in acquirendo. nu. 35.

Regularis cui monaſterio vel prouincia quærit. nu. 36.

Regularis non eſt proprie, religionem ſolum generaliffime profeſſus nu. 36.

Regularis etiam bona ante profeſſionem quaſita, quærit per eam monaſterio niſi &c. nu. 36.

Regularis

Regularis beneficiarius querit Ecclesia vel beneficio suo, siue sit sui ordinis, siue non, & siue manuale siue non, nu. 37. non solum ea qua querit ex fructibus eius, vel ex opera sua, sed etiam ea qua aliunde ex contractu vel ultima voluntate. nu. 38.

Beneficia manualia æquantur non manualibus nisi in manualitate. nu. 38.

Beneficio manuali, & non monasterio unde pendet, queritur pœna statuti occidentis illum. nu. 38.

Acquirere qui potest alicui, æquius acquirit ei ex re sua quã aliena. nu. 38.

Beneficiarius regularis æque disponit de quæsitis aliunde, ac de fructibus, & opera sua. nu. 38.

Beneficiarius regularis plurium beneficiorum, omnibus eis querit pro rato reddituum quos ex eis percipit. nu. 39.

HIS præsuppositis subiicito verba dicti cap. Non dicatis, 12. quæst. 1. desumpti ex cap. 2. Regulæ N.P. August.

*Non dicatis vos aliquid habere proprium, sed sint vobis omnia communia, & infra. Quicumque autem in tantum progressus fuerit malum: ut occulte literas ab aliquo, vel quodlibet munus accipiat. Si hoc ultro confitetur, parcatur illi, & ore-
tur pro eo. si autem deprehenditur atque conuincitur: secundum arbitrium presbyteri, vel præpositi grauius emendetur, & infra. Cum huius nostre congregationis fratres non solum facultatibus, sed voluntatibus propriis in ipsa susceptione renunciauerint, & se per promissam obedientiam penitus aliorum potestati, & imperiis, in CHRISTO & pro CHRISTO subdiderint, certum est eos nihil habere, possidere, dare, vel accipere sine superioris licentia debere, quod si propinquus, vel amicus, vel quilibet fratrum cuiquam aliquis offerre voluerit, primo quidem priori insinuetur, & sic suscipiatur si ipse mandauerit, de quo tamen nil fiat aliud, nisi quod priori placuerit.*

³² Noto primo, peccare canonicum regularem qui dicit sibi esse aliquid proprium siue suum. Tum quia mentitur, quia scit vel scire debet nihil esse suum, & omne mendacium est peccatum c. Primum 22. q. 2. c. Super eo, de vsur. etiam bona intentione & humilitatis causa c. Cum humilitatis ead. causa, & q. & tradit Tho. 2. 2. q. 110. art. 3. Tum quia contrauenit præcepto facto hic, illis verbis (Non dicatis) ex quibus ait præfatus Hugo colligi, quam sit contrarium Regulæ Sancti August. habere proprium, cum etiam dicere se habere illud, sit peccatum, vnde infert, peccare canonicum qui dicit, hæc vestis est mea, vel hic liber est meus, quem Arch. Card. Turrecrem. & Alexand. sequuntur hic, & Iordanus, Vmbertus, Coriolanus, & Trullus in dicta regula. Contra tamen hoc notabile facit, quod etsi verbū (meum, & tuum) stricte accepta significant dominium iuxta gloss. memorabile in cap. Quo iure, 8. dist. verb. (meum) & probatur per l. Quintus. ff. de aur. & arg. leg. & per d. cap. Quo iure, adeo quod bona fide possessum, non dicatur meum, vt ait præd. gloss. per l. 2. §. 1. ff. de relig. & sumpt. fun. large tamen sumptum significat possessum, & etiam detentum secundū gloss. recept. in l. 2. ff. de orig. Jur. verb. Papyrius, dicentem quod coloni appellant agros alienos quos colunt suos, quam inter alios commendat etiam

COMMENT. CAP. NON DICATIS.

Card. Alexand. in d. cap. Quo iure, sicut & genitius licet denotet dominium iuxta d. l. 2. ff. de relig. & sumpt. fun. tamen iuxta materiam subiectam nunc denotat auctorem, nunc possessorem, & detentorem, nunc alium secundum Bartol. in Rubr. ff. de nou. oper. nunc per gloss. in l. quoties in stip. ff. de verb. & l. quoties idem de Reg. iur.

Pro responsione considera tres casus. Primus cum dicit rem esse suam, intendens dicere se esse dominum eius vel possessorem nomine proprio & hoc casu peccat, quia mentitur, ut dictum est, sed non mortaliter, nisi dicat id volendo illud esse suum & complacendo eo quod sit suum, tunc autem sic, quia contraueniret voto paupertatis substantiali regulæ per supra dicta. & cap. Cum ad monasterium de stat. Reg. alias non esset mortale, sed bene veniale iuxta doctrinam Thom. in d. art. 2. relatum à nobis in Manuali confessoriorum cap. 18. nu. 3. Secundus casus est quum dicit illud inaduertenter, cum incogitantia dominij proprietatis, vel possessionis, & hoc casu ad summum erit veniale, quia est mendacium surreptitium per doctrinam Thom. vbi supra. Tertius cum dicit actu, vel virtute, intendens dicere per illud verbum (mea) esse suam quoad usum, administrationem, vel detentionem simplicem facti, & non quoad dominium, nec proprietatem, nec quoad veram possessionem, quo casu nullum arbitror esse peccatum per adducta in contrarium. Imo iudico meritum, modo aliæ circumstantiæ necessariæ eum circumstant, quia est actus virtutis veritatis, quamuis melius diceretur nostra, sed aliquid esse melius altero, non arguit illud esse malum, quia bono melius datur l. vbi autem non apparet ff. de verbor. Imo arguit esse bonum per expositionem dialecticam, nec aliud puto Hugonem, & qui secuuntur eum dicturos fuisse si hoc speciatim considerassent, multos enim egregia eruditione, ac pietate viros regulares praefertim Episcopos, Archiepiscopos, & alios beneficiarios regulares audies dicentes meus liber, mea vestis, mea mula &c. Quin & quandoque datur aliquid scandalum, hypocrisicos secularibus audientibus noster panis, nostra vestis, & ob id ridentibus, cur etiam non dicit, nostrum caput, nostra manus, nostra febris, quamuis tale scandalum acceptum, seu passiuum, sit potius quam datum & actiuum, & ita dicenti nullum peccatum iuxta doctrinam Thom. receptam in 2. sec. q. 43. art. 1. & 2. quamuis forte aliter loquenti maius meritum esset apud Deum qui cor magis quam manus respicit c. Si quid inuenisti 17. q. 4.

33 II. Nota quod regularis peccat habens vel volens habere proprium & quidem mortaliter. Tum quia frangit votum paupertatis solemne quod est mortale cap. Vouentibus 17. quæst. 1. ut dictum est supra. Tum quia nisi renunciet illud ante mortem, non debet in sacro loco sepeliri cap. Monachi, de stat. monach. sed in sterquilino. Imo & si sepultus fuerit in sacro, extrahendus est, si absque magno scandalo id fieri potest, cap. super quodam, de stat. monach. & cap. Cum ad monasterium, eod. tit. cuius rei exemplum narrat Greg. in 4. Dialogorum in eod. cap. ab Innoc. 3. citatus. Tum per illa verba Concil. Trid. Sess. 25. cap. 3. de Regular. *Si quis aliquid proprium tenere deprehensus, aut conuictus fuerit, is biennio actiua, & passiuo voce priuatus sit, atque etiam iuxta regulam suam, & ordinis constitutiones puniatur.* Quorum ratio tangitur ab Hugone super illis verbis (Qui autem aliquid habebant &c. in hæc verbas. Duo sunt
qua

quæ relinquere oportet propter Deum : facultatem scilicet possidendi, & voluntatem habendi. hinc est quod dominus ait in Euangelio. *Qui non renunciat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus.* & iterum, qui vult venire post me, abneget semetipsum, illud pertinet ad substantiam, hoc ad voluntatem. Non enim sufficit exteriorem relinquere substantiam, nisi interiorem abscindamus concupiscentiam. Contra hoc notabile facit primo, quod præsupponit posse regularem proprium primi generis iuste, vel iniuste habere, quod tamen est falsum, quia est incapax eius, vt prædictum est. II. Quod regularis habere potest iuste tam quoad dominium, quam quoad possessionem, salutem corporis & alias dotes eius, salutem item animæ siue gratiam gratum facientem, & virtutes tam intellectuales, quàm morales, & alias gratias, & dotes animæ tanquam proprias. III. Quod potest habere iuste honorem presbyteralem, doctoralem, Abbatialem, Episcopalem, & id genus alios, tanquam proprios cap. Statutū, 18. q. 1. & Clem. 1. de Elect. & Clem. 1. de supplen. negli. Prælat. IIII. Quod potest habere ius eligendi, præsentandi, confirmandi, instituendi, conferendi, excommunicandi, absoluedi, & beneficia regularia in titulum, & secularia, in commendam, & ius suscipiendi alimenta ex illo, vel illo monasterio, Cathedras in Academiis regendi, & omnem iurisdictionem Ecclesiasticam: Imo & secularem civilem tam quoad proprietatem, quam quoad possessionem, non solum facti, sed etiam iuris, vt demonstrat totius Ecclesiæ consuetudo quæ seruanda est cap. Ecclesiasticarum 11. dist. & cap. fin. de consuet. ergo potest habere aliquid proprium contra d. notabile. V. quod potest habere propriam voluntatem nulli homini subiectam, qualem habuerunt omnes regulares ad maximum pontificatum euecti: potest habere etiam propriam vxorem, saltem per dispensationem secundum Innoc. communiter receptum in d. cap. Cum ad monasterium § fin. ergo potest etiam habere aliqua bona temporalia, & mundana propria, tam quoad dominium quam quoad possessionem etiam iuris, etiam suo nomine.

Pro resolutione horum dico primo, textum intelligendum esse de proprio rei pecuniariæ, hoc est pecuniæ numeratæ, vel ea æstimabilis, adeo quod omnis vere regularis per votum paupertatis solemne sit incapax dominij & iuris cuiuscunque rei pecuniariæ numeratæ, & non numeratæ parua, & magna, & ita non potest habere dominium etiam vestis, etiam breuiarij, vt gloss. solemn. hic & vbiq; recepta dixit. Et consequenter, nec vsum fructum, neque vsum prout est ius quoddam lege humana inductum, de quibus instit. de vsum fruct. in principio, & de vsum & habit. etiam in princip. quia sunt res pecunia æstimabiles & pecuniariæ, imo neque possessionem eius prout est ius insistendi rei iuxta Bartol. recept. in l. Si quis vi §. Differentia ff. de acq. possess. vt latius probauimus in Apolog. lib. de Redit. q. 1. Monit. 9. & 8. seq. per quod respondetur ad primum negando quod hoc capitulum præsupponit assumptum in eo. II. Quod hoc cap. non loquitur de proprio bonorum interiorum, quia non sunt pecunia, nec ea æstimabilia per supra dicta, licet Coriolanus relatus à Trullo in 3. cap. 4. par. incaute, aut certe nimis allegorice extendat hoc notabile, etiam ad scientiam, sapientiam, & quodcunque aliud donum à Deo datum, dicens etiam id non debere esse proprium regularis, sed cõmune per hoc capitulum & c. 2. & 4. Actor.

COMMENT. CAP. NON DICATIS.

quia tam hoc cap. quam prædicta duo Actor. vnde hoc sumptum est, de proprio folius rei pecuniariæ agunt, & non alius, per quod soluitur secundum argumentum concedendo regularem posse quidem cupere & habere contenta in argumento, scilicet virtutes, & dotes animi, & corporis ingenitas, inditas, & quæsititas perinde ac alium clericum secularem, & negando id per hunc textum prohiberi per proxime dicta. III. Quod regularis non est etiam incapax, nec prohibetur cupere, & habere honores sanctos ecclesiasticos contentos in tertio argumento, quia dantur propter merita quibus non renunciant vt docet Thom. 2.2.q. 186. art. 7. ad 4. vnde colligit alter Thom. posse regularem cupere habere honorem doctorem, & alios qui dantur in testimonium virtutis & eruditionis, sicut & presbyteralem & sacerdotalem, & de Doctoratu etiam expressit Thom. in Tract. 19. contra impugnantes religionem c. 2. & 3. Quin & Ioan. And. in c. Quia nonnulli de Magist. quem probat Felyn. in cap. Cum dilecta, num. 19. de Rescript. probat religiosum qui de iusta licentia studet in aliquo studio posse obligare monasterium ad impensam Doctoratus, & in Regula Cum quid. lib. 6. ait licentiam datam ad studendum, extendi ad assumendum Doctoratum. Quin & Cald. consil. 2. de Magist. dixit eum qui ante monachatum studuit sufficienter in iure ciuili, posse post monachatum assumere Doctoratum in illo, licet illi studere non posset. Nec est audiendus Rebuff. qui in Prax. benef. tit. de dispens. cum Regul. num. 27. dixit titulum Doctoratus non deberi, nec tribui de stilo Curie religioso. Tum quia magister Sacri Palatij qui solet semper esse & est Dominicanus, Doctoratu & magisterio insignitus, à tota Curia appellatur Magister, vt in præsentia appellatur & est Reuerendissimus in Christo Pater Paulus Constabilis, quem ob suam omnigenam virtutem & reconditam eruditionem ad id muneris euexit Sanctissimus D. N. Gregorius XIII. quique in suo munere fungendo gratia, iudicio, fide ac diligentia rara sui ordinis illustrissimi est illustre ornamentum. Tum quod falsum est quod præsupponit, nempe idem intelligi de stylo Curie per professorem Theologiæ, quo titulo dicit eam vti erga religiosos, & per Doctorem siue Magistrum Theologiæ, quum stylus pœnitentiariæ habeat per commissionem factam magistro vel Doctore sacre pagine in confessarium eligendo, non posse eligi Theologum etiam religiosum & doctum nisi sit doctoratu vel magisterio auctus. Per commissionem autem factam sacre pagine professori sic. Latius enim patet professor quam Doctor vel Magister secundum prædictum stylum. Tum quod iure verius est cõtrarium eius quod ipse ait, nempe auditionem publicam & studium audientium publice vetari monachis, & non auditionem priuatam, nec prælectionem, siue (vt ita dixerim) doctorem publicam, vt efficaciter probat Pan. in cap. Super specula, ne cler. vel mon. per contextum illius adiuncto contextu cap. Non magnopere eod. tit. quod solide confirmatur per prædictam determinationem Cald. consil. 2. de Magist. IIII. Quod etiam potest cupere & habere iura ecclesiastica in quarto argumento contenta, quia non sunt pecuniaria, neque ad statum regularem cui religiosi renunciant pertinentia.

Ex his inferitur primo quod nullus regularis etiam canonicus potest habere vllom dominiũ vel aliud ius in pecunia, vel re æstimabili ea, nec possessionem eius sibi. Dixi (etiã canonicus) quia licet canonici regulares laxiori regulæ quam

mo

monachi seruiant quoad aliqua cap. Quod Dei timorē, de stat. mon. quoad hoc tamen exequatur cap. Monachi, & c. Super hoc, de stat. monach. Dixi (dominiū) quia bene potest habere administrationem, qualem habent Abbates professi, & alij beneficiarij cap. edoceri de Rescript. & Clem. 1. de supplen. negl. præl. cū eis adnotat. Dixi (vel aliud ius) ad includendum vsum fructum, vsum, seruitutem, vel actionem, quia nil tale regularis habere potest per dicta supra. Dixi (nec possessionem) quia etiam illa est ius vt patet ex definitione ipsius posita supra n. 7. licet possit habere detentionem facti naturalem, vt de facto quis que palam habet, velut seruus habet in vestibus, & aliis quæ tenet l. stipulatio ista habere licere, §. Hoc quoque ff. de verb. oblig. Dixi (sibi siue nomine suo) quia bene potest alij acquirere vt mox dicam. Dixi (in bonis pecuniariis) quia in aliis tam interris quam externis, potest habere, vt omnes iusti habent fidem, spem, charitatem, & dona spiritus sancti, & etiam mali fidem, scientiam, characterem baptismi, vel ordinis, In externis item habere potest, vt in iuribus Ecclesiasticis puta titulo, beneficio regulari, vel seculari Episcopatus, Abbatia, Prioratus, vel commendæ, quorum dominium, & proprietas perinde pertinet ad eos, ac dominium, & proprietas titulum beneficiariorum ad clericos seculares. Vnde perinde possunt agere, & agunt nomine suo super proprietate, vel possessione suorum titulum, ac illi, idque suo nomine, & non nomine sui prælati vel monasterij, Imo frequenter contra illud c. Cum dilecta, de Rescript. cap. De monachis, c. Auaritia, & cap. Nisi, de præbend. Dixi (in bonis pecuniariis) quia in honorariis potest habere, vt colligitur ex Thom. 2. sec. q. 186. art. 7. vt de facto habent magistri, & doctores, qui cum honorem sunt assequuti, vt iuste possunt assequi, secundum Caiet. ibid. carpentem in hoc illos religiosos qui ob religionem, abstinere ab eiusmodi honoribus, quibus per professionem paupertatis, non videntur renunciare.

- 34 II. Infertur quod cum regularis non adquirat ius pecuniariū, nec possessionem eius sibi, videndum sit cui acquirat, & quidē receptissima sententia est, cum acquirere ordini suo, vel monasterio secundū Inno. in d. c. Cum olim 2. & Communē in Authen. ingressi C. de sacrosanct. Eccles. Contra quod faciunt duo fortissima argumenta. Alterum est, quod regulares ordinis minorum quos vocant de obseruantia, & Capucinos, non possunt id facere, quoniam non solum suæ personæ sunt incapaces dominij iuris pecuniarij in speciali, sed etiam sua monasteria & totus suus ordo in communi cap. Exiit, de verb. signif. lib. 6. & Clem. Exiui eod. tit. Imo & tales erant ante Conc. nuperrimum Trid. omnes mendicantes secundum originariam suam institutionem. Alterum, quod dominium etiam speciale, omnium etiam aliorū bonorum pecuniariorū ecclesiasticorum, est Domini Dei nostri Iesu Christi vt dixit Innoc. in c. Cū super, de causis. possess. cōmuniter recept. per citatos à Decio in c. Constitutus, de rescr. & à nobis in d. Apolo. Monit. 24. q. 1. Quod & determinatū est hodie per Cōcil. Trid. Sess. 25. c. 1. sunt inquā, Dei priuatiuè, & non cumulatiuè, ita quod nō sunt alius hominis, vt ibid. declarauimus, & in propugnaculo eius, Resp. 10. ergo nō solū regularis sed & secularis clericus quibus casibus, nō quærit sibi, & quærit alicui, nō acquirit Ecclesiæ, ordini, vel monasterio, sed Deo, & D. N. Iesu Christo. Ad horum prius respōdeo, cōcedēdo planē id cōcludere quod prædicit, s. regularē quicquid ac-

COMMENT. CAP. NON DICATIS.

quirit, acquirere quoad dominium soli Deo, & Domino nostro Iesu Christo, & ius administrandi eius supremum & generale Papæ, & Ecclesiæ vniuersæ. Particulare vero illi ordini vel monasterio cuius est ipse, si sunt capacia iuris administrandi, alioqui etiam speciale remanet apud Papam, & sola detentio, & vsus, & administratio facti penes ordines, & Monasteria, quibus acquireretur ius particulare administrandi, si illius essent capacia. Per quod subtiliter, & irrefragabiliter declaratur d. ca. Exijt. §. Porro, & §. Ad hæc, & §. Præterea, & ita declaratur, vt nõ inducatur ibi ius nouum, sed antiquũ exponatur, quatenus habet dominium rerum donatarum & relictarum fratribus minoribus incapacibus domini in speciali, & communi, non quæri eis, sed manere penes donantes, aut sanct. sedem Apost. & Rom. Pont. & solum vsũ, & administrationem facti cum moderatione ibi posita eis permitti. Adicio tamen id quod ibi ait author eius Nicol. 3. de dominio rerum donatarum & relictarum pertinere ad Papam, intelligendum esse per dominium ius administrandi, quia verum dominium ipsi Deo quæritur, sicut & dominium aliorum bonorum omnium donatorum & relictorum Ecclesiis & ordinibus & monasteriis capacibus domini, vel iuris administrandi illa quæritur soli Deo D. N. I E S U C H R I S T O, & solum ius administrandi supremum Papæ, subalternum vero Ecclesiis particularibus ad vsũ earum, & ministrorum secundum canones exercendum, ita quod verbum (dominium) vel (proprietas) positũ in aliquo textu vel dispositione per quam Ecclesiæ vel prælati, vel beneficiarij dicuntur bonorum sibi donatorum, vel relictorum domini, debet impropriari pro iure administrandi per canones concessio, & ita prædicta receptissima sententia Innocētij probata per Nicolaum 3. vbi supra, quod quicquid religiosus acquirit, ordini suo vel Monast. acquirit, debet intelligi de Monasterio & ordine domini vel iuris administrandi capaci, & nõ de dominio vero, quod in omnibus bonis Ecclesiasticis quæritur Deo cum hac differētia, quod ius administrandi particulare, quæritur in secularibus, & ordinibus capacibus ipsis secundũ canones exercendũ, in incapacibus vero soli Papæ, quãuis vsus & administratio facti cõcedatur eis cum moderatione prædicti §. Porro, cum seq. d. cap. Exiit quod addendũ est eis quæ dixi in d. Apolog. q. 1. Monit. 2. 4. sicut & ea sunt præsupponenda ad hæc sane intelligenda. Licet autem res ita vt dictum est sese habeat, causa tamen breuitatis, charitatis, & conformandi communi modo loquendi per illa verba, acquirit monasterio, intelligemus acquirit verum dominium Deo, & ius vniuersale administrandi Papæ & particulare ordini, vel monasterio si est capax, alias etiam particulare Papæ sola administratione, & vsu facti concessa ordini incapaci & monasterio eius.

- 35 III. Sequitur quod regularis etiam canonicus, vt infra nu. 62. latius resoluitur, æquiparatur seruo in habendo, & acquirendo bona pecuniaria, eo quod neuter potest habere nec acquirere sibi dominium, vel possessionem eorum, & vterque potest habere, & acquirere alteri, seruus quidem domino suo, regularis vero & canonicus monasterio secundum Innoc. recept. in d. cap. Cum olim 2. & probatur per d. cap. Abbates, & c. Quia ingredientibus 19. quæst. vlt. & cap. 2. de Testam. & l. Acquiritur ff. de Acq. rer. dom. & l. placet ff. de acqui. hæred. Ita quod quicquid acquirit iuste regularis, ordini vel monasterio acquirit, iuxta sensum

ſenſum proxime poſitum, ſicut ſeruus domino. Quæ vero iniuſte, nec ſibi, nec illi, ſicut nec ſeruus ſibi, nec domino in l. quod ſeruus, cum gloſſ. ff. de acq. poſſeſſ. Nec refert an ſit fugitiuus, vel erro, an obediens monaſterio, vel ordini, vt idem Innoc. tradit in d. cap. Cum olim, approbatus communiter, præſertim per Pan. in c. fin. col. 2. de regular.

IIII. Quod monachus quærit monaſterio particulari vbi profitetur ſingulariter ſe illi dedendo ad ſenſum prædictam iure communi d. cap. Abbates, & d. cap. Quia ingredientibus, vel toti ordini, ſi generaliter, ordinem ipſum profiteatur, vel parti ordinis, puta Prouinciæ, ſi ſe illi dediderint ſecundum Panorm. communiter recept. in cap. In præſentia nu. 64. de probat. & Calder. in conſil. 23. de regular. ſi autem profiteatur religionem generaliter, in genere generaliffimo, ita quod obligetur religioni in genere, ſed nulli ordini vel monaſterio in ſpecie, qualiter in effectu profitetur qui facit profeſſionem ante annum probationis completum in ordine Mendicantium, cap. Non ſolum, & cap. Conſtitutionem de Reg. lib. 6. & qui profitetur religionem generaliter in manibus Epifcopi emittendo tria vota ſubſtantialia cap. Quod interrogati 27. diſt. acquirat religioni in genere ſecundum eundem Panor. ibid. quod tamen, licet alij non aduertant, nequaquam eſt verum, tenendo opinionem Archidiacon. & Ioan. And. in d. cap. Conſtitutionem, communiter receptam ibidem, & à Calder. in conſil. 27. de regul. ſcilicet, quod eiufmodi profeſſus & obligatus ad religionem in genere generaliffimo, non eſt vere profeſſus, Imo licet male faciat contrahendo matrimonium, contractum tamen valet, ſecundum enim hanc opinionem dicendum eſt eum, non eſſe vere religioſum, & ideo ſibi acquirere, quod acquirit, cum non ligetur plus voto ſolemni paupertatis, quam voto ſolemni caſtutatis, licet peccet acquirendo, ſicut peccaret vxorem ducendo per ſupra dicta. Dixi ſupra (iure communi) quia per ſtatuta ſpecialia aliquarum religionum per Papam approbata, diſtinguitur an intra monaſterium in quo profeſſus eſt, an in alio moriatur, & an bona ſint mobilia, an immobilia in quibus ſecundum ea iudicandum eſt arg. gloſ. cap. Generi, de Reg. iur. lib. 6. & eorum que tradit Dec. in Reg. in toto ff. de Reg. iur.

V. Quod religioſus non ſolum quærit Monaſterio vel ordini quæſita poſt profeſſionem, ſed etiam quærit per eam ei omnia bona quæ antea habebat, niſi de illis aliter ante profeſſionem diſpoſuerit cap. Abbates, 18. q. 1. & per prædictum cap. In præſentia, de probat. & Auth. Ingreſſi C. de ſacroſanct. eccleſ. niſi haberet filios legitimos, quo caſu ſeruanda videtur Auth. Si qua mulier C. de ſacroſanct. eccleſ. translata per Gratian. 19. q. 3. & declarata ibi per gloſ. de qua latius infra.

VI. Quod religioſus præſertim canonicus regularis non ſimplex, ſed beneficiarius, quærit ſuæ eccleſiæ vel beneficio, quod non ſubeſt monaſterio ſuo, nec ordini quem profeſſus eſt: Tum per d. c. Cum olim, quod efficaciter probat quendam canonicum regularem Illuſtris admodum Monafterij ſanctæ Crucis Conymbricen. ante annos 40. cum primis omnium noſtri ordinis ditiffimi, nunc vero etiam reformatiffimi & exemplariſſimi ea quæ quæſiuit factus Epifcopus, quæſiſſe Epifcopatui & non monaſterio. Tum per cap. 1. quod incipit ſtatutum 18. q. 1. quod id ipſum clarius probat: quia religioſus translatus ad talem

E

COMMENT. CAP. NON DICATIS.

Ecclesiam vel beneficium, desinit esse sub obedientia & potestate prælati, & monasterij regularis quibus antea suberat, & incipit subesse ordinario cui Ecclesia illa subest secundum glos. quam in hoc dicit singular. ibi Card. in Clem. 1. §. Ad hæc verb. Claustrum de stat. monach. & eam commendat Pan. in cap. Monachi, de stat. monach. & in cap. fin. de Capell. monach. vbi Ioan. Andr. author prædictæ glos. communiter recept. hoc tenet & probatur efficaciter in cap. Si quis iam translatus 21. q. 2. quod loquitur in genere de translato ab vna Ecclesia in aliam, & per cap. Ne pro cuiuslibet 16. q. 1. quod disponit de regulari translato ad ecclesiam secularem.

VII. Quod eadem ratione idem est dicendum de religioso promotus ad beneficium regulare sui ordinis non subiectum illi pleno iure, sed ordinario, saltem quoad institutionem & destitutionem, quia etiam is est exemptus à potestate superioris, cum ab eo non possit amoueri nec reuocari ad claustrum, nec aliquid ei iubere, de pertinentibus ad illam ecclesiam, nisi ad summum petere pensionem annuam, vel aliquod aliud onus, si quod ei iure impositum est, de fructibus eius soluendum vel subeundum Monasterio cuius membrum est, iuxta cap. De monachis & cap. Auaritia, de præbend. & c. i. eod. tit. Quod ipsum eadem ratione etiam est dicendum de religioso qui transfertur ad Ecclesiam regularem pleno iure subiectam Monasterio, ita tamen quod non sit ad nutum nec sine culpa ad id sufficienti amouibilis, siue id iure communi, siue privilegio, siue consuetudine iusta contingat. Cum enim nulla ratio efficax diuersitatis reddi posse videatur, idem ius in eo consistere oportet, arg. l. Illud ff. ad l. Aquil. cap. Inter cæteras, de Rescript. Imo idem eadem ratione dicere oportet de eo cui ex certa scientia Papa cõcedit ad vitam suam beneficiũ regulare siue pleno iure subit prælato, siue non, siue sit ad nutum amouibile, siue non, quia is non potest onerari, nec amoueri à prælato suo, nec reuocari ad claustrum plusquam si esset præfectus alicui Ecclesiæ seculari per not. in cap. Ad nostram, & c. Porrecta, de confir. vtil. & Clem. 1. de supplen. negl. præl.

VIII. Quod idem dicendum videtur de quolibet habente beneficium regulare, & ad nutum superioris amouibile. Tum quia qua ratione monasterio non quærentur quæsitæ ex fructibus beneficij amouibilis ad nutum collati per Papam ad vitam ipsius, eadem suadet, ne quæsitæ ex fructibus eiusdem collati ad nutum per prælatum antequam reuocetur ad claustrum, quærantur monasterio arg. à toto ad partem, quod valet l. quæ de tota ff. de rei vend. Tum quia Clem. 1. de supplen. negl. prælat. æquiparat Manualia non Manualibus, excepta (vt ita dicam) manualitate illa tollendi ad nutum, nam iubet in d. Clem. Concilium quod prælati conferant illa intra sex menses, intra quos etiam alia debent conferri, & quod non possint illa suis mensis vnire, nec nouis pensionibus onerare, nec antiquas augere, Imo nec fructus eorum tempore vacationis obuientes sibi capere: quæ omnia coniuncta, efficaciter probant propositum, si enim quæsitæ ex fructibus beneficij manualis pertinerent ad prælatum, & monasterium cuius est membrum, à fortiori posset prælatus, & monasterium imponere aliquam pensionem vel augere impositam, vel vnire illud suæ mensis. Tum quia fructus vacationis tempore obuientes, non fiunt monasterij, vt habet illa Clem. ergo minus sient eius quæsitæ ex eis tempore quo

non

non vacat ecclesia, sed habet suum specialem beneficiarium. Maior enim ratio suadet vt querantur eis ea quæ obueniunt tempore vacationis, quando nulum habent specialem dominum, vel dispensatorem, quam quæ obueniunt tempore quo illum habent, & non vacant, vtpalam est. Quod procedit non solum in quæsitis ex fructibus beneficij, vel opera beneficiarij, sed etiam in quæsitis aliunde, quicquid dicat Bartol. in l. si communis seruus ita, de stipul. seruo. sub fin. & Affirmat Panorm. vbi supra sequutus Feder. consil. 35. nu. 74. Tum per prædictas rationes, Tum per decis. prædicti Feder. determinantis quod pœna statuti posita contra occidentem aliquem, debet applicari prioratui manuali occiso priore, & non monasterio cuius erat monachus, etiam ad nutum reuocabilis, motus ad id per rationes subsequentes in hæc verba. *Quod tempore mortis erat rector, & prælatus illius prioratus, licet possit reuocari ad hoc de penitent. cap. fin. in fin. ibi proximior heres & 12. quest. ult. in fin. & C. de Episc. & cler. authen. licentia, §. fin. ibi Ecclesia cui seruiuit, & si dicit etiam monasterio seruiuit. Respondeo vltima Ecclesia spectanda est, sicut de ali. & cib. l. item mela. C. ne de stat. defunct. l. si mater. ad idem de sepult. cap. 3. in fin. Prætere a ista sunt paria esse perpetuum in beneficio, & posse esse perpetuum ff. de cond. indeb. l. sufficit, ad quod facit quod no. de rescript. cap. ult. lib. 6. Item talis prior dum est in prioratu in agendo, defendendo, paciscendo perinde censetur ac si esset perpetuus: primum probatur & secundum de iud. cum deputati. Tertium probatur de priuileg. cap. 1. & de temp. ordin. cap. penul. in fin. hinc est quod licet possit remoueri, nihilominus est habilis ad cõmissiones Apostolicas suscipiendas, vt de rescript. cap. 2. in Clement. Prætere a quod iuris est in toto, & in parte 12. distinet. cap. 2. & de offic. delegat. pastoralis in tertio responso, quis potest rationabiliter denegare quod ita est prior legitimus iste donec reuocetur, & pro eo tempore quo non reuocatur, sicut alius est pro toto tempore vite sue, nam & ille qui perpetuo est ex multis causis, potest perdere prioratum, & tamen donec perdidit, acquirit illi prioratui. Hinc est quod per mortem talis, vel renũciationem dicitur vacare prioratus, vt de supplen. neglig. pralat. cap. Vno, in Clemēt. ad id facit ff. de milit. testā. l. quod dicitur, & quod constitutum est supra eod. tit. ex testamento vbi dicitur quod licet miles sit ad tēpus in militia, & possit reuocari à militia, tamen in testamento quod fecit, respicimus tempus militia, non tempus primum. Hæc ille, cui & prædictis addo hæc efficacē rationē quod minus videntur deberi monasterio quæsitā aliunde, quam quæsitā ex opera ipsius monachi, & fructibus beneficij manualis, quam quæsitā aliunde, quoniam hæc quæruntur ex re ipsius monasterij cuius est persona, & opera ipsius religiosi, & etiam bona saltem mediate per iura prædicta, alia vero aliunde, puta ex successione legitima, vel testamētaria, & ita ex re aliena, & certum est eum qui potest quærere alij, fortius ei quærere ex re sua quam ex re aliena, nā seruus cõmunis duobus, in affectu solū quærit ei cuius ex re quærit l. si ex re, cum l. sequ. ff. de stip. seruo, & l. Acquiritur §. De his, ff. de Acqu. rer. dom. Addo, quod Dec. late sequitur prædictum Feder. in cap. In præsentia à nu. 57. post medium cum aliis citatis ab eo. Nec Aret. & alij quos ipse ibi citat, & additio Ludouici Rom. in sing. 456. Statutum Vr̄bis veteris, dicunt quicquam contra Feder. quatenus dicit id quod nos dicimus, scilicet prioratum debere succedere priori reuocabili etiam in quæsitis aliunde quam ex opera*

COMMENT. CAP. NON DICATIS.

sua & prioratu, sed solum quatenus ait quod filius legitimus habitus ante monachatum, debet succedere in pœna prædicti statuti, & non prædictum monasterium, etiam si esset simplex monachus eius, opinio autem Bart. posset procedere in monacho cui suus Abbas committit regimen alterius Ecclesiæ vel capellæ per simplicem commissionem sine titulo beneficiario. Nec obstat quod Bartol. idem videatur sentire de omni monacho qui non est translatus omnino ad aliam Ecclesiam, & liberatus ab obedientia primi superioris, quia non videtur legisse prædictam Clement. i. de supplen. negli. præl. vel certe, non satis ponderasse quæ supra nos ponderauimus in ea.

IX. Ex hoc octauo sequitur, quod regularis habens beneficium manuale, quam ample potest disponere de fructibus sui beneficij manualis, tam ample potest de quæsitis opera sua, vel alias vndeunque, quia vt nihil eorum est suum quoad dominium, ita illa omnia sunt eius quo ad ius administrandi & dispensandi.

X. Quod qui religiosus habet duo, tria, vel plura beneficia, videtur ea quæ acquirat ex fructibus illorum, quærere vnicuique secundum quantitatem fructuum, quos ex illis percipit, plus quidem ei vnde plura percipit, minus autem eis vnde pauciora, vt expresse videtur determinare Bartol. in l. sed & si quis §. Interdum ff. de usufruct. faciunt l. seruus communis, & l. proinde ff. de stip. seruo, quatenus habent seruum communem plurium dominorum, acquirere omnibus dominis pro his partibus pro quibus sunt domini eius, & l. Si ex re, eod. tit. quatenus probat seruum id quod quærit ex re vnius domini, quærere quidem omnibus dominis, sed iudicio communi, diuidendo dominum rei id consequitur. Idem videtur dicendum de iis quæ quærunt opera, & industria sua, quia quodammodo eo plus esse videtur minister, vel operarius, & administrator vnius beneficij quam alterius, quo maiora stipendia percipit ex vno quam alio, argumento prædictarum legum. Idem videtur dicendum de quæsitis aliunde quam ex fructibus beneficiorum & opera, & industria, quia supra conclusum fuit ita eum illa quærere beneficio vel beneficiis suis, ac alia supradicta. ergo &c. Quædam alia de acquisitione monachorum, subiiciuntur infra à nu. 62.

XI. Quod supradicta intelligenda sunt de acquisitione aliarum rerum quam titulorum beneficiariorum, hos enim non monasterijs, sed sibi quærunt. Quos autem horum quærere sibi possint, & quos non, præsertim mendicantes transeuntes ad non mendicantes, tradetur sub finem Commentarij Cap. Nullam 18. q. 2. quem cum hoc edimus.

S V M M A R I V M.

Bona regularium omnia sunt communia eis, non vt singulis, sed vt vniuersis. nu. 40.

Regularis simplex carens officio dispensandi, & beneficio, nil potest largiri sine sui præfati licentia, etiam in elemosynam, nisi in 3. casibus, etiam si habeat aliud officium: nisi &c. nu. 40.

Regularis

Regularis habens peculium, solum potest dispendere qua administratio illius requirit, num. 41.

Peculij cōcedendi Regulari duplex modus, & an vterque hodie liceat nu. 41.

Regularis beneficiarius perinde potest dispendere de fructibus sui beneficij, ac Clericus secularis de sui, etiamsi beneficium sit manuale nu. 42.

Beneficiarius Regularis vt potest disponere de fructibus beneficij, ita potest de quasitis per se illi sua opera, vel alio modo nu. 42. sine alterius licentia vel consensu, nisi statuto speciali aliud caueatur nu. 43.

Regularis habens beneficium in quo differt ab habente peculium etiam quasi locatum nu. 44.

Literas dare, vel recipere sine superioris licentia, cur non liceat Monachis num. 45.

Regulari licet habere aliquid proprij de licentia superioris, non quidem quoad proprietatem seu dominium, vel ius aliquod verum, sed quoad usum simplicem facti tantum, & non de qualibet licentia, sed de data iusta de causa. num. 46. & 47.

Negatiua dictio contradictorium sequentium ponit. nu. 47.

Correctio iurium vitanda. num. 47.

40. III. Principaliter nota, quod omnia bona pecuniaria monasterij sunt communia, non quidem vt singulis, ita quod singuli conuentus sint domini aliquotarum partium eorum, qualiter est fundus communis pluribus heredibus æqualiter institutis, vel emptoribus ex æquo pretium conferentibus, de quali communi agit l. Per fundum ff. de seru. præd. rustic. l. Sabinus ff. comm. diuid. & glos. cap. Cum omnes, de constit. sed communia vt vniuersis, de quali communi agit §. Qui manumittitur, 12. q. 2. & prædicta glos. & cap. Quod omnes cum sua glos. de Reg. iur. lib. 6. & ita singuli regularium non habent dominium verum alicuius illorum etiam tale quale potest conuenire homini in bonis ecclesiasticis Dei, quia aliud singuli, aliud Capitulum siue Collegium, & vniuersitas. Aliud §. Refertur ff. de Reg. iur. cap. eam te, de Rescript. vbi late id post alios tractat Felyn. & vt habet textus, omnia Monasterij bona sunt communia.

Ad cuius notabilis ampliorem declarationem, infero ex eo primo, quod nullus Regularis simplex carens officio impendendi & administrandi, potest quicquam dispendere etiam in pias causas & eleemosynam sine superioris assensu, secundum glos. hic & in Clem. 2. §. Sed & tales, per illum textum de vita & honest. cler. adeo quidem, quod rem quam tenet iussam lege dari pauperibus, non potest dare sine superioris assensu, vt probat prædictus §. sed & tales, quatenus habet, quod simplex regularis non potest erogare pauperibus suum epytogium nimium breue, quod illa Clem. iubet ei erogare, quod confirmat Thom. in 2. 2. q. 32. art. 8. ad 1. in hæc verba. *Regularis si habet dispensationē à prelato commissam, potest eleemosynam facere de rebus monasterij, prout sibi est commissum. Si vero non habet dispensationem, quia nihil proprium habet, tunc non*

COMMENT. CAP. NON DICATIS.

potest facere eleemosynam sine licentia Abbatis, vel expresse habita, vel probabiliter presumpta. Hæc ille, quod tamen fallit primo cum pauper eget extreme iuxta eum ibid. & gloss. recept. hic & in d. Clemen. 2. II. Quando debita cum licentia longe à Monasterio degit causa studiorum, vel alia honesta, quia tunc posset dare eleemosynam de suo viatico, tantam quantam suæ qualitatæ seculares dare solent. Tum quia licentia ita se absentandi videtur tacite ad id extendi arg. l. 2. ff. de iuris. omn. iudic. & cap. Præterea, de offic. deleg. sicut & videtur habere mandatum tacitum agendi pro suo viatico & aliis rebus si eis spoliaretur iuxta gloss. hic & text. in l. si longius §. filius familias ff. de iud. & l. fin. ff. ad Maced. III. Vt in d. Apolog. Mon. 77. q. 1. dixi, potest largiri eleemosynam de eo quod per parsimoniam reliquat de his quæ sibi dantur in impensas quotidianas, menstruas, vel annuas pro itinere faciendo, vel negotio aliquo agendo, ea lege vt nil amplius teneatur Monasterium ei dare, nec ipse rationem reddere, sed quod suo commodo vel damno id impendat.

II. Infero quod etiam habens officium Sacristæ, Camerarij, cantoris, organistæ, vel aliud simile cui non inest facultas dispendendi, non potest quicquam de bonis Monasterij sibi accipere, quia tale officium non importat necessitatem impediendi per prædicta, quod videtur fallere quum ei assignatur salarium quo rem diligentius agat, quia tunc tacite videtur ei dari licentia in suos vel pios vsus dispendendi, quum alioqui frustra ei daretur, quod in dubio non est presumendum l. 1. ff. Ad municip. cap. In his, de Priuileg. Si autem non daretur salarium, nihil vt dixi posset accipere de communi, quia omnis opera regularis est debita monasterio cui se cum omnibus suis per professionem dedit cap. In præsentia, de probat. & Auth. Ingressi, C. de sacrosanct. Eccles.

41 III. Infero, quod etiam regularis habens peculium etiam iuste sibi commissum, non potest impendere de illo & circa illud, nisi ea quæ ratio recta administrandi peculij requirit, illa vero sic. Tum quia concessio aliquo, conceduntur ea sine quibus id nequit expediri c. Præterea, de offic. Deleg. & in terminis propriis c. Exiit §. Porro, & seq. de verb. signifi. lib. 6. Tum quia seruus qui æquatur in hoc regulari, id facere potest circa peculium, si sit ei commissum ff. de Peculio, per totum, & si est exercitor, præpositus nauis l. 1. §. Non autem, ff. de Exercit. act. vel institor, præpositus tabernæ vel negotio ff. de instit. act. l. quicumque §. si ei quem, quod procedit cum simpliciter datur peculium ad administrandum illud in solam vtilitatem Monasterij, secus autem si tradatur illud quasi locatum, vt quum alicui regulari traditur aliqua villa vel domus cum suis bonis accessoriis administranda ea lege, vt certam pensionem soluat Monasterio, vel aliquod melioramentum faciat, & reliqua suo vsui cedant. Is enim poterit soluta pensione, & expleto onere meliorandi, vel aliud faciendi disponere de reliquo modo quo posset legitime prælatus eam concedens sine vilo proprietatis vitio, quia id expresse, vel tacite continetur in tali concessione. An autem hic posterior modus concedendi peculium, hodie sit licitus post cap. 2. de regul. Seff. 25. Concil. Trid. dicetur infra, prior enim videtur clare licere. Tum quia ille nil aliud est quam constitutio quædam procuratoris ad administrandum illud cum obligatione reddendi iustam rationem de recepto, & impenso, quod non interdicit prohibere Concilium. Tum quia capitula, & conuentus, qui suis impensis colunt

colunt vineas, & agros, seminando in illis, non possent satis fideliter, & faciliter id facere, si non haberent laicos conuersos in id sufficientes nisi mittendo ad illam fratres aliquos industrios, & fideles, qui eorum nomine regerent impendendo, & recipiendo necessaria, & vtilia, quamuis melius esset, si pari, vel quasi pari cura, impensa, & fidelitate per alium secularem id facerent.

42 IIII. Infero, quod hæc nõ procedunt in regulari beneficiario, quia omnis beneficiarius regularis perinde potest disponere de fructibus sui beneficij ac seculares de fructibus sui, secundum Card. in d. §. sed & tales, quod est firmè tenendum. Tum quia licet quidam recentissimi sine textu, & ratione nescio quo spiritu nuper contradicere ausi sint, nemo tamen alius id facit. Tum quia efficaciter probatur in d. §. sed & tales, inducto vt sup. & vt ante paucos dies inducebam in Propugnaculo d. Apolog. nu. 12. per quem & alia ibi id efficaciter probamus, monstrando quod vterque potest disponere ad se decenter sustentandum, & ad pia opera, & neuter ad alia, iuxta ea quæ latè tradimus in eadem Apolog. quæst. 1. Monit. 27. & 37. & seq. quod procedit etiam si sit beneficiarius Manualis. Tum per ea per quæ supra nu. 37. & seq. probauimus, quod regularis habens beneficium manuale quærit ei, & non Monasterio principali, quicquid quærit de fructibus eius vel sua opera, vel alias contractu, vel vltima voluntate, nam vt ibi latius probatur, etiam ille est proprie beneficiarius, vt efficaciter probat prædicta Clem. 1. de supplen. negli. prælat. & prædictum cap. Ad nostrã, & Porrecta de confir. vtil. vel inutil. Tum quia eadem est ratio de hoc sicut de aliis habentibus alia beneficia quoad hæc, quia pro tempore quo beneficium manuale tenet, perinde habet administrationem fructuum eius ac alij, fructus enim illi, & alia illi quæsitã, vt supra dictum est per prædictam Clem. 1. non pertinent plus ad Monasterium vbi professus est, quam fructus aliorum beneficiorum, & alia eis per suos beneficiarios quæsitã.

V. Infero, quod omnis beneficiarius regularis siue beneficij secularis, siue regularis, siue manualis, siue non manualis, quoad quæsitã opera sua, vel aliunde perinde potest disponere de illis ac de quæsitis ex fructibus sui beneficij. Tum quia quicquid ita quærit, quærit Ecclesiæ, vel beneficio suo eo modo quo potest aliis quærere, & quo fructus sui beneficij quærit, & ratione sui tituli canonici ipse est omnium eorum administrator, & dispensator.

43 VI. Infero, quod hinc sumitur ratio quare quilibet regularis factus Abbas, Prior, Administrator, Commendatarius, Præceptor, & quicumque alius habens titulum aliquem canonicum, quocumque ille nomine vocetur, potest iure communi solus dispendere fructus bonorum illius iuxta contextum cap. Nullam 18. qu. 2. nam per proximè dictã habetur quod quilibet beneficiarius regularis potest fructus sui beneficij solus sine alterius consensu impedire, & constat Abbatiam, Prioratum Conuentualẽ, & alias præfecturas prædictas esse beneficia Ecclesiastica, per definitionem beneficij Ecclesiastici profundius quam ab aliis recentioribus collectã à nobis in Rubr. de præb. ex Hostien. Fel. & aliis in c. Postulasti, de Rescript. & Anchar. in Reg. 1. de reg. iur. lib. 6. & aliis relatã in cõmẽt. c. Non liceat §. 12. q. 2. Nec obstat quod alij singulares conuentuum suorum non possunt etiam eleemosynam dare, vt prædictum est, quia illi sunt simplices Regulares, hi vero sunt beneficiarij qui ratione suorum titulorum canonicorum

COMMENT. CAP. NON DICATIS.

habent illam facultatem generalem à canonibus & Authoribus eorum eis factam. Dixi (iure communi) Tum quia multorum ordinum peculiaribus statutis cautum est, ne prælati eorum possint vltra certam quantitatem disponere de illis, absque consilio & consensu certi numeri religiosorum quos alibi consiliarios, alibi discretos, alibi assistentes, alibi, aliter appellant. Tum quia in plurimis Ecclesiis ne prælati præsertim Commendatarij pro suo solo nutu impendendo reditus suorum Monasteriorum, capitula sua, & Hospitalia eis adnexa necessariis alimentis defraudarent, facta est diuisio illorum autoritate Apostolica confirmata, de quibus totum capitulum, vel conuentus partem suam, & fabricæ ac Hospitalis sine autoritate alia prælatorum ministrant, reddituri tamen illis de administratione sua rationem, quod etiam autoritate ordinaria fieri posset per c. Edoceri, de Rescript. sed non adeo firma, ob ea quæ scripsimus in Clypeo diuisionis illustris admodum prædicti Monasterij S. Mariæ Roncæuallis, cuius summam in Commentario d. cap. Nullam, 18. q. 2. inserimus.

44 VII. Infero, quod regularis habens peculium de iusta licentia prælati concessum etiam ea lege supra dicta, vt soluta pensione vel expleto onere imposto, reliqua suæ dispositioni cedant, & habens beneficium canonicè, etiam ab eodem prælato collatum, longe differunt, quia hic omnia quæ quærit, beneficio suo quærit, & in suos vsus, & alios pios impendere potest, vt prædictum est. Qui vero habet prædictum peculium, quæcunque ipse quærit per illius administrationem, & aliunde siue per contractum, siue successionem ex testamento vel ab intestato, quærit ipsi Monasterio & non potest dispendere in alia quam circa illud peculium, & eius administrationem conuenientem. Tum quia nullibi hoc à regula primi dicti superiorum excipitur, ergo standum est illi iuxta cap. Dominus, 32. q. 7. & glos. celeb. l. omnis diffinitio ff. de regul. iur. & in Rub. eod. tit. lib. 6. Tum quia illud peculium est ipsius monasterij de cuius prælati facultate administratur per eum cui est concessum, & ita non potest eius administrator de illo nec de pertinentibus ad illum disponere latius quam facultas ei concessa extenditur, & ideo omnia, vt ita dixerim, melioramenta ab administratore adiecta, redeunt vna cum ipso ad Monasterium. Quam ob causam frequenter solebant concedi magna peculia immobilia ante Concil. Trid. quod antequam hodie fieri, etiam iusta de causa per illud in cap. 2. de regul. sess. 25. infra dicetur.

45 IIII. Nota quod peccat regularis accipiens vel dans literas ab alio sine superioris consensu, quod probat hic textus in illis verbis (*Quicumque autem in tantum progressus fuerit malum, vt occulte literas ab aliquo, vel quodlibet munus accipiat &c.*) & in illis (*certum est eos nihil habere, possidere, dare, vel accipere, sine superioris licentia debere*) & videtur peccare contra votum paupertatis, vt significat 9. c. d. Reg. vnde hoc sumitur, ibi. (*Quod si aliquis rem sibi collatam celauerit, furti iudicio condemnetur &c.*) Contra quæ tamen facit primo, quod literas dare, vel accipere non videtur de se commodum pecuniarium, cuius solius appropriatione frangitur votum paupertatis per supra dicta.

II. Quod in dicta regula cap. 9. videtur permitti muneris vel vestium acceptio manifesta, quia solum veratur occulta.

III. Quod literæ & nuntia æquantur, cap. Vbi periculum, §. Nulli, de Elect. lib. 6.

lib.6.&l.1. ff.de procurat. At recipiens nuntia, non videtur peccare, ergo nec recipiens literas.

IIII. Quod in omnibus monasteriis, saltem virorum, videmus regulares secreto & palam accipere literas, & aliquot munuscula.

Ad horum primum responderi potest, negando quod literarum datio & receptio suapte natura non sit bonum pecuniarium, quia etiam epistola est res pecunia æstimabilis, etiam quoad suam materiam, & ipsam papyrum, vel membranam, vel tabellam ut palam est. Et, contra votum paupertatis est dare, vel habere, vel velle dare vel habere rem pecuniariam etiam minimam, ut supra dictum est, & ideo Regula adiunxit duo illa, munus & literas.

Ad II. Quod datio vel acceptio literarum sicut & cæterorum bonorum, non est bona vel mala eo quod fiat occulte, vel manifeste, nisi quatenus censetur fieri contra vel secundum voluntatem superioris, & ideo occulta damnatur, quia præsumitur fieri contra eius voluntatem, & non manifesta, quia videtur fieri secundum eam, unde si vere utraque esset contra eam peior esset manifesta, quam occulta c. Quam sit graue, de excess. præl. & si utraque fiat secundum eam, utraque erit bona.

Ad III. Respondeo primo, quod licet fere in omnibus æquentur literæ & nuntia, quia fere in omnibus est eadem ratio, non tamen quoad hoc in quo est diuersa, nam nuntium ex se non est res pecuniaria, Epistola vero sic, licet parua.

II. Quod si literarum datio, vel acceptio prohibetur etiam alia ratione quam quod sit contra votum paupertatis, puta, ne dissuadeantur bona, vel suadeantur mala, vel ne inquietentur, vel occupentur rebus profanis animi sacris dicati, etiam nuntia erunt illicita, & ita videmus prohiberi nouitiis.

Ad IIII. Concedimus omnes fere religiosos accipere, imo & dare literas & munuscula palam & occulte, sed negamus id fieri sine consensu saltem tacito & præsumpto superioris, imo & multæ sanctimoniales quarum virtuti atque probitati fidunt earum præfectæ, accipiunt illa, de tacito consensu earum, quod est licitum per prædicta de elemosyna supra notabili 3. & dicenda infra notabili seq. post S. Thom. 2. sec. q. 32. art. 8. & vtrumque Card. hic. Aduertendum tamen, quod Card. Alexandrin. us allegat cap. Nemo literas, 32. quæst. 4. pro cap. Nemo sibi blandiatur ead. caus. & quæst. & licet alleget illud contra hunc textum & hoc notabile 4. nil tamen facit contra ea, sed contra id quod Archid. notat, scilicet, magis peccare qui occulte peccat, quam qui palam, prædictum enim cap. Nemo, habet quod tolerabilior est culpa si lateat, quod est verum in se & quoad Deum iuxta d. cap. Quam sit graue, de excess. præl. sed non quoad homines, apud quos sæpe præsumitur culpa contra occultè agentem aliquid contra quem agentem idem manifestè, non præsumeretur, cap. i. vt eccles. benefic. & l. Non existimo, ff. de administ. tut. Aduertendum item, quod hoc notabile procedit in literis quæ accipiuntur vel dantur contra vtilitatem vel honestatem Monasterij, vel contra salutem spiritualem, vel corporalem singulorum regularium, & aliis literis, quæ continent inutilia, vel impertinentia prædictis, non autem de literis necessariis vel vtilibus quas iuste secundum iura possunt ipsi sine superioris voluntate dare vel accipere, quales sunt illæ quibus regula-

COMMENT. CAP. NON DICATIS.

ris constituit procuratorem contra prælatum, vel denunciatur eius delicta, quibus casibus id licet facere, vel accipit literas impetratas à Papa, vel alio superiore super huiusmodi rebus iuxta cap. Cum I. & A. de re iudic. vbi hoc notat Innoc. recept. ab omnibus, & cap. Ex parte, & cap. penult. de accusat. & hoc est quod obscurius significant Archid. & Alexand. hic. Per quæ nuper respondimus licuisse Capitulo Roncæuallis sine licentia Prioris dare & accipere literas publicas, quibus procuratores in Curia & alibi constituebat, & priuatas quibus informabat, & informabatur, & accipere Apostolicas, & alias ad suas respondentes super administratione duarum tertiarum reddituum monasterij sibi, hospitali, & fabricæ applicatarum à Sede Apostolica cum facultate administrandi eas, nec potuisse illis suum Priorem id prohibere.

46 V. vota, quod licet regulari habere aliquid proprium de licentia superioris, quod colligitur ex illis verbis (*occulte literas ab aliquo, vel quodlibet munus accipiat*) & ex illis (*nihil habere, possidere, dare, vel accipere, sine superioris licentia debere*) quibus significatur palam & cum licentia facere posse. Idem probatur in 9. cap. prædictæ regulæ, & concilium lateranens. relatum in cap. Monachi de stat. monach. in fin. permittit habere peculium de Abbatis licentia, pro iniuncta administratione, facit c. De viduis, 27. q. 2. quod habet, & viduas, & virgines posse fieri regulares, & manere in domibus suis secundum intellectum gloss. & certum est eas in eis non posse absque proprio peculio viuere. Et quamuis posset responderi aliquo modo illi textui, est tamen textus singularis, & irrefragabilis in cap. Insinuante, qui cler. vel vouent. primum quidem, quatenus habet, sceminam fieri posse vere religiosam vouendo regulam in Monasterio virorum, non intrando illud, & manendo in domo quæ sua erat ante professionem, quo casu necessarium est, eam habere aliquod peculium proprium quo se sustentet. II. Fortius facit quatenus probat valere professionem factam, cum pacto vt viuat extra Monasterium cum bonis quæ ante professionem erant sua, sustentando se de illis, vbi, & in d. cap. Monachi, & cap. Cum ad monasterium de stat. monach. Panor. recept. sequitur Bartol. etiam communiter recept. in Auth. ingressi C. de sacrosanct. eccles. dicentem valere professionem qua quis proficetur adiecto saltem per viam modi, & non per viam conditionis actum suspendentis, vt relinquatur ei administratio bonorum suorum ad se sustentandum, cui pactio licet successor prælatus sic recipientis vel mandatis recipere, possit licite contraire, & etiam de iure stricto ipsemet prælatus qui eam fecit arg. notat. in cap. edoceri, de Rescript. per Pan. recep. communiter ibi præsertim per Dec. n. 5. licite tamen etiam potest eam seruare, quod est huius notabilis intentum. Facit item decisio illa Ioan. And. in Merc. reg. Non est obligatorium de reg. iur. lib. 6. quod valet statutum iusta saltem de causa factum, vt Monasterium solum det victum monialibus, & pro vestitu habeant ea quæ labore manuum suarum lucrantur, quod in multis Monasteriis vsitari vidimus. Per quod Pan. in d. c. Cum ad monasterium, ait, satis licitam esse constitutionem, vel consuetudinem qua religiosi certum quid annuum pro annuo vestitu traditur, quod etiam dixit in aliis locis citatis per Dec. in d. n. 5. referentem alios idem tenentes. Facit denique quod nulla religio tam arcte seruatur, in qua de licentia prælatus expressa vel tacita religiosi non habeant aliquod proprium peculium
suis

suis vñibus peculiaribus deputatum, saltem calceos, vestes, breuiarium, rosarium, siue calculos precatorios, lectum, stragula eius, & aliquot libellos, imagines, vel reliquias: præter quæ omnes fere habent etiam cellulas priuatas, & clauēs earum.

47 Contra tamen hoc notabile facit in primis principium huius cap. quatenus vniuersaliter habet, Non dicatis aliquid proprium habere, negatiua enim illa (non) præposita illi verbo (aliquid) idem sonat quod nihil arg. glos. solem. c. Cum dilectus, de consuet. quatenus habet, negationem omnia quæ sequuntur destruere, & eorum contradictorium ponere, quod sentiens generale Concilium in princip. d. c. Monachi, ait ne quis permittatur habere peculium, hoc est vllm proprium vt declarat Innoc. 3. in princ. d. c. Cum ad monasterium, quod est glos. prædicti c. Monachi, sicut illud est glos. istius cap. At notabile prædictum cum suis confirmationibus probat regularem posse habere aliquid proprium: Ergo, &c.

II. quod Concil. Lateranen. relatum in d. c. Monachi, de stat. monach. habet hæc verba (*Monachi peculium non permittantur habere*) quod repetitur in d. c. Cum ad monasterium in principio.

III. & fortius quod d. c. Cum ad, expresse habet prælatum non posse dare licentiam habendi aliquid proprium, in hæc verba. *Nec astimet Abbas, quod super habenda proprietate possit cum aliquo monacho dispensare, quia abdicatio proprietatis sicut & custodia castitatis, adeo est annexa regulæ Monachali: vt contra eam nec summus Pontifex possit licentiam indulgere.*

III. quod Conc. Trid. nuperrimum in princ. c. 2. de Reg. seff. 25. sic habet. *Nemini igitur regularium tam virorum, quam mulierum, liceat bona immobilia, vel mobilia, cuiuscunque qualitatis fuerint, etiam quouis modo ab eis acquisita, tanquam propria, aut etiam nomine conuentus, possidere, vel tenere, sed statim ea superiori tradantur, conuentuique incorporentur.*

V. quod idem Concil. Trid. ibid. statim subiicit hæc. *Nec deinceps liceat superioribus bona stabilia alicui Regulari concedere, etiam ad vsum fructum, vel vsum, administrationem, aut commendam.* hæc ibi. Per quæ clare videtur statui contrarium huius notabilis quoad bona immobilia.

VI. Quod idem Concil. statim subiicit hæc. *Administratio autem bonorum Monasteriorum siue conuentuum ad solos officiales eorundem ad nutum superiorum amouibiles pertineat.* Hæc ibi. In quibus pondera verba (solos officiales ad nutum amouibiles) per quæ disponitur non posse etiam administrationem committi aliis quam eis, nec eis nisi ad nutum superioris.

VII. Quod finis prædicti cap. 2. sic habet. *Mobilium vero vsum ita superiores permittant, vt eorum supellax statui paupertatis, quam professi sunt, conueniat, nihilque superflui in ea sit.* Per quæ vetatur dari peculium etiam mobilium vltra certum modum.

VIII. Et fortissime oppono radicem prædictorum statutorum dictorum Conciliorum scilicet quod omnes religiosi emittunt votum paupertatis solemne expresse, vel tacite quo iure diuino vitatur, non solum habere, sed etiam velle habere aliqua bona vt supra dictum est nu. 33, & non videtur illud restringendum, solum quoad verum dominium, & veram proprietatem illorum, sed

COMMENT. CAP. NON DICATIS.

etiam quoad vsum fructum, & vsum, vt ibi dictum est. At habere aliqua bona in peculium, est habere illa quoad vsum fructum vel vsum, ergo est contra ius diuinum, quod non solum prælatis inferiores, sed etiam Papa tenetur vsque ad sanguinem seruare cap. Sunt quidam 25. q. 1.

Pro clara horum concordia, præmitto primo, quod supra dictum est num. 10. quod proprium in hac materia est duplicis generis. Alterum quod est proprium quoad verum dominium; & veram proprietatem, qualem habent homines seculares iuxta cap. Quo iure 8. dist. & tot. tit. ff. de acq. rer. dom. Alterum, quod est proprium alicuius quoad ecclesiasticam & liberam administrationem, qualem habent beneficiarij ecclesiastici, & alio nomine dicitur peculium in Rubr. de pecul. cler.

II. Quod proprium secundi generis siue peculium est triplicis speciei, Primæ est quod conceditur ad administrandum illud in vtilitatem & damnum concedentis tantum, quale est quod conceditur officialibus Monasterij, & obedientiariis quibus committuntur aliquæ villæ vel domus administrandæ nomine monasterij reuocabiles ad nutum superioris, de quibus agit d. cap. Monachi in fin. & d. cap. Cum ad monasterium §. Tales. Secundæ vero speciei est, quod conceditur in vtilitatem & damnum accipientis sine vlla pensione, & onere, vel ita vt certam pensionem soluat, aut aliquod onus expleat, & reliquum commodi vel damni ei cedat ad disponendum de eo in suos honestos, & pios vsus tantum, qualis generis proprium habent beneficiarij, & multi iam senes, vel infirmi bene meriti de religione, quibus aliquæ domus salubriores concedi solent ad nutum reuocabiles, de quibus videtur agere prædictus §. Tales, ibi *Nec alicui cõmitatur aliqua obedientia perpetua possidenda tanquam in sua sibi vita locetur, sed quum oportuerit amoueri sine contradictione qualibet reuocetur.*

III. Autem speciei est quod conceditur in commodum, vel damnum accipientis cum facultate disponendi pro libito in quoscumque vsus etiam profanos, vt potest secularis de sibi vere proprio, de quo agit hoc cap. & princ. d. cap. Cum ad, & princ. d. c. 2. de regul. sess. 25. Concil. Trid. III Quod hæc peculia interdum conceduntur iusta de causa, interdum sine illa, vt monstrat experientia quæ est rerum magistra cap. Quam sit, de Elect. lib. 6.

Ad primum igitur respondeo, quod contextus huius cap. & princ. d. cap. Cum ad, qua parte probant quod nihil habet, nec potest habere regularis, intelligenda sunt de omnibus tam beneficiariis quam simplicibus quoad proprium primi generis, cuiuscumque iuris pecuniarij, vt supra dictum est, & etiam de simplici, quoad ius administrandi nomine suo, & etiam quoad vtendum eo etiam vsu facti sine extrema necessitate sua vel alterius, & sine iusta licentia prælati. Notabile autem cum suis confirmationibus loquitur de eo quod regularis habet nomine alieno, de licentia iusta, expressa, vel tacita prælati.

Ad II. Quod prædictum cap. Monachi, & prædictum cap. Cum ad, in princ. intelligenda sunt de peculio tertij generis de supra dictis, & etiam de secundo sine iusta causa concesso, non autem de primo, neque de secundo iusta de causa concesso, quia illud met cap. Monachi in fine, habet posse peculium concedi alicui in administrationem iniunctam illi, & cõfirmatio vltima nostri notabilis irrefragabiliter probat.

Ad

Ad III. Quod verba illa d. §. fin. d. c. Cum ad monasterium, intelligenda sunt de proprio primi generis, non enim potest prælatus, Imo nec Papa facere, vt regularis fiat verus dominus alicuius rei pecuniariæ, stante voto paupertatis solemni. Notabile vero nostrum, & ei concordantia loquuntur de proprio secundi generis, hoc est de concessione peculij primi & secundi generis.

Ad IIII. Quod principium cap. 2. Concil. Trid. in eo allegatum effectus est gloss. huius cap. in 1. arg. citati quatenus habet, peculium nemini regulariũ permittendum, & ita eodem modo potest solui ac illud, quatenus enim habet, quod nemini regularium liceat habere aliqua bona tanquam propria, est gloss. huius cap. & princip. d. cap. Cum ad. & intelligitur vt illa de proprio primi generis, & quatenus habet quod non liceat etiã alieno nomine, est gloss. prædicti cap. Monachi. Et ita intelligendum est, sicut illud de proprio secundi generis tertix speciei, & etiam secundæ sine iusta causa cõcesso, quia alioqui contradiceret. Concil. illi Lateranen. & expedit iura iuribus concordare, cap. Cum expediat, de Elect. lib. 6. & l. 1. C. de inoff. dotib. & non est recedendum ab antiquo, nisi quatenus cogit nouum l. fin. C. de Appell.

Ad V. Quod etiam illa pars prædicti cap. 2. Concil. Trid. qua prohibet superioribus concedere bona stabilia alicui regulari etiam ad vsum fructum, vel vsum, administrationem, aut commendam, nil noui iuris videtur ducere, sed solum videtur continere declarationem principij d. cap. Cum ad monasterium, & d. §. Tales, sicut illa declararunt cap. nostrum, & ita intelligenda est illa pars de proprio secundi generis, siue peculio tertix speciei, & etiam secundæ sine iusta causa cõcesso, & non de peculio primæ speciei nec secundæ iusta de causa cõcesso.

Ad VI. Quod etiam videtur declaratorium iuris antiqui de quo in hoc cap. & in princip. & d. §. tales, d. cap. Cum ad monasterium, & consequenter videtur intelligendum de concessione peculij tertix speciei & secundæ sine iusta causa facta.

Ad VII. Quod etiam finis ille d. cap. 2. de regul. Concil. Trid. videtur continere ius commune, solum enim continet effectum non debere prælatum concedere simplici regulari peculium mobilium superfluum, quod nec antea ei licebat. Quoniam non licebat antea dare peculium secundæ speciei sine iusta causa, & videtur repugnantia quod sit iusta causa dandi, & datum superfluum, quia si est iusta causa concedendi, non est superfluum, nec contra, si est superfluum, causa concedendi erit iusta.

Ad VIII. Concedimus omnem regularem esse voto paupertatis solemni astrictum, & quod sic astrictus iure diuino prohibetur habere, imo & capere proprium primi generis, hoc est aliquid pecuniarium quoad verum dominium, vsum fructum, vel vsum, aut possessionem iuris nomine suo, & sibi, & etiã proprium generis. 2. tertix speciei, & etiam secundæ sine iusta licentia prælati, sed non prohibetur habere proprium secundi generis primæ speciei, nec secundæ de licentia prælati iusta de causa cõcessum, de quo loquitur nostrum notabile cum suis confirmationibus.

COMMENT. CAP. NON DICATIS.
S V M M A R I V M.

- Regularis etiam hodie iusta de causa post professionem potest manere in sua domo cum bonis suis de licentia ad nutum reuocabili sui prelati. nu. 48.*
- Papa non potest dispensare cum regulari ut stante voto paupertatis solemniter habeat proprium, imo neque liberare eum ab illo aliqua de causa, licet posset liberare à voto castitatis. nu. 49.*
- Voti paupertatis solemniter tollendi nulla iusta causa inueniri posse videtur, sicut voti solemniter castitatis. nu. 49.*
- Bonorum etiam stabilium administratio concedi potest etiam hodie iusta de causa Regulari non officario. nu. 50.*
- Intellectus cap. 2. de Regul. Sess. 25. Concil. Trid. nu. 50.*
- Intellectus cap. 5. eiusdem tit. & Sess. nu. 51.*
- Licentia tacita sufficit quo Regularis retineat aliqua propria quoad usum, modo subsit causa num. 52. & modo sit approbatoria & non solum permissoria, num. 54.*
- Restituere non tenetur capiens alienum, quod petitum dominus libenter daret, licet capiendo clam modo ingrato ei, venialiter peccaret, nu. 52.*
- Proprietatis peccatum peccat qui etiam consentiente prelato tenet aliqua sine iusta causa, licet non incurrat pœnam proprietarij. nu. 53.*
- Regularis licet testari non possit, potest tamen verbo vel scripto precari, ut sua pecuniaria bona in certos pios usus impendantur. nu. 54.*
- Regularis donare potest sua pecuniaria de licentia prelati in eos usus in quos ipse prelatus potest, non autem in alios. nu. 55.*
- Regulari qua de causa iusta dari potest licentia habendi proprium. nu. 56.*
- Regulari non concedit Papa tam libere facultatem disponendi ad pia inter vivos, ac prelatus eius potest. nu. 57.*
- Papa non solet tam libere disponere de reuocabili Ecclesie inferioris ac de sede Apost. nu. 58.*

48 Ex his inferitur primo ad quæstionem quotidianam quæ fœl. rec. Pio V. Pont. Max. nuper occurrit, de nobilissima quadam Hispaniæ virgine quæ propter fornicationem, vel adulterium Sponsi, per verba de præsentibus, volebat consummare matrimonium, volebat autem illum liberum fieri ad ducendam aliam, quo periculum fornicationis, ob quam relinquebatur, vitaret, ideoque volebat profiteri aliquam religionem approbatam remanens extra monasterium cum dote sua vna cum matertera religiosissima & sene dum illa viueret, quod certum est licuisse ante prædictum Concil. Trid. per d. cap. De viduis, 27. q. 2. & clarius per d. cap. Insinuante. Qui cler. vel vouent. supra dicto modo inductum. Certum est item etiam id nunc licere si prædictorū capitulorum de Viduis, & insinuante, determinatio non est sublata per prædictum cap. 2. de Regul. Concil. Trid. Quod

Quod vero nõ sit sublata videtur, Tum quod vt proxime dictum est, correctio iurium vitanda est. Et quod non est recedendum à iure antiquo nisi quatenus cogit nouum, quod in hoc casu non cogit. Tum quia licet etiam hodie concedere religioso iusta de causa proprium, siue peculium secundi generis primæ, vel secundæ speciei per prædicta, & per concessionem prædictam illud tantum videtur cõcedi, quoniã ea lege illa volebat manere, vt nisi ampliorem gratiam faceret Papa ad nutum superioris posset ei tolli peculium & facultas manendi extra Monasterium: & concurrebat valde pia, & iusta causa id faciendi, scilicet liberatio viri nobilissimi fornicationis vitio notorio laborantis, qui nisi per professionẽ sponsæ non poterat illa viuente aliam vxorem ducere. Tum quia si occurreret hodie virgo aliqua nobilis iam senior ditissima, similis illi de qua in cap. Insinuante, volens profiteri in aliquo Monasterio paupere adiecto modo manendi in sua domo cum suis bonis, ad nutum tamen prælati, vel prælatæ, videretur admittẽda in subsidium paupertatis Monasterij futurum post vitã quidem eius sine vlla querela, & etiam ea viuente, si prælato placeret cum aliqua inefficaci querela eius, quia posset cogi relinquere bona & intrare Monasteriũ per dictum Pan. & aliorum, in d. cap. Edoceri & in d. c. Insinuante, supra citatorum, nisi Papa ex certa scientia confirmaret illã pactiõẽ. Itaq; arbitramur hoc etiã hodie licere, non tamen esse satis cautũ quoad totã vitã, nisi authoritas Papæ intercedat. Quare in casu prædictæ virginis nobilissimæ cõsuluimus vt Sanctitas sua oraretur pro cõfirmatione prædictæ pactiõis cum clausula, Ne reuocari possit per inferiorem, quod oratus benigne ob prædictã causam concessit.

49 II. Infertur, quod nulla potestate humana etiã Papæ fieri potest, vt aliquis regularis stante voto eius paupertatis solemnĩ integro habeat proprium primi generis, siue vt fiat verus dominus alicuius rei pecuniariæ. Tum quia implicat contradictionem, quod quis teneatur voto solemnĩ integro quod facit quem incapacem dominij rei pecuniariæ, vt prædictum est, & quod fiat dominus talis rei contra l. vbi repugnantia, ff. de Regul. iur. & cap. Cum renunciatur 32. q. 1. Tum quia nõ potest facere vt licite ducat vxorem stante voto castitatis solemnĩ integro per prædictum §. fin. d. cap. Cum ad monasteriũ, & per eum hæc duo vota in hoc exæquantur. Quæstionis tamen est grandis. An Papa possit liberare à tali voto, vel tanta parte voti regularem aliqua de maxima causa, ita vt fiat verus dominus alicuius rei pecuniariæ, sicut potest liberari à voto solẽni castitatis, vt fiat verus maritus alicuius fœminæ, secundum Innoc. gloss. & com. in d. cap. Cum ad monasteriũ in §. fin. contra S. Doctoris opinionem in 2. 2. q. 88. art. 11, contra quam tenet etiam ibi Caiet. & quidem partem affirmatiuam tenet Innoc. cum quo transeunt communiter omnes in d. §. fin. & Dec. in cõsil. 530. num. 17. quia eadem ratio persuadet vtrumque, mihi tamen rem altius consideranti, negatiua placuit in Repet. Rubr. de stat. monach. non quidem eo quod putarem Papam id facere non posse, si aliqua iusta in id causa occurreret, sed quia nulla talis occurrere posse videatur, ea consideratione quod cuilibet, & quantalibet necessitati, & vtilitati cui posset prouideri per concessionem facultatis habendi dominium, & proprium primi generis, potest prouideri per concessionem facultatis habendi proprium secundi generis, id est administrationem quæ sine sublatione voti competere potest, vt de facto competit Pontificibus

COMMENT. CAP. NON DICATIS.

Max. de religionibus probatis assumptis in administranda monarchia seculari quam habent tanquam Reges Romæ, & totius status Ecclesiastici sine vlllo vero dominio vllius rei pecuniariæ. Nec obstant ratio, & exemplum Innoc. de populo infideli qui veller conuertit ad Christum si Papa dispensaret, vt aliquis filius Imperatoris, vel Regis monachus, daretur illi Rex, quo casu videtur ei dispensari posse, sicut & si Rex aliquis infidelis cum toto Regno conuertit veller, si Papa dispensaret, vt aliqua filia Imperatoris, vel Regis Monacha ei nuberet. Non enim hæc obstant, quoniam licet in posteriori exemplo inueniatur iusta causa dispensandi super voto castitatis, quia non posset in eo aliter prouideri. In priori tamen non inuenitur causa iusta dispensandi super proprio, ita vt fiat verus Rex, & dominus Regni quia satis prouideri potest ei cōcedendo facultatem habendi ius administrandi illud, regaliter & recte. Nec obstat dicere, quod non prouidetur successioni. Tum quia illa prouisio non est necessaria in Imperio, & Regno cui non prouidetur per successionem, sed tantum per electionem quale est Imperium Germaniæ & Regnum Poloniæ. Tum quia etiã si Regnum dandum esset per successionem, dari potest licentia relinquendi Monasterium cum sola facultate regaliter administrandi, quoad ipsum cum quo dispensat, & habendi successorem qui fiat verus dominus Regni: quod placuit prædicto Sanctiss. Pio, cum aliquando eius sanctitati hoc incidenter dixissem.

50 III. Quod etiam hodie post Concil. Trid. posset prælatus cum suo conuentu iusta de causa magnæ necessitatis, vel magnæ vtilitatis Monasterij & ordinis concedere administrationem aliquorum bonorum stabilium ad nutum amouibilem, nam etiam post Concil. liceret mittere vnum Regularem industrium & ad id valde vtilem, ad regendam aliquam villam, vel domum ad nutum reuocabilem. Quin & credo id passim fieri, saltem tempore messis, vindemiæ, & sementis, ad hoc enim non solent mitti officarij ordinarij puta, œconomus, Cellarius, Camerarius, Thezaurarius, siue Sacrista, & Infirmarius.

IIII. Quod d. cap. 2. de Regul. Sess. 25. Concil. Trid. non inducit ius nouum, sed tantum renouat, & reuocat ad memoriam antiquum istius capituli, & prædictorum capitulorum Monachi, & Cum ad monasterium, prælatis Regulariũ, ne sine iusta causa propter importunitatem, vel propter solam singularem vtilitatem, vel vtilitatem aliquorum regularium variis modis id procurantiũ concedatur, vt vidimus pridem concedi etiam apud nostram Roncamuallem.

51 V. Quod videtur prædictum cap. Insinuante, singulariter limitari, vel declarari cap. 5. eiusdem tit. & Sess. quo cauetur, vt nemini Sanctimonialium liceat post professionem exire à Monasterio nisi &c. vt procedat in Sanctimoniali quæ iam ingressa est Monasterium, & cœpit viuere cum aliis, & non in ea quæ iusta de causa extra Monasterium professa, nondum est illud ingressa, nec cœpit conuiuere fororibus suis. Tum quia verba illius cap. quæ loquũtur de exeunte, non conueniunt ei quæ non intrauit, cum priuatio presupponat habitum. l. Decem, ff. de verb. obligat. & cap. Ad dissoluendum de desponsat. impub. Tum quia non est eadem ratio, siquidem cessat scandalum, & occasio quam exiens præstat fociis ad exeundum, cessant & aliquot impensæ, & pericula honestatis quæ directè, vel indirectè in tali exitu contingunt, & ita non est locus extensioni ratione identitatis ob quam iura extendi solent l. non possunt ff. de leg. & cap. 2. de Translat. præl. cap.

52 VI. Quod dubitari potest, an quibus casibus est necessaria licentia, vt regularis possit habere, vel facere aliqua ex prædictis, quæ sine illa non licerent, debeat esse expressa, & specialis, an sufficiat tacita, & generalis. Et respondetur sufficere tacitam, & generalem, saltem quoad Deum, & forum conscientia quam præsumptam appellat S. Thom. 2. sec. quæst. 32. art. 8. dicens sufficere etiam ad dandum eleemosynam. sic etiam appellat eam Turrecrem. hic art. 8. & tacitam Alixandrinus, & probatur eo quod regulariter eadem virtus est taciti, & expressi, l. cum quid ff. de Reb. cred. & cap. 2. de rescript. & gloss. l. expressè ff. de Regul. iur. vbi per Dec. & alios. Per quæ respondi pridem cuidam monachæ, non fuisse obligatam ad reddenda Abbatissæ quædam munera, à quodam viro accepta, quorum accipiendorum licentiam iuste & libenter cõcessisset Abbatissa si eam petiisset ab ea arg. l. Inter omnes §. Recte ff. de furt. quatenus habet non committere furtum, eum qui clam capit alienum quod scitum domino placeret, & quod vt in Man. cap. 17. num. 9. dixi accipiens alienum clam. domino qui libenter daret illud à se petitum, non tenetur restituere illud. Imo quod non peccauit si probabiliter credebat quod non displicisset Abbatissæ acceptio illa clandestina, secus si credebat quod displicisset illa quamuis licentiam petitam non denegasset, arg. l. qui vas, §. vetare ff. eod. vt sentit glos. in d. §. Recte. Peccat enim saltem venialiter qui clam contra talem voluntatem domini accipit, quamuis non mortaliter, sicut filius, & famulus accipiens clam sibi aliquid quod petitum parens, vel dominus libenter cõcederet, peccat quidem venialiter capiendo modo ingrato patri vel alij domino, sed non mortaliter, eo quod placeat ei, vt eam habeat, licet modus habendi displiceat, vt vbi supra significauimus post Caiet. in Sum. verb. furtum, idem sentientem 2. 2. q. 66. art. 5.

139

53 VII. Quod licet non requiratur quod licentia sit expressa, requiritur tamen quod sit iusta, hoc est iuste iusta de causa cõcessa nam si vi, metu, vel dolo concederetur, non excusaret à peccato, arg. cap. Abbas, cum glos. & ei annot. de his quæ vi, & l. 1. ff. de Dolo, nec si sponte sine iusta causa cap. Requiritis, §. Nisi rigor, & cap. Exigunt 1. q. 7. Tum quia nec expressa aliter concessa ratione prædicta sufficeret.

VIII. Quod regularis habens aliquod proprium de licentia iniusta prælati, licet peccet, non tamen videtur peccare peccatum proprietatis secundum Alexandrinum col. 4. sequutum Hupertum & Turrecrem. modo sit paratus reddere communitati, vel prælato simul ac fuerit requisitus. Contra quod facit primo, quod ipsi & omnes contententur eum in eo aliquod peccatum peccare, & non aliud quam proprietatis, ergo peccat illud.

II. Quod religiosum peccare peccatum proprietatis, est peccare contra votum paupertatis. At hic contra votum paupertatis peccat, ergo peccat peccatum proprietatis.

III. Quod eiusmodi religiosus non videtur in hoc peccare contra castitatem, neque contra obedientiam, ergo peccat contra paupertatem.

IIII. Quod is peccat eo quod proprium tenet sine iusta licentia, ergo ratione proprietatis peccat.

V. Quod qui tenet proprium sine licentia peccat peccatum proprietatis.

G

COMMENT. CAP. NON DICATIS.

At licentia iusta non excusat, quia talis licentia videtur dispensatio contra votum paupertatis quæ sine iusta causa etiam à Papa facta non excusat gloss. cap. Non est de voto, & cap. Quanto, de iureiur.

V I. Quod alioqui sequeretur quod non peccaret peccatum proprietatis Regularis qui de licentia prælati teneret, & dispenderet, vanè, vel profane omnes vel bonam partem reddituum Monasterij, quod est absurdum, & ita non dicendum cap. Dudum, in 2. de præb. lib. 6.

V II. Quod Abbas Monasterij prodigens redditus eius, in malos, vel vanos usus videtur esse maxime proprietarius, ut ait Maior in 4. dist. 38. col. 3. & 4. affirmans eum, & eos qui male ab eo receperunt, nisi probabilis ignorantia excuset, teneri restituere, & non alia ratione quam quia contra Regulam bonis Monasterij utitur. Quum ergo Regularis de iniusta prælati licentia utens rebus Monasterij utatur male, consequitur eum peccare peccatū proprietatis.

V III. Quod solutio quam sentit Alexandrinus, scilicet, quod peccat peccatum avaritiæ, & non proprietatis, refellitur eo quod non potest assignari ratio efficax quare peccat peccatum avaritiæ, plusquam alius non habens votum, nisi quia contra votū paupertatis facit tenēdo sine iusta licentia prælati.

I X. Quod ipsemet Alexandrinus ait non tantum ipsum qui de licentia iniusta tenet proprium, peccare per avaritiam, sed etiam concedens eam per abusus potestatis, & quod peccat qui tenet libros, quum sit ignorans, & non utatur eis ad studendum, docēdum, vel prædicandū, eo quod contra Regulam tenet bona Monasterij sibi sine iusta causa appropriata.

Quare videtur dicendum primo quod huiusmodi regularis peccat peccatum proprietatis si non est paratus ad reddendum communitati simul ac fuerit requisitus, ut etiam ipsi sentiunt, adeo quod si eo retento moreretur, incurreret pœnam ne sepeliretur in sacro, sed in sterquilinio iuxta d. cap. Super eo, & cap. Cum ad, de stat. monach.

I I. Quod si est paratus relinquere, peccat quidem peccatum proprietatis, sed non incurrit illam pœnam, quippe quæ non imponitur contra omnem proprietarium, & peccantem peccatum proprietatis, sed contra illum solum qui clam sine scientia, & licentia saltem iniusta utitur bonis omnibus, vel retinet ea sibi appropriata, etiam quoad usum tantum, quia multo plus peccat hic quam ille, & merito pœna contra hanc posita, non extenditur ad illum arg. l. Præses ff. de pœn. c. Pœnæ de pœn. dist. 1. An autem consuetudo antiqua valeat à peccato excusare, tangetur in c. Nullam 18. q. 2. à nu. 25.

54 I X. Inferitur id quod prædicti Cardinales tenent, puta, taciturnitatem prælati, qua religiosus tenet aliqua lucrifaceta suo artificio, non excusare illum à peccato, intelligendum esse de taciturnitate permissiva tantum sine consensu approbatio, hoc autem de permissione approbatoria iuxta distin. & gloss. cap. Denique 4. dist. vel de taciturnitate iniusta, non sulta honesta causa in id consentiendi.

X. Quod prælatus inferior Papa, non potest suo religioso facere facultatem testandi ad pia, quia id est prohibitum religioso & prælato iure communi cap. 2. de Testam. Quare inutilis videtur esse licentia quam solent aliqui prælati regulares, vel capitula regularia habentia bona diuisa à prælato cōcedere canonicis

canonicis vel religiosis particularibus ægrotis relinquendi peculija, vel supellectilia sua, vel aliquam partem illorum pauperibus, vel famulis. Imo prædictus Io. Trullus sentit peccare canonicum regularem qui morte instante conficit memoriale aliquod voluntatis suæ de his quæ post mortem suam fieri de illis desiderat: quod videtur restringendum ad eum qui fecit illud, ea mente, vt memoriale illud habeat vim obligatorie dispositionis. Arbitror enim non esse illicitum consolari eum, dicendo vt sit bona spe, quod fient de illis illa pia quæ ipse cupit & petit, & quod verbo vel scripto petat quod cupit. Neque videtur prohibitum id significare post vel ante illam spem datam nulla promissione ampliori consequuta. Tum quia nec prælatus & capitulum faciunt illi facultatem disponendi obligatorie, nec ipse facit dispositionem vere obligatoriam, nec quam putet esse talem, sed solum precatoriam, quam si voluerint possunt iuste implere qui sibi fecerunt, qualem facere nec regula, nec vlla iura prohibent, & ideo nec nos debemus dicere esse prohibitam, cap. Consuluiti 2. q. 4. c. 2. de trans. præl. Tum quia nec prælatus, nec capitulum obligantur per hoc facere quod ipse petit. Tum quia id quod facerent, non acciperet vires ex illius petitione, nec ex spei datione, sed ex liberalitate tantum ipsorum, qui cum possent disponere de illis in suos vel alios pios vsus, disponunt in petitis ab eo, quod est quotidianum & nullo iure prohibitum.

55 XI. Quod prælatus vel capitula prædicta possunt facere facultatem religioso vt in vita donet, vel disponat aliqua in eos vsus, & eo modo in quos & quomodo ipsi possent, & non alias, nec alio modo arg. cap. Potest quis facere per alium, quod potest per se ipsum, de Regul. iur. lib. 6. cum ei annotat.

XII. Quod non possunt prælatus & capitula prædicta facere religioso facultatem, vt det alteri aliqua quæ directe vel indirecte non vergunt in vtilitatem monasterij, vel in eleemosynam, vel remunerationem quam ipsi facere non possunt, quia non possunt dare quod non habent c. Quod autem, de iure patro. l. si vniuersæ C. de legat.

56 XIII. Quod causa iusta concedendi huiusmodi licentiam est duplex, necessitas, & vtilitas, & rursus vtraque illarum duplex, priuata & publica Priuata necessitas, est indigentia personæ particularis, qualis est victus & vestitus personalis, qualem quisque habet cum ei communitas non prouidet. Publica vero necessitas est necessitas communitatis, qualis est necessitas ad victum, & vestitum communitatis ob quam licet officariis Monasterij retinere bona, & eis eadem vti. Vtilitas autem priuata est quam religiosus sibi singulariter præterdit, qualis est informatio, & recreatio animi per lectionem librorum quos retinet. Publica vero quam præterdit facere Reipub. docendo, vel prædicando aliis ex libris quos retinet, ex mente vtriusque Cardinalis vbi supra, quæ omnia satis probantur per d. §. Tales & §. nisi rigor, adiunct. glos. magistra sub cap. Requiritis, r. q. 7.

57 XIII. Quod quæ causa sit iusta concedendi huiusmodi licentiam relinquatur arbitrio boni viri, & prudentis, quia illis relinquuntur terminata quæ iure non sunt determinata l. i. ff. de iur. delib. cap. De causis, de off. deleg. & ita consideranda sunt persona, locus, tempus, finis in quem conceditur, & quantitas rei concessæ, & id genus alia. Per quod alias respondebam licere,

COMMENT. CAP. NON DICATIS.

decereque concedere facultatem dandi aliqua cognatis pauperibus, vel sociis amicis, & famulis de se bene meritis, religioso cuius intuitu aliqua bona notabilia ab initio ingressus vel postea obuenerunt Monasterio per successionem, artem, vel industriam eius, vel aliqua munera quæ gessit, vt Dominicani S. Stephani Salmanticæ solent magistris eiusdem ordinis Cathedras magnorum reddituum ibi regentibus permittere, vt ex illis cognatis pauperibus subueniant.

58 XV. Quod Papa non solet nec debet semper, & tam libere concedere religioso tantam facultatem disponendi de quæsitis Monasterio, quantam & quam libere potest concedere Abbas, & Prælati eius. Tum quia vt probauimus in Comment. cap. Non liceat 12. q. 2. §. 3. Papa nec debet nec solet tam libere disponere de fructibus, ad ecclesiarum, & beneficiariorum inferiorum sustentationem deputatis, quam libere disponit de deputatis sustentationi sedis Apostolicæ, nec tam libere quam possunt ipsi prælati & beneficiarij eorum per d. cap. Non liceat. Tum per rationem neruosiorem in d. §. 3. redditam, quæ fundatur in quasi contractu qui inter Ecclesiam & beneficium contrahitur quo ipse seruiat ei, & illud eum sustentet, cap. Nisi cum pridem de renunciat & in deputatione bonorum, & fructuum illorum per ipsummet & Papam immediate, vel mediate ipsis factam, cui velut cuidam quasi contractui, non debet eius sanctitas libere, & sine aliqua causa, & consensu eorum contrahere. Prælati autem inferior potest sine alterius consensu facere religioso facultatem disponendi de fructibus suis tantum, quantum & quomodo sibi licet, vt dictum est per potestatem quam ab ipsomet Papa immediate, vel mediate accipit virtute tituli canonici ei collati, quæ est nouissima & singularis conclusio.

S V M M A R I V M.

Regulari accusanti Abbatem debentur alimenta à Monasterio. nu. 59.
Regularis quare non peccat faciendo eleemosynam extreme egenti. nu. 60.
Necessitas non facit dominum necessariorum extreme egentem, sed facit facultatem ipsi, & aliis pro eo illa capiendi. nu. 60.
Regularis non agit suo nomine in iudicio regulariter, etiam iniuriarum, & an equiparetur seruo in contractibus. nu. 61.

In Glosam primam.

G L O S A prima roborat textum per cap. Ex parte, de accus. & cap. Non magnopere, ne cleric. vel monach. & apte quidem per cap. Ex parte, quatenus habet, monachum nil proprium habere, sed contradicere videtur in duobus. Primo quatenus habet regularem posse accusare prælatum sine ipsius licentia, quod contradicit fini huius cap. continenti monachum renunciare voluntati suæ, adeo quod dicatur non habere velle neque nolle, pendereque ex arbitrio prælati cap. Quorundam, & cap. Si religiosus, de elect. lib. 6. vt dictum est nu. 3. & repetitur in 6. notab. vbi ad hoc responsum est.

II. Qua

59 II. Quatenus habet regulari accusanti prælatum dandas esse impensas de re-
 ditibus Monasterij durante lite faciendas, & quod respondetur per adiecta
 notab. 4. scilicet quod regularis potest habere proprium quoad vsum tantum
 de iusta prælati licentia, vel legis quæ non potest esse iniusta, qualem habet
 regularis accusans, & petens aliqua contraria voluntati iure id ei concedenti
 cap. Cum I. & A. cum ibi notat. per Innoc. & alios de re iud. cap. autem Non ma-
 gnopere nil facit contra princip. huius cap. pro cui concordanti citatur à glos.
 nisi quatenus habet, regularem alienum esse debere ab actionibus mundanis:
 Et ideo non debere exire claustrum ad discendam medicinam, quæ ibi appel-
 latur physica. Nec ad discendas leges ciuiles, sine licentia Papæ, etiam in finem
 curandi socios, & tractandi opportunius ecclesiæ negotia, licet leges ecclesia-
 sticas, & ius Pontificium audire, & discere possit, iuxta not. per Panor. ibi, &
 per eundem & melius Felyn. in c. Super specula, de Magist. & nos in Manual.
 c. 25. nu. 57. & c. Non liceat hac ead. caus. q. 2.

In glosam secundam.

60 EX glos. 2. colligitur primo, regularem iuste posse facere eleemosynã egen-
 ti extreme absque prælati licentia, quæ est prima limitatio posita supra
 not. 3. nu. 40. illius conclusionis quæ habet regularem non posse regulariter lar-
 giri eleemosynam sine licentia prælati. Contra quod opponit cap. Non est pu-
 tanda 1. q. 1. quatenus habet de illicitè acquisitis, non fieri iustè eleemosynam,
 præsupponendo quod regularis videtur illicitè accipere de rebus Monasterij
 sine licentia prælati, & respondet quod in casu extremæ necessitatis, quilibet
 tenetur ad succurrendum, & quod superflua danda sunt pauperibus, quæ solu-
 tio non est formalis, & contra eam replicari potest, quod illa vniuersalis, om-
 nes tenentur ad succurrendum in necessitate, debet restringi ad habiles, iuxta
 glos. iuncto textu in l. 3. ff. ad l. falcid. quatenus probât, illam vniuersalem, om-
 nes possunt legare vsque ad dodrantem, intelligendam, de habilibus ad testan-
 dum, & quod monachus non est habilis ad largiendam eleemosynam, ceu ca-
 rens proprio & voluntate, vt hoc textu cauetur. Item quod illud, superflua den-
 tur pauperibus, intelligendum est de propriis, non alienis iuxta pulchrum tex-
 tum in cap. forte, & cap. Denique 14. q. 5. quæ damnant eum qui furatur à diui-
 te, vt subueniat pauperibus. Respondendo igitur formaliter, negandum est re-
 gularem eo casu illicitè accipere, quia extrema necessitas non solum obligat
 existentem extra illam ad subueniendum eam patienti de eo quod superest si-
 bi vltra naturæ suæ necessaria c. Pasce 86. dist. & l. Necare ff. de lib. agnosc. sed
 etiam facit facultatem accipiendi si de suo non habeat à quocunque superflua
 naturæ habente ad succurrédum ei arg. cap. Sicut hi, cum glos. & adnot. eis 47.
 dist. & consequenter licet bona superflua monasterij non sint singulariter ali-
 cuius regularis illius, potest de illis accipere ad talem subuentionem facien-
 dam non quidem eo quod necessitas faciat ipso iure patientem illam domi-
 num sibi necessarium, sed quod facit vt eo casu debeant illa ei communica-
 ri, & ita facit facultatem non solum ipsi ad capiendum pro se, sed etiam aliis
 ad capiédum superflua naturæ alterius pro illo, vt resoluimus in Manuali cap.
 17. à nu. 60.

COMMENT. CAP. NON DICATIS.

II. Colligitur regularem degentem extra monasterium causa studij vel alia probabili, de licentia prælati facere posse eleemosynam, de quo dicendum vt supra num. 40.

61 III. Quod absens de licentia iusta potest agere in iudicio sine licentia prælati arg. l. si longius, §. filius familias ff. de iudic. cuius ratio est, quia videtur habere mandatum tacitum per dicta in eodem num. 40. debet autem agere nomine monasterij & non suo, quia debet agere virtute taciti mandati eius vt dictum est.

III. Quod religiosus non est dominus alicuius rei pecuniariæ, etiam vestis quam gerit, vt dictum est supra.

V. Quod religiosus nihil potest possidere. Tum quia possessus ab alio, non potest sibi aliquid possidere, vt ait glos. & probat textus in l. sic eueniet, ff. de Adult. Tum quia est incapax possessionis suo nomine quatenus est ius, licet possit eam quatenus est facti habere vt dictum est sup. an. 46.

VI. Quod regularis non potest regulariter conueniri neque cõuenire ratione contractus cum eo initi, quia in cõtractibus æquiparatur seruo c. multos §o. dist. imo & quoad vltimas voluntates vt dicitur infra à nu. 62. seruus autem non potest regulariter agere, neque conueniri ratione contractus l. Vix ff. de Iudic. An autem magis æquiparetur filio quam seruo, dicitur infra num. 62.

VII. Quod regularis non potest agere iniuriarum ob iniuriã sibi illaram argu. l. sed si vnus, §. ait prætor 2. ff. de iniur. quatenus habet eum qui alteri subest, non posse agere iniuriarum, si præsens sit is cui subest, vel procurator eius, alioqui sic, & ita regularis absens à Monasterio poterit iniuriarum agere.

S V M M A R I V M.

Regularis æquatur seruo & filiofam. quoad sibi apta, & quibus est eadem ratio, & ita nil sibi & omnia monasterio querit. nu. 62.

Regularis Abbatis dolo facta professio valet, sed bona eius non quaruntur Monasterio, num. 63.

Professio metu etiam reuerentiali facta non valet, sed dolo facta sic, nisi dolo esset tantus & c. num. 63.

Regularis potest obesse monasterio in iure quarendo, & non in quesito, num. 64.

Regularis etiam fugitiuus & eiectus iniuste, querit monasterio, eiectus autem iuste, & non translatus ad aliud Episcopo, quia ei subest, nu. 65.

Regularis depositus priuatur præbenda & voce in capitulo, sed non desinit esse monachus, etiam si eiiciatur, nu. 65.

Regularis deleta sua regula, manet regularis ordinario subiectus, nu. 66.

Regularis iuste eiectus vel sua regula deleta an originis Episcopo subsit, num. 66.

Regularis exauthoratus, & ad triremes dānatus cui Episcopo subsit, nu. 67.

Regularis

- Regularis eiectus, moneat Episcopum se sibi subiectum, nu. 67.*
Regularis habitu suo priuatus, utatur clericali, & an cogi possit redire nu. 68.
Mendicare licet regulari, & tali ac tali saculari, nu. 69.
Laborare manibus non tenetur, qui vitare otium, & se, suosque aliter alere potest, num. 69.
Regularis usufructu fruitur monasterium eo viuente, n. u. 70
Diuisio bonorum inter prælatum & capitulum, etiam regulare, valet, remissive, num. 71.
Regulari quis & qualem potest facere facultatem manendi extra claustrum, & conuertendi quæsitæ in usus suos, & quæ per talia quæsitæ intelligantur, num. 72.
Regularis potest impendere quæsitæ in pia per facultatem impendendi ea in suos usus, & eam habenti testandi facultas facile addi potest, nu. 73.
Regularis, quæ, quando, & quomodo teneatur soluere debita ante professionem contracta, nu. 74.
Debitor factus regularis, an teneatur manu & arte laborare pro debito soluendo, num. 74.
Regularis etiam sine prælati consensu obligatur, saltem naturaliter tantum, donec prælatus irritet eius conuentionem, vel ei contradicat, & non postea: Et contrariæ opiniones conciliantur, nu. 74.
Regularis multa potest velle iuste, & iniuste sine prælati consensu, nu. 74.
Fideiussor non obligatur pro non obligato, saltem naturaliter nu. 74.
Vota regularium non contraria regulæ, valent, donec eis contradicatur, num. 74.
Regularis conuentio perinde valet, & irritatur ac eius votum, nu. 74.
Obligatio naturalis ex consensu etiam nudo nata, obligat in foro conscientie, num. 74.

Extra textum & glosam.

- 62 **A**ddam quædam quotidiana votum solemne paupertatis respicientia primo, quoad contractus. II. Quoad vltimas voluntates. III. Quoad delicta. IIII. Quoad iudicia. Quoad contractus quidem primo, quod omnia iura loquætia de seruis quoad acquisitionem, & amissionem rei pecuniariæ, habent locum in regularibus secundum mentem Innoc. in cap. Cum olim, el. 2. de priuileg. quem in hoc citat Bald. in l. seruus C. commun. de success. modo ea illis æque adaptari possint, vt ibi ait Bald. & recte quidem, quia lex non comprehendit eum cui aptari nequit, c. Indemnitibus §. penult. de elect. lib. 6. quem in hoc iuris optimum dixit Fely. in cap. Nonnulli col. 31. de rescript. modo item eadem subit ratio, vt addit Dec. in l. Cum fundus, §. seruum sub fin. de reb. cred. Quam resolutionem ait esse meliorem illa Iasonis ibi-

COMMENT. CAP. NON DICATIS.

dem dicentis æquipationem serui ad monachum, procedere in contractibus, & non in vltimis voluntatibus, quoniam efficaciter ibi probat idem esse in vtrisque concurrentibus prædictis duobus, scilicet quod eadem sit ratio, & æque possint aptari vtrisque. Quin & iura disponentia de filijs fam. habent locum in monachis concurrentibus prædictis duobus arg. c. licet, d. de sepul. lib. 6. & l. qui in potestate ff. de Testam. adiunct. c. 2. eod. tit. & Auth. ingressi, C. de sacrosanct. eccles. Ex quibus sequitur, quod Regularis acquirit suo Monasterio etiam si de mandato alterius stipuletur arg. l. si liber homo, ff. de stip. seru. sed cedenda est actio mandati, secundum Bartol. ibid. & melius in l. Is qui, §. siue autem, ff. de manumiss. & quod is quem scit prælatus non esse verè professum, non quærit eius Monasterio Bartol. in l. seruus testamento ff. eod. quæ habet liberum hominem, malæ fidei possessori non quærere, & quod regularis vnus Monasterij bona fidei possessus ab altero, acquirit illi quod ex opera sua vel re ipsius quærit, alia vero quæ aliunde, Monasterio cuius est verus monachus, secundum eundem Bartol. in d. l. Si communis seruus.

63 II. Addo, quod bona eius qui dolo Episcopi vel Abbatis factus est regularis vel monachus, vt illa sibi quæreretur, non acquiruntur Monasterio sed cognatis eius venientibus ab intestato iuxta textum in cap. Cõstituit 20. q. 3. quem inter alios dixit singul. Pan. in cap. Cum dilectus, sub finem de his quæ vi. Et pondera, quod textus loquitur de decepto ab Episcopo vel Abbate, & ita non requiritur quod totus Conuentus vel maior pars eius adhibeat dolum, quod dixit requiri Pan. in cap. Dudum, de conuers. coniug. eo quod delictum prælati regulariter non nocet Ecclesiæ cap. Si Episcopum 16. q. 6. cap. Delictum, de reg. iur. lib. 6. quia vt recte respondet Dec. in cap. In præsentia not. 8. de probat. hoc casu non agitur de tali præiudicio Ecclesiæ, quale Prælatus non possit inferre. Tum quia agitur de præiudicio rerum illicitè quæsitaram, in quibus potest illi præiudicare Prælatus, sicut seruus Domino l. Quod seruus ff. de acq. poss. Tum quia agitur de iure quærendo, in quo potest prælatus præiudicare iuxta glos. recept. in d. c. Si Episcopum, & d. cap. Delictum, tradit Pan. in cap. 1. de dol. & contum. & bonus textus in l. fin. ff. de administrat. tut. Quàmuis autem Monasterium non debeat habere bona decepti, professio tamen eius valet, vt exprimit prædictum cap. Constituit, cuius glos. recepta, solerter adnotauit, quod dolus dans causam contractui vel actui in spiritualibus, non reddit illum nullum, metus autem sic per cap. 1. de his quæ vi, quum in temporalibus res contrario se habeat, quia in eis talis dolus reddit actum nullum, iuxta l. Et eleganter ff. de dolo, metus autem non, sed solum rescindendum iuxta cap. Abbas, cum ei not. de his quæ vi. Quod tamen limitandum est, ne procedat in dolo quo quilibet prudens circumueniri posset, secundum Innoc. quem ibi sequitur Pan. in d. c. Cum dilectus, & contrario, quod dictum est de metu, ampliandum est etiam ad reuerentialem, quia etiam ille reddit professionem nullam iuxta glos. celeb. cap. Præfens 20. q. 3. quam dixit singular. inter alios etiam Ioan. Imol. in l. si cum dotem §. eo autem tempore ff. solut. mat. facit glos. notab. in cap. Cum virum, de Regular. per quam Pan. ibi dixit, professionem factam à fœmina imperio parentis, non valere.

64 III. Quod monachus potest prodesse & non obesse monasterio in iure quæsito

quærito Innoc. in cap. Cum olim, de priuileg. Bald. in l. seruus C. de pact. In quærendo autem potest facere vtrumque, secundum eosdem, vt prætactum est, vnde Pan. in cap. Cum ad monasterium num. 1. de stat. monach. per illius contextum ait, quod regularis non debet accipere rem sibi legatam, sine Abbatis licentia; quod ita intelligendum videtur, vt peccet quidem accipiendo, sed acceptio erit valida, & per eam quæretur Monasterio, sicut nec cōtrahere debet sine licentia, contractus tamen valebit quatenus fuerit utilis monasterio, nam vt ipsemet ait in cap. Quanto nu. 2. de off. ord. sequutus Innoc. in d. cap. Cum olim, regularis potest stipulari monasterio, & siue stipuletur sibi, siue monasterio, siue impersonaliter, quærit ei, arg. l. Si communis seruus, ff. de stip. seru. & eorum quæ ibi adnotat Bart. communiter recept. & eorum quæ dicta sunt supra in prima additione num. 62. Vnde Card. in Clem. 1. §. Quia vero q. 6. de stat. monach. dixit quod monasterium tenetur ex contractu monachi, quatenus est factum locupletius, vel inde quæsitum, fuerit versum in utilitatē eius. Quamuis non videatur idē de hæred. aditione, vt tãgetur infra.

65 IIII. Quod quicquid acquirit regularis etiam fugitiuus & vagans extra Monasterium etiam abiecto habitu regulari, non quærit sibi, sed Monasterio suo secundum Panor. recept. in cap. fin. de Regul. & ab eo cum omnibus quæsitis vendicari potest iuxta cap. Abbates 18. q. 2. adiecta causa de iure canonico iuxta glos. solem. l. 1. §. per hanc ff. de rei vendic. sicut seruus fugitiuus non quærit sibi, sed domino suo, per latius dicta supra nu. 33. Et quod dubitari potest, An idem dicendum sit de eiecto à Monasterio. Ad quod respondeo primo, distinguendum inter eiectum iniuste, & eiectum iuste, vt distinguit Panor. in d. cap. fin. nu. 3. de regular. & in cap. 1. sub fin. de infant. expos. dicens, quod eiectus iniuste, quærit Monasterio, quia per eiusmodi eiectionem iniustam, non est præcisus ab eo, nec delictum prælati potuit illi nocere cap. Si Episcopum 16. q. 6. cap. Delictum de Regul. iur. lib. 6. Vnde & monasterium cogi potest ad eum recipiendum, adeo quod si noluerit recipere, Episcopus vel superior legitimus coget illud ad dandum bona quæ dedit illi monachus, cum qui bus in alio monasterio reponatur, Card. Clem. 1. §. Quia vero, q. 3. de statu monach. II. Quod eiectus iuste per sententiam, non videtur quærere Monasterio. Tum quia desinit esse regularis, & membrum obedientiarium illius, & talis non quærit amplius Monasterio cui fuerat addictus, & à quo est absolutus, argum. cap. Si quis iam translatus 21. quæst. 2. & cap. Ne pro cuiuslibet 16. quæst. 1. Nec obstat, quod Card. in Clement. 1. §. quia vero quæst. 1. sequutus Math. ait pro nullo crimine posse iuste monachum à Monasterio eici, quia id est contra ius & praxim, quia Regula S. August. & Regula B. Benedicti expresse aiunt posse iuste regularem eici de Monasterio, & cap. vltim. de Regul. id præsupponit, & glos. penultim. & ibi Panorm. expresse id tenent, & praxis monachorum quotidie id seruat. Sed est dubium, cui quærat sic iuste eiectus, sibi enim quærere non potest. Tum quia est incapax cuiuslibet iuris pecuniarij, vt prædictum est à nu. 32. ratione voti solemnitis, à quo non absoluitur per suam culpam, & sententiam contra eum latam vt tenet Card. in d. §. quia vero, q. 1. post Math. & Innoc. in cap. Dilectus 2. de symon. dicentem quod etiam depositione monachus priuatur quidem ipsa præbenda si quam accipit, &

H

COMMENT. CAP. NON DICATIS.

voce in capitulo, sed non definit esse monachus: Tum ne de sua iniquitate commodum reportet, contra l. itaque fullo ff. de furt. & cap. i. de post. prælat. Tum quia regularitas siue monachus indelebilis est, secundum Card. in c. fin. q. i. de Regul. quamuis absoluat a superioritate illius. Sed responderi potest ad primum, quod querit verum dominium Deo, & ius administrandi summo eius vicario Papæ, & etiam speciale Ecclesiæ seculari vel regulari si ad eam iam legitime translatus fuerit, iuxta d. cap. Si quis iam, & c. Ne pro cuiuslibet, cum glos. alioquin Episcopo, vt ait Panor. in d. cap. fin. Tum quia sub eius obedientia, viuendum est illi, quia per eiectionem iustam, recidit in eam, à qua liberatus fuerat per professionem iustam, cum nemo possit esse acephalus, siue sine capite & superiore cap. Nulla, 93. dist. vnde etiam hæremitæ Episcopo subsunt, c. Qui vere 16. quæst. 1. Tum quia cum querat Deo verum dominium, & ius administrandi superiori, querit illud Episcopo, vt dixit Syluest. verb. Apostasia, quæst. 9. cui soli subest immediate post Papam, nam superioritas est causa cur regularis querat alicui, iuxta notat. per Innoc. in d. c. Cum olim, 2. de priuileg.

66 V. Ad hæc consequi, quod si qua religio deleretur, sicut deletæ fuerunt multæ per Greg. x. in Concil. Lugdunen. de quo in cap. i. de relig. dom. lib. 16. §. 1. & seq. & non permitterentur amplius in suis monasteriis secundum suam regulam conuiuere, & ita viuerent foris, reciderent in obedientiam Episcopo rum, & quæcunque acquirerent, quærerent Deo quoad verum dominium, illis vero quoad ius administrandi, cum sibi non possent, obstante voto paupertatis solemnique, quod quasi quidam character hæret animis eorum vix delebilis etiam per Papam iuxta supra dicta per cap. Cum ad §. fin. de statu monachor. Quæstio tamè noua oritur, cui Episcopo debeat esse subiectus regularis per iustam sententiam eiectus, an originis, an domiciliij, an beneficiij quibus suberat ante religionis ingressum, an Episcopo in cuius diœcesi est situm Monasterium è quo eiecitur? & arbitrator subiectum fore Episcopo originis, Tum quia domicilium originis, est immutabile. l. Assumptio ff. ad municip. & non perditur per accessionem dignitatis, quæ non aufert sed cumulat domicilium. l. Sanatores, ff. de sanator. & Bartol. ibi recept. etiam per matrimonium nisi à muliere, neque ab ipsa in totum, vt declarat Dec. in l. Cum quædam puella, ff. de iurisd. omn. iud. notab. 2. Tum quia domicilium quæsitum per Abbatiam, monachatum, vel aliud beneficium, non durat nisi quoad fuerit Abbas, monachus, vel beneficiarius secundum Bartol. recept. in l. 1. ff. ad municip. Tum quia domicilium ratione habitationis tollitur per translationem eius in alium locum, d. l. Cum quædam puella, & per professionem regularem mutat quis domicilium habitationis, etiam plusquam per alias mutationes, cum extra monasterium nequeat habitare, nec exire sine licentia prælati, cap. Monachi, 2. 16. quæst. 1. Quanquam Episcopus originis aditus, possit ei facere facultatem transeundi ad alium Episcopatum vbi alij Episcopo subesset, sine qua tamen non puto posse iuste suo solo arbitrio transire & mutare sibi domicilium, cum adhuc remaneat religiosus, & ideo eius voluntas de superioris arbitrio pendeat, vt dictum est supra per cap. Quorundam, & cap. Si religiosus. eodem titulo lib. 6. Cui autem subiiciantur & querant regulares exauthorati, & habitu religioso priuati

priuati, & ad triremes damnati, si quid in eis quærant commisso aliquo prælio nauali, vel inde fuga, vel pretio redempti, in partes ignotas deuenientes, questionis implexæ videtur, & satis æque responderi posset, eisdem Episcopis subditos fore, quibus triremes ipsæ, & alij eis addicti suberunt, donec in eis manserint, postea vero finito tempore ibi remanendi, vel redempti debent redire ad Episcopatus suarum originum, & subesse Episcopis illorum, vel impetrata ab eis facultate transire ad alios, perinde ac alij eiekti simpliciter debent eosdem adire argumento ab eadem vel simili ratione desumpto iuxta l. Illud ff. ad leg. Aquil. cap. 2. de Translat. prælat. Quæ tamen omnia limitanda sunt, ne procedant in his qui non solum eiiciuntur à monasteriis, sed etiam relegantur à prouinciis suarum originum, illi enim non possunt etiam si maxime velint, subesse Episcopis Episcopatum illarum prouinciarum, quia tenentur etiam in foro conscientie ad implendam pœnam sibi à iudice competente latam, vt determinat Thom. sec. 2. quæst. 62. artic. 3. quos de rigore iuris arbitror solius Papæ obediencie, & iurisdictioni spiritali subiectum iri, eique soli quæcunque quæsierint, quæsum iri, quamuis ex quadam æquitate, & tacita mente Papæ, si longe ab vrbe exterminarentur, satis facerent forte suis conscientis, deligendo aliquem Episcopatum, cuius Episcopo obedirent arg. cap. Nihil, de elect. Quare duobus eiektis à suis Monasteriis in Indiis, & exterminatis ab eisdem cum in Urbem venissent, iuste consuli potuit, vt suam infœlicitatem narrarent Papæ, & peterent ab eo facultatem viuendi sub obedientia talis vel talis Episcopi vel Archiepiscopi. An autem vlllo iure, vel ratione huiusmodi Prælati possint subditos regulares ad triremes damnare, tangetur in Comment. cap. Nullam, 18. quæst. 2. nu. vlt.

VI. Quod his succedit quæstio quotidiana, & noua, videlicet, An huiusmodi regulares eiekti, & relegati legitime à suis superioribus, teneantur præsentare se Episcopis in quorum obedientia viuere debent, & monere eorundem Reuerendam in Christo Paternitatem, se esse regulares, & eiektos, & teneri ad obediendum eis, simul rogare vt iubeant sibi tanquam superiores, quid velint se facere in ordine clericali & statu suo religioso quem assumpserunt, quibus non potuerunt priuari, licet locis Monasteriorum priuati fuerint? Equidem arbitror eos ad hæc teneri, quia qui tenetur ad aliquid, tenetur ad ea quæ illud necessario consequuntur. l. 2. ff. de iurif. omni. iud. & cap. 1. & cap. Præterea, de offic. deleg. At prædicti eiekti tenentur seruare tria substantialia vota quibus nõ potuerunt, nec debuerunt absolui, & id facere debent sub suorũ Episcoporum obedientia per prædicta, qui si nescierint, nec moniti fuerint eos ipsorum obediencie subesse, non possunt quæ conuenit iubere illis, nec habere curam debitam de salute animarũ illorum. Quare non debuit tristari quidam eiektus, eo quod nuper sibi fuerit responsum, non satisfacere se suo statui viuendo alioqui bene in Episcopatu cuius Episcopo debebat obediencia. Tum quia nõ seruabat votum obediencie, nulli obediendo plusquã si esset secularis clericus. Tum quia nõ poterat seruare votũ paupertatis solene, conuertedo sine licencia superioris in vsus proprios, licet honestos, quæ lucrificiebat canedo, organa pulsando, cantũ, & artẽ pulsandi docendo. Tum quia oportebat vltra vitæ honestatem patefacere suũ statũ Episcopo, & petere ab eo quid vellet se facere secũdũ re-

COMMENT. CAP. NON DICATIS.

gulam clericalem, secundum quam ei tenebatur obedire obedientiæ voto solemni, & dignaretur providere de victu, vel saltem facere facultatem conuertendi in suos honestos vsus, ea quæ lucrifaceret per hoc cap. & Notab. 2. Tum quia non poterat satis recte mori absque proprio, nisi sciente Episcopo bona quibus utebatur, pertinere ad suam dispositionem Episcopalem eo mortuo, cum nec ex testamento, nec ab intestato posset hæredem habere, nec legare, cap. 2. de Testam. & cap. super eo, de stat. monach.

68

VII. addo hæc cōsequi regularem eiectionem & exauthoratum habitu iuste per sententiam, posse debereque uti habitu clericali ordini suo conuenienti sine vlla dispensatione Papæ, quia religionis habitu contra sententiam uti nequit, & non potest uti habitu alterius nisi ad eam transfiret, & nullo iure cogitur transire arg. cap. Gestæ, cum glōf. 74. distinet. Suboritur tamen quæstio, an eiectionis semel iuste, ac diffinitiuæ ab aliquo ordine vel Monasterio, compelli possit redire ad aliud per superiores illius ordinis? Nam pro parte affirmante vrget prædictum cap. vltim. de Regul. quatenus iubet, ut visitatores, vel Abbates maiores, vel priores quotannis requirant fugitiuos, & eiectiones, & cogant Monasteria recipere illos: quatenus item habet sub finem illa verba. *Si vero huiusmodi fugitiuos vel eiectiones inobedientes inuenerint, eos excommunicent, donec ad mandatum ipsorum humiliter reuertantur.* & hoc tenet, licet perfunctoriè, Sylu. verb. Apostasia, quæst. 6. Vrget item ratio quod alioquin multi procurarent suam eiectionem, quo extra Monasterium possent degere volentibus nolentibus eorum prælatis. Pro parte vero negante facit, quod res iudicata seruanda est. l. res iudicata ff. de Reg. iur. adeo quod exceptio rei iudicatæ, impedit litis ingressum. Clem. 1. de except. & quod iniustum videtur, ut eiectionis diffinitiuæ cōtra suam voluntatem reducatur ad Monasterium vbi vix æquo animo ferre possit impropria quæ in eum alij de more obiiciunt. Facit item quod Bernardus in casu positione d. cap. vltimi sentire videtur contrarium, dum de fugitiuis, & eiectionis loquitur quantum ad requirendum eos, & compellendum monasteria ad recipiendum eos redire volentes, & tantum de fugitiuis quoad compellendum eos redire. Idem eodem modo sentit Panor. dum in vltimo notabili colligit, Abbatem posse excommunicare monachum si est fugitiuus, nihil de eiectione exprimendo, nec postea vlllo verbo id significat, & Card. ibid. not. 3. & quæst. 7. solum de expulso pœnitenti & volenti redire loquitur: Diuus item Anton. 3. part. tit. 16. cap. 5. in princip. licet tractet de fugitiuis & eiectionis, tamen quoad effectum compellendi ad redeundum, solum loquitur de eiectionis volentibus redire in hæc verba. *Nota secundum Anton. de Butrio, quod monachi eiectionis reuerti volentes, admittendi sunt ad religionem.* & paulo post inquit. *Nota quod Monasteria etiam si ordo repugnet, possunt cogi ad præstandum alimenta fugitiuis, & eiectionis vbi velint ad cor reuerti.* Facit item quod exauthoratus siue depositus, & degradatus à suis ordinibus, nullo iure videtur posse cogi, ad preces horarias ratione characteris & potestatis conficiendi sacramentum, quæ non perdit per degradationem iuxta glōf. cap. Accedens, 50. distinet. citat. à glōf. vlt. cap. Degradatio, de pœn. lib. 6. & Thom. 3. part. quæst. 82. artic. 8. sicut etiam videtur quod licet monachus depositus diffinitiuæ monachatu, retineat tria substantialia vota, & possit cogi ad seruan

seruandum illa, imo ad preces horarias, non tamen videtur posse cogi ad redeundum ad monasterium vnde deiectus est, grandes impatientiæ tentationes deuoraturus.

Ad prædictum autem capitulum vltim. de Regul. & rationem pro eo adductam, Responderi possit, intelligenda esse de eiectis iniuste, vel inordinate, aut per collusionem, vel saltem non diffinitiuè per sententias rite & recte sine collusionem latas. Nec obstat, quod culpa sua fuit eiectus, quia iam pro ea punitus est, & non debet quis duplici pœna pro eadem culpa puniti, cap. Ar si clerici, de iudic. Et qui sentit onus, debet sentire commodum illi annexum, cap. Qui sentit, de Reg. iur. lib. 6. & l. secundum naturam. ff. eodem.

69 VIII. quæstionis esse, an liceat regulari eiecto iuste vel iniuste qui tenetur seruare votum paupertatis solemne, & ei qui vouit votum simplex paupertatis, & donanti omnia bona sua pauperibus vel operibus piis, mendicare, & à labore manuum suarum cessare? ad quod dico primo, quod S. Thomas latissime disputando in Opusc. 19. cap. 5. & resolutius 2. sec. quæst. 187. artic. 3. c. concludit, religiosos non teneri laborare manibus vltra statuta regulæ. Tum quia nullo præcepto naturali neque diuino præcipitur laborare manibus, qui alias honeste sine alterius iniuria potest sustentare se & suos quos de præcepto alere tenetur. Tum quia illa tria dicta Pauli scilicet 1. ad Ephes. 1. & 1. ad Philip. 4. & 2. ad Thessal. 3. quæ contra hoc citari solent, & in effectu habent ne manducet, qui non laborat, non probant quem absolute teneri laborare manibus, sed ob causam vt tollat otium vitiosum, & sustentet se & suos decenter secundum statum suum sine alterius iniuria, & ita cessante illa, cessant illius dicta. Tum quia intentio Augustini qui etiam contra hoc allegatur in libro de opere monach. est improbare errorem dicentium non licere monachis manibus laborare, non autem eos obligare ad sic laborandum, si alias sine otio vano & alterius iniuria viuere possint.

II. dico quod eadem ratione idem dicendum est de homine seculari qui relinquit omnia quæ habet propter Deum, etiam si non fiat regularis exemplo Helisæi 3. Reg. 19. relat. ab Ambros. in cap. Dominus 86. dist.

III. quod Thom. vbi supra laudat paupertatem assumentes, & ex humilitate mendicare volentes, licet manibus non laborent, nec bonis renuncient: quod probatur licere eadem ratione qua duo dicta proxima fundantur. Cui consequens est, non peccare illum qui ad se in humilitatis, & patientiæ virtute exercendum, habitum pauperis suscipit, & mendicando aliquem pium locum longinquum visitat, etiam si nullum paupertatis votum emittat, nec sua bona pauperibus dispertiat, quod vult in hunc vsque diem qui est octauus ætatis meæ 82. non satis animaduerti, imo consensu multis reprehendentibus peregrinos alienis impensis, id est eleemosynas mendicando peregrinantes per l. r. c. de mend. valid. lib. 11. præsertim clericos per cap. Diaconi, 5. 93. dist. quos Cald. Consil. 1. de vit. & honest. cler. puniendos esse definit, si sacris sunt initiati, quod tamen non procedit in his qui ob prædictam causam mendicant, quia per talem mendicitatem eorum, nil honoris perit clero, vt ipsemet Calder. ibid. annotauit. Id ipsum etiam solitus sum limitare, & à fortiori, ne procedat in eo qui peregrinaturus tantundem, vel plus quam ab aliis mendicat, pau-

COMMENT. CAP. NON DICATIS.

peribus obuiantibus de suo impenderet arg. cap. Si Episcopus 12. quæst. 3. quod bis cum adhuc iuuenis iuri audiendo operam darem Tholoſæ facere memini. Qua ratione defendi poſſunt etiam innumeri per noſtram Roncamuallem in Compoſtellam, & ex Hiſpaniis in Urbem tranſeuntes, & ibidem ientaculum & cœnam tribus diebus, ſi volunt, nihilo dato ſuſcipientes, etiam ſi habeant de ſuo quo ſe ſuſtentare queant, & nil de illo aliis pauperibus tribuant, quos etiam non ſemel audiui reprehendi.

70 IX. quod uſusfructus quem habet ingrediens monaſterium, quaeritur illi quoad vitam naturalem ingredientis ſecundum gloſ. Bart. & Comm. in Auth. idem eſt C. de bon. quæ lib. etiam ſi ingrediens ſit pater, & uſusfructus perti- nens ad eum in bonis aduentitiis filij ratione patriæ poteſtatis ſecundum præ- dictam gloſ. & Bald. & Paul. ibid. quæ verior & communior eſt ſecundum Dec. multos alios referentem in cap. In præſentia de probat. num. 66. licet Panor. ibid. & in cap. Cum ſimus, de Regular. teneat quod tantum dimidium quaera- tur, & Salicet. quod nihil in d. Auth. Ingreſſi, quæſt. 8. unde Marian. in 2. part. conſil. 10. in 6. quæſt. verſ. Verum, dixit legatum alimenti annui, relictum cui- dam Catharinæ pro ipſa & vna famula, deberi monaſterio durante vita ipſius quoad partem ſuam licet non quoad famulam, quia per religionem perdit fa- cultatem habendi eam.

X. verum eſſe id quod Matth. relatus à Card. in Clem. 1. §. quia vero quæſt. 10. de ſtat. monach. dixit, nimirum quod ſi monachus vadens ad Curiam Re- giam lucretur in ea multa, & ingrediatur aliud monaſterium, etiam legitime lucrifaſta ante ingreſſum cedent monaſterio priori.

71 XI. Quod inter prælatum regularem & ſuum conuentum poteſt fieri di- uiſio bonorum iuxta cap. Edoceri, de reſcript. per quam quaeratur adminiſtra- tio alicuius partis eorum quæ ante illam pertinebat ad prælatum iuxta cap. Nullam, 18. q. 2. cuius commentario quem cum hoc componimus à nu. 8. in ſero diſputationem qua pridem defendi diuiſionem bonorum Roncæuallis in tres partes, quarum vna Priori, altera Capitulo, & tertia Hoſpitali & fabricæ ce- deret, vbi etiam à nu. 25. diſputo an liceat ſtatueri vt regularibus ſiue viris ſiue fœminis certa quantitas detur pro veſtiario, & aliqua alia in multis illuſtribus monaſteriis uſitata, & à compluribus ſcriptoribus grauiffime damnata.

ſuy. co. 46. et inf.

nulli. n. 48. 49. et c.

ſtatutum. n. 14. et 38.

72 XII. Quod quaſtionis quotidianæ eſt, an regulari viro poſſit ſuperior fa- cere facultatem viuendi extra monaſterium, & quæcunque ſic viuens quaſie- rit, in ſuos uſus conuertendi? Ad quam reſpondeo primo, non poſſe etiam Pa- pam id facere ſine iuſta cauſa, quia regularis voto adſtringitur ad ſtabilitatem perpetuam in monaſterio ſeruandam cap. Tacuit 1. & 2. cap. Monachi 16. q. 1. & in conſeſſo eſt, nullum ſuperiorem etiam Papam poſſe à voto ſine iuſta cauſa abſoluere cap. Non eſt, iuncta gloſ. de vot.

II. Quod iuſta de cauſa poteſt etiam inferior Papa ei facere facultatem manendi extra clauſtrum, vt pro vtilitate monaſterij, prædicto cap. Monachi, etiam indireſta, vt ſit procurator patroni Eccleſiæ, vel alicuius Episcopi vel amici qui monaſterio profuit, prodeſt, aut ſperatur prodeſſe, iuxta Innoc. re- cept. in cap. Cum I. & A. de re iud. & cauſa ſtudij, & à fortiori docendi faculta- tes regulari licitas arg. cap. Non maguopere, ne cler. vel mon. & cap. 2. eod. tit.

lib. 6.

lib.6.& ob alias iustas causas, quæ quia iure non terminantur, prudentis viri arbitrio est determinandum an occurrentes sint tales arg.l.i. ff.de iur. delib. cap.de causis,de offic.deleg.

III. Quod sola iusta causa facultatis faciendæ ad manendum foris, non sufficit ad concedendum vt omnia quæ sita foris cõuertantur in vsus foris degentis; Non enim quælibet causa sufficiens ad mittendum aliquem regularem foras ad aliquod negotium agendum, sufficit vt possit ei concedi facultas conuertendi in vsus suos aliquam hæreditatem vel magnam donationem eotempore sibi obuientem, vel factam, vt palam est. Cui est consequens, alia ratione metiendum esse iustam causam exeundi vel manendi foris, & aliam iustam causam concedendi facultatem conuertendi quæ sita in suos vsus.

IIII. Quod maior causa requiritur ad concedendum regulari vt conuertat in suos vsus quæcunque per successionem, donationem, operam, artem, & industriam suam quæsierit, quam ad concedendam facultatem conuertendi in suos vsus omnia quæ per suam artem, industriã & operam quæsierit, quia maior effectus, maiorem causam requirit arg. cap. Præterea, iuncto cap. de multa, cum eis adnot. de præben. & in simili grauiora verba sunt necessaria vt censeatur contracta societas omnium bonorum, quàm vnus negotiationis, vel vnus rei, vel etiam totius quæstus seu lucri l. societas, & l. coiri, ff. pro soc.

V. Quod facultas conuertendi in suos vsus quæ sita per industriam, artem, & operam, nõ videtur includere quæ sita per successionem saltem legitimam, id est lege obuientem arg. l. coiri, cum 4. seq. ff. pro socio, quibus probatur societatem simpliciter contractam, videri esse contractam quoad ea quæ obuientura sunt ex quæ sita? Per quæstum autem non intelligi quæ obuient ex hæreditate, legato vel donatione, sed solum ea quæ ex opera, arte, vel industria lucrifunt: Et ita facultas siue priuilegiũ conuertendi quæ sita in suos vsus, quod strictius videtur interpretandum quam societas, videtur restringenda ad bona quæ sita ex quæ situ, opera, & industria, & non ad acquisita per successionem & donationem, saltem illam quæ ob cognationem vel alia merita fieret. Dixi supra (regulari viro) quia sanctimoniali nemo potest facere facultatẽ exeundi claustrum, nisi secundum extrauag. Pij V. cuius tenor est hic.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad
perpetuam rei memoriam.

DE CORI, & honestati omnium sanctimonialium, quarum Iesus Christus Dominus noster sponsus est, vt in puritate & castitate superadificantes, in ipso feliciter inhabitare valeant, consulentes, ea qua illarum existimationi detrahere possent, decet nos consulto summo mouere. Sane periculo, & scandalo plena res est, ac regulari obseruantia vehementer aduersatur, sanctimoniales aliquando parentes, fratres, sorores, aut alios agnatos, vel cognatos, necnon monasteria, & alia filiationes nuncupata, etiam eis subiecta visitandi aut infirmitatis causa, alioque preætextu à monasteriis exire, & per secularium personarum domus discurrere, & vagari, quo veluti colore eximum quoque honestatis, & pudicitia decus in discrimen committunt. Vn-

COMMENT. CAP. NON DICATIS.

de nos malo huic pro nostro pastoralis officij debito salubriter occurrere volentes, Inherentes etiam decreto sacri Concilij Tridentini de clausura Monialium disponenti, Ac aliis nostris literis super huiusmodi clausura editis adicientes, volumus, sancimus, & ordinamus nulli Abbatissarum, Priorissarum, aliarumque monialium etiam Carthusien. Cistercien. Sancti Benedicti, & Mendicantium, & quorumcunque aliorum ordinum etiam Militiarum, ac statuum, graduum, conditionum, dignitatum, ac praecminentiarum existentium, etiam a Regia, vel Illustri prosapia ortarum, de cetero etiam infirmitatis seu aliorum monasteriorum, etiam eis subiectorum, aut domorum parentum, aliorumque consanguineorum visitandorum, aliaue occasione, & praetextu, nisi ex causa magni incendij, vel infirmitatis lepra, aut epidemia, qua tamen infirmitas, praeter alios ordinum superiores, quibus cura monasteriorum incumberet, etiam per Episcopum, seu alium loci ordinarium, etiam si praedicta Monasteria ab Episcoporum, & ordinariorum iurisdictione exempta esse reperiantur, cognita, & expresse in scriptis approbata sit, à Monasteriis praefatis exire, sed nec in praedictis casibus extra illa nisi ad necessarium tempus stare licere, Aliter autem quam, ut praefertur, egredientes, seu licentiam exeundi quomodocunque concedentes, necnon comitantes, ac illarum receptatrices personas, siue laicas, aut seculares, vel ecclesiasticas consanguineas, vel non, excommunicationis maioris lata sententia vinculo statim eo ipso absque aliqua declaratione subiaccere, à quo praeter quam à Rom. Pontifice, nisi in mortis articulo absolui nequeant. Et insuper tam egressas quam praesidentes, & alios superiores praedictos eis licentiam huiusmodi concedentes, dignitatibus, officiis, & administrationibus per eas & eos tunc obtentis priuamus, & illas & illos ad obrenta, & alia in posterum obtinenda inhabiles, necnon licentias, & facultates, seu indulta, & priuilegia exeundi à monasteriis, & extra illa standi à nobis, seu alio Rom. Pontifice praedecessore nostro, ac sedis Apostolicae Nuntiis, & legatis etiam de latere, ac maiore poenitentiario, aut ordinum praedictorum superioribus, aliisque personis sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis restitutiuis, praeseruatuiuis, mentis attestatiuiuis, etiam nouam gratiam, & dat. concedentibus, aliisque efficacioribus, & efficacissimis, ac insolitis clausulis, irritantibusque, & aliis decretis in genere, vel in specie, etiam Motu proprio, & ex certa scientia, deque apostolica potestatis plenitudine, etiam Imperatoris, Regum, Ducum, & aliorum Principum, necnon S. R. E. Cardinalium intuitu, & contemplatione, ac instantia, vel alias quomodolibet concessa (qua prorsus abolemus) ac literas desuper confectas, & in posterum concedendas, & conficiendas nullas, & inuvalidas, nulliusque roboris, ac momenti fore, nec illas habentibus, & habituris suffragari posse, & ita per quoscunque iudices, & commissarios quauis auctoritate fungentes, sublata eis, & eorum cuiuslibet aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, iudicari, & diffiniri debere, irritum quoque & inane quicquid secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari decernimus: Mandantes vniuersis, & singulis venerabilibus fratribus nostris Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis locorum ordinariis in virtute sanctae obedientiae, & sub obestatione diuini iudicij, & interminatione maledictionis aeternae, quatenus per se vel alium seu alios, praesentes literas in ciuitatibus & diocesis-

bis

bus propriis quolibet anno publicent, omniaque in illis cōtenta, necnon præfatum decretum ipsius Concilij, quod incipit, Bonifacij viij. diligenter, & inuiolabiliter sub censuris ecclesiasticis, aliisque præfatis pœnis, & in eodem decreto contentis, obseruent, & obseruari faciant, & procurent, Contradictores quoslibet, & rebelles, ac præmissis non parentes, etiam aliis pœnis auctoritate nostra, appellatione postposita, compescendo. Nec non legitimis super his habendis seruatis processibus pœnas ipsas etiam iteratis vicibus aggrauando, interdictum ecclesiasticum apponendo, Inuocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachij secularis. Non obstantibus præmissis, &c. Nulli ergo &c. Dat. Roma apud sanctum Petrum, Anno incarnationis Dominicæ Millefimo quingentesimo sexagesimo nono. Kal. Februarij. Pontificatus nostri Anno Quinto.

Dixi etiam (*extra monasterium*) quia leuiori de causa posset cōcedere prædictam facultatem intra monasterium, aliqua tamen requiritur, quia licet Regularis posset etiam sine alia licentia extra horas quibus in monasterij ministerio occupatur, quærere intra illud consulendo, pingendo, scribendo, consuendo, texendo, ferendo, vel alia operando, cap. Nunquam de consec. dist. 5. non tamen potest ita quæsita conuertere in vsus proprios & peculiare, nisi de licentia superioris iusta de causa sibi concessa per tradita in 2. notab.

Idem Pius V. edidit etiam alia exitum prædictarum monialium angustantia & interdientia ingressum ad eas, quæ ne hunc Commentarium nimium augeant, ad comment. cap. Statuimus 19. quæst. 3. vbi amplior erit eis locus, remittimus.

XIII. quod quæstionis est quotidianæ, an Regulares siue viri siue fœminæ degentes extra monasteria cum iusta licentia & facultate conuertendi in suos honestos vsus ea quæ iuste aliunde quam ex bonis monasterij quæsierint, iuste possint ea conuertere in eleemosynas, capellanas, vel alia opera pia, absque alia ampliori licentia?

73 Pro parte nanque negante facit, primo quidem, quod regulari non licet largiri eleemosynam sine licentia, vt dictum est supra. Secundo, quod prædicta quæsita omnia fiunt monasterij, & nemini de re aliena licet eleemosynam largiri, sine domini cōsensu, cap. Non est putanda 1. quæst. 1. & cap. forte, & cap. Denique 14. quæst. 5. Tertio, quod priuilegia sunt restringenda, & non de alio ad aliud amplianda, cap. Porro, de Priuileg. cap. Quæ à iure communi de Reg. iur. lib. 6. & aliud videtur esse conuertere quæsita in suos vsus, aliud conuertere in pios. Ergo facultas siue priuilegium faciendi illud, non extenditur ad hoc. Quarto, quod à separatis non fit illatio, etiam in non odiosis. l. Papinianus exuli ff. de minor. cap. Ad audientiam, de Decim.

His tamen non obstant. tenenda videtur pars affirmans, primo quod regularis potest largiri eleemosynam de licentia prælati etiam tacita, vt dictum est supra, & eam videtur habere is cui facta est prædicta facultas. Secundo, quod anima est pretiosior corpore, cap. Præcipimus 12. quæst. 1. & cap. Sedulo 38. dist. Ergo si impendere in vsus corporis, est conuertere res in vsus suos, à fortiori erit tale conuertere in vsus animæ. At largiri pecuniam in eleemosynam, & alia pia, est eam in vsum, & vtilitatē animæ conuertere, cap. Medicamentum, de Pœnit. dist. 1. ergo qui id facit, in vtiliorem vsum suum conuertit, quam si in

COMMENT. CAP. NON DICATIS.

vsus & vtilitatem corporis conuerteret. Tertio, Quod vt asseruimus in Manu. cap. 26. nu. 39. Pater dum viuit potest donare in eleemosynas & opera pia minuendo suorum liberorum legitimam, & non alia ratione, quam quia id non est donare, sed in suos vtilissimos vsus infumere. Quarto, Quod non obstat dicere, quod hæc sunt intelligenda de eleemosynis & operibus piis paruis, non autem de magnis, qualis esset institutio Capellanie, vel dotatio orphanæ, quia eleemosynæ, & alia opera pia, quo maiora sunt, eo cæteris paribus piëtiora, & Deo gratiora, cap. Non mediocriter, de consecr. dist. 5. adeo quidem vt teste Hieronymo ad Rusticum monachum, gratius sit Deo simul quam minutatim omnia bona pauperibus elargiri. Quinto, quod primum argumētum alterius partis tollitur per primum huius, & secundum & reliqua alterius partis per secundum & reliqua huius. Quibus consequens videtur facile posse Papam huiusmodi regulari habēti prædictam facultatem superaddere aliam testandi & disponēdi in morte ad pia in quæ poterat inter viuos disponere. Tum quia id nil aliud est quam extendere facultatem disponēdi inter viuos ad facultatem disponēdi per vltimam voluntatem, vt infra repetetur. Tum quia facile potest dum viuit impendere illa in ea pia in quæ per vltimam voluntatem impendere intendit, & parum plus præiudicat monasterio hac via quam illa imo minus qua parte certius tollitur monasterio spes habēdi donata, quam relinquenda per testamentum, quod forte nunquam fiet, vt frequenter contingit habentibus eam faciendi facultatem.

74 XI III. quod quotidianæ quæstionis est, An debitor bene vel male ingrediens monasteriū post ingressum teneatur ad soluenda debita prius contracta. Ad quod præsuppositis eis, quæ supra diximus de debitore quando iuste potest ingredi monasterium, & quando non, dico primo: certum esse illum vel monasterium teneri ad soluenda illa, vel ad cedendum omnibus bonis quæ intulit in monasteriū, vel reliquit in seculo, vel in posterū delata fuerint monasterio, intuitu eius via donationis vel vltimæ voluntatis, secundum mentem omnium. Secundo, quod controuertitur an si prædicta bona non suffecerint debitis soluendis, nec monasterium illa velit soluere, teneatur ipse in foro conscientie laborando manibus querere quo ea soluat, & arbitror eum teneri ad laborandum pingendo, scribendo, vel aliqua alia arte, quam nouit, quæstuarialiter vtendo eis modis quibus potest, salua regulæ obseruantia, vt sentiunt Innoc. & Pan. vbi supra communiter recept. Imo & si opus fuerit, superiorē debere sibi facere facultatem sic laborandi etiam multis horis deputatis ad diuina, vel alia officia monasterij quatenus posset honeste illum ab eis excusare per prædicta, & quia non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum cap. si res aliena 14. quæst. 6. cap. Peccatum, de Reg. iur. lib. 6. Addimusque non esse demendas impensas eius ex illo lucro si seruit quantū regula præcipit. Nam qui altari seruit, &c. cap. Cum secundum de præbend. & c. 2. 13. quæst. 2. Nec obstat quod Sylu. verb. Religio 2. quæst. 4. sequutus Palud. teneat non obligari eum ad operandum in monasterio vt soluat, eo quod profitēdo cedit bonis, & nō habet velle vel nolle. Tum quia non omni voluntati renunciat monachus, vt adnotauit Dominic. in cap. si religiosus, de elec. lib. 6. Tum quia non omnis cessio bonorum excusat quem à restituēdo, vt prædictū est. Tum quod Innoc. in Rubr. de oblig.

oblig. ad ratiocin. communiter receptus per Anton. in cap. i. eiusdem tituli, & per Pan. in cap. Cum I. & A. de re iud. & citatos per Fel. ibi. nu. 10. affirmat quod debitum contractum in sæculo tenetur religiosus vel soluere, vel alias pro eo satisfacere arg. glos. in verb. ad præmissa, in cap. Vt officium, §. Ad conscribendas de hæretic. in 6. quæ dicit quod notarius factus monachus complet in monasterio rogationes suas inchoatas in seculo, quam inter alios sequitur Anan. in cap. fraternitas, de hæretic. num. 17. & glos. in cap. Præterea, §. 1. dist. quod qui iuravit mihi scribere librum, vel aliud honestum opus facere, tenetur post ingressum monasterij, illud perficere, dum tamen à diuinis non retrahatur, & sequitur Arch. ibi, vbi dicit Dominic. quod iurans aliquid facere ante ingressum si non fuerit liberatus à creditore, tenetur explere in religione, nisi esset actus incompatibilis ei, vt exercere præturam, quia tunc licet sit consilium vt prius adimpleat, tamen si ingreditur monasterium, liberatur, quamuis peccet faciendo id in fraudem, & addit per illam glos. monasterium non teneri ad debita per nouitium contracta, nisi tantundem vel plus tempore ingressus vel postea peruenerit ad illud de bonis eius ex quo colligitur limitatio, cap. i. cum similib. 18. quæst. 1. quatenus habet, quod quicquid acquirit monachus, acquirit monasterio, non enim procedit quando tenetur ad aliqua debita, ante ingressum contracta.

XV. addo id quod dictum est supra regularem & seruuum exæquari quoad acquisitionem actiuam & passiuam, debere intelligi de acquisitione ciuili & efficaci & etiam naturali actiua inefficaci, non tamen de naturali passiuam efficaci: seruus enim sine vlllo domini consensu obligatur naturaliter l. naturaliter & l. Si id quod, ff. de condict. indeb. Regularis autē simplex minime sine præfecti sui cōsensu vt tradit Hostien. in Summa de fideiuf. §. Pro quo posset verf. & quis, quem sequuntur Panor. & Felyn. in cap. Ex rescripto de Iureiur. nu. 1. & Iason. in d. cap. Si id quod, nu. 1. quamuis idem Pan. contrariū tenuisset in conf. 104. in 1. part. Ratio diuersitatis est, quod regularis renūciat voluntati suæ, per hoc cap. & cap. 2. de Testam. & cap. Si religiosus de Elect. lib. 6. seruus nō item. Et quod lex resistit obligationi monachi, obligationi vero serui non resistit licet non assistat, vt subtiliter ait Panorm. in d. cap. Ex rescripto. Dixi (*passiuam* etc.) quia secus de actiua, contrahentem enim secum, etiam nude obligat naturaliter, licet ipse non obligetur illi, iuxta dicta vbi supra. Contra tamen Hostien. Panormit. & eorum sequaces in d. cap. Ex rescripto, & pro Pan. in d. conf. 104. noue replicari potest primo, quod sup. probatum est regularem non renunciare omni voluntati suæ, quandoquidem potest iuste sine cōsensu prælati velle comedere, se vestire, & id genus alia quæ non sunt contra regulam, imo & iniuste percutere, furari, fornicari, & id genus alia quæ sunt cōtra illam, quæ si non essent voluntaria non essent peccata, §. quæst. 1. §. 1.

II. Quod nulla lex videtur magis resistere obligationi monachi promittentis aliquid, quam obligationi serui promittentis idem.

III. Quod si eorum opinio esset vera, consequeretur non teneri fideiufforem regularis accipientis aliquid mutuo, commodo, emptione, vel mediante aliquo alio contractu, quia principali non obligato saltem naturaliter, non potest accedere fideiuffor. l. 1. & 2. ff. de fideiuss. quod ipsum esset dicen-

COMMENT. CAP. NON DICATIS.

dum de pignore dato pro securitate obligationis regularis, quod videtur durum & iniuum.

III. Quod valent vota regularis quoad ea quæ nec in genere nec in specie sunt ei prohibita, & tenetur adimplere donec prælatus irritet illa vel illis contradicat, vt post Caiet. 2. sec. quæst. 88. artic. 8. resoluimus in Man. cap. 12. nu. 67. ergo pari ratione valebit promissio, & quælibet alia conuentio re, vel verbo contracta quæ suo genere fuerit bona, & nec in genere nec in specie per regulam vel prælatum prohibita.

V. Confirmantur hæc quod vix reperias vllum regularem qui si promittat aliquid honestum, non censeat se obligatum ad præstandum illud si quomodo præstare possit, naturali quadam lege id sibi dictate iuxta l. i. ff. de pact.

VI. Quod vix reperies in Vrbe iudicem qui fideiussorem regularis hac ratione absoluat, quamuis ad hoc vltimum possit responderi, quod huiusmodi fideiussores se obligant vt plurimum in vrbe in forma Camera, secundum quam obligantur, non solum accessorie, sed etiam tanquam principales. Licet his fundamentis pie lector quam aptissime potui pro communi respondissem, & licet responsiones ita roborassem, vt disputando defendi possent, quia tamen quoad consulendum non mihi satisfecerunt, præsertim ea quæ data fuit ad quartum, cui arbitror non posse sufficienter responderi, & quia materia est quotidiana præsertim in foro conscientiarum, concepit tertiam opinionem quæ duas prædictas conciliet, videlicet, quod sicut vota regularis facta Deo sine consensu prælati quæ non sunt contra regulam in genere nec in specie valent & obligant donec prælatus ea irritet, aut eis contradicat & non postea, ita promissa quoque facta homini, valent & obligant donec ea prælatus irritet vel eis contradicat, & nõ postea, & sic opinio Pan. prior in d. cap. Ex rescripto procedat in conuentione post irritationem & contradictionem, posterior vero eiusdem in conf. 104. ante irritationem & contradictionem. Ex quo inferitur quod fideiussor, pignerator, aut hypothecator accedens huiusmodi conuentioni regularis ante irritationem & contradictionem prælati, obligetur efficaciter, accedens autem post irritationem & contradictionem minime, quia priore casu accedit pro obligato saltem naturaliter, posteriore vero pro nullatenus obligato, per quam nouam considerationem omnia quæ pro vtraque parte adduci possunt recte concilientur, quod gratia breuitatis facere omitto, sicut & eadem causa responsiones prædictas cum suis roborationibus taceo.

S V M M A R I V M.

Regularis similis est filio & seruo actiue & passiue quoad vltimas voluntates, num. 75.

Martinus à Naruais licentiatus laudatus, nu. 75.

Minimorum monasterium vrbis, cum primis religiosum & populo acceptum, num. 75.

Regularis vere professus nullus etiam militaris vel prælatus testari potest, licet Nouitius, Heremita, & tribus votis implicitus id possit, nu. 76.

Regularis

- Regularis quid potest disponere inter filios iustos in seculo relictos, nu. 77.*
Bona profitentis religionem, sunt monasterij etiam quoad possessionem, num. 78.
Filius legitimus, imo & naturalis interdum aequatur in hoc legitimo naturali, num. 79.
Legi disponenti de pluribus, est locus in vno, si ratio eadem subest, nu. 79.
Legitima filij professi religionem, debetur ante mortem eius, nu. 80.
Don Didacus à Leyua & Couarruias laudatus, nu. 80.
Bona nouitij intestati non deferuntur monasterio, nu. 81.
Regulari mortuo sine liberis, Monasterium etiam mendicantium nisi sit Franciscanum succedit in totum, nu. 82.
Testamentum conditum etiam longe ante professionem, non rumpitur per eam, num. 83.
Regularis nouitius, non potest ita liberè testari ac miles, nu. 84.
Regularis iam professus, nec reuocare nec alterare potest testamentum antea conditum, num. 85.
Regularis professi bona tenet Monasterium capax bonorum eo viuento, nisi quoad legitimam filiorum, nu. 86.
Bona profitentis sunt Monasterij etiam si ususfructus alij debeatur, etiam data in feudum & emphiteusim, nisi & c. nu. 87.
Testari vt non possunt præsertim hodie milites religionū militarium, nu. 88.
Regularis testari nequit etiam de rebus aliis quam Monasterij, etiam consensu eius cuius sunt, & prælati concurrente, quamuis ordinatio eius certo modo valeat, nu. 89.
Præsumptio pro actus valore præualet aliis, nu. 89.
Regulares quadruplicis generis, & eorum quibus testandi facultas conceditur, nu. 90.
Testandi facultas concedenda regulari viuenti extra claustrum cum facultate conuertendi quæ sita, in proprios vsus, nu. 90.

75 Hæc quo ad contractus, quoad vltimas vero voluntates addo primo quod omnia iura quæ hac de re disponunt de seruis & filiis familias, vendicant sibi locum in regularibus, modo eis aptari queant, & eadem subit ratio, per dicta supra, num. 62. Et consequenter sicut seruus, & filius famil. possunt hæredes institui, & potest eis legari, & per quamcunque vltimam voluntatem relinqui, licet non querant sibi, sed domino & patri. l. Cum proponas, C. de hæred. instit. & l. i. & toto tit. C. de neces. seru. hæred. instit. & toto tit. Instit. de hæred. qual. & differen. Et sicut serui & filii fam. non possunt testari, nec per vllam voluntatem vltimam relinquere cap. Illud 13. quæst. 2. & l. seruus successorem non habet, C. Commun. de succes. & cap. licet de sepult. lib. 6. & l. Qui in potestate, ff.

COMMENT. CAP. NON DICATIS.

de Testam. Ita etiam regularis potest hæres institui, & relinqui ei per vltimas voluntates, licet non sibi sed Monasterio quærat, cap. In præsentia, cum ei annotat. de probat. & adeo quidem quod non potest exhæredari etiam ex causa ingratiitudinis ante ingressum commissæ, cap. Non liceat, 19. q. 3. & non potest testari, nec per vllam vltimã voluntatem relinquere d. cap. Illud. & Auth. Ingressi. C. de sac. eccles. & ita omnes tres habent testamenti factionem passiuã, & nulli actiuam. Nec obstat quod seruus possit eligere sepulturam arg. cap. De vxore, de sepult. vbi Hostien. communiter receptus id tenet, & etiã filius, cap. licet eod. tit. lib. 6. non autem religiosus cap. fin. de sepult. eod. tit. & lib. quia non subest eadem ratio, si quidem seruus & filius non ita subiiciuntur patris & domini potestati in spiritualibus cap. 1. de coniug. seru. & cap. Si annum. de iudic. lib. 6. sicut Regularis, cap. Quorundam, & cap. Si religiosus, de Elect. eod. lib. Religiosum autem non posse eligere sepulturam, limitandum est quum ita longe à monasterio moritur, quod ad id commode portari nõ potest, vt idem cap. fin. à contrario sensu innuit, & est tenendum cum Pan. in cap. 1. col. 2. de sepult. & in cap. Nimis el. 1. col. 1. de Excef. prælat. licet Dominicus quem sequitur Franc. nimia quadam subtilitate contra teneat in dicto cap. fin. vt pridem ante 40. annos Salmanticæ super glos. eiusdem cap. tenuimus, & consulimus anno 1572. Cum Licentiatus Martinus à Naruais nostræ Ronczuallis canonicus genere nobili, pietate, ingenio, & eruditione clarus, mortem sibi quidem sanctã, nobis autem multis nominibus acerbam in vrbe obiisset, elegissetque sepulturam in Monasterio sanctissimæ Trinitatis, ordinis minimorum cum primis Urbis & Orbis religioso, & populo accepto. Quod autè regularis licet exeat patriam potestatem per professionem, retineat tamen suitatatem, qua parte ibi est fauor, traditur in dict. comment. cap. nullam, quem cum hoc edimus.

I f. Addo hæc cõsequi, quod nullus vere regularis potest testari, nec aliam vltimam voluntatem validam facere. Tum quia nil habet nec habere potest per supra dicta in 2. notabili. Tum quia est sub potestate alterius, & non habet velle neque nolle per hoc capitulum, & notab. 5. Tum quia æquatur in hoc seruo vt prædictum est. Imo arctius subiicitur prælato quam seruus domino cap. Multos, 54. distinct. Dixi (nullus) ad includendum etiam Abbatem & Abbatissam, cap. 2. de Testam. quia ipsi quoque vere Regulares sunt, cap. fin. de symonia, & non possunt habere proprium cap. Abbati 54. dist. ad includendum item omnes cuiuscunque ordinis siue mendicantium siue non mendicantium, siue militarium, siue aliorum, quia idem iuris esse debet, vbi eadem ratio idem suadet. l. illad. ff. ad l. aquil. cap. Inter ceteras, de rescript. Ad includendum item regularem testari volentem de licentia sui superioris alius à Papa, quia nec ipse superior si est regularis testari potest sine licentia Papæ, vt dictum est, & tradit Perus. in Rubr. de Testam. num. 65. & ad volentem testari ratione consuetudinis, quia illa non valet secundum Bald. in princip. Auth. Ingressi, C. de sacrosanct. Eccles. quem sequitur Perus. vbi sup. num. 74. quamuis ratio eius non sit vsquequaque firma cum postea fateatur & sit communis sententia, quod potest de licentia Papæ testari, & recepta sententia sit posse fieri per consuetudinem saltem immemorabilem, quod potest fieri per priuilegium arg. l. hoc iure, 5. Ductus aquæ, ff. de aqua quot. & cap. Super quibusdam, de verb. signific. & l.

& l. venditor, §. constat, ff. comm. præd. & illa multa quæ congerit Felyn. in cap. Quæ in Ecclesiarum num. 27. de constit. vbi eum commendat, & num. 28. vbi per eum aliqua declarat, nam & quælibet per priuilegium, est regulariter quælibet per præscriptionem & consuetudinem secundum Panorm. in cap. Accedentes, de præscript. dilatatum ibi per Felyn. num. 6. Quare hæc ampliatio restringenda videtur ad testamenti factionem quam non possit Papa iustè regulari concedere, de qua postea quamuis credam nullibi gentium esse vllis religiosis eiusmodi consuetudinem testandi. Dixi (*verè regularis*) ad excludendum secularem & clericum, etiam qui tria substantialia vota religionis emisit, sed non illo modo legitimo de quo supra. Et consequenter heremitas & alios similes qui non sunt verè regulares, licet habitum religiosum deferant, & gaudeant priuilegio canonis, Si quis suadete 17. quæst. 4. iuxta cap. Qui vere iuncta glos. 16. quæst. 1. qui testari possunt cap. Perlatum §. è contra 19. q. 3. Ad excludendum item nouitium qui intra annum probationis testari potest secundum Innoc. communiter recept. in c. 2. de Testam. quia non est verè religiosus, licet quoad priuilegium prædicti canonis dicatur religiosus cap. Religioso, de sent. excom. lib. 6. seruatis tamen in testando seruandis ab aliis, & consequenter relicta legitima ascendentibus vel descendentibus, quia nullo iure ab eo onere liberatur: nam Auth. Si qua mulier C. de sacrosan. Eccles. per quam vt infra dicitur aliqui dicunt eum liberari ab onere relinquendi eam ascendentibus, loquitur in professo.

77 III. Addo quod non potest testari etiam regularis qui relictis in seculo filiis legitimis, ingreditur & profitetur religionem, licet possit diuidere bona sua secundum formam d. Auth. Si qua mulier & Auth. Nunc autem C. de Episcopis & Cler. quæ translata sub dict. cap. Perlatum sic habent. *Si qua mulier aut vir monasticam vitam elegerit, & intrauerit monasterium: liberis non extantibus, monasterio quod ingreditur res eius competere iubemus. Sed si persona liberos habens, antequam de rebus suis inter eos disponat, monasterium intret: liceat ei postea inter eos diuidere, legitima portione nulli diminuta triente vel semisse: & quod eis non dederit, monasterio competet. Sed si omnem substantiam inter filios diuidere voluerit: sua persona suis filiis connumerata, partem sibi retineat quæ monasterio competere debeat. Sed si post ingressum moriatur antequam inter eos diuidat, filij legitimam portionem percipiant, reliqua substantia monasterio competente. Nunc autem cum monachus factus esset hoc ipso res suas omnes obtulisse videatur, si prius testatus non sit: exinde iudicio eius cessante lege, disponitur, vt si liberos haberet in quos, aut nihil, aut minus legitima portione quoquo modo donandi titulo contulerit, eatenus substantie monasterio destinate detrahatur: ne quid contingat circa liberos iniquum.* In quo textu ponderandum primo, verbum illud (*intrauit*) quod tantum significat quantum illa verba (*solemniter professus fuerit*) iuxta mentem glos. recept. in Auth. ingressi C. de sac. eccl. quæ verbo (*ingressi*) addit (*irreuocabiliter*) hoc est solènter profitendo, & consequenter non includit oblatos Ecclesiis secularibus, neq; oblatos tantum regularibus, siue vocètur conuersi, siue non, sed tantum conuersos qui professi sunt tria vota substantialia, vel obedientiã secundum regulam monachalem, vt supra dictum est. hi enim, vtpote veri religiosi, licet non sint clerici, non

COMMENT. CAP. NON DICATIS.

possunt testari plusquã alij regulares qui sunt clerici per quod resoluitur quæstio illa Philipp. franc. in Rub. de Testam. num. 13. an conuersus testari possit? Quæstio item illa an oblati etiam si non sit vere conuersus testari possit? Ex his enim colligitur eum posse testari, nisi se & sua omnia præsentia & futura obtulerit etiam Ecclesiæ seculari, non quidem quia religiosus est, sed quia pia donatione, se illa potestate iuste priuauit, vt dictum fuit supra, licet per id non fiat verus religiosus. Dixi (*omnia*) quia si quid reseruauit vt sæpe fit, poterit de illo testari.

78 IIII. Addo ponderanda esse verba illa (*monasterio res eius competere*) per quæ probatur bona profitentis religionem ipso iure quæri monasterio, quod est verum, non solum quoad dominium, sed etiam quoad possessionem secundum Innoc. quem sequuntur Pan. & Com. in cap. In præsentia, de prob. post glos. in cap. Si qua, 19. quæst. vlt. cuius rationem reddit Dec. ibid. num. 78. Ponderandum enim, quod loquitur de persona habente liberos, & non de habente parentes, propter quod glos. eius verb. liberos, & glos. cap. Si qua mulier, 19. quæst. 3. communiter receptæ tenuerunt non esse locum prædictæ Auth. in ea persona religiosa, quæ non haberet liberos, licet haberet parentes, significando eos nihil posse petere de bonis filij, quod etiam exprimit Perus. in Rub. de Testam. a n. 66. sed verius & æquius est, non esse quidem locum prædictæ Auth. sed posse parentes petere si voluerint eas quæ sibi iure debentur legitimas arg. l. Si filius. C. de inoff. donat. quod Bart. satis exprimit ibi num. 18. & paulo plus Iason col. 8.

79 V. Addo ponderandum, quod licet prædicta Auth. vtatur verbo pluralis numeri (*liberos*) habet tamen locum etiam in habente vnicum arg. l. non est sine liberis, qui vnum tantum habet. ff. de verb. sign. Et quia dispositio etiam pœnalis vtens verbo pluralis habet locum in vno, modo eadem subsit ratio. l. 2. §. Sed si vnus. ff. vi bonor. rapt. per quem notat ibi Bart. quod statutum puniens producentes falsos testes, includit tantum vnum producentem, quod & Iason tenet vbi supra.

Ponderandum item, quod simpliciter loquitur de liberis, & receptum est non intelligi de naturalibus tantum, & cōtrouersum an intelligatur de legitimatis, & æquior veriorque videtur pars affirmans, vt tradit ibi Iason col. 9. Imo & arbitror, licet nemo id aduertat, esse locum in naturalibus tantum, quum deficient legitimi, in eis terris in quibus succedunt deficientibus illis ex testamento, & ab intestato perinde ac legitimi vt in Regno Nauarræ, quia eadem ratio idem ius in eis suadere videtur.

80 VI. Addo ponderandum etiam verb. (*moriatur*) per quod & sequentia significatur non posse filium petere legitimam sibi debitam in bonis patris facti religiosi, etiam post professionem, donec pater moriatur: quæ conclusio iuri Cæsareo conformior videtur, quam contraria: quæ tamen quia æquior est, & satis efficaciter probatur iure Pontificio in c. Cum simus, de Regul. & versatur circa ecclesiastica, tenenda est, vt egregie de more docet Don Didacus a Leyua siue Couarruias Reuerendiss. Episcopus Segobien. idemque Illustriss. Præses Consilij supremi Regis nostri, multisque alijs nominibus suspiciendus in cap. 2. de Testam. quicquid maxima turba doctorum, quorum relatione multe
paginae

paginæ impleri possent, controuertat, paucis rationibus facile solubilibus, vt videre est apud ipsum, & Iason. vbi supra à col. 9. & citatos ab eis.

81 VII. Addo quod aliqui intelligendo prædictum verbum (*intrauerit*) de ingressu quo quis fit nouitius, dixerunt quod etiam non sequuta professione, bona ingressi mortui sine testamēto, etiam ante professionem debeantur monasterio, quod Cyn. & aliquod alij in d. Auth. Si qua mulier, tenuerunt, & eos videtur sequi etiam Dec. in cap. In præsentia, nu. 73. non facta mētionē contra suum morem de Panormit. quod demiror, quum ille optime affirmet contrarium ibi, nu. 68. nisi ante vel post ingressum donasset, vel obtulisset ea monasterio, quoniam ante professionem non est vere religiosus, cap. Religioso, §. Quamuis, de sent. excomm. lib. 6. non perdit beneficium, cap. Beneficium, de regul. iur. lib. 6. non perdit dominium neque possessionem bonorum suorum, secundum omnes, nec transeunt illa in monasterium vsque ad professionem Auth. Ingressi, C. de sacros. ecclesi. quam glo. & omnes intelligunt de ingresso irreuocabiliter, hoc est solenniter professo. Et licet Bart. in d. Auth. Si qua mulier, reliquerit decidendum canonistis, Iason tamen ibi serio tenet idem quod Pan. col. vlt. & ita proculdubio est verum quod ait Philipp. Franc. in d. Rubr. num. 67. non referre in hoc an monasterium sit ordinis mendicantium etiam Franciscanorum, vel non mendicantium, cuiuscunque enim sit, ingressus illud infra annum probationis, tam liberè testari potest, ac si extra illud esset, & non tenetur quicquam illi relinquere si nolit secundum Imol. in cap. In præsentia, col. penult. & recte quidem, quum nullo iure Cæsareo, neque Pontificio ad id obstringatur, & ita non dicendum 2. quæst. 4. cap. Consuluiti, & §. Consideremus coll. 3. Auth. de trien. & semisse.

82 VIII. Addo ponderanda esse in eadem Auth. verbum (*reliqua*) & sequentia, per quæ significatur, quod monasterium succedit in bonis professi mortui sine testamento, etiam si haberet liberos excepta eorum legitima, quod est verum, si est ordinis non mendicantium, nam si est mendicantium Franciscanorum, nihil capiet cap. Exiit, §. Porro, & seq. de verb. signific. lib. 6. & Clem. Exiui de verb. signif. §. Cupientes, si autem aliorum, capient quidem illa, sed immobilia vendent secundum glos. cap. 1. de relig. dom. §. 1. verb. domum, lib. 6. communiter receptam & singularem secundum multos, & in his Fel. & Dec. in cap. In præsentia, de probat. qui alios citant, vbi Dec. nu. 69. satis defendit eam, non solum consuetudine, sed etiam iure attentio procedere eo quod dominium momentaneum non infringat regulam secundum Bald. in cap. Cum causa, vers. Quæro nunquid, de re iud. arg. l. fin. C. de bon. quæ lib. & quod in eorum alienatione non requiritur solemnitas, cap. sine cessione, 12. quæst. 2. quia necessario iubēte lege fit. Quæ licet vera essent ante nuperrimum Concilium Trid. non tamen videntur esse talia post illud, quia illud sess. 25. cap. 3. de Regularib. fecit capaces bonorū in cōmuni omnes regulares exceptis minoribus, qui vocantur de obseruātia vel Capucini, & cōsequenter monasteria eorū possunt succedere ingressis ea, perinde ac non mēdicantiū. Exceptis item clericis Societatis Iesu, qui sua statuta seruare debent, vt ibidem cauetur, & ita non cogūtur vēdere statim immobilia eis relicta, vt dixit præfata glos. nec illa iam acceptata vendere possunt sine causa & solemnitate in id iur. requisitis.

COMMENT. CAP. NON DICATIS.

83 IX. Addo ponderanda etiam esse illa verba (*si prius testatus non sit*) per quæ clare probatur testamentum antea factum non rumpi per professionem consequentiam, siue factum fuerit post ingressum intra annum probationis, siue longe antea, etiam non cogitando de ingressu. Tum quia contextus hic & in §. illud. Auth. de Monach. coll. i. & Auth. Nunc autem C. de Episcopis & cler. generaliter & simpliciter habet, tum demum monasterium succedere monacho, si ante professionem testatus non fuit, Tum quia eadem ratio in omnibus illis casibus subesset, quia in omnibus eis esset dominus bonorum suorum, & haberet liberam facultatem testandi, & in nullo eorum esset vere religiosus, nec careret voluntate propria, nec sua voluntas ab alterius voluntate penderet, & ita omnes rationes quibus testari prohibetur, regularis, cessarēt. Quare non videtur curandum de distinctionibus Bartol. & aliorum in d. Auth. Si qua mulier, nec de cogitatu ad quem se remittit Franc. vbi supra, nu. 69. vt alias tenuimus cum Dec. in d. cap. In præsentia, nu. 68. sicut nec curat prædictus Præses illustrissimus, vbi supra, nu. 5. quod confirmatur theoria illa notabili quam etiã sequitur Dec. conf. 669. nu. 3. & seq. scilicet quod lex generalis habet locū in omni specie contenta propriè sub verbis illius, licet aliquanto maior ratio militet in vna, quam in alia per. l. i. §. Quod autem, ff. de alicator. & cap. Solitæ, si satis ponderetur de maiorit.

84 X. Addo ponderanda esse eadem verba (*si testatus non fuit*) adiunctis illis (*quocunque modo voluerit*) positis in prædicto §. Illud, Auth. de Monach. coll. i. per quæ videtur significari, quod ingressus monasterium potest testari sine solemnitate in testando iure seruanda, veluti miles, quod tenet Bart. in d. Auth. Si qua mulier, & in l. i. verf. Secundo quæro in fin. C. de sacrosanct. eccl. per. d. §. illud & arg. l. i. ff. de milit. testam. Et quia regulari qui est miles cœlestis militiæ, concedendum videtur, quod militi armatæ iuxta glo. l. miles ff. de re iud. quod etiam clerico cõcedi tenuit Pan. in cap. Quia nos, per illum textum, de testam. & aliquot alij quos refert Dec. in d. cap. In præsentia, nu. 60. cuius contrarium est tenendum, cum Saliceto in dict. Auth. Si qua mulier, vt pridem tenuimus cum Dec. & aliis citatis ab eo, num. 60. in d. cap. In præsentia, & recte quidem. Tum quia facultas libere testandi non excludit solemnitatem testamento iure necessariam. l. i. C. de Sacrosanct. eccl. & l. Si quando, C. de inoff. testam. & quia æquiparatio Bartol. monachi ad militē quoad hoc, est inepta. Tum quia postquam factus est monachus, quo tēpore dicitur vere miles cœlestis militiæ, non potest testari, vt habet prædictus §. Illud, cuius contrarium est in milite armatæ militiæ. Tum quia nil iuuat quod quidam aiunt eum qui de proximo est cingendus miles, haberi pro milite. l. penult. ff. de milit. testam. quia si de proximo professurus monachismum, haberetur pro monacho, non posset testari, cuius contrarium dicit ille §. Illud.

85 XI. Addo ponderanda quoque esse verba illa (*persona liberos non habens*) & consequenter etiam hanc dispositionem vltimam non potest facere si non habet liberos, neque aliam ab hac, licet illos habeat. Cui consequens est, firmum esse id quod ait Pan. in d. cap. In præsentia, contra Bart. in d. Auth. Si qua mulier, & alios citatos à Dec. in d. cap. In præsentia, nu. 68. quicquid ipse vacillet ibi sub finem, vt alias ibi diximus, scilicet, quod monachus non potest post

post professionem factam reuocare nec alterare testamentum ante illam factum. Tum per prædicta verba inducta modo prædicto. Tum quia non solum speciale, sed etiam mirabile est quo etiam liberos habens, etiam hanc solam dispositionem facere possit, quum nullum penitus dominiū neque possessionem quatenus est ius, nec aliquid aliud iuris habeat in prædictis bonis, imo nec in illis, neq; in aliis habere possit, nec sit capax habēdi per hoc cap. Non dicatis, & alia multa addita supra in 2. notab. Tum quia facile teneri posset, licet nemo alius aduertat, quod stricto iure Pontificio, non potest etiam istam de qua loquitur hæc Auth. facere quoniam ea est facta potestate seculari, & nulla Ecclesiastica approbatur, Imo repugnat canonibus per eam conditis, & supra in d. 2. notab. citatis. Nec obstat, quod reperitur in Decret. Gratian. vbi supra, quia non inseritur alicui canoni Authentico, & Gratiano nulla fuit potestas faciendi canonem, nec autoritas vim canonis indendi vt late traditur post alios per Felyn. in cap. 2. de Rescript. & iniustitia cui obuiare voluit Imperator in d. Auth. satis excluditur per referuationem legitimæ liberis in bonis quæ pater per professionem in monasterium intulit, quæ etiam canonibus est conformis iuxta prædicta. & cap. fin. cum ei adnot. 20. quæst. 3. Tum quia quamuis teneamus prædictam Auth. saltem tacitè à Roman. Pontif. esse probatam, tenendum tamen est etiam illud Ang. in l. 1. ff. de testa. videlicet non potest reuocare testamentum, qui non potest facere illud, arg. l. Si proponis, C. de nupt. & cap. 1. de Reg. iur. & per prædictum §. Illud, prohibetur monachis testari. Tum quia vt ait Imol. in eadem l. 1. sequutus Angel. testamentum sola voluntate reuocari non potest, sed debet aliud fieri, §. Ex eo autem, Instit. quib. mod. test. infir. & vt dictum est, monachus aliud facere nequit. Itaque absolute tenendum est, monachum non posse condere post professionem testamentum, nec conditum reuocare, neque aliquo modo de bonis quæ intulit in monasteriū sine autoritate Papæ testari, nisi ad summum facere contenta in prædicta Auth. quod etiam prædictus Præses vbi supra, nu. 9. multorum recentiorum autoritate confirmat, quamuis ipse longe magis facio rationes prædictas, per quas id tenendum esset, etiam si omnes repugnarent, quia fundantur in voto paupertatis solemnī iure diuino nitenti.

- 86 XII. Addo ponderāda etiā esse illa verba (*si post ingressum moriatur, &c.*) per quæ significatur quod bona ingressi etiam si habeat hæredes necessarios, quales sunt liberi, & à fortiori, si habeat voluntariè institutos, vel alios ab intestato veniētes, debent manere vsque ad mortem eius naturalem penes monasterium, & ipsum percipiet fructus eorum, quod non est verum quoad legitimam debitam liberis, quam vt dictum est, nu. 80. statim post professionem petere possunt. Est autem verum quoad residua bona secundum Comm. Bart. & aliorum in d. Auth. quos refert & sequitur Iason ibi col. 9. & Pan. in d. cap. In præsentia, num. 8. & Dec. num. 67. & prædictus Præses in d. cap. 2. num. 6. Si monasterium est capax bonorum, secus si est incapax, qualia sunt monasteria minorum, qui vocantur de obseruantia, & Capucini, vnde Socin. conf. 92. vol. 1. dicit substitutum alicui si sine liberis decesserit, successurum statim post professionem factam ab instituto in tali monasterio, & idem esse in monasteriis aliorum mendicantium neruose contendit Franc. in d. Rubr.

COMMENT. CAP. NON DICATIS.

nu.72.contra communem quæ vt dixi supra, nu.82.tenet contrarium per glos. solem.in d.cap.1.§.1.de Relig. dom.lib.6.quæ habet mendicantes alios à minoribus capere posse etiam immobilia sibi relicta, non quidem ad retinendum, sed ad vender.dum illa, & eorum pretio vtendum. At hodie, vt in dicto num. dixi post Concil. Trid. cessat hæc disputatio, quia per cap.3. eiusdem de Reg. fess.25.omnia monasteria præter prædictorum minorum, sunt capacia bonorum etiam immobilium.

87 XIII. Addo ponderanda iterum esse illa verba (*reliqua, &c.*) per quæ significatur omnia quæ regularis habebat ante professionem, transire per eam in monasterium, si testatus prius non fuerit, & consequenter etiam bona filij fam. in quibus pater habet vsum fructum, reseruato tamen eo sibi secundum plerisque omnes quos sequuntur Pan. & Dec.in ca. In præsentia, nu.62. de prob. qui inre recedit à Pan.dicente hoc esse limitandum ne procedat quando talis filius fam. expresse aliud disponit de talibus bonis, eo quod clericis & Ecclesiasticis personis quæritur aduēticia cum plena eorum administratione, etiam quoad fructus Auth. Presbyteros, C.de Episc. & cler.ita quod fiunt eis quasi Castrensia. Quæ limitatio non est vera quoad vsum fructum bonorum quæsitum filio fam. ante clericatum & monachismum. Tum quia ius quæsitum patri sine consensu eius ab eo tolli nequit. l. Id quod nostrum, ff.de reg. iur. Tum quia ingressurus monasteriū, non potest testari præter regulas iuris, vt supra dictum est. Tum quia etiam clericus non potest testari de bonis ante clericatum quæsitis in præiudicium patris, cui ratione patriæ potestatis vsus fructus quæsitus erat:quia prædicta Auth.presbyteros, qua Pan.nititur, loquitur de bonis post clericatum quæsitis, vt optimè probat Dec.ibi, quem etiam alias sequuti fuimus ibidē. Nam neque vsus fructus iam quæsitus patri ratione patriæ potestatis perditur eo solo, quod illa perdatur glos. cōmunitèr recept. in l.2. C. de bon.mater. Porro conclusioni huius additionis est locus etiam in feudo quod ingressus habebat, si erat frācum, idest liberū à fidelitate, vel concessum fœminæ, vel cum onere talis seruitij quod monasteriū præstare possit, vel cum facultate præstandi per alium, alias secus, vt resoluit Dec.vbi sup. à n. 74. Idem de emphiteusi qua poterat frui dum ingressus vixerit, nisi esset concessa ab Ecclesia, quoniā illa non transit nisi in filios veros, qualis non est monasterium de qua loquitur §.1.de alien.emph. & ad illā restringendus est Pan. qui contrarium tenet. in d. cap. In præsentia vt recte Dec. ibi, nu.77. aduertit.

88 XIII. Addo videri posse facile alicui quod milites ordinum militarium siue Commendatores ad bella professi, & per dispensationem Apostol. cam coniugati, & habentes filios legitimos ex talibus coniugiis possent disponere de suis bonis iuxta formam huius Auth. sine vlla dispensatione Papæ, & recte quidem quoad bona quæ habuerūt ante professionem, quæque in religionem intulerunt, non autem quoad ea quæ post eam professam quæserunt. Tum quia Auth. loquitur de rebus ante professionem quæsitis, vt colligitur ex illis verbis (*res eius*) & illis (*rebus suis*) & constat quæsitæ post professionem, non fieri sua per prædicta in notab.2. Tum quia longe alia ratio militat in quæsitis ante illam, quam in quæsitis post eam, cum in his non habeat, nec vnquam habuit dominium, in illis vero habuit ante professionem, licet per eam perdidit

derit per dicta in d. notab. 2. & ad pristina facilius est regressus cap. Ab exordio 35. dist. & in l. Si vnus, §. pactus ne peteret ff. de pact. quod vt maxime quotidianum, memoriæ mandandum est. Et id consequitur non posse illos testari, nec disponere per vltimas voluntates etiam inter liberos legitimos & naturales, vltra id quod concedit eis Papa per priuilegia legitima, hoc est iusta de causa concessa, & non reuocata, quæ tamen scilicet record. Pium V. reuocasse in Comment. cap. fin. 16. q. 1. Monit. 12. q. 3. diximus in hæc verba, quæ quia eorum locus prior est hic quam ille, non grauabimur huic inferere. Quarto admoneo id quo monitum hoc plurimum confirmatur, scilicet, S. D. N. Pium V. Anno Domini M. D. LXXVIII. V. idus Septembris in bulla reuocationis quorundam priuilegiorum militibus religionum militarium testandi facultatem in hac verba abstulisse. Præterea omnes & quascunque licentias & facultates testandi, & alias quomodocunque disponendi, etiam ad certam, & quantūuis modicam summam & quantitatem, de fructibus, rebus & bonis immobilibus, mobilibus & se mouentibus, ad magistros, priores, præceptores, milites, fratres, & personas militiarum & hospitalium prædictorum ratione illorum, necnon præceptoriarum hospitalium, & beneficiorum Ecclesiasticorum, etiam secularium, & aliorum ordinum regularium, ac pensionum, & fructuum quorumcunque provenientes, necnon facta hucusque, non tamen effectum sortita, vigore licentiarum, & facultatum prædictarum testamenta, & alias dispositiones huiusmodi etiam si per easdem licentias & facultates disponatur, & quod dimidia vel alia pars rerum & bonorum prædictorum militibus, hospitalibus, domibus & locis vnde illa prouenerint, aut aliis piis locis relinquuntur. Decernentes omnes & singulas reservationes, assignationes, translationes, uniones, annexiones, incorporationes, suppressiones, applicationes, appropriationes, testamenta, donationes, & alias dispositiones quascunque quas pretextu priuilegiorum facultatum, dispensationum & Indultorum prædictorum sic reuocatorum, ac contra presentium tenorem per quoscunque etiam dicta Apostolica auctoritate fieri, vel factas persequi contigerit, tanquam surreptas, & extortas, nullius prorsus roboris, vel momenti esse, nec per eas ius, aut titulum etiam coloratum, cuiquam acquiri, nec quenquam quocunque tempore quauis causa restitutionem in integrum, reductionem ad terminum iuris, aut quoduis aliud gratia, vel iustitia remedium impetrare, aut etiam ab alio vel aliis impetratis, aut motu simili concessis, vti, nec presentes litteras de subreptionis, vel obreptionis, seu nullitatis vitio, aut intentionis nostræ vel alio quopiam defectu notari, vel impugnari, nec sub vllis reuocationibus, suspensionibus, limitationibus, aut aliis contrariis dispositionibus similium vel dissimilium reuocationum, & ordinationum ab ipsa sede, quandocunque & quomodocunque emanandis, comprehendendi, sed semper ab illis exceptas, & quoties illæ emanabunt, toties in pristinum & validum statum restitutas, & plenarie reintegratas esse, & censeri; sicq; in his & omnibus, & singulis aliis supradictis per quoscunque iudices ordinarios, & delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici auditores, & S. R. E. Cardinales in quavis causa & instatia sublata eis & eorum cuiuslibet quauis aliter interpretandi, & iudicandi facultate, & auctoritate, vbiq; interpretari, iudicari, & diffiniri debere, necnon irritum & inane quicquid secus per quoscunque quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari.

COMMENT. CAP. NON DICATIS.

Volūmus autem similitum priuilegiorum, dispensationum, facultatum, & indulgentiarum concessionem nostris explodi temporibus, & quod nobis licere non patimur, nostris successoribus indicamus. Non obstantibus &c. Per quæ tolluntur latissimè omnia contraria, & minuuntur prædicta contra quascunque derogatorias literas.

89 X V. Addo tanquam huc maxime pertinens, id quod in mon.ii. quæst.3. Apolog.de reuditib.eccles.addidi, primo quod est adeo magna difficultas An religiosus possit cum priuilegio Papæ testari, vt nonnulli hoc summo Pontifici remittant decidendum, vt Franc.in Rubr.de Testam.col.penult. Alij vero affirmant non posse, quoniam videtur eis, quod Papa non potest eum absoluere à voto substantiali paupertatis per finem cap. Cum ad monasterium, de stat.monach.Alij vero generaliter posse propter aliquam magnam causam.Hi enim videntur assentire communi opinioni Innoc.Io.And.& aliorum in d.ca. Cum ad monasterium, quæ habet, posse Papam absoluere monachum monachatu ex magna causa in qua eadem opinione perstat Perus. in d.Rub.col.penult. Secundo, addidi utrosque plurimum errare existimâtes esse necessarium euellere à monacho monachatum, & reddere eum sæcularem, vt ei priuilegiū testandi præstari possit: quia fat est efficere, vt sicut potest monachatum non relinquendo, aliquorum bonorum & eorum reddituum liberam habere administrationem, vt de illis per contractus inter viuos in pia possit disponere, ita etiam habeat liberam facultatem, vt in vltima voluntate de eisdem bonis in pia disponat. Quam quidem facultatem tametsi religioso concedere non potest Abbas, neque alius præter Papam, Papa tamen potest ei facile eam concedere, licet eum à voto paupertatis non absoluat. Hoc enim non est monachum alicuius rei dominum facere, sed solum efficere eum executorem atque dispensatorem, qualis etiam iure communi esse potest religiosus, c.2. de testam. lib.6. nisi fuerit ordinis minorum, Clem.Exiui. §. Proinde, & §. Verum, de verb. signifi. quales quotidie fiunt à testatoribus, & illo munere de licentia prælatorum sanctè vtuntur, nec ob id voto paupertatis contraueniunt. Porro facultas hæc & licentia testandi efficit testationem validam si superueniat post eam, modo ante mortem testantis secundum Bald.in l.fin.9.col.C.vnde legit. relatum in decis.110. delphinat. Quibus nunc addo. III. quod facile videri potest alicui quod potest testari de aliis rebus, quam pertinentibus ad monasterium de consensu eorum ad quos illæ pertinent modo id faciat de licentia superioris. Tum arg. Clem. Religiosus, de Testam. lib.6. cum hoc nil aliud videatur esse in effectu quam agere procuratorem vel executorem alterius volūtatis, quod licet ei de licentia superioris per iura prædicta. Tum quia videtur cessare omnino rationes omnes quibus diximus supra ei esse testari prohibitū. Tum arg. l. Non putauit. §. Non quæuis, iuncto §. Si quis sua manu, ff. de bon. posses. cont. tab. per quam communis habet, posse patrem de legitima filij cum ipsius consensu testari. Imo & eum sine causa iusta exheredare, & arg. l. Cum. alienam, C. de legat. & cap. filius de testam. per quæ receptum est posse quem rem alienam de consensu domini sui legare, & de illa testari quoad se consensus extendat. Sed contrarium videtur verius, quia regularis nullius huiusmodi iuris est capax per prædicta. Et quia longe alia ratio suadet vt possit esse executor testamenti.

stamenti, quam testator, eo quod executio & procuratio nituntur persona alterius, & fiunt nomine alterius, testamentum autem nititur persona propria, & fit nomine proprio, quo regularis nil iuris habet, & quia licet cessent aliæ rationes quibus regularis prohibetur testari, non tamen cessat illa radicalis omnium, nimirum incapacitas iuris temporalis, quale est ius testandi. Et quia alioqui posset testari etiam de rebus monasterij consentiente prælato quoad ea pia in quæ prælatus posset illa impendere, quod nullatenus concedi debet, quum id consequeretur via concedendi passim religiosis ægrotis ius testandi de supellectili vsui suo deputata, & aliquot aliis & importune rogandi prælatos & conuentus passim, vt eam facultatem illis facerēt, ac proinde inferiores Papa ius testandi concedere posset regulari, quod est absurdum, ideoque non dicendum. l. Nam quod absurdum, ff. de oper. lib. cap. Dudum. de præben. lib. 6. quibus consequens est non esse dicendum quod aliquando visum est verum, nempe quod regularis potest testari ad pia de illis pertinentibus ad monasterium de quibus potuisset suus Prælatus inferior facere facultatem disponendi in vita, quoniã licet nulli personæ nolenti vel nescienti per id præiudicetur, & ita fieri posse tutari possit arg. regulæ. Scienti & consentienti, non fit iniuria nec dolus lib. 6. præiudicatur tamen iuri publico & voto paupertatis solemnæ, super quo alius à Papa dispensare nequit cap. Cum ad §. fin. de stat. monac. consequens est item, non esse dicendum, quod alias visum est posse concedi videlicet, quod Regularis posset testari cum Prælati consensu, quæ inter viuos poterat dispendere in suos honestos vsus, qualia sunt quæ regularis beneficiarius habet quæ sita de fructibus sui beneficii, vel alia de causa tẽpore quo beneficium habuit, quæ per supradicta potest inter viuos in pia donare. Arbitramur autẽ satis æquẽ posse compelli eum qui facit facultatẽ relinquendi aliquot bona peculiaria aliquot piis operibus, ad dandũ, vel soluendum ea illis, non tam debita vltima voluntate eius, quã ex quadam executione mandati illius, qui faciẽs facultatem ea relinquendi ei qui non erat capax iuris testandi, videri potest in effectu id mandado obligare se ad faciendum ea quæ ille velut sui mandati executor fecit, arg. l. Qui patitur, ff. mand. & l. Si me & Titium, ff. de reb. cred. cum eis adnot. Et quod id videtur præsumendum, eo quod præsumptio pro valore actus præualet alius, l. In contrahenda, vbi hoc notat Dec. post alios citatos ab eo ff. de reg. iur.

III. Addo ea quæ resolutius quam alius vbi supra scribimus, nimirum, quod quantum ad hanc rem attinet quadruplices sunt religiosi. Quidam enim sunt beneficiarij, Alij sunt simplices religiosi, qui in cõuentibus perfectæ communitatis resident, & nullam rem secularem habent peculiarem separatam. Alij sunt qui beneficia quidem non habent, sed neque in perfecta communitate viuunt, Imo habent cum superiorum licentia certam quantitatem panis, vini, pecuniæ ac aliarum rerum victui suo necessariarum, ita vt si quid eis desit id aliunde quærant, si quid vero superest, id sibi & suis necessitatibus obseruēt. Alij denique sunt qui cum licentia summi Pontificis aliaue sufficienti extra monasteria degunt & aluntur bonis quæ industria sua, labore, aut eleemosynis quærunt, quorum nil reddunt suis monasteriis, neque ab eis quicquam recipiunt, & quod summus Pontifex huiusmodi priuilegium primis, hoc est beneficiariis religiosis cõcedere quotidie est solitus, quoniam nihil vel parum

COMMENT. CAP. NON DICATIS.

incommodi monasterio aut beneficio infertur, eo quod ipsi ea quæ in vita donare possunt piis operibus in morte relinquunt eisdem. Imo ex hoc sæpe monasterio commodum euenit: quoniam aliquot non donant in vita, & parcius viuendo quærunt, quæ iuxta suum priuilegium in morte relinquunt: quod minime fecissent, si tale priuilegium à Papa non habuissent. Postea vero decedunt intestati, & succedit eis monasterium vel beneficium suum. Quinimo aliquibus militaribus ordinibus iam pridem facta fuit facultas generalis, vt eorum professores è fructibus & redditibus ecclesiasticis Commendarum & aliorum beneficiorum sui ordinis licite testari possint, dummodo certam quandam summam suo magistro vel Commendatario maiori soluerent, quam tamen à Pio V. reuocatam fuisse supra diximus, & quod secundis, hoc est simplicibus religiosis, qui in perfecta communitate degunt, facultatem hanc testandi, Papa minime dare consuevit. Non quia concedendo hanc facultatem, videatur eos bonorum proprietarios facere, sed quia non habent, neque habuerunt vnquam in vita rem aliquam quoad proprietatem, vel administrationem: & non decet, vt quis disponat in morte de his bonis, in quibus in vita neque proprietatem, neque possessionem, neque administrationem ullam habuit. Quamuis si aliquis religiosus quum ingressus est monasterium, vel post ingressum, aliquam hæreditatem, vel donationes magnas bonorum monasterio quæreret, aut si magna industria sua & labore multa bona lucrifaceret, honestum videretur, vt superior eius facultatem ei faceret donandi in vita, vel Papa etiam relinquendi in morte aliqua nonnullis cognatis, amicis, aut aliis, non quidem diuitibus, sed pauperibus, vel aliqua missarum sacrificia, aut alia pia opera in eius memoriam instituendi. Quod frequenter vidimus fieri in eorum remunerationem, & in exhortationem aliorum, vt similia quærant, inspicientes ita eorum qui acquirunt bonas intentiones iuuari. Tertiæ speciei religiosi consuevit Papa huiusmodi facultatem concedere, quia hoc nihil aliud est, quam administrationem bonorum prorogare, vt quemadmodum habent eam in vita de superiorum licentia expressa vel tacita, ita quoque habeant tempore mortis. Quartis eadem quoque ratione qua tertiis, & maiore testandi facultatem concedere solet: quia licet bona quæ vtrique habent, monasterij sint quoad proprietatem & possessionem, Auth. Ingressi. C. de sacr. eccles. cap. 2. de Testam. Tamen, ea quæ tertij habent, quærunt è bonis eiusdem monasterij, cui sub sunt parcius viuendo. Quartis ex aliis bonis atque aliis modis.

XVI. Addo è prædictis inferri posse facile Papam facere facultatem testandi cuidam Moniali, quæ post cõtractum matrimonium per verba de præfenti, rescians suum virum fornicatũ fuisse, ingressa fuit monasterium, & professsa eo animo, vt soluto per professionem matrimonio, habita licentia Apostolica viuendi foris, cum cognatis suis honestis, conuertendo ea quæ suis manibus & operis quæreret in suos vsus, quæ post habitam licentiam se honestè sustentata per multos annos 300. aureos quæsuit, & petiit facultatem testandi de illis in opera pia, hæc enim quæsuit illos suis operis & manibus, & non de rebus monasterij à quo nihil accepit quod extra illud impenderet: & ita erat de quarto genere prædictorum religiosorum.

SVMMA

Regulari multa sunt peccata etiam mortifera, quæ alij non sunt talia, nu. 91.
Obedire in quibus non tenetur Regularis Prelato, nu. 91.
Regularem non abstergit professio ab omni irregularitate precedente, nu. 92.
Professio regularis æquatur indulgentiæ plenariæ, nu. 92.
Præsumptio regulæ, Semel malus lib. 6. vt tollitur triennio, nu. 92.
Regularis adiens superiorem ob grauamen, videtur appellare, nu. 93.
Regularis eo solo quod fugiat non excommunicatur, nu. 93.
Regularis delictum ad quid monasterium obligat, nu. 94.
Regularis cur non dedendus ob noxam sicut seruus, nu. 94

91 Hæc sint addita quoad vltimas volūtates, quoad delicta vero addo primo, quod multa quæ homini sæculari laico, vel clerico non sunt peccata, vel non plusquam venialia circa paupertatis obseruantiam, sunt mortifera homini regulari. Tum quia licet dicatur non habere velle neque nolle in hoc cap. & in cap. Si religiosus, de Elect. lib. 6. & nihil possit esse peccatum nisi voluntarium, 15. quæst. 1. §. 1. non tamen ideo quod non possit æque libere velle ac nolle sicut alij, sed quia non debet, nec sine peccato potest velle vel nolle quicquam contrarium regulæ vel voluntati superioris iubentis ei secundum Regulam à se votam vt sentit glos. Extrauag. Quorundam, verb. voluerint, Ioan. 22. de verb. signific. & Dominic. in prædicto cap. Quorundam. Nam multa potest etiam licite velle præter voluntatem superioris, imo & contra illam, qua iuberet contraria vel extraria regulæ, secundum S. Thom. recept. 2. sec. quæst. 104. art. 5. Tum quia cæteris paribus, regularis magis peccat in eodem genere mali ob circumstantiam suæ personæ quam alij, & licet non regulariter adeo magis quod illi sit mortale, quod alij esset veniale, sed sic quum illud esse contra substantialia vel præcepta suæ regulæ ad mortale obligantia, vt post Caiet. 1. 2. quæst. 17. artic. 1. diximus in principio, cap. Consideret, de pœnit. dist. 5. nu. 50. & in nostro Manuali Confessariorum cap. 6. num. 11. & satis sentit Thom. 2. sec. quæst. 188. artic. 9. & ita quum omnis regularis vouerit tacitè vel expresse paupertatis obseruantiam, multa circa illam mortiferè peccat, quæ homini sæculari non essent peccata, vel certè solum venialia, ob quod & alia dixit Patriarcha noster Augustinus in cap. Quantūlibet, 47. distin. quiddam quod nostram regularium elationem facile demittat, nempe, Testor Deum, & Angelos eius, quod sicut non vidi meliores quam qui in monasteriis profecerunt, ita non vidi peiores, quam qui in eis defecerunt.

92 II. Quod dicunt aliqui in quibus est glos. cap. Cum deputati de Iud. quod professio regularis emundat profitentem ab omni macula & irregularitate illam præcedente per princ. Auth. de Monachis, col. 1. quod tamen non est verum, nam speciale est, vt abstergat maculam irregularitatis ex naturalium defectu prouenientis, cap. 1. de fil. presbyt. Imo nec illam penitus abstergit, quia licet abstergat eam ad effectum fulcipiendi ordines etiam sacros, non tamen

COMMENT. CAP. NON DICATIS.

abstergit ad effectum habendi prælationem, quia ut Anton. communiter recept. ibi & praxis vbique habet, illegitimus vel illegitima quamlibet sanctè professus indiget dispensatione Apostolica quo fieri possit Prælatus vel Prælata. Quare turpiter errant qui consulunt Regularibus liberari eos ab omni irregularitate contracta ex homicidio voluntario, vel casuali, & Bigamia, vel aliqua alia extra casus à iure expressos, nam & glos. prædicti princ. Auth. de Monach. affirmat eum non liberari etiam ab infamia iuris vel facti. Intelligendum est ergo illud princip. quoad præsumptionem maxime illam quæ oritur ex bona conuersatione triennali, post susceptum monachismum ad hunc sensum, quod huiusmodi monachus præsumitur mundus ab omni macula humana, donec contrarium probetur iuxta §. Sancimus, eiusdem Auth. nam præsumptio de qua regula Semel malus, &c. lib. 6. per bonam conuersationem triennem tollitur ut adnotauit Felyn. in prin. d. cap. Cum deputati de Iud. Et quum præsumptio cesset in foro Dei & conscientiæ, quando est contraria veritati, per notata in cap. Is qui fidem, & cap. Tua, de Spons. qui regularis nouit se irregularitatem incurrisse ante monachismum, debet se talem iudicare etiam post 20. & 30. annum, donec per legitimam dispensationem generalem vel specialem illa tollatur. Posset etiam intelligi prædictum principium de abstersione quoad culpam, & omnem pœnam peccatorum. Professio enim regularis facta cum debita contritione, indulgentiam plenariam operatur, ut tradit Thom. 2. sec. quæst. vlt. art. 3. ad tertium. Quanquam non est verisimile Imperatori huiusmodi maculæ ablationem in illo exordio in mentem venisse. Et adeo quidem non liberatur monachus ab omni macula præcedenti professionem, quod licet per eam si antea erat laicus mutet regulariter forum ut fiat iurisdictioni Ecclesiasticæ subiectus, arg. cap. Si quis suadente, 17. quæst. 4. & cap. Non dubium, & cap. De monialibus, de sent. excom. nisi fiat monachus post præuentam causam à laico, tunc enim & quandoque quum fit in fraudem ante illam præuentam castigabitur ab eo ciuilitè, Imo & aliquando criminaliter, consequuta saltem degradatione arg. 1. Cum quædam puella ff. de Iuris. omn. iud. cap. Proposuisti, de foro comp. l. Qui cum vno. §. fin. ff. de remil. & alia multa quæ tradit Anton. post Ioan. Andr. latissimè præsertim in col. pen. & vlt. de oblig. ad ratiocin.

- 93 III. Adde quod regularis ob aliquod proprietatis, vel aliud leue peccatum nimium grauatus sine superioris licentia exiens monasterium, non est Apostata secundum Bald. in cap. Ad nostram, de Apell. præsertim si exiret ut adiret superiorem quo se tali grauamine liberaret arg. l. Cõtra Pupillum. §. Is qui ad maius auditorium ff. de re iud. & cap. Cum parati, cum ei adnot. de Appellat. Tum quia dicens se grauatum, ob idque adiens superiorem, videtur appellare arg. cap. Dilecti, in 2. de Appell. cum ei adnot. præsertim per Dec. (An autem & quomodo appellationi sit locus inter religiosos, scribo in Comment. cap. Nullam. 18. quæst. 2. vna cum hoc edendo.) Tum quia nemo iure ipso incurrit excommunicationem sine peccato mortali, cap. Nemo, cap. Nullus. 11. quæst. 3. Tum quia per solum exitum temerarium, & sine iusta causa non incurritur iure communi excommunicatio, modo non relinquatur habitus, nullo enim iure id cauetur, imo per locum ab speciali contrarium probatur in cap. 2. ne cler. vel

vel monach. lib. 6. quatenus excommunicat exeuntem à monasterio causa studendi, si intra duos menses non reuertatur ad illud, licet sine textu & efficaci ratione contrariū affirmet Rebuff. in Prax benefic. tit. de dispēfat. cum Regul. nu. 17. Quin & videtur expresse probari per extrauag. Viā, de Regul. quatenus requirit monitionē prauiam, vt eiusmodi exiens sine licentia excōmunicetur.

94 IIII. Quod regularis furans vel inuadens aliquid, vel lædens aliquem iniuste, non obligat suum monasteriū ad rei subtractę, vel inuasę, vel læsionis restitutionem, nisi quatenus ad illud ob id perueniret iuxta glos. vlt. & solem. l. Si quis in tantam, C. Vnde vi, nisi communicato cum Prælato & Capitulo consilio id fecerit. Nec obstat quod sup. num. 62. dictum est, iura loquentia de seruo vindicare sibi locum in Regulari: & quod dominus tenetur de serui delicto, etiam si nihil ad eum perueniat, & se ignorante vel contradicente id faciat, & etiam pater de filij delicto quatenus est in peculio saltem post cōdemnationē filij, l. i. §. quod ergo ff. de vi & vi armata & l. Quod si minor. §. seruus, ff. de Minor. & §. fin. instit. de Noxalib. act. & l. licet, §. fin. de. pecul. Non, inquam, hoc obstat, quia tunc demum iura loquentia de seruis, vendicant sibi locum in monachis, cum subest eadem ratio, & possunt æquę aptari eis, vt ibi dictum fuit, & constat pœnam dandi seruum pro noxa, qua tenetur dominus, non aptari monacho, qui vt liber homo & res in æstimabilis, in super & sacra pro noxa æstimabili commutari nequit, arg. l. liber homo ff. ad l. Aquil. & l. Inter stipulantem, §. Sacram, de verb. oblig. & concedi potest, quod sicut pater licet non teneatur nec possit dare filium pro noxa, tenetur tamen post condemnationem de dolo filij, quatenus est in eius peculio, ita & monasterium de dolo monachi, quatenus esset in eius peculio: Vnde non immerito de damno dato per monachos habentes peculium, coguntur ipsi, vel monasteria eorum refarcire illud, quatenus peculia sufficiunt, quæ res quotidiana est, præsertim in eis qui de licentia Papę extra monasterium habitant cum facultate conuertendi in sui sustentationem res à se quæritas.

S V M M A R I V M.

Regulari prælato qualis iurisdictio iure communi antiquo sit in subditos, & qualis nouo Tridentino priuilegio vel consuetudine, nu. 95.

Iurisditionem auget consuetudo, nu. 95.

Abbas & monachus vbi citandi, & cuius Ciuitatis ciues, nu. 95.

Exempti in causis mercedū, & aliis ciuilibus, vt subsunt ordinariis, nu. 95.

Regularis quis exemptus, & super quo conueniatur coram ordinario, nu. 96.

Regularis in nullis causis coram laico Iudice conuenitur, nu. 96.

Regularis simplex regulariter non est legitima persona ad agendum, neque defendendum in iudicio proprio nomine, neque alieno sine prælati licentia, num. 97.

Regularis prælatus vel beneficiarius potest esse in iudicio Reus & Actor nomine suo, & alieno, nu. 97.

COMMENT. CAP. NON DICATIS.

Regularis absente praelato vel syndico, ut potest agere, & qua alimenta petere etiam eis presentibus, nu. 98.

Regularis spoliatus à superiori beneficio, etiam manuali, interdum agit contra eum, nu. 98.

Regularis an postulare iuste possit de licentia praelati pro stipendio, saltem quarendo Monasterio, nu. 99.

Clericus minimorum tantum ordinum postulare potest etiam in criminalibus, modo id sine rasura in capite faciat, nu. 99.

Regularis condemnatoria sententia qua in personam eius fertur, nu. 100.

Regularis constituit procuratorem sine licentia superioris quoties sine illa potest litigare, nu. 100.

Regularis depositio à monachatu non extenditur ad ordinem, & quid operatur, nu. 100.

Monachus & Canonicus regularis qua ratione dicantur beneficia, num. 100.

Regularis Canonicus & Monachus potest esse Vicarius Episcopi de licentia tamen praelati, nu. 100.

Hæc pauca sint addita quo ad delicta, nunc quoad iudicia.

95

Ad do primo, Quod iure cōmuni iudex immediatus regularium est Abbas vel alius prælatus eorum in pertinentibus ad regulam suam, & regularia statuta, quod efficaciter fundatur in l. fin. C. de iurif. omn. iud. & in cap. Cum ab ecclesiarum prælatis, de offi. ordin. quod illius legis ratione nititur quoad collegium cui præest, non tamen quoad plebem quoad quam extendit illud glos. in verb. sententia, sed non recte, nec est verum, nisi consuetudo augeat iurisdictionem, quam dicta lex fin. dat. Imo nec iure communi ut ibi alias dixi, prælatus inferior habet iurisdictionem in eos qui sui sunt collegij, quoad extraria quæ non tangunt regulam, nec regularia statuta, siue sint ciuilia siue criminalia, sed nullum Monasterium, vidi, in quo priuilegio vel consuetudine non sit obtentum, ut prælatus cognoscat etiam de illis, saltem quum crimina non requirunt depositionem: in dubio tamen videtur præscripsisse quoad illa extraria cumlatiue, & non priuatiue, quoad ordinarium per glos. singul. in d. cap. Cum ab ecclesiarum, verb. relaxes. An autem prælatus regularis, vel secularis damnare possit clericos aut conuersos ad triremes, tradimus in d. capit. Nullam, 18. q. 2. nu. vlt. Domicilium autem regularis in quo est citādus, est monasterium in quo debet residere, ut notat Bald. per illum text. in l. omnes, C. de Episcop. & cleric. addēs idem esse de Abbate, & recte quidem, quia etiam Bart. recept. dixit in l. i. ff. Ad muni. Abbatem & Monachum fieri ciues ciuitatis in qua est eorum Monasterium.

II. Quod licet hæc sint vera, attento iure communi, non tamen attentis priuilegiis quibus omnes fere regulares sunt exempti ab Episcoporum, & ordinariorum iurisdictione per sua priuilegia cōpetentia sibi per concessionem directam,

directam, vel indirectam communicationis priuilegiorum aliorum, & consequenter habent iurisdictionem quasi Episcopalem iuxta glof. fing. Clement. i. verb. Monasterij de reb. eccles. non alienand. Quod adeo quidem verum est, quod raro habet locum in religiosis cap. volentes, de priuileg. lib. 6. quo cautum fuit, vt ordinarius possit cognoscere contra exemptos ratione delicti vel contractus vel rei sitæ extra loca exempta factorum vel sitæ, nam iam concessum est aliquibus eorum, directe, & aliis per communicationē, vt non possint conueniri etiam de factis & fitis extra loca exēpta cum derogatione prædicti cap. Volētes editi in Concil. Lugdun. & innouati in Triden. Sess. 7. cap. 7. de Refor. ¹⁴ in hæc verba. *In Exemptorum causis cōstitutio Innoc. 4. que incipit Volentes in generali Concil. Lugdunen. edita seruetur, quam eadem sacrosancta synodus innouandam censuit, & innouat, addendo in super quod in ciuilibus causis mercedum & miserabilium personarum, clerici seculares aut regulares extra Monasterium degentes quomodolibet etiam si certum iudicem, à sede Apostolica deputatum in partibus habeāt, in alijs vero si ipsum iudicem non habuerint, coram locorū ordinarijs, tanquam in hoc ab ipsa Sede delegatis conueniri & iure medio ad soluendum debitum cogi, & cōpelli possint, priuilegijs & exemptionibus, cōseruatorum deputationibus, & eorum inhibitionibus aduersus præmissa nequaquā valituris.*

96 Addo III. Quod ex prædicta Tridentina additione colligitur primo limitatio exemptionum, ne scilicet, prosint quoad causas ciuiles mercedum, & miserabilium personarum. II. generalis differentia inter regulares exemptos degentes extra monasteria, & degētes intra, nam hi super nullis causis possunt conueniri coram ordinarijs, illi autem sic super prædictis duobus generibus causarum. Est & alia differentia, quod degentes intra non possunt puniri propter sua delicta ab ordinario nisi quando extra Monasterium cum populi scandalo delinquant, & non puniuntur à suis prælatis, monitis ab ordinarijs, vt id faciant degentes vero extra sic, vt in directo sensu, & à contrario habetur in eodem concil. sess. 25. cap. 14. de Reg. in hæc verba. *Regularis non subditus Episcopo qui intra claustra monasterij degit, & extra ea ita notoriè deliquerit, vt populo scandalo sit, Episcopo instante, à suo superiore intra tempus, ab Episcopo præfigendum seuerè puniatur, ac de punitione certiore Episcopum faciat: sin minus à superiore officio priuetur, & delinquens ab Episcopo puniri possit.* Per quod adiunctum cum additione præcedenti nuper respondi non potuisse Vicarium cuiusdam Episcopi Regni Neapolitani cognoscere de quodam censu, qui petebatur à quodam conuentu religiosissimi ordinis minimorum sancti Francisci à Paula habentium exemptionem cum derogatione d. cap. Volentes, & recte quidem, tum quia non debebant extra conuentum, tum quia non agebatur de vlla prædictorum duorum generum causa, neque de delicto extra monasterium cum populi scandalo commisso.

III. Addo, quod de nullis Regularium causis secularis iudex nec nunc potest cognoscere, nec antea potuit. Tum per Auth. Apud quos op. mon. caus. di. col. 6. & Auth. Causa, C. de Episc. & cleric. quæ inde sumitur. Tum quia, quilibet talis gaudet priuilegio canonis, Si quis suadete, 17. quæst. 4. adiuncto cap. Non dubium, de sent. excom. & fori, cap. 2. de for. compet. cum ei adnot. de nullis, inquam, causis super factis post monachismum, neque super factis antea,

COMMENT. CAP. NON DICATIS.

quia mutat forum seculare, & fit subiectus ecclesiastico, arg. d. cap. Si quis suadente, 17. quæst. 4. & d. cap. Non dubium.

- 97 V. Addo, quod Regularis simplex non est persona legitima contra quam vel pro qua nomine proprio iudicium fundari possit super iuribus temporalibus quorum ipse non est capax secundum Specul. de Actor. nu. 48. & de Reo, nu. 19. & omnes in cap. Cum dilecta. Tum quia, ut dictum est sup. n. 62. æquatur in hoc seruo, & filiofam. contra quos, vel pro quibus non potest fundari iudiciū, nisi casibus in iure expressis, l. Lis nulla, & l. Vix. ff. de iudic. l. Seruus, C. eod.
- Tum quia nulla talia iura habet, nec habere potest, cap. Monachi, & cap. fin. de stat. monach. Auth. Ingressi. C. de sacros. eccles. nam per professionem omnia talia iura ante illam ad ipsum pertinētia transeunt in monasteriū, cap. in præsentia, de prob. & Auth. Ingressi, C. de sacros. eccles. & post eam obuenientia acquiruntur illi, & non sibi, ut supra dictum est not. 2. & ita exercitium eorum nō pertinet ad eum, sed ad monasterium, cuius etiam nomine nō potest agere sine mandato eius secundum Pan. Imol. & Felyn. & omnes in d. cap. Cum dilecta, de Rescript. etiam pro iniuria sibi facta, imo eam remittere potest monasterium, etiam eo inuito secundum Bald. communiter receptum in l. Præses, quæst. vlt. C. de Transact. nec etiam pro restitutione vestis, qua spoliatur per glos. 2. huius cap. & ei supra adiecta, si superior vel syndicus est præsens, alias sic: Quo casu procedit decisio 6. Rotæ de rest. spol. in Antiq. nec potest acceptare procuracionem, neque constituere vel substituere procuratorem sine licentia superioris. Clem. Religiosus, de Procur. neque acceptare executionem testamenti, cap. 2. de Testam. lib. 6. licet constitui possit, & deputari executor ante licētia, ut in eisdem iuribus notatur. Dixi (*simplex*) quia Abbas vel alius Prælatus non solum potest agere sine licentia superioris, sed etiam esse procurator alterius, iuxta glos. receptam, d. Clem. Religiosus, de Procur. & d. cap. 2. de Testam. & cap. Sopitæ, de censib. cum adnot. ibi per Pan. & idem si habet aliquem prioratum, vel aliam administrationem, in titulum beneficiarium saltem manuale, cap. Cum deputati, de iudic. & tradit Specul. de Actor. n. 48. post Innoc. in cap. olim, 2. de rest. spol. & idem Rota 8. de Iudic. in Nou. titulum, inquam, saltem manualet, quia non sufficit habere in simplicem administrationem, secundum Innoc. in cap. Edoceri, & Pan. & Felyn. in d. cap. Cum dilecta, de Rescript. qualem habet qui prædia, vel villam gubernat mandato & impensis monasterij. Dixi (*super temporalibus quorum ipse non est capax*) nam potest super iure manendi in monasterio & restitutione ad illud, & super iure competēti sibi per professionem, electionem, vel collationem canonicam, & alio quolibet titulo cuius est capax, iuxta d. cap. Cum dilecta, de Rescript. & agens super iure electionis suæ, habebit impensas à monasterio secundum Arch. in cap. Cum pastoris, 2. quæst. 7. à monasterio, inquam, ad quod eligitur, & non à suo, si ad illud eligitur secundum Fely. nu. 15. vbi ex Imol. ait non posse agere super iure electionis ad illud monasterium sine licentia superioris, quod non est verum ad literam, nam licet nō possit acceptare electionem, vel prouisionem sibi factam sine consensu superioris, post acceptationem tamen factam de illius licētia, potest agere sine alia noua, qui est verus intellectus, cap. Quorundam, & cap. Si religiosus, de Elect. lib. 6.

V I.

98 VI. Addo, quod hæc in multis casibus fallunt, nam regularis sine licentia superioris potest eum accusare, cap. Ex parte, de Accusat. & eadem ratione agere in illis ad quæ superior negat licentiam, vel creditur negaturus, arg. eiusdem cap. Ex parte, & eorum quæ colligit Fely. in cap. Edoceri, nu. 9. vers. omittitur, de Rescript. Potest etiam agere, & à fortiori se defendere, quum est absens de licentia superioris in studio, vel alibi, l. Si longius, §. 1. iuncta glos. & doctrina cõmuni. ff. de Indic. non quidem nomine proprio, sed nomine monasterij de mandato eius tacito, quo ut potest contrahere, ita & agere ex contractu studij causa inuito, & accusatè pro iniuria sibi facta, quia quum habeat licentiam standi in studio, per consequens saltem tacitè, habet etiam mandatum faciendi ea sine quibus ibi commodè nequit esse, l. 2. ff. de Iuris. omn. iud. cap. Præterea, de offic. deleg. & tradit Specul. vbi supra, nu. 50. Et idem eadem ratione, si ob aliud negotium de licentia eiusmodi esset absens à monasterio, & non esset ibi Abbas nec Syndicus, d. l. Si longius, §. 1. & arg. l. Illud, ff. ad l. Aquil. Dixi (*de licentia superioris*) alias locus, arg. l. Libera, ff. de pecul.

VII. Quod potest etiam si iniuste eiiciatur à monasterio petere alimenta futura, ei debita à suo monasterio, secundum Innoc. & omnes in d. cap. Cum dilecta. Dixi (*futura*) quia præterita non potest, Rota 10. de iudic. in Nou. nisi mutuo accepisset illa, vel quibus illa sibi pararet secundum Anan. in d. cap. Ex parte, & Bartol. in simili de filiofam. in l. Libertis quos, §. 1. ff. de alim. & cib. leg. Dixi (*debita à suo monasterio*) quia debita ei ab alio, non potest ipse petere, sed suum monasterium, quia non sibi sed illi quæruntur, Bartol. in l. seruos, ff. de alim. & cib. leg. saltem si esset religiosus certæ religioni astrictus, alias secus, ut ipse ait, quales forte dici possent qui de licentia iusta Papæ degunt extra monasteria cum facultate conuertendi in suos vsus sibi quæsita, & post talem facultatem talia alimenta cœperunt ei deberi. Agentem autem ut restituatur ad monasterium oportet probare se esse regulare illius arg. cap. Ex conuestione, & cap. Ex parte, de Restit. spol. & tradit Calder. in consil. 11. de Regul.

VIII. Quod Regularis non potest agere de spolio contra suum superiorem spoliantem se absque malo animo beneficio regulari manuali, secundum Innoc. in cap. Cũ inter R. de elect. & sequitur Rota de rest. spol. 6. in Nou. Dixi (*contra suum superiorem*) secus contra tertium instar eius qui spoliatur re precario accepta l. Et habet, §. Eum qui, ff. de precar. Dixi (*absque malo animo*) quia si tali spoliaret, posset agere ut cum prælatus accusatus ab eo, vel inquisitus ad instantiam eius spoliatur secundum Arch. in cap. Cum pastoris, 2. quæst. 7. & Rota 1. de Rest. spol. in antiq. Quia præsumitur id facere animo vindicandi, vel alias malo, & consequenter eadem ratione posset agere quoties præsumeretur id malo animo facere, secundum Innoc. in cap. Insinuante. Qui cler. vel vou. quem sequitur Cosm. in pragm. tit. de Colla. §. Ita quod parochialis, verb. perpetuis. Pro quo plus vrget ratio præcedens quam l. 1. C. de prec. impe. off. qua Innoc. nititur. Vnde ferè semper gallica parlamenta restituunt regulares sic spoliatos, quia raro vel nunquam id faciunt superiores, nisi ob indignationem & stomachum, quæ quotidiana conclusio est. Dixi (*regulari manuali*) quia secus si spoliaretur seculari, vel regulari perpetuo, vel ad vitam dato à Papa cum derogatione, cap. Porrecta, & cap. Ad nostram, de Cõfirmat. vtil. iuxta

COMMENT. CAP. NON DICATIS.

Innoc. recept. in d. ca. Cum R. de elect. & prædictam Rotam. 9. de Rest. spol. in Nou. & Rotam 6. eod. tit. in Antiq. Porro quilibet Prælatus Regularis potest petere relicta suæ dignitati, vel prioratui antequam ipse ius in eo consequeretur, vt probat Lud. Rom. conf. 259.

IX. Quod etiam potest agere quando Abbas est absens, ita quod commode eius licetia haberi non potest, & periculum est in mora, Spec. de Actor. But. & Abb. hic, & idem dicunt Card. & Imol. hic si monasterium vacat, facit pro istis, cap. Vnicum, ne sede vacante in 6. Et quamuis Arch. in d. cap. Pastoris, dicit non posse illum obligare libros, vel alias res monasterij pro mutuo contracto ibi, contrarium tamen est verius, si mutuum pro necessarijs studij contrahat, cum enim tunc obliget monasteriũ, à fortiori poterit obligare libros, vestes & alia monasterij, quæ habet arg. Auth. multo magis C. de sacros. eccles. Quare dictum Arch. limitandum est procedere in obligatione pro nimia impensa, pro qua nec potest monasterium obligare, vt etiam Panor. ait in d. cap. Quato, de off. ord. nec alias fideiubere secũdum Arch. vbi supra per cap. Quod quibusdam, nisi pro existente in maxima necessitate, quia tali etiam elemosynam largiri potest, vt dictum est supra. Si tamen habet rem super qua contraxit, vel factus est ditior, potest cõueniri coram ordinario loci, secundum Pan. in d. cap. Quanto num. 5. Et quamuis contractus utilis monasterio factus ab eo sine illius licentia proficit ei ratificanti, vt ait Pan. ibi, aditio tamen hæreditatis non valet, secundum Collectarium in cap. In præsentia, de probat. & Decif. ca. pel. Tholosanæ 225. licet legati acceptatio valere videatur, vt dictum est supra.

99

X. Addo non licere regulari etiam canonico postulare pro stipendio etiam cum Abbatis licentia secundum Ioannem Andream in cap. In argumentum, de Reg. iur. lib. 6. determinantem non posse iuste postulare monachum etiam doctum, & qui ante ingressum fuit aduocatus egregius, etiam de licentia Abbatis, etiam ad soluendum debita monasterij grandi ære alieno grauati. Nec obstat cap. Monachi, 2. 16. quæst. 1. & cap. 2. de Postul. quæ habent, monachum pro vtilitate monasterij posse postulare de Abbatis licentia, quia secundum eum illud est verum de vtilitate immediata ipsius, vt si postularet pro monasterio in litibus quas haberet aduersus alios, non autem de vtilitate quæ mediatae prouenit ei, quale est stipendium seu honorarium aduocati, sed hæc solutio videtur refelli. Tum ex eo quod d. cap. Monachi, & cap. Qui vere. 16. quæst. 1. generaliter videntur concedere facultatem postulandi, & procurandi interuenientibus vtilitate monasterij, & licentia eius præfecti. Tum quod Innoc. in cap. Cum I. & A. de re iud. communiter receptus, ait, quod monachus de licentia Abbatis potest esse procurator patroni vel amici monasterij. Quo casu vtilitas inde proueniens, non tangit immediatè monasterium. Tum quod ratio quare licet monacho postulare, vel procurare in causa monasterij sui, est vtilitas vel necessitas eius. At frequenter maior vtilitas contingere potest ei ex postulatione in causa alicuius magnatis, aut ditissimi maxima, quam ex postulatione in causa parua monasterij, puta 20. aureorum. Tum denique quod Lapsus Abbas relatus à Card. & Pan. in d. ca. 2. ex lucro suæ postulationis, suos monachos alebat, & omnes fatentur posse postulare pro miserabilibus personis, arg. cap. fin. de postul. & cap. Peruenit, 86. dist. & cap. 1. distin. 87. sed & Pan. non dixit

dixit cōtrarium esse verius, sed honestius. Quare, verius videtur licere monacho postulare pro alio, vel aliis in ciuilibus etiā corā iudice seculari de licentia Prælati iusta, quæ tunc erit talis, cum vel miseria personæ, vel gratitudo ei debita, vel magna necessitas monasterij, vel grādis cōmoditas eiusdē, vel paruitas occupationis eam iustificauerit, non autem cum avaritia, vel ambitio eam suaserit. Quæ quando interueniant, arbitrio prudētis diffiniendū est, arg. l. i. ff. de iur. delib. & cap. De causis, de offic. deleg. Et quidē vidimus pridē id facientem Legionæ quendā priorem claustralē in celeberrimo eodēque multis nominibus mihi suspiciendo monasterio S. Isidori ipsius santissimi corporis præsentia & antiquorum Regum Legionēsiū sepulchro admodum nobili. Dixi supra (*Regularis*) quia seculari clerico si non habet beneficiū, nec ordinē sacrum, licet in ciuilibus causis perinde ac laico, iuxta glos. in summa 15. quæst. 2. & cap. 1. de Postul. vbi glos. simil. Et trado in Manuali Cōfessariorum cap. 25. num. 100. & doleo non addidisse ibi, idem esse dicēdum in criminalibus. Tum quia eadē ratio si satis perpēdatur, idem suadet in eis. Tum quia non obstat periculū incurrēdæ irregularitatis, quia sicut non tenetur ad ordinem sacrum, vel beneficium suscipiendū, ita videtur non teneri ad abstinēdū se ab illo periculo. Tum quia alioqui oporteret dicere nullos iudices, nullos aduocatos, procuratores, vel notarios, prima tonsura insignitos causas criminales tractantes, posse absolui à cōfessariis, nisi depositis officiis, vel cōceptis propositis firmis nūquam eas amplius tractādi, quod durū est dictū, cum penē innumeri sint tales, quāuis arbitrer eos peccare, si id fecerint deferēdo publicē tonsuram clericalem, saltem rasuram in capite, arg. Clem. 2. de Vit. & honest. cleric. quatenus suspendit clericum vestem partitam cum tonsura clericali publicē deferentem.

¹⁰⁰ XI. Addo, quod si agatur contra regularem ex obligatione orta ante monachatum, narratio facti concipienda est in personam monachi, quia cum eo gestum est negotium, & etiam quando obligatio inhæret personæ ipsius, quæ non potuit per monachismum ab ea tolli, arg. Auth. Causa quæ cum glos. C. de Episc. & cler. sed conclusio, & sententia condemnatoria referendæ sunt in monasterium, vt tenet Ioan. And. in d. cap. Dudum de Conuers. Coniung. & alij in d. Auth. Causa, tametsi possit in personas vtriusque concipi, & referri, vt ait Pan. in cap. Cum I. & A. nu. 27. de re iud. secutus Bald. in d. Auth. & quidem si est exequenda in personam monachi, in eam est concipienda, si vero in bonis, in monasterium, secūdum mentē eiusdem, & Ioan. And. in cap. Cum veniens, & d. cap. Dudum, de conuers. coniug.

XII. Addo, quod Regularis potest cōstituere procuratorem in quocūque casu potest per se suo nomine agere secundum Innoc. recept. communiter in d. cap. Cum I. & A. de re iud. quem Rota 2. de Procurat. in antiq. commēdat, sicut & filius fam. potest idē facere, arg. cap. fin. de iudic. lib. 6. nam & id ipsum potest facere seruus & frater minor secundū Bart. in l. Seruos ff. de alim. & cib. leg. Idem etiam excōmunicatus secundum Imol. in cap. Intelleximus, de iudic. Idem & prælatus & capitulū, quibus enim casibus alter sine altero potest agere, potest & sine altero procuratorē cōstituere, Innoc. in cap. Edoceri, de Rescrip. Quibus est cōsequens id quod ait Pan. in d. cap. Cum I. & A. nu. 26. quod in quocunq̄ue habet regularis legitimā personā standi nomine suo in iudicio,

M

COMMENT. CAP. NON DICATIS.

potest etiam nomine suo libellū concipere siue agat, siue cōueniatur, pro quo est textus in cap. Dudum, de conuers. coniug. in quo sententia absolutoria fuit concepta in personā monialis in quam etiam condēnatoria concipi potuisset, vt ibi Ioan. Andr. ait. Imo in eam debuisset concipi, si executio in personā eius fuisset faciēda, 27. quæst. i. cap. Si qua monacharū, & cap. De lapsis, 16. quæst. 6.

XIII. Ad id quod promissum fuit sup. num. 2. nempe quod non est par conditio omnium votorum & professionū male vel imprudenter emissorum, bona enim eorū pars valet & obligat etiā si ob alicuius circūstantiæ defectum implicet peccatū etiam mortale, aliqua vero, non valent nec obligāt, quorum de numero sunt votū & professio facta per iracundiū, secundū multos grauissimos authores, qui fuerunt in causa, vt multi confessarij, multis pœnitentibus male etiam nunc consulant in quibus sunt Lud. Rom. sing. 508. per glos. quam dixit singul. in cap. Dudum, de Conuers. cōiug. & per textum in l. Quicquid. ff. de Reg. iur. & Iason, in le. Si filiam, C. de inoff. test. & alij quos non expedit referre, quorum opinionem omnino reiiciēdam monui Tholosæ ante 50. annos & postea Salmanticæ, & Conimbricæ, quam etiam nunc video quotidie reiici à facto Pœnitentiariæ Prætorio, ad quod multi recurrunt conquerentes de multorū doctorum malo cōsilio. Omnia enim vota & professiones facta per iracundiā seu passionē iræ, quæ non alienat mentē à iudicio sufficienti ad peccandum mortaliter, valent, & obligant vouentes ad illa seruanda sub pœna peccati mortalis, vt resolutè dixi in Man. Confess. cap. 12. num. 24. & probatur per cap. Sunt qui 17. q. 4. & per d. c. Dudū, si fati perpēdatur, vt ibi Ioan. Andr. probatus à Pan. & Comm. quam etiam sequitur Dec. in d. Reg. Quicquid, determinat, & est ratio quod omne iudicium, quod sufficit ad obligādum quem Diabolo, debet sufficere ad obligandū Deo, iuxta glos. sing. in c. Mulier, 32. q. 2. Votum item per metū seu passionē timoris factū, non valet, nec obligat, quod declarandū est, vt diximus in d. c. 12. nu. 52. cuius verba quia videmus in prædicto prætorio etiam multos circa hoc errare, operæpretium visum fuit referre.

Peccat qui vouet præ timore mortis animæ, vel corporis naturalis, vel casualis concepto in periculo infirmitatis, maris, partus, naufragij, belli, hostium, aliisue similibus, & non implet, etiam cōditione, sub qua forte vouit, cōpleta.

Quoniam timor quo mors animæ timetur, qui à Deo proficiscitur, neque ille, quo timetur mors corporis naturalis, casualis, vel accidētaria. Imo neq; timor mortis violētæ, qui non infertur ad extorquendū votū infirmat illud c. Gonsaldus. 17. q. 1. c. Sicut nobis de Reg. nisi tātus sit, vt hominem ab vsu rationis alienet, c. Sicut timor, eod. tit. impediret autē timor, qui dicitur iustus mortis violētæ, vel alterius mali ad id sufficientis ordinati ad extorquendū votū, c. 1. de his quæ vi, per quod ita tradunt Pan. & alij ibi, & in d. c. Sicut nobis, adiunctis quæ aiunt glos. idem Pan. & Com. in c. Abbas, de his quæ vi: & Fortun. de vlt. fin. illat. 21. nu. 342. & nos etiā in c. Verum, de Iureiur. diximus, quicquid dixerit Syl. verb. metus, q. 8. post. Card. in d. c. Abbas, dum loco eius Pan. allegat, hæc ibi. Quibus addo quod non solus metus reuerētialis patris annihilat professionem, vt ait glos. in c. Præsens, verb. Patrē, 20. q. 3. quam dixit singul. Imol. in l. Si cum dotem, §. Eo. ff. Solut. mat. quam nos quoque citamus in prædicto Man. c. 22. nu. 51. vbi de definitione timoris iusti altius & resolutius quam hæc tenus alibi

nus alibi tractari videtur. Ex vbi dictis inferuntur duo. Alterum quod tunc demum timor reuerentialis operatur hoc quum est causa principalis, & sine qua non fuisset votum emissum, vel professio facta. Alterum quod in foro conscientie omnis metus qui verè est causa principalis, & sine qua non fieret actus, excusat tantum quantum timor iustus in foro exteriori, quod expressius post Hostien. Ioan. Andr. Adrian. & Sor. ibi citatos diximus in d. Man. c. 17. nu. 29. ratione apta & noua diuersitatis vtriusque fori subiecta. Quamuis autem hoc operatur passio timoris, non tamen idem operatur passio spei vel amoris, nisi mentè à iudicio alienarent, nam votum vel professio facta ob spei vel amoris passionis vehementiam non desinunt valere, imo corroborantur ea ratione quod hæ augeant voluntarium, timor vero vel tollit vel minuit, iuxta doctrinam Thom. 1. sec. q. 6. art. 7. vt clarius diximus in prædicto Man. Prælud. 6. nu. 8. Quamquam itè peruersitas aliarum circumstantiarum non efficiat regulariter votum vel professionem inualida, peruersitas tamen circumstantiarum finis principalis id efficit. Illa enim facta ob malum finem non solum implicat peccatum, sed etiam sunt nulla, & non obligant, vt dixi in d. c. 12. nu. 43. & nu. 30. Cuius ea de re verba, quia prædictum sacrum Pœnitentiariæ Prætorium aduertit multos errare, non grauabor hic inferere. Votum maioris boni ob malum finem emissum non obligat, siue finis ille malus sit finis illius boni, quod vouetur quale est votum faciendi eleemosynam ob inanem gloriam aucupandam, vel ob aliquam voluptatem illicitam, siue sit finis ipsiusmet voti, quale est votum quo Dux ad bellum iniustum proficiscens promittit se alicui operi pio mille ducatos oblaturum, vt victoriam, licet iniquam, consequatur, ea intentione, vt illud votum sit medium ad talem victoriam assequendam, vel in gratiarum actionem victorie iniquæ. Quoniam omne opus cuius finis est malus, ipsum quoque malum est cap. Cum minister, 23. q. 5. in cuius Commentario latè hoc discussimus, & cap. Non est putanda, 1. q. 1. Et consequenter quamuis id quod vouetur bonum sit, votum tamen de illo propter malum finem, malum est, & ita non est conueniens materia voti. Dixi (*iniquæ*) quoniam si quis voueret aliquod bonum in gratiarum actione euentus victorie absolute sine iniquitate, & iniustitia considerata quatenus est quoddam donum Dei, valeret votum, sicut valet votum de faciendo aliquid pium in gratiarum actionem pro filio, quem dederit Deus ex concubina, attenta illa donatione filij absolute sine iniustitia fornicationis tamquam quodam Dei dono, vt mox dicitur. At vero, si neque finis boni quod vouet, neque eiusdem voti esset malus, licet causa quæ impellit ad vouendum mala esset, non ideo votum desineret esse bonum, exemplo de eo qui aliquam religionem profitemur, non collimando neque dirigendo suam professionem & sua vota in finem luxuriandi, licet ad id impellatur spe ibi reperiendi occasionem luxuriandi. Idem est omnino dicendum de eo qui aliquid vouet antequam in duellum siue singulare certamen descendat hac intentione, vt à morte vel vulnere liber certamine egrediatur. Idem quoque de eo qui vouit aliquid si Deus illi concedat filium generare ex muliere, quæ sua non est. Etenim quamuis velle vincere, vulnerare, occidere in duello iniusto malum sit, velle tamen sine vulnerare sanum, & incolumen euadere non est tale. Et quamuis habere rem cum illa quæ non est propria vxor scelus sit, suscipere, tamen filium ex illa

COMM. CAP. NON DIC. XII. Q. I.

„ dono Dei, non est tale. Idem dicendum de illo qui huiusmodi votum fecerit. Si
 „ à Deo illa, aut illa temporalia bona, per fas aut nefas consequar, illud aut illud
 „ bonum opus faciam: quoniam huiusmodi votum non adhibetur tanquam me-
 „ dium ad peccatum, neque vt gratiarum actio pro peccato, sed vt gratiarum
 „ actio pro re in se bona, & dono Dei data, & à fortiori validius erit votū, quod
 „ fit in vltionem proprii peccati, verbi gratia. Quando aliquis vouet illam, aut
 „ illam pœnitentiā, vel pœnam subire, vel petere Hierosolymam, vel summam
 „ aliquam pecunię erogare piis operibus, si tale vel tale scelus admiserit, vt sub-
 „ tiliter & latè post alios Card. Caiet. in d. q. 88. art. 2. confirmat, hæc ibi. Ratio
 „ autem cur id sola finis circumstantia operetur, & non alia, illa videtur, quod
 „ hæc habet vicem obiecti, & dat speciē actui veluti obiectum, vt tradit Thom.
 „ 1. sec. q. 7. artic. 4. & quæst. 18. artic. 2. & 4.

XIIII. Quod regularis potest deponi à canonicatu vel monachatu; licet non deponatur ab ordine, sicut secularis potest deponi à beneficio, quamuis non deponatur ab ordine. Tum arg. glos. magnæ Clem. Cupientes, de Pœn. Tum quia id præsupponit Rota 1. de Pœnis in antiq. in hæc verba. *Nota quod monachus propter delictum, vel alias, potest à monachatu deponi, & operatur depositio, quod non recipiet præbendam à monasterio nec habebit vocem in Capitulo, vt notatur in c. Dilectus. de Simon. & Arch. in c. Quia sapè, verb. beneficiis de Elect. lib. 6. ad quod facit c. Peruenit. de fideiuss. Pro hoc facit quod monachus recipiens mutuum, si non potest soluere, non admittitur ad cessionem bonorum. Imo potest priuari præbenda, & illud quod potest habere dabitur sibi ad partem, & extra Conuentum, de quo possit viuere ad necessitatem solum, & alias non.* Hæc ibi. In qua decisione, per præbendam intelligenda est quoad monasteria in quibus regulares habent portiones priuilegiatas, vel determinatas, quantitas illa panis, vini, salis & altarum rerum, quæ pro victu, & pecuniarum pro vestitu distribuitur, quoad autem alia in quibus omnia omnibus de communi distribuuntur prout cuique opus est, intelligendum est totum illud quod verisimiliter vnusquisque illorū consumere potest in victu & vestitu: Ita quod tribuatur ei solū id quo sustentari potest, & reliquū relinquatur monasterio, vel creditoribus. Quæ ratione pridè confirmabamus glos. memorabilē Clem. diff. pēdiosā, de Iudic. in Verb. beneficiū, quatenus habet, monachatu perinde posse appellari beneficiū ac regulare canonicatū. Quæ propter hoc significat singulariter secūdū Card. & Lanfr. ibid. canonicū regulare verè dici Canonicum.

XV. Quod regularis non solum canonicus, sed etiam monachus potest esse Vicarius, & locum tenens Episcopi, Rot. 3. de offic. vic. in Antiq. quod intelligendum est de consensu prælati sui si est exemptus à iurisdictione ordinaria per cap. Monachi, 2. 16. quæst. 1. Non autem potest esse delegatus Papæ nisi ex certa eius scientia detur post cap. Statutū de Rescript. lib. 6. vt glos. ibi verb. Canonicis annotauit.

XVI. Tandem addebam hic aliqua quotidiana, quæ Regulares possunt, vel non possunt facere absque voluntate superiorum, quæ ne nimis cresceret hic Commentarius, & quia aptius tradi possunt sub finem prædicti Commentarij, cap. Nullam, 18. quæst. 2. & cap. Statuimus, 19. quæst. 3. quos vna cum hoc edimus illuc tractanda remittimus.

Commen

COMMENTARIUS

IN CAP. NULLAM. XVIII. QUÆST.

ij. Qui est auctarium Commentarij in cap. Non dicatis. xij. quæst. j. Ad gloriosissimam, eandemq; potentissimam cœlorum Reginam virginem Mariam Roncæuallis patronam.

Authore MARTINO AB AZPILCVETA
Doctore Nauarro, Roncæuallis alumno.

SUMMARIUM.

Author dicatus Roncæualli, Virginem matrem illius Patronam inuocat, num. 1.

Abbas non potest à monachis expelli, num. 1.

Appellari potest ab eodem ad eundem diuerso respectu, quia licet quis non possit esse maior simul & minor eadem ratione, potest tamen esse diuersa, num. 1.

Abbas non potest à monachis institui, imo neque hodie ut plurimum eligi ob reservationes, vel indulta principum, num. 2.

Beneficio regulari solus expresse professus eundem ordinem, cuius est beneficium, est dignus, num. 2.

Abbatis auctoritas minuitur potestate monachis in eum concessa, num. 3.

Abbatem perpetuos quam parum expediat fieri triennales, & quod plura & peiora mala consequentur promotionem triennem, quam perpetuam, num. 3.

Abbas, Prior, Præpositus, & alius superior quocunque nomine appelletur, solus habet totam regendi monasterij sui potestatem, num. 4.

Monachorum creatio, an ad Abbatem sine Conuentu pertineat, num. 5.

Abbas solo iure communi attento solus agit, & conuenitur, num. 5.

Abbas qui solus omnia monasterij gubernat, in qua, & quo ordine fructus eius impendet, nu. 6.

Abbas necessariam & non nimiam familiam habeat, hospitibusq; non opi-

COMMENT. IN CAP. NVLLAM

param sed modestam mensam exhibeat, nu. 6.
Abbas prius se quam Ecclesiam, & eam prius quam conuentum, & eum prius quam pauperes alat, nisi &c. nu. 7.
Pauperes cuius hospitalis conuentui in alimentis preferendi, num. 7.
Pauperibus & peregrinis nullibi gentium tam religiose infernitur, quam apud Roncamuallem. nu. 7.
Carolus Cardinalis Borbonius magnum pietatis exemplum ministrando pauperibus apud Roncamuallem exhibuit, nu. 7.
Abbatum & Conuentuum superflua in qua maximè impendenda, nu. 7.
Roncauallis monasterij bonorum diuisio defensa, nu. 8.
Don Franciscus à Nauarra Praefectus Roncauallis Author diuisionis bonorum eius, postea Archiepiscopus Valentinus, nu. 8.
Diuisio Roncauallis 18. argumentis impugnatur, num. 8. Et decem munitur, num. 9.
Confirmatio subsequens Papa facit actum valere, ac si à principio fuisset ab eo factus, num. 9.
Bonorū omniū monasterij administratio solius Pralati quae mala parit, n. 9.
Necessitas faelix quae nos ad meliora compellit, num. 9.

1

V M comminiscenti mihi in cap. Non dicatis, 12. quæst. 1. occurrerent multa cuius Commentarius illis eis adiectis nimirum creuisset, quæque Commentario huius cap. aptius inferri possent, decreui illum facere inferendo ei multa in rem nostræ Roncauallis; nostrique ordinis canonicorum Regularium in ea degentium conseruandam, augendam, & reformandam, quæ quia omnia tua sunt o præpotentissima Regina Diuum virgo mater Dei Maria, quam humillimè tuæ maiestati supplico his præsens, operique tuo largita futuro præsidium, nostræ veniens illabere * menti, cuius auctæ tuæ præsentia, tuoque vultu iudicium prodeat de vultu Dei, ad gloriam eius, & religiosorum commoditatem. Amen.

* Large capit hoc Man tuen. pro illa pfa alio quã proprio Dei, qui colligi potest ex Magistro, & Thom. lib. 2. dist. 8. art. 5.

PELAGIVS PAPA OPILIONI defensori.

Nullam potestatem de cetero, nullam licentiam monachis relinquimus pro arbitrio suo, aut Abbates expellere, aut sibimet alios ordinare, quia nulla auctoritas remanebit Abbati, si monachorum potestati cæperit subiacere: ut de cetero fideliter. Et studiose vniuersa quæ vel ad diuini cultus reuerentiam, vel ad utilitatem eiusdem monasterij pertinent, Abbatis sollicitudo, ad quem potestas tota pertinere conuenit, debeat adimplere.

Nota primo, quod non licet monachis Abbates pro suo arbitrio expellere, quæ est altera pars summæ Gratiani, & verissima, nullam enim potestatem habet inferior, quatenus est inferior, in superiorem quatenus est superior, cap. Infe

Inferior, 21. dist. & cap. Cum inferior, de Maiorit. At monachus quatenus talis, est inferior Abbate, quatenus talis, ergo & c. Dixi (*quatenus talis & c.*) quia licet vnus, vno & eodem respectu non possit esse maior, & minor altero, potest tamen esse diuerso, iuxta glos. celeb. ca. Deliberatione, verb. Electionis, de Offic. leg. lib. 6. qua parte habet Archipresbyterum esse iure communi maiorem Archidiacono ordine, minorem vero illo dignitate, & Diuus Augustinus maiorem se ait Hieronymo Episcopatu, minorem vero alio respectu, & cap. Quanquam, 2. quæst. 7. & potest quis à Rege qua parte est dux, tanquam à minore appellare ad eundem quatenus est Rex & Monarcha, tanquam ad maiorem, quia quatenus est Rex, maior est seipso quatenus est dux, vt Bart. communiter recepit. ait in l. Si quando, per illius contextum, C. de Appell.

I I. Nota quod non licet monachis abbatem ordinare, quæ est altera pars summæ Gratiani, & vera quidem, si per ordinare intelligamus confirmare, vel instituire vt intelligitur in cap. Abbas, sup. ead. & cap. fin. 16. quæst. vlt. secus autem si per ordinare intelligatur eligere, quoniam iure communi electio Abbatibus pertinet ad eius conuictum, cap. fin. 16. quæst. vlt. cap. 1. de elect. cap. Cum dilectus, de consuetud. cap. nobis, de Iure patronat. sed per Regulam 2. Cancellariæ, Innoc. 3. innouatam per eius successores vsque ad S. D. N. GREG. XIII. inclusiue monasteria virorum valorem annuum ducentorum florenorum auri communi æstimatione excedentia, Sedi Apostolicæ reseruantur, sed & Adria. Papa VI. indulget gloriosæ mem. Carolo V. & eius successoribus ius presentandi in suis Hispaniis Abbates & alios præfectos Ecclesiarum collegiatarum secularium & Regularium saltem consistorialium per breue cuius copiam meminisse videre, cuius autoritate cum non possit Regia maiestas præsentare nisi dignos, cap. Monasterium, 16. quæst. 1. glos. cap. Cum vos, de offic. ordin. & cum nemo qui non est professus religionem, sit regulari præfectura dignus, cap. Officij, & cap. Cum in magistrum, de Elect. Imo nec regularis vnus ordinis, vel habitus possit eligi in Prælatum alterius ordinis vel habitus, cap. Cum singula, §. Prohibemus, de Præbend. lib. 6. Clem. 1. de Elect. non satis intelligo quare ratione Catholica Maiestas præsentabat ante Concil. Trident. aliquando regulares vnus ordinis, vel habitus, ad Præfecturas alterius ordinis, vel habitus, & passim, quod est nouius seculares, nec expressè nec tacitè profectos, nisi forte quod id non monebatur, quum sit notissimum Maiestatem eius esse religiosissimam, religionumque ac regularis obseruantia cupientissimam. An autem plus possit post prædictum Concil. dicam infra.

III. Nota autoritatem Abbatis multum diminui per potestatem in eum monachis concessam, pro quo glos. citat illud solemne cap. Visis. 16. quæst. 2. ibi Humani moris est illum timere cuius iudicio quis nunc erigitur, nunc deprimatur. Quod plurimum facit contra eos qui nihil non agunt vt Abbates ac Abbatissæ, & alij monasteriorum Prælati vel Prælatæ qui secundum ius commune & regulam debent esse perpetui, fiant triennales eligendi à capitulis, quod mihi nunquam persuadere potui animarum saluti, & tranquillitati expedire, primo, per prædicta, secundo, quod experientia quæ rerum magistra est, capit. Quam sit, de Elect. lib. 6. docente, didici, quod innumera spiritualia inde vitia oriuntur, oriuntur enim inde ambitio, qua bona pars mona-

COMMENT. IN CAP. NVLLAM.

chorum ad præfecturas anhelat, contra illud pulchrum cap. Quorundam, de elect. lib. 6. & alia per glos. ibi citata. Conuentiones item simoniacæ, quibus alij aliis promittunt suum fauorem in futuris trienniis, vt in præsentis sibi faueant contra cap. Quam pio, 1. q. 2. & cap. vltim. de Pact. adeo quidem vt hinc circiter 40. annis, quidam ex discipulis meis ingressus monasterium valde celebre, nec minus opulentum, vix anno peracto & professione facta, statim scripserit ad me se illinc septennio futurum illius Priorem, quia sic vt puto conuenerat inter candidatos. Oritur item eneruatio disciplinæ regularis, dum candidati, suffragatoribus fauores, honores, indulgentias siue licentias, & impunitates promittunt. Subornatio præterea perpetua, & Collusio qua alij sibi vel aliis aliorum in finem triennij procurant suffragia cõtra iura subornationi, & collusioni obuiantia, cap. 1. & per totum de Colluf. deteg. cap. Series, de Testibus, & Clem. 2. eod. tit. Deinde factiones, & diffidia irrecõciliabilia quæ impediunt cultum pacis Authoris, qui non colitur nisi tempore pacis, Clem. Dudum, de Sepult. Insuper susurrationses, murmurationses, & detractiones ferè continuæ, dum alij aliorum veros defectus, & vitia tum naturæ, tum morum, detegunt, & augent, & falsos imponunt, quo factionis contrariæ personarum opinionem bonam tollant, vel minuunt contra cap. Inter verba, 11. quæst. 3. vbi late diximus in conclus. 6. Ad hæc è contrario pax, & concordia mala, commendatio, & laudatio immodica, Imo & falsa, quæ suæ factionis personas extollunt, & in cælum efferunt: contra item cap. Inter verba, & late notata ibi per nos conclus. 6. Accedit sublatio aut certè eneruatio authoritatis corrigendi & præcipiendi, cõtra cap. Cum inter, de Consuet. adeo vt feratur raro electos primo anno vllum eorum qui sibi suffragati sunt, in gratiam suffragiorum castigare, aut ingrata eis præcipere, & tertio vix etiam aduersariis displicere, præuidentes eo lapsio in eorum vel eis fœderatorum manus incidere posse. Denique inclementia, & crudelitas vltra quam par sit puniendi, corrigendi, & inquietandi eos qui sibi sunt aduersati, contra notata per Thom. 2. sec. quæst. 108. artic. 3. & 4. & quæst. 157. cum 3. seq. Quin & occasione oblata vel quaesita eiiciendi, vel in alia monasteria relegandi, & nonnũquam in carcerem coniciendi, voceque quam actiuam, & passiuam dicunt, priuandi, præsertim si per statuta liceat in aliud triennium de omnium consensu regimen prorogare, quo tempore vidimus aliquos optimos qui contradicendi videbantur, longe ad alia negotia mitti, vel in alia monasteria pro pœnitentia agenda transferri, aut voce actiua vltra illud tempus suspendi.

III. Quod etiam frequenter ex eo nascitur negligentia gerendi, conseruandi & augendi temporaria quoad redditus vltra suum triennium reddendos, imo & defendendi ac recuperandi illa quæ redditus sui triennij augere non possunt, & impensis litium diminuuntur, & alia id genus multa.

III. Quod Patriarchæ regularium quibus visa est commodior quieti Christianæ copia & cura spiritualium bonorum quàm temporariorum ita instituerunt, & periculosa videtur discessio ab eorum antiqua & originaria institutione, tot Conciliis & Pontificum Max. decretis approbata & à sanctioribus longè quàm nunc sumus exercita.

V. Quod hoc nouellum inuentum, quo tam multiplex scandalum & occasio

casio

sio ruinæ spiritualis importatur, ea fere sola ratione nititur, quod frequenter perpetui nimium absolute gubernant, temporarios reditus in vsus malos, vanos, vel ordini extraneos prodigendo, & nimis parcè & auare in monachos & ornamenta & fabricam monasteriorum & pauperes impendendo. Quæ mala circa sola temporalia versantur, & non semper, licet frequenter. At de duobus malis minus est eligendum vel tolerandum cap. 1. 13. dist. cum ei adnotatis, ergo hæc pauca, sola temporaria tangētia, & non semper, licet frequenter contingant, potius sunt toleranda, quam illa multa, tot spiritualia subuertentia, & interdum etiam temporalia diminuentia.

Confirmantur hæc exemplo Tyberij Cæsaris, qui apud Suetonium in vita eius tardissime aut nunquam Rectores Prouinciarum mutabat, ea ratione, vt tradit D. Anton. 1. part. tit. 6. cap. 21. §. 1. quod parceret plebi, quam Rectores modico tempore rectori, ad sanguinem vsque emungunt, & recenter superuenientes, etiam ipsum sanguinem referabatque Apologum illum de homine saucio, qui muscas plagis suis insidentes, nolebat abigere, & alteri ob misericordiam eas abigenti, dixit, nocuisti mihi abigendo saturas, quæ parum me molestant: quia eis succedent famelicæ, quæ me acrius pungent.

VI. Quod huic malo tripliciter occurri potest. Primo per obseruantiam cap. 8. Concilij Trident. sess. 25. quo præcipitur fieri capitula prouincialia, & in eis statui ad conseruationem & reformationem ordinum necessaria, & vt deputentur visitatores, qui monasteria in capite & membris visitent, faciantque illa seruari iuxta statuta & notata in cap. In singulis & cap. Ea quæ, de stat. mon. in hæc verba. *Monasteria omnia qua generalibus capitulis aut Episcopis non subsunt, nec suos habent ordinarios regulares visitatores, sed sub immediata Sedis Apostolica protectione ac directione regi consueuerunt, teneantur infra annum à fine presentis Concilij, & deinde quolibet triennio, sese in congregationes redigere, iuxta formam constitutionis Innoc. 3. in Concilio generali, qua incipit In singulis. Ibiq; certas regulares personas deputare, quæ de modo & ordine de prædictis congregationibus erigendis, ac statutis in eis exequendis deliberent & statuunt. Quod si in his negligētes fuerint, liceat Metropolitanis, in cuius prouincia prædicta monasteria sunt, tanquam sedis Apostolicae delegatis, eos pro prædictis causis conuocare, quod si infra limites vnius prouinciae non sit sufficiens talium monasteriorum numerus, ad erigendam cōgregationem: possint duorum vel trium prouinciarum monasteria vnã facere congregationem. Ipsi autem congregationibus constitutis, illarū generalia capitula, & ab illis electi præsides, vel visitatores eandem habeant auctoritatem in sua congregationis monasteria, ac regulares in eis commorantes, quam alij Præsides ac Visitatores in cæteris habent ordinibus, teneanturque sue congregationis monasteria frequenter visitare, & illorum reformationi incumbere, & ea obseruare, quæ in sacris canonibus, & in hoc sacro concilio sunt decreta. Quod si etiam Metropolitanis instante prædicta exequi non curauerint. Episcopis in quorum diœcesibus loca prædicta sita sunt, tanquam sedis Apostolicae delegatis, subdantur. hæc ibi. Quæ si mediocriter seruarentur, & consequenter Prælati prodigi & avari remouerentur, suspenderentur, aut alias sufficienter punirentur, satis profecto tēporariis bonis seruandis, & regulariū victui, & ecclesiarum fabricæ & ornatui simul & pau-*

COMMENT. IN CAP. NVLLAM.

peribus à perpetuis præfectis virtutis amore, vel formidine pœnæ prouideretur, iuxta l. i. ff. de Iust. & Iur. & cap. Irrefragabili, de Offic. ordin. Nec obstat, quod contenta in prædicto cap. 8. non sint hætenus obseruata quoad reductionem in congregationes Prouinciales. Tum quia Pontifex Max. id rogatus facile fieri iubebit. Tum quia data eorum negligētia, succedunt vt in eo exprimitur ordinarij, qui delegata potestate visitatorū defectum supplere possunt, vrentes eodem munere quo ipsi vsuri erant, saltem donec Congregationes in eo iuste incipiant fieri, & continuentur.

II. Occurri potest paulo efficacius per diuisionem bonorum inter Prælaturam, conuentum, fabricam, & pauperes de qua infra latius.

III. Per imitationem Carthusianorum qui priores habent perpetuos ea lege illis imposita, vt nihil sine consensu capituli vel Conuentus, aut aliquorum Consiliatorum siue discretorum siue definitorū in id à Conuētū electorum impēdant vltra duos, quatuor, vel quinque aureos mēstruos, iuxta monasterij opulentiam vel indigentiam in eleemosynam impendendos.

VII. Confirmatur propositum eo quod à ambitio, conuentiones simoniacæ, & alia mala prædicta spiritalia quæ oriebantur ex electionibus Episcoporum, quas potestate iure communi eis concessa, faciebāt capitula Cathedralium ecclesiarum iuxta cap. Quia propter, & similia, de Elect. fuit in causa vt bon. mem. Leo X. Francisco huius nominis primo Regi Galliarum concederet ius præsentandi eos, vt patet ex concordatis, inter eos, cum tamen electiones essent raræ: morientibus enim tantum perpetuis Episcopis fiebant. Quanto magis deberēt esse in causa mala prædicta quæ in electionibus triennialibus admittuntur, non solum ne perpetui fiant triennales, sed etiam vt triennales fierent perpetui. Confirmatur item ex eo quod Dominicanorum & aliquorum aliorum ordinum mendicantium generales sunt perpetui, & Priores, Guardiani, & alij monasteriorum præfecti particulares, deliguntur in capitulis Prouincialibus, vel generalibus, & non in monasteriis particularibus, & quod in Comitibus Franciscanorum Romæ nuperrimè habitis, tempus officij generalis, quod antea sex annis tantum durabat, prolatum fuit ad octo, quorum omnium causa videtur esse, quod nimium prædictorum malorum nimia electionum frequentia parit. Quare, vtcunque res toleretur, in aliquot ordinibus mendicantium, quorum præfecturæ non sunt adeo concupiscibiles, certe in ordinibus non mendicantium, expediret esse Prælatos perpetuos, aut quod triennales deligerentur non à suis cōuentibus, sed à Congregationibus Prouincialibus, vel generalibus, vel à generali & suis assistentibus, à Capitulo generali deputatis, habita prius secreto iusta informatione personarum ad id aptarum, vt ordo societatis Iesu prouidè seruare videtur. Quamuis satis noverim hæc parum placitum iis, qui per frequētem præfectorum mutationem, & diligentem sodalium subornationem, & non alias, sperant se frequenter præfecturas consecuturos.

4 Nota quarto id ad quod semper hoc cap. citatur nempè totam potestatem gubernandi monasterium monachorum, tam quoad temporalia quam spiritalia pertinere ad solum Abbatem eius, quod efficaciter probat contextus in illis verbis. *Vniuersa quæ ad diuini cultus reuerentiam, vel ad utilitatem eiusdem*

eiusdem monasterij pertinent. iunctis illis verbis Tota potestas An autem idem ita efficaciter probet quoad monasteria Canonicorum regularium dicitur infra. Id ipsum autem dicendum esse de illis probatur primo per cap. 2. Regulæ B. Augustini ibi. *Et distribuatur unicuique vestrum à Præposito vestro victus & tegumentum: non equaliter omnibus, quia non equaliter valetis omnes, sed potius unicuique: sicut cuique opus fuerit.* hæc ibi. Per quæ potestas tribuendi victum & vestitū soli præposito attribuitur. Nec obstat quod alius est presbyter, & alius Præpositus in regula B. Augustini vt colligitur ex cap. 13. regulæ ibi. *Præposito tanquā patri obediatur, multo magis presbytero, qui omnium vestrum curam gerit.* Non (inquam) hoc obstat, quoniam Præpositus qui est prior, siue subprior claustralis, est quasi Vicarius presbyteri, qui est Prior conuentualis, & ambo quasi vnā personam gerunt. Et ita per præfata verba probatur quod etiam arbitrium iudicandi quid & quantum cuique opus sit, pertinet ad Prælatus. Quod parum aduertentes peccant, qui in perfecta communitate viuentes detrahunt prælatis, eo quod aliis aliud, vel plusquā sibi tribuant, contra illud eiusdem regulæ Augustini cap. 6. *Qui infirmi sunt, ex pristina consuetudine: si aliter tractantur in victu: non debet aliis molestum esse, nec iniustum videri eis, quos fecit aliqua consuetudo fortiores. Nec illos feliciores putent quia sumunt quod non sumunt ipsi, sed ipsi potius gratulentur, quia, valent quod non valent illi.* & contra illud paulo inferius additum. *Nec debent velle omnes quod paucos vident amplius: non quia honorantur, sed quia tolerantur, accipere.* & contra illud inferius adiectum. *Illos sane existiment ditiores, qui in sustinenda parcitate fuerunt fortiores. Melius est enim nudus egere, quam plus habere.* & contra illud eiusdem cap. 9. *Si super indumento inter vos contentiones & murmura oriuntur, & conqueritur aliquis se deterius accepisse quam prius habuerat, & indignum se esse quod non ita vestiatur, vt alius frater vestitur: hinc vos probate, quantum vobis desit in illo interiori sancto habitu cordis, qui pro habitu corporis litigatis.*

II. Probatur prædictum notabile per illud eiusdem regulæ, cap. 10. *Ille qui habet aliquo eundi necessitatem, cum quibus præpositus iusserit, ire debet.*

III. Per cap. Quando, 86. dist. delumptum ex 12. cap. eiusdem regulæ, quo cauetur vt solus Prælatus sit immunis à petenda venia si duriora verba suis regularibus subditis dixerit, ne dum nimium seruetur humilitas, regendi frangatur auctoritas.

III I. Per illud eiusdem regulæ, cap. 23. ibi *Obediatur presbytero, qui omnium vestrum curam gerit.* Ampliatur hoc notab. ad Abbatissas, Priorissas, Præpositas, & alias quocunque nomine appellatas quæ monialium conuentibus præficiuntur secundum Card. in Conf. 17. col. 4. per cap. Dilecta, iuncta glos. de Maiorit. & obed. quæ probant administrationem omnem tam spiritualem quam temporalē monasteriorum monialium pertinere ad præfectas eorum, nisi quoad ea quorum est foemina incapax veluti ordinis, cap. Noua, de pœnit. & remiss. E contrario autem limitandū est quoad ea in quibus tenetur Abbas vel alius præfectus requirere consensum vel consiliū Capituli vel Conuentus, vt tangitur infra nu. 11. Circa hunc textum & hoc notabile quartum quaeritur primo. An sit verum id quod ex eis infert Pan. in cap. Cum Ecclesia Vulterana,

COMMENT. IN CAP. NVLLAM.

col. 4. de Elect. scilicet quod iure cōmuni solus Abbas sine cōsensu **Contentus** potest creare monachos. Quod ipsum tenet etiam in Capitulo Ad Apostolicam, de Regular. & in cap. Ea nōscitur, de his quæ fi. à præl. probatus à Selua de Benefic. part. 2. quæst. 22. pagin. 9. & prius à Felyn. cap. Quoniam, de Simon. & posterius à Syluest. verb. Religio. 3. quæst. 13. Cuius tamen contrarium tenuit glos. cap. fin. de Regul. lib. 6. cum qua transeunt ibi communiter scribētes. Sed pro Panormit. faciunt vltra hunc textum, cap. Potrectum, & d. cap. Ad Apostolicam, de Regul. inductū vt ibi per eum, qui tamen resoluit secutus ibi Ioan. Andr. quod Abbas potest creare monachos sine consensu Capituli, sed non sine consilio eius requisito, licet non teneatur illud sequi ea ratione quod Abbas debet expedire præcipua de consilio sui conuentus, iuxta rægulam Benedicti, cap. 5. & quod creatio monachorum videtur esse de præcipuis. Ex quo infertur, Conuentum sede vacante non posse creare monachos, per cap. fin. Ne sed. vac. lib. 6. Quod videtur vbiq; etiam de consuetudine seruari, quamuis rara videantur monasteria in quibus soli Prælati sine Capitulo creent monachos, vel Canonicos regulares. Quare consuetudo vel priuilegium sunt primum attendenda, & illis non extantibus, prædicta resolutio Pan. tenenda.

II. Quæritur an sit verum id, quod ex hoc textu & notab. infert Pan. communiter recept. in cap. Edoceri, de Rescript. quod Prælati solus potest agere & conuenire ac conueniri super bonis monasterij? & respondetur solo iure communi attento esse verum, pro quo est id, quod prius idem ibidem notab. vlt. dixit, scilicet, quod licet diuisio bonorum vel administrationis eorum fieri possit inter Prælatum & Capitulum, tamen ea non consonat iuri communi, iuxta quod omnia debent esse inter eos communia per cap. Non dicatis, 12. quæst. 1. desumptum ex cap. 2. Regulæ B. Augustini.

III. Quæritur in quæ huiusmodi Abbas, Prior vel alius præfectus, vel præfecta ecclesiæ, vel monasterij regularis habens totam monasterij administrationē debeat solo iure cōmuni attento impedere fructus eius? Respondeo, quod in primis in necessarios & honestos vsus suæ personæ.

II. In similes vsus fabricæ, ornamentorū & ornatus ecclesiæ vel monasterij.

III. In similes vsus conuentus, vel capituli.

6 IIII. In sustentationem hospitalis & pauperū in illud confluentium, iuxta ordinationem iustam, antiquam, vel nouam.

V. In vsus aliorum pauperum, & alios pios, vel in emptionem maiorum reddituum ad augēdum numerum Canonicorum vel monachorum in eo alendorum. Dixi (*in primis in necessarios & honestos vsus suæ personæ*) quia prius est sustentanda eius persona quam reliqua, cap. De his, de ecclesiis edific. quod est singulare in hoc secundum Pan. quod tamen in Apolog. de re dit. quæst. 1. & in propugnaculo eius nouè limitauimus per solida fundamenta ibi adducta procedere solum quoad necessaria personæ quatenus est beneficiarius illius, non habita ratione qualitatum extrinsecarum, scilicet quod sit filius Regis, vel valde nobilis, aut doctor, &c. in qua tamen re multi Abbates perpetui grauius peccāt, nimiam sibi familiam secularem, & non tantum necessariam assumendo, quum secundum obseruantiam regulæ suæ primariam, paulo plus quam alij monachi debeant impendere, nisi excipiendis hospitibus, quibus
tamen

tamen mensas non sybariticas, non opiparas, sed quæ præ se ferant religionem, modestas exhibere deberent, vt de clericorum mensis diximus in d. Apolog. quæst. 1. Dixi secundo (*in similes vsus fabricæ, & ornamentorum ecclesiæ*) prius enim videtur sustentanda ecclesiæ cum sibi necessariis, quam conuentus alendus in ea. Tum quia locus præcedit locandum, saltē natura, quia non entis non sunt qualitates. Si seruum, §. 1. ff. de Act. empr. quod prudentia Hieronymianorum egregia optimè seruat, non deputando Conuentum monasterio ædificando, donec ecclesiæ, claustrum, dormitorium, refectorium, officinæ, & alia necessaria conuentui sustentando perfecta fuerint. Quo factum esse arbitror, vt in Regno Castellæ omnium Regnorum Hispaniæ maximo, multæ ecclesiæ canonicorum regularium inueniantur hodie destitutæ conuentu quem olim solebant habere eo quod calamitate bellorum fructus earum decreuissent tantum vt vix sufficerent ad alendos Prælatos, & conseruandas ecclesiæ quarum præfectos arbitror teneri ad reponendum conuentum si fructus rediissent, vel redirent ad statum antiquum, vel ad alium qui sufficeret ad alendum aliquem Conuentum, licet non æqualem antiquo, arg. cap. Quod pro remedio, 1. quæst. 7. & cap. Cum cessante, de Appell. quo fit, vt merito laudetur quidam nobilis Prior qui nuper trium vel quatuor canonicorum conuentum reposuit in sua ecclesiæ in qua ante centum annos desierat esse conuentus, eo quod ad se & eos alendos, & non plures sufficiebant fructus eius, fit item contra, vt videantur mihi esse periculo proximi qui eiusmodi ecclesiæ possident iure simplicium beneficiorum, dicentes non teneri etiam ad residendum in eis, & impediens ne in eorum parochiis fiant domus quas habitent aliqui coloni quorum superuentu incipiant ecclesiæ illæ fieri parochiales actu quæ sine illis sunt tales habitu tantū iuxta glos. recept. in cap. Licet canon, de Elect. lib. 6. Et ideo non obligantes ad continuam residentiam, nec existentes de numero incompatibilium de quibus in cap. De multa, de præbend. secundum doctrinam communem Pan. & aliorum ibidem, & alibi sæpe.

- 7 Dixi tertio (*in similes vsus Capituli vel Conuentus*) quia prius videtur alenda personæ capituli vel conuentus quam pauperes hospitalis. Tum quia sunt proprios ipsi ecclesiæ conseruanda. Tum quia ipsis incumbit administratio fructuum & largitionis superfluum pauperibus, quod tamē limito non procedere vbi hospitali prius constructo & prius à pauperibus frequentato propter auctas facultates fuit additum monasterium & conuentus, vt contigit in nostra Roncaualle, vbi iam inde à Carolo magno cœpit haberi hospitale generale peregrinantibus ex Italia, Germania, & Gallia, in Compostellam, & ex Hispaniis in limina Apostolorum Petri & Pauli, in terram sanctam, sanctumque Domini sepulchrum, & longe postea auctis facultatibus fuit institutum monasterium cum Priore, & conuentu Canonicorum Regularium quandam veluti militiam seruiendi pauperibus exercentium cum insigni baculi figuræ F coloris viridis. Quo factum est, vt solemnius quam alibi vsu gentium cœnaturis peregrinis, & pauperibus inseruiat, primo enim quotidie sub crespulculū noctis quando peregrini & pauperes sunt cœnaturi, signo campanæ ad completorium facto, conueniunt omnes canonici superpellicis induiti in refectorio pauperum, & iubent eos accumbere ad mensas ordine longo ibi

COMMENT. IN CAP. NVLLAM.

stratas. Deinde ascendunt omnes in quandam ibi positam orchestram per gradus eius cum suo priore, & aliquibus aliis primoribus si adsunt. Tertio, circumstante popello, & aliquot clericis, orant vna cum peregrinis & pauperibus cœnaturis generatim pro tota ecclesia Christiana, & pro omnibus benefactoribus, & speciatim ac nominatim pro multis Pontificibus, Regibus, Ducibus, & aliis priuatis viris tam Galliarum quam Hispaniarum, imo & Italiæ & Angliæ (in quibus olim magna bona donata à peregrinis possidebat) qui aliqua egregia beneficia in illud contulerunt, quodam clerico ex alto suggesto eos nominatim ad memoriam per suas claufulas reuocante, & vt singula Pater noster, & Aue Maria dicant pro illis præmonente, quæ omnes astantes tam peregrini & pauperes, quam alij deuotè & summissè pronunciant.

III. Vnus è primoribus confidentium cui causa honoris id munus deferretur, quique causa colendi Deum in suis peregrinis, & pauperibus gratè illud suscipit quâuscunque sit, etiâ si sit Rex, vel Cardinalis, & descêdit, incipiensq; à paupere postremo loco accumbente singulis peregrinis & pauperibus singulos panes prius à se osculatos apponit, & regreditur ad orchestram aliis ministris potum & obsonia adiicientibus, quando iam canonici solemnem mensæ benedictionem agunt, qua peracta peregrini & pauperes incipiunt cœnare.

V. Canonici adeunt ecclesiam ad celebrandum completorium. Quod ministerium (nuper cum illa gloriôsæ mem. Isabella nupta Regi nostro Philippo II. à patre suo Hérico Galliarum rege I. I. traduceretur in Hispaniam) illustrauit illustrissimus idemque Reuerendissimus Galliarumque Regum sanguine splendidissimus Cardinalis Borbonius qui cum fratre suo Rege eam comitabatur, media enim hyeme, niue, gelu, & glacie rigente Pyrenæo monte in cuius ferè vertice situm est prædictum hospitale, trecentis qui ea vespere conuenerant peregrinis & pauperibus in seruiuit, trinaque regalia Hispana vltra cœnam consuetam benignè largitus fuit. Ob prædictam limitationem qua hospitalia quædam præferuntur conuentibus, memini dicere aliquando cum audissem ob sumptus nimios Prioris, & decrementum reddituum claufas fuisse hospitalis portas, iustius forte potuisse claudi, vel minui portiones eius, & Conuētus quam peregrinos, & pauperes in tam aspero & deserto monte suis fraudare portiunculis, quas aliqua ex parte suppletas fuisse à canonicis ob pietatem se suo victu fraudantibus, intellexi.

Dixi IIII. (*in sustentationem hospitalis, & pauperum in illud consuetum, iuxta iustam ordinationem antiquam vel nouam*) prius enim est prouidendum illis quam aliis pauperibus, quia hoc lex generalis, & illud specialis iubet, & generi per speciè derogatur. I. In toto, ff. de Reg. iur. & cap. Generi, eod. tit. lib. 6. quod tamen limitandum est, vt supra dixi ne procedat vbi hospitale est antiquius monasterio, & conuentu quæ auctis facultatibus illi accesserunt, illic enim hospitale arbitror præferendum conuentui, vt prædixi.

Dixi V. (*in usus aliorum pauperum, & alios pios, &c.*) Tum quia omnes redditus Ecclesiastici etiam secularium beneficiariorum superflui naturæ & decetiam, sunt eis impendendi vt late probauimus in prædicta Apolog. quæst. I. Mon. 27. Tum quia superflua monasteriorum & hospitalium diuitum iustius videntur impendi in opus pium augendi numerum canonicorum, vel monachorū,
vel

vel alimentorum hospitaliumque in alia extranea etiam pia, eo quod in ecclesiis & monasteriis tot sunt instituendi, quot possunt de redditibus eorum sustentari, iuxta glos. recept. cap. 1. de Institut. eo quod auctis facultatibus, auctus sit numerus canonicorum & monachorum, cap. Cum M. de Constit. ut ibi per omnes annotatur, & cap. Auctem, à contrario sensu, de instit. Quo fit primo ut magno opere desiderem nosse qua ratione iuste defendi possint à peccato præfecti ecclesiarum & monasteriorum quibus honestè sustentatis, multa supersunt, & non curant augere numerum canonicorum vel monachorum, nec alimentorum hospitalium, quod ipsum videtur de capitulis, & eorum Archidiaconis plurima superflua suæ sustentationi habetibus, fitque secundo iuste me respondisse cuidam Reuerendo admodum Archidiacono Camerae ecclesie Pampilonen. interroganti me rationem qua defendi posset à petitione augmenti vestiarij annui canonicorum eius. Respondi enim difficiliter defendi posse à petitione augmenti canonicorum, quibus auctis, vestiariorum numerus augeretur, eo quod multa sustentationi suæ honesta superfluerent. III. Fit ut Abbates, & alij præfecti quibus dimidium vel alia pars aliquota per diuisionem canonicorum debetur, cauere debeat, ne putent superflua suæ decentiæ posse nimis iuste largiri in vsu etiam pios alios ab vsibus respicientibus ipsum monasterium, quum vix vnquam desit causa augendi suorum regularium numerum.

Diuisionis Roncæuallis Clypeus.

III. Quæritur an quatuor Priores qui proxime nostræ Roncæualli præfuerunt, iuste tentauerint irritare diuisionem administrationis omnium fructuum omnium bonorum eius in tres partes, quam ante illos fecit nobis obnixissimè procurantibus Salmanticæ dominus Franciscus à Nauarra, Regio sanguine, literis, & virtutibus heroicis Illustrissimus, qui postea obiit Archiepiscopus Valentinus, sui maximo desiderio relicto, cuius partem negantem nos anno 1552. neruose defendimus disputatione illa, quam Clypeum diuisionis administrationis bonorum Roncæuallis appellauimus, cuius summam paucis demptis, & aliquot ex hoc Commentario, & ex alio quod cum eo componimus in cap. Non dicatis, 12. quæst. 1. adiectis in hanc quæ sequitur formam subiicimus.

ARGVMENTVM.

Anno 1531. mense Maio, cum Salmanticæ iurisprudentiæ addiscendæ incumberet præfatus dominus Franciscus à Nauarra, tunc præfectus & prior monasterij & hospitalis Roncæuallis, nunc autem Archiepiscopus Valentinus complurium virorum, cum doctorum, tum piorum suauis, omnium bonorum eiusdem monasterij, & hospitalis fructus cum conuentus sui consensu in tres diuisit partes, quarum prima cederet hospitali & fabricæ. Altera Priori & eius mensæ. Tertia conuentui & eius mensæ, subiectis multis declarationibus. Quarum prima erat, ne bona vlla inter eas censerentur diuisa, sed sola illorum fructuum administratio, cuius diuisionis confirmatio postea com-

COMMENT. IN CAP. NVLLAM.

missa fuit à Clem. VII. anno domini 1532. & quia eo viuo non fuerunt expeditæ literæ, postea Paulus II. eas in forma rationi cõgrua, expedit anno 1534. mense Nouembri, cum prius eodem anno 34. mense Maio Cæsarea & Regia Maiestas Caroli V. suas ad id porrexisset preces, suumque tanquam patronus præstitisset consensum. Quibus literis allatis Roma anno 1541. præsentatisque D. Remigio à Gogni Archidiacono Pampilonensi, ille, vt erat doctissimus, piissimusque, seruatis omnibus ad vnguem, quæ seruari debebant, eam confirmauit. Quæ confirmatio notificata procuratori prædicti Francisci prioris & prædicto conuentui, planè fuit ab eisdem approbata. Quin & ab eo tempore in hunc Septembrem anni 1557. ea diuisio in dicto monasterio fuit, estque vsitata & vsitatur. Et quidem pro præfatis quatuor prioribus facit.

Primo, quod regula grauissimi sanctissimi que patris nostri Augustini tota est in nutrienda, conseruandaque canonicorum monasterij concordia vt eius principium demonstrat, quam tamen per hanc diuisionem aiunt grauius labefactari.

II. Quod eadem regula eiusdem patris in cap. 2. præcipit, vt omnia sint in monasterio communia, nihilque cuiquam sit proprium, cuius contrarium inducit hæc diuisio, quæ alia Priori, alia hospitali, alia appropriat conuentui.

III. Quod regula ipsa & multa, quæ postea emanarunt consilia, Pontificumque decreta iubent, vt solus Prælatus omnia monasterij bona gubernet, vt patet in hoc cap. & Notab. 4. ex eo decerpto. At stante ea de qua loquimur diuisione, non potest solus Prior omnia bona monasterij Roncæuallis gubernare, Ergo &c.

IIII. Quod sedes Apostolica nemini intendit præiudicare nisi consentienti, l. 3. §. Si quis à principe, ff. Ne quid in loc. pub. & cap. Super eo, de off. deleg. At hæc diuisio, plurimum præiudicabat præfatis prioribus, qui ei non conenserunt, vt palam est, Ergo &c.

V. Quod absurdum videtur, vt canonici subditi, obedientiamque priori præstantes, tantam habeant in administrando monasterio potestatem, quantum ipse prior eis loco Dei præfectus. At per hanc diuisionem canonici Roncæuallis æquari videntur priori in administranda ea, Ergo &c.

VI. Quod regula prædicti patris nostri August. iubet canonicis vt in omnibus & per omnia suo prælato obediant id quod etiam multi canones & iura testantur, adeo quidem vt existiment, nullum religiosum habere velle, aut nolle, sed totum eius ex sui prælati voluntate pendere arbitrium, cap. Religiosus, de Elect. lib. 6. cuius contrarium hæc diuisio inducit. Siquidem præbere videtur canonicis potestatem contradicendi priori quoad ea, quæ ad partis suæ, & hospitalis administrationem attinent.

VII. Quod præfatus dominus Franciscus Prior non potuit successoribus legem ponere. Quippe qui in parem non habebat imperium c. Innotuit de Elect. & l. penult. ff. de recept. arb. ac consequenter præfati priores potuerunt eius diuisioni contraire.

VIII. Quod impetrationes subreptitiæ, non valent, cap. Postulasti, & ca. Super literis, de Rescript. & subreptitia est illa impetratio, per quam conceditur id quod nullatenus aut difficilius concessisset Papa, si tota ei veritas narrata

rata

rata fuisset, d. cap. Postulasti. At non videtur verisimile Papam qui summus est religionis custos, & fautor prædictam diuisionem confirmatum ire, si præciuisset per eam diminutū ire religionis obseruantiam in prædicta Roncaualle. Cōstare autem videtur per eam in illa diminui religionem, quippe, quæ causa est, ne in multis rebus canonici suo prælato obediant, occupentque se multis negotiis à quibus vellent eos prælatus abstinere.

IX. Quod qua facilitate Romanus Pontifex prædictam diuisionem ad petitionem D. Francisci confirmavit, eadem ad petitionem successorum eius illam reuocare potest, arg. cap. i. de Reg. iur. ac consequenter patet via qua ea infringatur, & reuocetur.

X. Quod hæc diuisio magnam præstat materiam litibus super ea inter prælatum & conuentum habendis. At quæ dispositio materiam delinquendi præstat, non est valida, cap. Ex parte, de consuet. & l. Conuenire, ff. de pact. dotal.

XI. Quod D. Franciscus huiusce diuisionis primus author nunquam eam seruasse dicitur, nec debuit ille aliis legem, quam sibi nolebat, imponere, cap. Cum omnes, de const. & in Rubr. ff. quod quisque iur.

XII. Quod nullus adhuc, vt aiunt, prior, qui in prædicto monasterio resederit, eam seruauit, & ideo nulla de illa obseruanda possessio allegari posse videtur.

XIII. Quod aliquot priores dicuntur contra eam potestati fuisse, & constat protestationem ac reclamationem multum solere prodesse reclamanti, ac protestanti, cap. i. de his quæ vi, & cap. fin. de Appell.

XIIII. Quod licet intentio animi recta requiratur, quo opus agentis fit bonum non tamen sufficit, cap. Non solum, de Regul. lib. 6. quando quidem & Iudæorum multi bona intentione pessimum opus crucifigendi CHRISTVM operati, vel cooperati fuerunt, & ideo quamuis intentio prædicti D. Francisci, ac suorum eius, bona fuerit in prædicta diuisione facienda, non tamen id consequitur diuisionem fuisse bonam. Quoniam aliæ illi, vt aiunt, circumstantiæ defuerunt.

XV. Quod omnium optima regendi species est monarchia, in qua vnus solus gubernat, vnus omnia præcipit, & vetat, ideoque sapientum sententia postponitur illi Aristocratia, & Democratia, in quibus totus populus, aut soli eius optimates gubernant. Constat autem doctissimum illum Augustinum voluisse, vt in suis monasteriis optima regendi species, quæ est monarchia seruaretur, & non Aristocratia, vel Democratia. At per hanc diuisionem tollitur illa & inducuntur hæc, quæ quia contra regulam sunt non erunt seruandæ.

XVI. Quod hæc diuisio videtur esse in causa quare nullus prior reddere possit Deo nec hominibus eam de villicatione sua rationem quam debet contra cap. Irrefragabili, de offic. ord. Quia villicationem habet generalem & vniuersalem totius Roncaualis de qua tamen non potest, quam debet rationem reddere. Quia hæc non patitur, vt ipse omnia gubernet.

XVII. Quod quando aliqua diuisio fructuum bonorum Roncaualis esset facienda, illa non deberet fieri quoad bona, neque quoad administrationem: sed quoad fructus. Ita quod solus prior ea omnia administraret, & tertiam partem fructuum sibi retineret. Alteram hospitali, & tertiam cōuentui præberet,

COMMENT. IN CAP. NVLLAM.

ad idque faciendum excommunicationis pœna tenetur. Quoniam per hanc minus læderetur prioris autoritas, minus occuparentur canonici, & æque omnibus prouideretur, ac per eam quæ nunc vsitur.

XVIII. Quod nimium magna & nimium libera videtur relinqui priori sua tertia: nimium quidem magna, quia nulla religio, nulla iusta politia pati videtur, vt tantum sibi infumat solus prælatuſ, quantum totus conuentus, cum tot presbyteris, pueris, & aliis ad eum attinentibus, & quantum hospitale adeo generale; & tota fabrica ædificiorum monasterij, & aliorum priorum ei annexorum.

Videtur item relinqui ei nimium libera, quippe, quæ relinquitur ei ad suum libitum disponenda.

9 His tamen omnibus non obstantibus, asserimus diuisionem præfatam, validam, vtilem, & vt nunc res humanæ sese habent, necessariã esse Roncæualli conseruandæ, augendæque.

I. Quidem quod determinatio expressa Rom. Pontif. in corpore iuris clausa, nempe in cap. Edoceri, de Rescript. habet diuisionem bonorum inter Abbatem & Conuentum per eosdem etiam sine autoritate Papæ factam esse validam, vbi omnes doctores id affirmant, addentes eam tripliciter fieri posse, scilicet, quoad bona tantum, quoad administrationem tantum & quoad bona & administrationem simul.

II. Quod licet diuisio facta per solum prælatum, & suum conuentum sine autoritate Papæ valida reuocari possit per eosdem, iuxta communem Pan. Dec. & aliorum sententiã, quam ibi sequimur. Facta tamen autoritate eius, præsertim cum clausula irreuocabili obseruatiã, reuocari non potest per eos, nec per alios inferiores, arg. cap. Inferior, 21. dif. Clem. Ne Romani, de Elect. At hæc diuisio non solum est prælati, & cõuentus autoritate facta, sed etiam autoritate Papæ, & non qualiter, sed ex certa scientia cum causæ cognitione, & clausula irreuocabilis obseruatiã confirmata, ac proinde tam firma ac si à principio fuisset ab eodem facta per ea quæ citat Dec. in Rubr. de Conf. vtil. à nu. 7. Igitur non solum valet: sed etiam irreuocabiliter obseruari debet.

Tercio, quod omnis dispositio in quam faciendam concurrunt potestas, & voluntas ad id sufficientes, valida est, & firma, cap. Cum super, cum glos. fin. & ei adnot. de offic. deleg. At hæc diuisio est huiusmodi. Quoniam in eam faciendam concurrunt potestas, & voluntas Prioris, & conuentus, & confirmatio Papæ ex certa scientia, & cum cognitione causæ. Concurrit etiam assensus Regius patroni, & nihil necessarium deficit, Ergo valida est.

Quarto quod innumere diuisiones multo maiores quam ista de qua loquimur, reperiuntur factæ, seruatæ ac cultæ in Orbe Christiano, tam in ecclesiis Cathedralibus, quam in aliis conuentualibus, præsertim ordinis canonicorum regularium, cuius est prædictum Roncæuallis monasterium: At nemo audebit dicere illas non valere, infringiue posse à prælatis, sine Capitulorum, Conuentuumque consensu, Ergo nemo audeat dicere hanc, de qua loquimur, inuolidam, infringiue posse à prælato suo sine sui conuentus assensu, quia de similibus idem debet esse iudicium, cap. Dudum, 2. de Elect. & l. Illud. ff. ad leg. Aquil.

Quinto

Quinto probatur quod prædicta diuifio fit vtilis & neceffaria ex eo, quod experientia quæ rerum magiftra eft, cap. Quam fit, de Elect. lib. 6. clamat nul- lam ferè effe in Hispania prædicti ordinis canonicorū regularium ecclefiam, in qua bona inter prælatum, & conuentum non fint diuifa quæ non fit penè deftructa, & à prælatis eorum omnia fere fuis fuorumque vifibus appli- cantibus in tantam pauperiem redacta, vt aut conuentu omnino careant, aut non habeant nifi vnus, duorum, aut trium tantum, id quod plus fatis teftantur multa quæ Caftella, Lufitania & Galecia continent monafteria. Diuifio enim hæc eft in caufa quare illa duo illuftriffima monafteria S. Ifidori Legionenfe, & S. Mariæ Parracenfe permaneant in Caftella. Quare item monafterium S. Crucis Conimbricèfis refulgeat in Lufitania. Quare item hoc Roncæuallis crefcere incipiat in Nauarra, cum compertum fit redditus eius duplo minores fuiiffe ante diuifionem, quam nunc, & pro comperto habetur apud eos, qui hanc rem prudenter quadraginta annis proximis perpenderunt, nouiffimum, eundemque iuftiffimum priorem, qui nunc præft longe minores redditus in- uenturum fuiiffe, & lōge minus fructuum collecturum, nifi diuifionis beneficio res eius feruata fuiffet.

Sexto, huius, de qua agimus, diuifionis vtilitas, & neceffitas fignificatur his verbis, quæ ei inferuntur, quæque tangunt primariam eius faciendæ caufam, nempe. *Vifum eft omnibus in quibus monafteriis Abbates, Prioresue in folidum gubernant bona, & redditus delabi, ac perire, canonicos, ac monachos nudos ac famelicos in fibi præfectos obmurmurare, antiqua paffim ruere ædificia, noua raro confurgere, eorumque fructus vifibus cognatorum aliorumque profanis ce- dere, pauperes Chrifti non excipi qua deceret benignitate, præfertim quod iam fere omnes religiofis non mendicantibus præfecti, commendatarij funt, ac mer- cenarij, tondereque magis quam pascere studet gregem, qua maxime acciderent in noftra Roncaualle montis Pyrenæi vertici contermina.*

Septimo eiusdem diuifionis vtilitas & neceffitas efficaciffimè ex eo colli- gitur, quod omniū qui Roncæualli poft D. Francifcum à Nauarra præfuerunt, omniūque qui poft hac ei fortè præfuturi funt iuftiffimus, qui fuum ius cuique feruaturus fit videtur effe admodum Illuftris D. Don Antonius Manrricus à Valentia, qui nunc ei præft, quique sæpe dixit, tertiam partē fibi adiudicatam maiorem iufta videri, ideoque nihil de duabus aliis tertiis fuis velle applicare. Attamen ipfius miniſtri non pauca eis applicaffent, nifi cōuentus ei reftitiffet. Quoniam procurarunt aliqua ædificia ex fola parte hospitali deputata fieri, quibus faciendis Prioris quoque pars contribuere debebat, ægreque tulerunt contradictionē Capituli, quam noſtrum reſponſum fequentum fecit, nonnullis etiam plauſtris, bobus, & equis, partibus hospitali, & conuentui contributis in prioris vſus dicuntur vſi. Quin etiam dicuntur capere tertiam partem tri- tici, vini, auenæ, & aliorum fructuum & pecuniarum ex his quæ iam parata & bene collecta funt à clauiculariis, relinquendo pro aliis duabus tertiis, ea quæ nec collecta, nec parata funt, & quorum aliqua pars nunquam, vel tar- de parabitur, ob grandem debentium paupertatem, fraudem, potentiam, violentiam, vel aliam fimilem caufam, qua de quotidie vidimus multos creditores fuis fraudari debitis in tempus, aut in perpetuum. At certum eft,

COMMNET. IN CAP. NVLLAM.

multo plus valere tertiam partem ex melius paratis desumendam, quam aliam tertiam ex aliis male, ac bene paratis accipiendam. Si igitur tam selecti Præfetti tempore, scientis per diuisionem cautum esse primam tertiam hospitali esse soluendam, & affirmantis se sua tertia parte contentum, vix se continent eius ministri ab aliis duabus tertiis per solēnissimam diuisionē à tertia Prioris sui heri separatis, quid speres aliorum vulgaris ingenij & farinae prælatorum tempore, si diuisionis vallo ea quæ ad hospitale & canonicos pertinent, non defenderentur ab eorum incurfione?

Octauo, vtilitas diuisionis Roncæuallis eo amplior ostenditur, quod eo gratior esse deberet priori, quam vlla cuiuslibet alius Hispaniæ monasterij, quod per hanc nihil vltra suas portiones canonicas sibi applicare possint canonici, clauicularij, vel alij. Imo quicquid illis his solutis residuum sit, totum feruatur vel ad augendum numerum canonicorum, vel ad alia opera pia, quæ magna est occasio concordia inter prælatum, & suum conuentum seruandæ, magnæque occasio prælato, liberalitatis, & pietatis exercendæ. Quoniam id erit magnus impulsus ad plus fauendum partibus hospitalis, & canonicorum quam suæ. Cum circa rationes reddendas, vel alias aliquid dubij emerferit, an prioris parti, an aliis sit aliquid applicandum. Gaudebit enim pius prælatus nonnunquam aliquam particulam suæ partis sibi perire, præuidens eam pauperibus, & operibus pijs, ac consequenter Iesu CHRISTO accrescere.

Nono huius diuisionis commoditas, & vtilitas ex eo colligitur, quod nullum aliud præiudiciū per eam fit Prælato, si res satis perpendatur, quam quod imponitur ei necessitas vt velit, faciatque id quod velle facereque tenetur, scilicet autem (vt ait Gregorius) est necessitas quæ nos ad meliora compellit. An non teneretur Prior Roncæuallis, si antiqua communitas duraret, velle vt suis canonicis, qui pondus & æstum cultus diuini, imo & omnium penè negotiorum monasterij portant, victus honestus ministraretur? An non teneretur administrare? An non teneretur velle prouidere hospitalitati, fabricæ, & ornamentis cultui diuino necessarijs? Quid autem aliud per Deum immortalem fit per hanc diuisionem nostram, quam quod volente, nolente priore mediocri modo prouideatur prædictis, quibus Priorem oportebat sub pœna damnationis æternæ prouidere? Qui tamen ob varias causas forte non prouideret? Audiuimus enim, imo & vidimus frequenter cononicis Roncæuallis suum stipendium non solum vestiarij, sed etiam victus in plures menses, & annos dilatum & fortassis nunquam omnino solutum, ea quandoque ratione, vt Prior prius sibi suæque commoditati consuleret, nonnunquam autem vt vindictam sumeret de canonico, qui ei nolisset male placere, quo Deo beneplaceret, dum alienationibus, & sumptibus in cognatos, aut amicos, male, aut vane faciendis resisteret.

Decimo, id ipsum comprobatur, quod ipsimet Roncæuallis Priores aiunt, satis, superque per hanc diuisionem Prioris mœfæ relictum, rationemque tam diuinam, quam humanam dictare, vt tantum, aut plus tribuatur pauperum in hoc generale hospitale confluentium vsui, ob cuius contemplationem omnia bona Roncæualli sunt data, vel relictæ, quantum soli priori qui primus in colligendis pauperibus esse deberet. Conuenio vos igitur domini Priores,

vultis

vultis ne vt fiant prædicta, quæ iusta esse decernitis, an non? Si non vultis, iniusti estis, & nullatenus audiendi, si vero vultis, quid conquerimini de diuisione hac qua fiunt ea, quæ vultis velleque debetis vt fiant? certè, mea sententia, gratias habere deberetis Deo, & eis qui eam primum fecerunt, fierique suaferunt, eo quod paternitatibus vestris materiam delinquendi abstulerunt, occasionemque facile bene merendi præbuerunt.

S V M M A R I V M.

- Concordiam & discordiam eadem res diuerso respectu parit, nu. 10.*
Augustino si essent similes Prælati, & Possidonio Canonici, diuisione bonorum nil opus esset, nu. 10.
Abbates quidam & aliquot alij Prælati per prodigiatem querentes auctoritatem, eam confundunt, nu. 10.
Diuisio bonorum inter Prælatum & Capitulum nil proprietatis inducit, nec quicquam obligationi antiquæ detrahit, nu. 11.
Regule de substantia non est vt solus Prælatum omnia gubernet, imo etiam iure communi multa de consensu, vel consilio Capituli expedire tenetur, num. 11.
Principem nulli velle præiudicare, intelligendum est de alio præiudicio, quam expresso, nu. 12.
Ius præsentandi ad ecclesias conuentuales concessit Adrianus VI. Carolo V. num. 12.
Vniuersis concessum, non videtur singulis competere, nu. 12.
Obedire in quibus tenetur regularis suo Prælati, & quod duobus contraria iubentibus, maiori est parendum, nu. 12.
Par in pacem non habet imperium, nu. 8. & nu. 12.
Expressio qualitatis iure inherens non est necessaria, nu. 13.
Legem quam quis non seruat alij ponere non debet, nu. 8. nec vllam sibi ponere potest, nu. 13.
Possessio absque præsentia domini quæri potest, nu. 14.
Protestatio contraria facta tollitur, & non præiudicat nescienti, nec non consentienti, nec in dubio videtur quis ei si est damnosa consentire, nu. 14.
Finis bonus non sufficit ad actum bonum si alia circumstantia necessaria desit, nu. 8. alias secus, nu. 14.
Regiminum triplex species. Monarchia in qua solus vnus gubernat. Aristocratia in qua soli optimates. Democratia in qua totus populus, quibus additur quarta, quæ sub Aristocratia satis comprehenditur, in qua vnus de consensu multorum ad id deputatorum gubernat, sicut illa in qua vnus de consilio multorum gubernat sub Monarchia continetur, nu. 15.

COMMENT. IN CAP. NVLLAM.

Ecclesiarum Prælatos dicentes non posse reddere rationem suæ villicationis, nisi tota penes eos sit iurisdictio, non esse audiendos, nu. 15.

Peccatum mortale de se peius excommunicatione, nu. 16.

Leges & statuta sine evidenti utilitate non esse mutanda, nu. 16.

Bonorum diuisio inter Prælatum & Conuentum, neutrum illorum facit suæ partis dominum, nu. 17.

10 **A**D primum igitur pro dominis Prioribus propositum argumentum, fate-
mur in primis sanctissimum illum Patriarcham nostrum Augustinum ma-
ximè voluisse, sua vt monasteria charitate, ac concordia redundarent, id quod
primum eius Capitulum palam continet. Fatemur item aliquo respectu con-
cordiæ seruandæ multum conuenire, vt vnus solus in vna domo gubernet,
dummodo nobis etiam concedatur ei concordia aliis respectibus conuenire,
ne solus id faciat, sed consilio, & consensu alicuius, vel aliquorum in guber-
nâdo ducatur vel adiuuetur. Et quidem si ætatis nostræ prælati tam parcè, tam
abstinentes, tam studiosi pietatis, & literarum essent, ac Augustinus erat, si ca-
nonici huius seculi tam obediens, tam ieiuniorum, & parsimoniæ amantes,
tam pietatis literarumque studiosi, tam parum temporalium cupidi essemus,
ac erât Possidonius, & alij Augustini canonici, nulla certè diuisione opus esset,
omnes enim quæreremus magis ea quæ Christi sunt, quam quæ nostra, omnes
eo magis gauderemus, quo minus negotiorum, & munerum nobis committe-
retur, quoque frugalius, & parcius tractaremur. At quia multi ætatis nostræ
prælati suam autoritatem, suumque decus in magna, & lauta familia, in opi-
para mensa, in veste multa, & fulgida, in conuiujs sybariticis, & opiparis, in
equis, mulis, & mulabus præpinguibus, ac fulgidè vestitis, ponere cœperunt,
simul etiam agere cœperunt ad se, suosque alendum omnibus fere suarum ec-
clesiarum redditibus, quos vbi ipsi soli impendere possunt, in suos primum vsus
impidunt, eoque fit, vt necesse sit, ibi canonicos & monachos esurire, nudos
aut pannosos incedere, necesse vt ædificia collabantur antiqua, noua raro sur-
gant, ornamenta & alia in cultum diuinum necessaria pauca, eademque rupta,
fracta, sordida, & inepta inueniantur, cui abusus, ne dicam grassationi, nullo
alio præsentiore potest occurrî remedio, quàm diuisionis bonorum, quæ in ple-
risque facta est ecclesijs, aut saltem fructuum, quæ in nostra Roncaualle. Ne
quis autem miretur rem quæ vno nomine parit concordiam, alio parere dis-
cordiam: Consideret ad concordiam inter prælatum, & canonicos nutriendam
plurimum pertinere vt præficiatur prælatus, quem totus conuentus, aut maior
pars elegerit, ob idque id statutum fuisse in cap. Hadrianus, cap. Valètinianus,
63. dist. & cap. Cum dilectus, de Cõsuet. & cap. 1. & cap. Ne pro defectu, & cap.
Ad nostram, & cap. Quia propter, de Elect. & alibi sæpe, multoque tempore
obseruatum. At quia id quodam respectu discordiam inter canonicos & mo-
nachos nutrire capit, cæperunt Romani Pontifices electionibus derogare, Imo
& quod multo durius est, ius præsentandi Abbates, & Priores Regibus & alijs
dominis secularibus concedere contra plurimos canones, 62. dist. & alios, licet
illi frequentissimè ad ea præsentent viros totius religionis ignaros & ineptos,
qui

Qui dum reatibus Abbatiarum, perinde ac suorum patrimoniorum vtuntur, maximam monasteriis discordiam, imo & ordini concitant, submurmurantibus, subclamantibusque monachis, aut canonicis nil eos religionem promouere, multum eam suo sæculari exemplo impedire, omnia eos deuorare, deuastrareque &c. Quam quæ grauissima est, discordiam diu, noctuque in choro, dormitorio, refectorio, locutorio, ac vbique locorum in monasteriis continuatam, sola diuisionis virtus sedare potest. In summa igitur concedimus conuenire vno respectu concordia, vt vnus solus in vno monasterio gubernet, aliis tamen respectibus eidem concordia necessarium esse ne vnus solus gubernet, qui respectus in hac nostra ætate ferrea, vel potius fictili, maxime vigent, per quæ abunde responsum est primo argumento.

II Ad II. Fatemur regulam patris nostri Augustini iubere, vt omnia in eius monasteriis sint communia, negamus autem quod per hanc diuisionem quicquam alicui fiat proprium. Nulli enim proprietas rei alicuius per eam conceditur, sed solum administratio fructuum permittitur, quæ non solum priori, & conuentui: sed etiam singularibus canonicis, non solum à supremo Prælato, qui Papa est, sed etiam ab infimo Abbate, iusta de causa concedi potest, cap. Monachi, & cap. cum ad monasterium, de stat. mon. Neque putet prior posse plus post hanc diuisionem de suæ partis fructibus donare, disponereue, quam ante illa poterat. Non enim diuisio hæc facta fuit, quo prioris potestas cresceret, sed potius, vt decresceret, quod latius in Apolog. lib. de Redit. eccles. nuper longe post hanc disputationem composita, efficaciter probamus in quæst. 1. mon. 41. Ne quis putet conuentus aliquid aliud ei per hanc diuisionem in parte sibi deputata concessum, quam quod ita ipse canonicis prouideat, ac Prior dum omnes fructus ministrabat prouidere tenebatur. Nihil enim aliud factum est, quam translatio potestatis administrandi partem illam fructuum de priore in Conuentum.

Ad III. respondemus primo, quod licet regula patris nostri August. innuat solum prælatum omnia monasterij bona gubernare debere, non tamen id iubet tanquam quod de regula sit substantia, qualia sunt castitas, paupertas, & obedientia, ideoque fieri potest vt absque læsione regula, alia pars gubernationis alij monasterij officario committatur, quod palam permittunt præfata duo cap. Monachi, & Cum ad monasterium, de stat. monach. cum aliis ibi citat.

II. Negamus iure constitutum esse, vt omnia solus Prælatum, sine consilio, ac consensu conuentus expediat, imo eo cautum est, vt ardua & aliqua alia, qualis est alienatio bonorum cum consensu, & aliqua cum consilio expedire teneatur, cap. Sine cessione, 12. quæst. 2. cap. Nulli, de reb. eccles. non alien. cap. Nouit, & cap. Quanto, & cap. Ea noscitur, de iis quæ fiunt à prælat. cum aliis eis adnot. id quod omnes doctores passim docent. Et ita negamus concilia, Pontificumque decreta, quæ post regulam emanarunt, iubere, vt solus prælatum omnia negotia monasterij expediat. Quinimo multa sunt quæ iubent expediri, cum conuentus consensu, multaque cum eius consilio. Quin & Benedictus in sua Regula ita faciendum constituit.

III Ad IIII. Concedimus non esse præsumendum in dubio Romanum Pontificem, vllumue alium Principem velle iuri alterius præiudicare: negamus au-

COMMENT. IN CAP. NVLLAM.

tem non posse id facere. Imo velimus nolimus fateri cogimur eum id facere posse, frequentissimeque facere, idque seruari oportere, cum constat eam ei mentem esse. An non est præiudicium conuentuum quibus ius eligendi suum Prælatum, tam multo canone competit, vt Rex Catholicus præfenter Prælatos in omnibus Hispaniæ ecclesiis conuentualibus, quæ consistoriales sunt, cum vacauerint? Attamen id Adrianus V I. glor. mem. Carolo V. cōcessit, eiusque maiestas ea concessione vsus est, & recte, omnium doctorum consensu, etiam in hoc ipso de quo loquimur Roncauallis monasterio. Quia licet princeps in dubio nullius ius lædere videatur, lædit tamen cum est tale ius in quo lædere potest, & constat eum habere animum in eo lædendi. Quare recte post alios resoluit Phil. Dec. in cap. Super eo, de off. deleg. illud vulgatum desumptū ex l. 2. §. Si quis à principe, ff. Ne quid in loc. pub. si. scilicet, Principis dispositio sine alterius præiudicio accipi debet, intelligendum esse de alio præiudicio quam expresso. Itaque cum cōstet Clementi VII. ac Paulo III. fuisse potestatem, & mentem derogandi priorum Roncauallis iuri quoad ea, quæ in præfata diuisione reperiuntur expressa, proculdubio iidem voluerunt in illis præiudicare prioribus, ac præiudicarunt.

Ad V. Negamus primum per hanc, de qua loquimur diuisionem, tantam in administranda Roncaualle præberi potestatem Canonicis eiusdem quantam prior habet. Tum quia nulli canonico vlla in id potestas per eam conceditur, licet aliqua conuentui eorum concedatur, non enim quod vniuersitati conceditur, singulis eius tribuitur, cap. Qui manumittitur, 12. quæst. 2. & l. In tantum, §. Vniuersitatis, ff. de rer. diuis. Tum quia per eam prior solus suam partem administrat, & solus potest exigere rationem à conuentu canonicorum de administratione partis eorum, & an recte, an secus gesserint cognoscere, & ad soluendum reliqua cogere. Tum quia prior exigere potest rationem à canonicis de administratione sibi commissa. Cum tamen nullus canonicorū, neque conuentus eorum de partis priori deputatæ administratione vllam vllatenus rationem exigere, aut petere possit. II. Negamus etiam absurdum visum iri, vt Rom. Pont. autoritate, & priuilegio de consensu prælati, & conuentus æqua potestas prælato, & conuentui in re monasterij administranda præberetur. Quādoquidem id iure fieri posset, quamuis fateamur absurdum esse, vt cessante priuilegio summi Prælati, qui Papa est, tanta sit potestas conuentui, quanta prælato in re monasterij administranda. At nos non agimus de potestate prælati, & capituli, attento solo iure communi, sed attento illo, & diuisione prædicta Papæ autoritate ac priuilegio de consensu prioris, & conuentus, Imo & Regis confirmata. Quo plane quintum soluitur argumentum.

Ad VI. Negamus primū vllō iure caueri, vt religiosus in omnibus suo prælato pareat. Imo neque in omnibus licitis & honestis, sed solum in honestis, in quibus sua regula expresse, aut tacite, directe aut indirecte suo eum prælato subiicit, vt Thom. in eo ab omnibus receptus declarat 2. sec. quæst. 104. art. 5. Quare multa etiam licita velle potest religiosus sine vllō prælati consensu. Quale est edere, bibere, vestire, ac alia id genus multa facere, id quod etiam Dominic. recept. in eod. cap. Religiosus, in argumento citato testatur. Deinde respondemus argumento, quod maiore, ac minore simul iubentibus, maiori parere

parere debet, & non minori. l. Contra pupillum, §. 1. ff. de Re iud. & cap. Si dominus, cap. Iulianus, 11. quæst. 3. At summus omnium prælatorum Romanus Pontifex est, cap. Cuncta per mundum, 9. quæst. 3. Cum ergo ipse per huius diuisionis confirmationem conuentui canonicorum Roncæuallis faciat facultatem administrandi suam partem, contradicendique in eo suo priori, iuste ac sanctè in administranda ea illi contradicere poterit. Quia licet in eo voluntati prælati particularis non pareat, pareat tamen voluntati prælati vniuersalis, qui est Papa.

Ad VII. Concedimus D. Franciscum antiquum priorem non potuisse sua diuisione præiudicare successoribus. Quia par in parem non habet imperium, iuxta cap. Innotuit, de Elect. & l. Pen. ff. de recept. arb. Negamus tamen id non potuisse facere Romanum Pontif. cuius autoritate præfata diuisio cõfirmata est, confirmata, inquam, non in forma communi tantum, sed ex certa scientia, & causæ cognitione præcedente, vt supra dictum est.

13 Ad VIII. Concedimus eam, quæ subreptitia est gratiæ impetrationem nil omnino valere, negamus autem confirmationem præfate diuisionis subreptitiæ impetratam fuisse. Nil enim celatum fuit Rom. Pont. eorum quæ illi manifestanda erant. Nil item ei dictum, quod verum non esset. Nam licet non fuisset ei formaliter & expresse dictum, canonicos pluribus inuolutum iri negotiis, post præfatam diuisionem, quam antea, dictum tamen fuit æquiuulenter & tacitè, dicens enim expresse aliquid, satis dicit illud quod ei necessario inest, arg. Regulæ. Cum quid prohibetur, de Regul. iur. lib. 6. & decil. Rot. 75. de Rescript. quæ habet Urbanū Papam declarasse non esse faciendam in impetratione expressionem qualitatum cõmuni iure inhærentium. Tradit Felyn. in cap. Super literis, nu. 8. vers. Secunda Regula eod. tit. & Rot. 13. tit. de Præb. in antiquior. Et ideo licet non fuisset Papæ dictum expresse quod per prædictam diuisionem datur canonicis libertas non obediendi Priori quoad aliqua quoad quæ ante illam tenebantur, neque quod imponebatur eis necessitas intendendi animos ad plura negotia, quam antea, tacitè tamen & æquipollèter hæc fuerunt illi dicta, quum potestas & necessitas administrandi duas tertias partes fructuum sine prioris consensu, illa necessario contineat.

Ad IX. Concedimus Romanū Pontific. posse quidem reuocare hanc suam confirmationem petente id aliquo Priore, imo & motu proprio, sed negando quod non debeat seruari donec eam reuocet.

Ad X. Negamus, vllam per hanc diuisionem præberi causam illicitè litigandi, quamuis ambitio, & cupiditas, aut prioris, aut canonicorum occasionem arripere valeat, ex ea indebitè contendendi, quemadmodū & peruicacia, & temeritas multorum ex ecclesiæ sacrosanctæ sacramentorum institutione causam arripiunt in ea debacchandi. Si enim D. Prior summo omnium Priori Papæ obediens, intra limites sibi ab eo præfixos se voluerit continere, & canonicorum conuentus noluerit fines suos transilire, & vtrique sibi concessis contenti falces in alienas messes non miserint, nullæ tumultuosæ lites, omnia pax erunt tranquilla.

Ad XI. Concedimus Don Franciscum à Nauarra, qui huius diuisionis fuit primus author, non potuisse successori ponere legē, quam ipse seruare noluit.

COMMENT. IN CAP. NVLLAM.

Imo neque legem, quam seruare voluisset, cap. Innotuit, de Elect. potuisse tamen supplicare Papæ, vt sibi, & successoribus poneret legem, & modū, quem ipse, & illi seruare tenerentur, arg. cap. Proposuit, de Concel. præb. ideoque fatemur hanc diuisionem quatenus à prædicto D. Frācisco tantum emanauit, nil suos successores ligare, neque ipsummet D. Franciscum ligasse per supra allegata, nu. 9. quatenus autem confirmata fuit à Papa ex certa scientia, & ab illo omnium religiosorum summo prælato processit, cum irreuocabilis obseruantia clausula, ligasse tunc illum, eiusq; successores hodie ligare, iuxta Innoc. recep. in cap. i. de Constit. Id autem quod argumētum tangit, nempe D. Franciscum suo tempore eam non seruasse, nobis non constat. Quamuis pro satis comperto habeamus per citata in d. nu. 9. eum non fuisse ad eius obseruatiam obligatum, donec eius confirmatio Papæ autoritate illi addita fuisset. Quoniam non potuit seipsum ligare: quippe qui super se iurisdictionem nullam habere potuit l. pen. ff. de recept. arbit. & l. ille à quo, §. Tempestiuum, ff. Ad Trebell. Scimus item pauco tempore illum, postquam cōfirmatio facta fuit, Roncaualli præfuisse. Quoniam paulo post eam factam in Episcopum Ciuitaten. assumptus, eam reliquit. Nec ignoramus parum, imo nil addi, aut tolli, diuisionis prædictæ robori, eo quod obseruata, vel violata fuisset illa à prædicto D. Francisco, quandoquidem firmum eius robur, non erat hauriendum ab eius obseruantia, sed à potestate, & voluntate Papæ. Credimus autem nec abs re, prædictum D. Franciscum seruasse quidem prædictam diuisionem aliqua ex parte à tempore diuisionis in tempus confirmationis, non tamen omnino. Quoniam sciebat se ad id de iuris rigore non teneri, à tempore vero confirmationis seruasse illam omnino. Quippe qui optime noueratarendū esse supremo prælato, summoq; Christi Vicario, præsertim post assensum ei præstitū.

14 Ad XII. Negamus primum nullum Priorem, qui in hac Roncaualle resederit, eam diuisionem seruasse, seruauit enim eam quantum prædictum est, prædictus D. Franciscus, quem constat multo tempore in hoc monasterio resedisse. Negamus item id, quod hoc duodecimum argumentum præsupponit, scilicet, non potuisse acquiri possessionē vsus prædictæ diuisionis, nisi aliquis Prior, qui monasterio resedisset, eam seruasset. Quandoquidem ad acquirendam eiusmodi rerum possessionem, non requiritur aduersarij præsentia, sed sufficit scientia, & patētia l. Quoties, ff. de Seruit. adiuncta l. 2. C. eod. vbi Bart. & alij citati per Ripam in Rubr. de caus. poss. & in cap. Cum ecclesia, eod. tit. quæ hoc casu affatim concurrerunt.

Ad XIII. Respondemus, negando primo, quod vllam talem protestationem, reclamationemue vllus Prior aduersus præfatam diuisionem, fecerit. I. I. Quod esto facta fuisset, sublata esset per contrarium factum, quum protestatio contrario facto tollatur, cap. Sollicitudinem, de Appell. cap. Olim causam, de Cens. cap. Cum M. de Const. vbi glos. in verb. Præiudicio, cum Pan. & omnibus scribentibus tradit. At manifestum est omnes post præfatum D. Franciscum priores, eam seruasse, licet aduersus eam extra iudicialiter submurmurauerint, quod nil nocet, quominus possessio quæ sita fuerit canonicis, siue eorum conuentui super eius vsu, vt palam est: Nam protestatio alterius partis in alterius absentia, & ea inscia facta non prodest, imo neque facta ea sciente, si ei non

ei non consentiat. Nec in dubio præsumitur consentire, si sit ei damnosa, quæ communis resolutio est, relata & probata post alios à Felyn. & Dec in d. cap. Cum M. de Constit.

15 Ad XIII. Concedimus non sufficere quo bonum sit opus, ut recta intentione animi fiat, si aliæ illi circumstantiæ defunt. Negamus tamen huic, de qua loquimur diuisioni, defuisse aliquam, quæ illam efficeret iniustam, quod per dicta & dicenda constat.

Ad XV. Concedimus absolutè quidem ac simpliciter optimam regendi speciem esse monarchiam, qua Reges vtuntur, in qua solus vnus gubernat, solus omnia præcipit, & vetat, secūdum Arist. receptum à Thom. 3. Politicorum, lect. 6. & in 4. Politic. lect. 1. & lib. 1. de Regimine Princip. 3. 4. & 5. capitulis, licet soleat in Tyrannidem degenerare, quæ est pessima species mali regiminis secundum eosdem, præsertim in principio 4. Politicorum. Concedimus item patrem illum nostrum Augustinum per suam regulam significasse, ut in suis monasteriis potius monarchia, quam Aristocratia, vel Democratia, quibus aliquot vtitur populi, seruetur verūque esse id, quod antea diximus, nempe sanctius, commodiusque monasteria gubernatum iri per vnum, quam per multos, si prælati essent Augustini, & subditi Possidonij. At quia prælati longe ab Augustini, & subditi à Possidonij moribus degenerauerunt, & monarchiæ absolutæ omnium fere non mendicantium in tyrannidem degenerauerunt: Ideo in quam plurimis, loco monarchiæ instituta est Aristocratia, aut certe monarchia restricta, qua vnus de consensu multorum ad id deputatorum gubernat, quæ videtur quarta regendi species. Cui accedit illa Regum ætatis nostræ qua de consilio multorū id faciunt. Quod ipsum faceret pater ille noster, si viueret, suorumque suæ ætatis monasteriorum statum cereret, animaduerteteretque prælatorum ac subditorum, tantopere quæ sua sunt quærentium ambitionem, & cupiditatem: per hanc autem diuisionem non est sublata omnino monarchiæ regimen à Roncaualle: sed solum quoad administrationem duarum tertiarum fructuum cōuentui canonicorū, & hospitali deputatarum, quamquam longe sanctius erat, ut de eius qui nunc præest prioris, & Regis consensu Rom. Pontif. mutaret eam, etiam quoad tertiam priori deputatam: Ita quod nec prior sine conuentu, vel deputatis ab eo, neque conuentus sine priore impenderent, neque etiam prior, & conuentus simul, nisi eis vñbus, in quas Christi fideles huic monasterio sua bona donarunt, aut aliena legitimis modis ei procurarunt. Respondemus igitur in summa monarchiæ quidem regimen absolutè, ac simpliciter omnium esse optimum regiminum, sed Aristocratiam, & Democratiam regimina secundum quid, & attentis certis temporibus, personis, & causis, eo esse meliora, quod in nostro proposito contingit quo ad duas tertias fructuum hospitalis & capituli.

Ad XVI. Negamus hanc diuisionem vllatenus esse causam, quare prior Roncauallis non possit, si velit, optimam suæ villicationis reddere rationem Deo, & hominibus: Quoniam non habet vllam villicationem, saltem immediatam, quoad tertiam conuentui deputatam, neque quoad tertiam hospitali deputatam in solidum. Non tenetur igitur ipse reddere rationem de administratione immediata tertiarum conuentui deputatarum, neque de tertiarum hospitali de-

COMMENT. IN CAP. NVLLAM.

putatæ solus, sed cum conuentu. Quare optimam Deo & hominibus suæ villi-
cationis rationem reddet, si fructus tertiæ sibi deputatæ solus optimè in eos
vſus, in quos debet impenderit, & si vna cum conuentu impenderit optimè,
hoc est in solos eos vſus, in quos dantur fructus tertiæ hospitali deputatæ, & si
de administratione tertiæ canonicis deputatæ ab eisdem facta, exegerit ratio-
nem optimè, hoc est nullas alias impensas, quam factas in eos vſus, in quos
deputantur admittendo, reliquaque iubēdo solui, & includi in trium clauium
arcam, vt diuisionis habet tenor. Si item in reliquis quæ per diuisionem nulla-
tenus sunt mutata, ea que ipsius præcessores tenebantur facere, optimè fecerit:
Et quidem vix sine aliquo stomacho audire possumus, id quod aliqui prælati
aiunt: Non possumus reddere rationem villicationis nostræ, si nos omnia soli
& immediatè non tractemus. Tum quia id est cōtra expressam sententiam B.
Benedicti in sua Regula. Tum quia facilius est reddere rationē de parte, quam
de toto. Tum quia non est possibile, vt omnia ipsi per se cognoscant, & non
egeant œconomis, promis, thesaurariis, & aliis officariis, & securius potest
prælati toti vni canonicorum conuentui, aliquotæ partis fructuum admini-
strationē credere, quam cuidam œconomio nescio cui. Tum quia Exod. cap. 18.
Aulus est Ietro dicere genero suo Mosi omnia per se tractanti, Stulto labore
torqueris, simul ei persuadēdo vt deligeret septuaginta, quibus cum sua onera
partiretur. Tum denique quod relinquitur eis facultas exigendi rationem ab
ipso conuentu de sua administratione, vtinam tam exactam, tamque sanctam
rationē de suæ partis fructuum impensa reddere possint nostri tēporis prælati
inferiores summo omnium prælato Papæ, quam exactam sanctamque video
reddi à quibusdam suis conuentibus, de fructibus suæ partis impensis.

16

Ad XVII. Concedimus minus quidem discedi à cōmunitate antiqua per
diuisionem in argumento descriptam, nempe, vt omnium bonorum admini-
stratio penes solum priorē esset, ipse autem non posset suis, suorumque vſibus
plusquam tertiam partem omnium fructuum impendere tenereturque aliam
tertiam hospitali, & tertiam conuentui suo tradere, idque sub excommunica-
tionis latæ sententiæ pœna. Concedimus (inquam) minus discedi à cōmunitate
antiqua per illam, quam per nostram. At negamus ex eo continuo inferri non
esse bonam & vtilem diuisionem nostram, & minus eam esse inualidam. Imo
neque esse minus bonam, neque illam hac nostra meliorem: licet enim res-
pectu, quo per illam minus à regula & cōmunitate disceditur, melior appareat
illa. Attamen hæc longe cōuenientior apparet multis aliis respectibus. Primo
quidem quod licet fere in tota Europa innumeræ diuisiones bonorum inue-
niantur inter Episcopos, & alios Prælatos ex vna parte, & sua capitula, & con-
uentus ex altera, nulla tamen, quod sciamus, inuenitur ad eum modum facta,
& insolita eiusmodi, suspecta esse solent, iuxta glos. sing. adiuucto dicto Bald.
in l. Si quis sub condit. ff. de Condit. instit. Deinde quod eadem ferè incom-
moda consequuntur eiusmodi diuisionem, quæ consequuntur antiquam com-
munitatem: Quoniam à prælato, penes quem est tota omnium bonorum ad-
ministratio, & à quo sunt distribuendæ partes conuentui, & hospitali, non au-
debent plus petere canonici, vel conuentus eorum, quam si omnia omnino
essent communia. Eadem enim ferè pericula mentis, corporis, honoris, famis,
& sitis

XVIII. QVÆST. II.

59

& fitis timeri possunt in petendis necessariis à prælato potèti, nolentique dare, cui tota bonorum administratio hoc modo commissa est, ac in petendis ab eo, cui iuxta antiquam communitatem committitur. III. Quod timor excommunicationis paulò plus retraheret prælatum ab illicita detentione vel usurpatione, quam timor peccandi mortaliter. Quoniam peccatum mortale ob quod solum quis excommunicatur, cap. Nemo, cap. Nullus, ii. quæst. 3. peius est excommunicatione quæ in medicinam eius infertur, cap. Cum medicinalis, de sent. excom. lib. 6. Et ita prælatus, qui peccatum mortiferum non timer, aut non putat se illud admittere, facile deuorabit excommunicationem, vel non putabit illam incurrere. IIII. Quod iure ipso satis statutum est teneri prælatos opulentorum monasteriorum ad non impendendum plusquam tertiam partem fructuum suis vsibus, imo & ad non impendendum tertiam solis suis vsibus, & ad distribuendum plusquam duas de tribus suis capitulis, siue conuentibus, & hospitalitati, ac fabricæ, arg. cap. Quatuor, & cap. de Reditibus, 12. quæst. 1. Attamen paucos quibus tota bonorum administratio est in solidum concessa, vidimus id facere. V. Quod ea quæ recte sunt statuta, non debent sine utilitate grandi, & euidenti mutari. I. In rebus, ff. de Constit. Princip. At nostra diuisio bene statuta est: quia non potest dici male statuta ex eo, quod plus disceditur à communitate antiqua, quam per eam quæ supra in argumèto describitur. Quoniam iure & consuetudine totius Europæ constat alias innumeras diuisiones factas in ea laudari, per quas longe plus disceditur ab antiqua communitate quam per nostram: Quoniam per hanc non diuiduntur bona, nec administratio eorum: sed sola administratio fructuum eorum, per alias autem etiam bona ipsa penitus separantur. Quod in omnibus fere ecclesiis Cathedralibus, & collegiatis secularibus videas. Imo & in regularibus etiam canonicorum regularium S. Isidori Legionens. in S. Mariæ Parraces Segobien. & in S. Crucis Conymbricen. Imo & in ecclesia Cathedrali Pampilonen. Cæsaraugustana, & aliis. Cum igitur hæc nostra diuisio bona sit: Iamque inueniatur facta, non potest iudicari frangenda, eo quod fieri possit alia, per quam minus à communitate antiqua discederetur. Imo neque consentiendum esset, ut frangeretur hæc, & alia induceretur, nisi euidens utilitas id suaderet, quod tamen hoc casu adeo non suadet, ut potius contrarium persuadeat, quoniam longe utilior est hæc quam illa; Tum ob ea, quæ dicta sunt. Tum quia non solum canonicis, & eorum conuentui: sed etiam ipsi prælato est hæc commodior. Quandoquidem facilius plurimas importunorum iniustas petitiones repellere potest, respondendo sibi solam suæ tertie partis, qua sua mensa eget, commissam administrationem. Tum quia per nostram tollitur prælato magna delinquendi occasio, quæ per aliam supradictam præbetur. Non enim parua occasio est, alienis rebus vtendi, habere illas in sua potestate eum, qui earum vsu eget. Et quis est qui abstinere ab alienæ pecuniæ quam penes se habet, vsu, si eum edendi, aut vestiendi necessitas premat? Si eum æs alienum vrgeat? Imo & si amicus precibus obnixis mutuum ab eo extorquere conetur? Tum quia per hanc prior absoluitur sollicitudine colligendi, impendendique duas tertias, rationesque super eis conficiendi reddendique. Quod certe prior rerum diuinarum contemplationis, & literarum studiosus, maximi facere deberet. Stet igitur

COMMENT. IN CAP. NVLLAM.

tur hæc nostra diuifio, mittatque in altum radices, nec contra vulgatum pro-
uerbium, Quod bene fiat immutetur.

Ad XVIII. Negamus eam portionem tertiam, quæ Prioris mensæ relin-
quitur dici posse primum nimis magnam, nimiumque relinqui liberam, quo
hæc diuifio impugnetur. Non enim eam impugnant canonici, neque hospita-
larij, vel eleemofynarij: sed soli priores, in quorum manu situm est, quam ma-
xime velint eam minuere, & id quod ex ea detraxerint magna cum laude, ac
egregio exemplo partiri eis quæ hospitali, cultuique diuino erunt necessaria,
vel opportuna. Itaque si eis apparet nimis magna, ipsimet poterunt eam mi-
nuere, ac circuncidere. Eadem consideratione non potest dici nimium libera
relinqui, quo diuifio hæc impugnetur, non enim eam, vt diximus impugnant
canonici eleemofynarij: sed ipsi priores, in quorum manu est eam, quam ma-
xime velint ligare, & ab vñibus profanis liberatam pijs deputare. Ad autem eos
submisso animo admonuerim, quod longe latius alibi tradidimus, nempe per
hanc diuifionem nil amplius libertatis dari eis ad impèdendam suam tertiam
quam antea habebant. Non enim fuit mentis diuidentium, neque sedis Apo-
ftolicæ confirmantis laxare prioribus habenas: sed potius astringere. At ea,
quæ ad aliquem effectum inducuntur, non debent operari contrarium. l. Le-
gata inutiliter, ff. de adim. leg. cap. fin. de verb. signif. & latius deduximus in præ-
fata Apolog. lib. de Red. quæst. i. Mon. 41. Quare non facit eis diuifio faculta-
tem, vt pro libito suæ tertie partis fructus impendant, sed ne pro libito, neque
pro ratione vltra illam ipsi soli impendere possint. Itaque sicuti ante hanc di-
uifionem Prior Roncæuallis omnes totius prioratus fructus debebat impen-
dere oneribus hospitalis, & monasterij sustentandis, suisque honestis, modestis,
piisque vñibus, & non alijs superfluis profanisue. Ita nunc quoque tertie par-
tis quam diuifio ei deputat, fructus eisdem solis vñibus debet impendere, &
nō alijs secularibus, ac profanis. Ecce igitur totam aduersæ partis aciem, quam
contra nostram diuifionem in campum produximus fusam penitus, & dissipata-
tam. Ecce ipsam diuifionem defensam, quæ veluti quædam marpesia cautes
medijs in fluctibus immota manet in tuum gloriosissima virgo mater, cui tota
Roncæuallis militat cultum, & ad peregrinorum filij tui Domini nostri Iesu
Christi in eam vndique confluentium hospitium augendum. Amen.

S V M M A R I V M.

Aedificia qua dicantur pia in diuisione Roncæuallis, nu. 18.

Dicens de vno, de altero negare videtur, nu. 18.

Obediendum maiori iubenti contrarium ei, quod minor iubet, nu. 18.

Locare fructus ad triennium non est alienare, nu. 19.

*Eleemofyna quandoque honestius fit in frumento, quam in pecunia nume-
rata, num. 19.*

*Humani moris est eum vereri cuius nutu quis nunc erigitur, nunc deprimi-
tur, num. 19.*

Religijs

- Religiosi qui liberè contradicant Prelato potenti, rari, nu. 20.*
Procurator potest esse laicus, sed non iudex, nu. 20.
Scriptura referens aliam, non probat contenta in ea, quum saltem non exprimit illa, nu. 21.
Administrare non potest quis bona alterius, eo quod teneatur interdum eum alere, nu. 21.
Roncauallis Prior potest petere rationem distributionum quotidianarum, nu. 21.
Roncauallis subprior à Priore & capitulo eligendus, nu. 22.
Vicarius prelati quis propriè, & quis impropiè, nu. 22.
Prioratus, vel subprioratus monasterij non vacat vacante illo, nu. 22.
Roncauallis diuisio non tollit obseruantiam regularem, nu. 23.
Roncauallis Canonico mortuo, cui cedat eius peculium, nu. 23.
Bonorum monasterij diuisio inter Prefectum & Conuentum non tollitur Concilio Tridentino, nu. 24.
Pristinum ad statum redditus fauorabilis, nu. 24.
Reformatio quam intendit Concil. Trid. non est eadem omnino quæ primaria, nu. 24.
Canonicorum regularium, vel monachorum viuendi modus per portiones priuilegiatas, an sit damnatus & infernalis, disputatur latè à num. 25. & concluditur pars negans concurrentibus sex, nu. 28.
Contrarietas vitanda, nu. 25. quæ tamen non est in equiuocis, nu. 28.
Consuetudo contra legem naturæ vel diuinam non excusat, nu. 25. licentia vero ob eam præsumpta sic, nu. 28.
Author noluit uti hoc modo viuendi canonicorum, nu. 25.
Canonici regulares hoc modo viuentes fuere duo habiti pro sanctis, nu. 26.
Regularis non peccat habendo, vel erogando pie peculiaria de iusta licentia, num. 26.
Regularibus singulis ut dentur singule quantitates in vestitum statui potest, nu. 27.
Furtum non est alieni acceptio de præsumpta voluntate domini, nu. 28.
Ioannis Gerson liber contra Canonicos proprietarios, non videtur eius, nec urget, nu. 28.

V. Principaliter ex prædictis in proxima quæstione inferuntur 14. Corollaria. Primum non esse mutandum in principio diuisionis quod prædicti Domini Priores cupiebant, nempe quod soli Priori detur potestas administrandi, & imponatur necessitas distribuendi omnes fructus in tres partes per responsa ad 17. argumentum nu. 16.

II. Corollarium, nil esse item mutandum in secunda declaratione prædictæ diuisionis, de illis verbis. *Fabrica autem comprehendit structionem, & refectio-*

COMMENT. IN CAP. NVLLAM.

nem ecclesie monasterij, & hospitalis Roncauallis, & ecclesiarum & locorum piorum, annexa his. siue intra siue extra Nauarram sint sita, ad qua struenda siue reficienda ego scilicet Prior, aut successores mei teneremur, si nulla huiusmodi diuisio facta esset, non inquam, aliquid est mutandum eo prætenu quod per eam nimium grauetur hospitale. Quoniam et si multarum personarum, & rerum ac fabrica sustentatio eius parti imponatur, non tamen tantum, quantum aliqui putant oneratur. Putant enim aliqui ad eius solius partem spectare omnia aedificia monasterij & membrorum eius, & omnes refectioes eorum, quod tamen secus est. Nam si satis ponderaueris verba illa, Ecclesia, monasterij & aliorum locorum piorum. facile videbis, non omnia aedificia sed tantum aedificia vnus ecclesie, monasterij, & aedificia aliarum ecclesiarum hospitalium, & basilicarum, & aliorum similium locorum piorum & religiosorum ad hoc monasterium pertinentium spectare ad onus partis hospitalis, non autem aliarum domuū, praediorum, vallorum, cellarum vinariarum, hortorum & similium, quae hic vel alibi habet hoc monasterium. Tum quia qui de vno dicit, de alio negare videtur cap. Nonne. de praesumpt. & l. cum praetor ff. de iudic. Tum quia frustra de ecclesia & monasterio & aliis piis aedificiis expressisset, si omnia in vniuersum aedificia comprehendere voluisset. Tum quia nec omnia aedificia pia quae vellet Prior facere, aut reficere ad onus solius partis hospitalis pertinent: sed illa sola, ad quae facienda teneretur ipse Prior, si diuisio haec non fuisset facta. Ex quo subinferas, quod aedificia, quae Pampilonae, Attarrabiae, vel alibi vellent Prior, & Conuentus ad hospitandum vel alios huiusmodi fines quamlibet honestos facere, non pertinerent ad onus solius partis hospitalis: Quia illa non sunt pia & religiosa. Non item constructio palatij, aut alicuius domus, quae vel Prior, vel aliqui canonici vellent sibi in hoc monasterio construere: Quauis aedificatio dormitorij, & refectorij intra hoc monasterium faciendorum quae iuxta canones & regulam videtur necessaria, ad ea spectare crediderim. Quia illa satis dici possunt pia loca, quae Prior olim tenebatur facere, si nulla diuisio huiusmodi facta esset. Non igitur alia indiget additione, aut mutatione diuisio nostra in praedicto versiculo, sed solum praedicta quae iuridica est intelligentia.

III. Non esse tollenda, vt praefati Domini cupiunt, illa verba posita in tertia declaratione, per quae solum fit Priori potestas suam tantum partem administrandi. Quoniam & si attentata sola regula & iure communi solus Prior omnes monasterij fructus administrare debeat, attento tamen priuilegio sedis Apostolicae, quod per hanc diuisionem de consensu Prioris & Conuentus collatum est hospitali, & conuentui, non potest iuste administrare nisi suam tertiam partem, etiam si adeo bonus ac ipse pater noster Augustinus esset: Quoniam qui aliena vsurpat, manifeste peccat cap. Pœnale 14. q. 5. At constat stante praedicto priuilegio, administrationem conuentui, & hospitali deputatam, esse quid alienum ab eo, quod D. Priori subiicitur. Nec est vt quidam murmurant contra obedientiam Praelati inferioris facere id quod maior praelatus praesertim supremus, qui Papa est, praecipit, imo praelatus ipse inferior, qui suo religioso, etiam in suo monasterio iuberet aliquid contra id, quod à Papa iubetur, grande inobedientiae peccatum admitteret cap. Qui resistit, & cap. Si dominus 11. q. 3. & Thom. 2. 2. q. 104. art. 5. & facit l. contra Pupillum §. Is qui ad
maius

maius ff. de re iud. & notat. in cap. Si Episcopus 18. dist. & cap. Cum parati, de Appell.

- 19 IIII. Non esse addendum in quinta declaratione id quod nonnulli procurant, videlicet, quod nullius partis fructus possint vendi antequam colligantur sine solemnitate iuris in alienatione rei ecclesie seruanda. Quoniam nulla ratio posset assignari iuri consona, qua prior, hospitale, & conuentus non possint simul vel separatim suas tertias partes fructuum locare arrendareue in vnum, duos aut tres annos sine solemnitate in alienatione bonorum ecclesie vel minorum seruanda. Tum quia alienare fructus bonorum ad modicum tempus, non est alienare bona cap. Vestra de locat. & Clem. 1. de Reb. eccles. Tum quia totus orbis Christianus seruat id quod dicimus. Tum quia variis de causis contingere potest, vt necesse sit aut vtile vni predictorum trium, vel omnibus simul locare siue arrendare siue in fructum dare fructus antequam colligantur. Et quidem non paruam causam diceret otium, quod inde canonicis ad cultum diuinum eueniret. Tum quia Episcopi omnes suas fructuum decimarum quartas passim alienant sine vlllo Rectorum, & aliorum beneficiariorum consensu, & e contrario Rectores, & alij beneficiarij suas fructuum medietates, tertias, quartas, nonas, decimas, vel decimas sextas. Quamquam fateor sanctius facturos omnes predictos, si antequam fructus colligantur, non vendant eos, & sanctius si nec post collectionem, donec tempus opportunum occurrat, praesertim si id illo sine differant, vt egentium necessitatibus prouideant, habeantque triticum, hordeum, auenam, & vinum quibus pauperes, & tenuiores iuuent opportuno tempore, e quibus donet aliqua his honestioribus quibus pecunia honeste dari non potest. Tum quia cum bono melius, & minus bonum detur, l. vbi autem non apparet, ff. de verb. obl. non continuo sequitur, si hoc posterius est melius, illud prius esse malum, vel e contrario.

V. Nullatenus conuenire, vt contra quintam declarationem clauigeri, Commendararij domuum, & alij officarij in illa contenti a solo priore deligantur. Tum quia id quod omnes tangit ab omnibus approbari debet, cap. Quod omnes, de Reg. iur. lib. 6. At horum officia aequae hospitale, & conuentum, ac priorem contingunt. Tum quia experientia olim constitit canonicos & hospitale nihili penes, Imo contemptui habitos a clauigeris, & alijs officarijs, qui a solo priore ponebantur, maiorisque habitos fuisse ministros procuratorum & aliorum familiarium prioris, quam ipsos canonicos: vt enim habet cap. Visis, 16. quaest. 2. humani moris est illum vereri, cuius iudicio ac voluntate quis nunc erigitur, nunc deprimatur. Tum quia valde verisimile est pauca eos si a solo priore essent eligendi facturos, omisso suo contra eius voluntatem, etiam si illa parum iusta, & multum contraria esset diuisioni. Quod quaedam tacita diuisionis destructio esset.

- 20 VI. Id quod in eadem declaratione dicitur de suffragio prioris, vt solum sit duplo maius aliorum singulorum suffragijs, non tantum esse intelligendum in grauibus negotijs, sed etiam in leuioribus, ita quod nec illa solus prior, vel eius vicarius de solo consilio Capituli, vel aliquorum seniorum possit expedire. Tum quia id iam statutum est, & quaeber. e. stant, non sunt, iuxta vulgare adagium, mouenda, d. l. In rebus, ff. de Constit. & l. Minime, ff. de Legib. Tum

Q

COMMENT. IN CAP. NVLLAM.

quia, quod aliqui putat leue, potest esse aliorum iudicio graue. Tum quia raro venit ad suffragia in rebus leuibus. Tum quia prior, qui iustitiam amauerit, solumque iusta voluerit, proposueritque suo capitulo probata, facile in suam trahet sententiam, vti nam tanto essent animo canonici, vt etiam in rebus leuibus praelati voluntati diuinam praeferrent. At eiusmodi religiosi coruis albis rariores esse solent. Quandoquidem religiosorum pars praelatis suis, praesertim poteribus, ais, aio, negas, nego, esse consueuerunt. Tum quia non est quare praelatus dedignetur facere suum conuentum consortem sibi etiam in leuioribus, quum debeat esse totius gregis exemplar, & patientia, prudentia, & animi moderatione suos subditos longe superare, iuxta Hierony. cap. Licet 8. quaest. 1. & iuxta illud Symmachi, 1. quaest. 1. cap. Vilissimus computandus est nisi praecellat scientia, & sanctitate, qui est honore praestantior.

VII. Non esse tollendam Priori facultatem praestandi suum suffragium ad negotia in praedicta quinta declaratione contenta per procuratorem laicum. Tum quia diuisio haec cum causae cognitione à Papa confirmata id habet, & constat Papam posse id statuere etiam si contra iura humana esset cap. Cuncta per mundum 9. q. 3. & cap. Proposuit, de concess. praeb. Tum quia iure cautum est posse laicum fieri procuratorem ad causas spirituales explicandas cap. 1. de procurat. lib. 6. licet nequeat esse Vicarius aut iudex ad eas diffiniendas cap. 2. de iudic. Tum quia diuisionis tenor non imponit necessitatem, sed solum praestat facultatem prioribus explicandi suum suffragium per procuratorem laicum, & fatemur sanctius facturos priores, si per subpriorem aliumue canonicum id fecerint, eoque nomine quam plurimas gratias coram Deo & hominibus benemerituros.

VIII. Non esse addendum septimae declarationi, vt de residuo partis conuentus accipiatur, quod opus fuerit in vsus hospitalis, & è contrario ex residuo hospitalis in vsus quibus pars conuentus est deputata: Quoniam hoc effectu esset eas duas partes confundere, & in vnam redigere: quod longe à mente diuidentium fuit: Esset canonicis anxia male curandi suam partem praescientibus ex Hospitalis parte illis esse providendum cum sua non esset satis. Esset impedire canonicorum augmentum quod ex residuo illo Deo fauente, speratur. Esset minuere vires conuentus ad se suamque partem modestè ac sanctè defendendam aduersus Priorum impotentem dominandi libidinem, quod vsus & experientia nuper non solum Legionè in monasterio S. Isidori sed etiam in hoc ipso Roncauallis docuit, quam sit necessarium. Possent enim prior cum aliquibus sibi addictis efficere vt conuentus pars tota exhauriretur in opera pia huius conuentus, & tota æri alieno subderetur, vt canonicos oporteret ferè emendicare, quo se suaque defenderent, vindicarentque.

21 IX. Iustum esse dum durauerit modus viuendi, quem nunc canonici seruant, & à tempore immemoriali seruarunt in recipiendo portiones priuilegiatas, vt charta, quam vocant rationis, cuius praedicta declaratio septima meminit, ostendatur, aut probetur, vt sciri possit; quantum ipsis canonicis, presbyteris, ac pueris, olim tribuebatur, & nunc sit tribuendum. Tum quia contenta in scriptura relata, non probantur per referentem saltem quum non exprimit illa Auth. Si quis in aliquo documento C. de Edend. cap. 2. de fid. instrum. l.

In testa

In testamento, ff. de Cond. & dem. cum ei adnot. Tum quod canonici animadu-
uertere debent partem quæ Conuētui deputatur, non deputari eorum singulis:
sed omnibus coniunctim, & ideo nullus illorum amplius quam in prædicta
charta continetur potest ex ea parte sibi capere aut impendere quam alius
presbyter, & extraneus posset mandante id toto conuentu.

X. Non inferri id quod quidam colligunt ex octaua declaratione videli-
cet priorem solum debere omnes totius monasterij fructus administrare ex
eo quod illa contineat eum debere hospitali conuentuique providere, si qua
sterilitate aut casu cōtingeret suas partes eis non sufficere. Tum quia Roman.
Pont. clare contrarium de consensu prioris, & cōuentus disposuit, & in claris
non est locus coniecturis l. continuis §. Cum ita ff. de verb. Tum quod alia via
quam administrationis potest nosse prior indigentiam hospitalis & capituli,
nimirum per potestatem quam habet exigendi rationes à conuentu & ele-
mosynario parti hospitalis præfecto. Tum quia non omnis cui necesse est pro-
uidere alteri, si egeat, potest ei suorum bonorum administrationem tollere,
nam filius patrem egentem alere tenetur l. si quis à liberis ff. de lib. agnosc.
non tamen ob id poterit ea ministrare, & ei eorum administrationem tollere,
vt palam est.

XI. Quod non solum debet D. Priori reddi ratio de tertiæ partis prædi-
ctæ fructibus, an provide sint collectæ ac impensæ: sed etiam de omnibus quæ
habet conuentus separata pro quotidianis distributionibus, & anniuersariis.
Imo & de omnibus aliis, quæ post diuisionem quæsiuit, aut quærit suæ parti
peculiaris. Tum quia per nullam diuisionis partem tollitur priori hæc pote-
stas, & cōstat eam ad ipsum per ius commune & regulam nostram, & hoc cap.
Nullam, pærtinere. Tum quia si hæc ratio non esset reddenda priori, nemo
citra Papam eam ab eis exigere posset, quod valde durum esset. Tum quia in-
terest plurimum prælati, & animarum donantium, relinquentiumque, vt bona
quæ canonicis in distributiones, & anniuersaria relinquuntur, debito modo
distribuantur.

- 22 XII. Quæstionis esse magnæ. An stante præfata diuisione proprior, siue
subprior, seu prior claustralis à solo priore deligi debeat, an à priore & con-
uentu simul? Nam quod à solo priore fieri debeat, facit quod Cardinalis Zaba-
rella ait quod prior in monasterio vbi prælatus est Abbas, qui est idem quod
prior, siue subprior, in monasterio per priorem gubernari solito, est vicarius
Abbatis, & ita proprior Vicarius prioris. At omnis prælatus solus ipse vica-
rium suum facit, arg. cap. i. & cap. licet, & vltim. de offic. vic. lib. 6. Deinde quod
litera diuisionis habet officia quæ sunt intra corpus ecclesiæ consueta dari
canonicis à solo priore esse conferenda. At proprioratus officium intra cor-
pus ecclesiæ cōstitutum est, solitumque dari canonico. Ergo illud à solo priore
dandum est. Quod autem prior, & conuentus simul debeant illum eligere,
facit primo, quod à iure antiquo non est recedendum, nisi quatenus nouum
exprimit l. Præcipimus, C. de Appell. At ante diuisionem ita fiebat, sine vlla
contradictione, & post eam ita consuetum est, quoties oportui id fieri, & talis
consuetudo per nullam diuisionis partem sublata est: Deinde quod magis oportet
post diuisionem, vt proprior, siue subprior, à solo priore non ponatur, quæ ante

COMMNET. IN CAP. NVLLAM.

illam. Tum quia proprior est Præses capituli siue conuentus, cap. Cum ad monasterium, §. Prior autem, de Stat. monach. & illius est proponere negotia conuentui, ac proposita, & diffinita exequi, & ante diuisionem pauca negotia erant conuentui, quæ ab ipso solo sine priore tractari debebant, post eam autem plurima, quia omnia quæ ad administrationem suæ partis peculiariter pertinent. Et ita oportet propriorem minus pèdere à priore, post diuisionem, quam ante illam, eo quod longe pluries oportet conuentum obuiam ire suis prioribus, & procuratoribus eorum, quam ante illam. Tum quod verisimile est, quod prior, si ei hæc facultas competeret, potius faceret propriorem eum quem sciret sibi morem gesturum, eiusque nutui pariturum, etiam si vir exemplaris, & aptissimus illi officio esset, quod continuam discordiam produceret, & esset quædam ecclesiæ destructio. Quod autem verisimile sit priorem id facturum, si hæc illi facultas adesset, constat ex his quæ nuper inuenimus & egimus in celeberrimis S. Isidori Legionen. & S. Mariæ de Parraces, monasteriis. Quæ ratione certè plurimum conuenit statui, quem nunc ecclesia hæc post diuisionem habet, vt proprior nullatenus eligatur à priore, aut certè non ab eo solo, sed ab eo, & conuentu: Et ita in omnibus Castellæ, ac Lusitaniæ illustribus monasteriis proprior à solo conuentu eligitur, & à solo priore confirmatur, quod videre est Legionen in S. Isidori, & Conymbricæ, in S. Crucis, & videre erat olim in S. Mariæ à Parraces ante illum statum reprobum, quem nuper auaritia duce Abbas & conuentus assumpserunt, quem tamen propediem expulsùm iri credimus, sed iam nunc longe post hæc scripta illius monasterij, quæ grandis erat maiestas, reditus magni alienis traditi sunt, exigente (vt opinor) canonicorum illius nimio in se amore, quod vtinam Deus bene vertat. Arbitror autem non esse iustum lege iustitiæ debitum, vt solus Conuentus propriorem eligat. Tum quia nullo iure id probatur. Tum quia id ante diuisionem ei non cõpetebat. At per diuisionem nullatenus est ei data, credo tamen iustum esse, & iustitia debitum, vt à priore & conuentu simul eligatur proprior. Tum per regulam, Quod omnes tangit, lib. 6. Tum quod ante præfatam diuisionem ita fiebat. At per eam nil videtur circa hoc mutatum, si enim per eam esset aliquid in hoc mutatum, maximè esset per illa verba supra pro contraria parte relata. *Officia, quæ sunt intra corpus ecclesiæ consueta dari canonicis, à solo Priore conferantur.* At per illa verba nil est mutatum. Quia ea non cõprehédunt proprioratum. Primo quidem quod non dicit vniuersaliter omnia officia: sed indefinitè officia, & indefinita non æquipollet vniuersali, vbi ratio est diuersa, per glos. celeb. & ei annot. cap. Vt circa, de Elect. lib. 6. vt hoc casu est. Quoniam alia officia à solo priore dabantur ante diuisionem, proprioratus autem non, sed ab eo & conuentu simul per electionem. Deinde quod à lege antiqua non videtur recessum, nisi quatenus inuenitur expressum d. l. Præcipimus, C. de Appell. At in illis verbis nil de proprioratu inuenitur expressum. Tertio quod per intellectus subauditos, non corriguntur leges anteriores, nec receditur ab eis, iuxta glos. celeb. cap. Cupientes, §. Quod si per viginti, de Elect. lib. 6. At si per præfata verba ab antiqua consuetudine recesserimus per intellectum subauditum, profecto recederemus à lege antiqua. Quoniam vt diximus nulla est in eis verbis de proprioratu mentio. Quarto quod

quod clausula illa solum agit de officiis, quæ sunt intra corpus ecclesiæ solita conferri canonicis, nõ autem de officiis ad quæ per electionem quis assumendus erat. Cuiusmodi est prioratus, nam iuris peritis dare beneficium significat conferre, non autem assumere per electionem, & constat in materia odiosa, qualis maximè est correctiua, ac per consequutionem hæc, appellatione beneficij pertinentis ad dationem, vel collationem, non contineri id, quod spectat ad electionem, cap. Cum illis, §. 1. de Elect. lib. 6. & Clem. 1. de Præb. adiuncta glo. Quinto, quod phrasis ipsa illius clausulæ dum ponit exempla clare indicat eam nullatenus agere de prioratu. Nam post verba præfata sic subdit exempla, vt præcentoria, Cameraria, &c. At si author eius prioratum voluisset includere ab ipso tanquam digniori incœpisset exempla, & non à præcentoria: sed quia nulla de prioratu cura erat in illo proposito, cœpit à præcentoria, quæ post prioratum prima esse credebatur ab authore diuisionis quam Salmantica fecit in hac ecclesia sicut & in ecclesiis Cathedralibus Legionen. & Conymbricen. est prima post Decanatum. Sexto quod facile conicitur, quod nec primus diuisionis author nec canonici ei consentientes aliquid circa hoc voluerunt mutare. Nam sine vlla controuersia cum primo post eam vacauit prioratus, ita omnino fuit electus prior, ac ante diuisionem eligi solebat. Septimo quod per omnia sacra iurare paratus sum me, qui literam ipsam contexui, quique bona pars ad persuadendam diuisionem fui, nil de prioratus prouidendi modo nos mutare voluisse. Octauo quod intentio eorum qui diuisionem persuasimus, nõ fuit addere priori aliquid potestatis quod ante illam non haberet, sed tollere illa quæ conseruando monasterio videbantur tollenda, & ita non potuit esse nobis animus addendi priori hanc potestatem, per cuius additionem multum lædenda foret ea, quam nos concipiebamus, diuisio, arg. l. Legata inutiliter, ff. de Adim. leg. & cap. fin. de Verb. signifi. Nono, quod ratio quare Commendarum, & aliorum officiorum canonicis conferri solitorum collationem soli priori adiudicauimus ea fuit, quod etiam ante diuisionem eo iure utebatur, & satis tolerari poterat, nec vllatenus diuisioni repugnabat. Potestatem autem conferendi alia officia, quæ non erant canonicis conferri solita, quam etiam constabat ad priorem solum pertinere, restrinximus faciendo eam communem ei & capitulo. Quoniam alioqui diuisio vix durare poterat. Qua eadem ratione etiam beneficiorum collationem fecimus communem alternatiue. Quoniam alioqui presbyteri, clauigeri, & alij officarij, & amici clerici parum conuentui fauissent, eique parum æquitate tissent. Qui ergo fieri potest vt hi quorum proposita vna cum proposito primi Authoris diuisionis erat, frænare, & non laxare priori potestatem quoad administrationem, laxaremus in eo potissimum, quod diuisioni, & restrictioni maxime cupitæ conseruandæ maxime foret incommodum? Non obstant illa duo, quæ pro parte contraria supra attulimus: Nam secundum quod in litera diuisionis fundabatur, latè sublatum est per prædicta.

Ad prius autem respondemus, duo genera esse vicariorum, vnum eorum qui propriè sunt vicarij, de quibus titulus de officio vicarij tractat, & qui mortuis, aut priuatis prælatis principalibus desinunt esse vicarij ipso iure, iux. glos. sing. & vlt. Clem. fin. de Procur. & c. 1. de offic. vic. lib. 6. vbi etiam id annotat

COMMENT. IN CAP. NVLLAM.

Franc. Altera eorum qui dicuntur metaphoricè Vicarij, eo quod aliorum vices supplent. Quomodo Archidiaconus appellatur nonnunquam vicarius Episcopi, c. 1. de Offic. Archid. & Archipresbyter, c. 1. & toto tit. de offic. Archip. quorū officium non expirat, nec suspenditur ipso iure, propterea quod officium eorum, quorum sunt Vicarij suspendatur, vel vacet, & de huius generis vicariis est prior in monasteriis, vbi est Abbas, & Prior, siue subprior, in eis quæ per priorem solent gubernari. Quin & notorium est in hoc eodem monasterio alterum esse propriorem, siue subpriorem, vel priorem claustralem, de quo multa glos. Guilhelm. de monte Lauduno in principio Extrauag. Execrabilis, Io. 22. quam habet inter communes in titulo de Præb. verb. Prioratus, & alterum vicarium procuratoris seu locum tenentem eius, ex quo alibi multa quotidiana inferebamus, quorum vnum est propriaratum, non expirare mortuo priore, quod vbiq; receptum est, & seruatur, satisque probatur in Clem. Ne in agro, §. Si quis, vers. Abbate, de stat. monach. Alterum eum non ita poni & deponi, vt vicarij alterius generis, qui propriè vicarij sunt, & ponuntur, & deponuntur à principali. Ideoque non sequitur. Proprior est vicarius metaphoricus Abbatis. Ergo ab eo debet cõstitui. Sit igitur huius articuli cõclusio, quod vtile, Imo necessariū est diuisioni præfatæ seruadæ: vnde monasterij conseruatio pendere videtur, vt proprior à solo Priore non ponatur, & deponatur, vtilissimum, vt à solo conuentu eligeretur, & à solo priore confirmaretur. Iustum autem vt à priore, & conuentu simul eligatur, vt ante diuisionem eligebatur.

23

XIII. Iustum, & æquum esse id, quod noster dominus Prior præterdit, videlicet per hanc diuisionem non tolli necessitatem seruandæ obseruantia regulæ in prædicto monasterio. Quia per eam nil tollitur de essentialibus illius, neque de accidentariis, neque de iure communi nisi pauca quæ ex ipsa diuisione colliguntur, nil etiam tollitur D. Priori de iurisdictione sua contentiosa. Quia per eam neque minuitur neque augetur illa. Immo tâta ei omnino competit, quanta competisset, nulla facta diuisione. Dixi (de iurisdictione) quia de bonorū administratione multum detrahitur. Quoniã ante diuisionem omnia bona solus administrabat, & omnium bonorum fructus solus impèdebat iuxta tenorem huius capituli. Post diuisionem autem prædictam restricta est hæc potestas ad tertiam partem fructuum suæ mensæ deputatam, ita quod nil saltem immediate administrare potest de fructibus conuentui, & hospitali deputatis: Quãquam rationem exigere potest de eorum administratione, & compellere ad deponendum reliqua in arcis, quæ per diuisionem ad id paratæ esse debent. Dixi etiam (de iurisdictione contentiosa,) nam de voluntaria detractum est aliquid: Quoniam beneficiorum collatio ad iurisdictionem voluntariam pertinet secundum glos. communiter recept. in c. Nouit, de offic. legat. & de beneficiorum collatione, multum ei detrahitur per decimam quartam diuisionis declarationem à sede Apostolica approbatam.

XIII. Quæstionis esse, an illa tertia peculij canonici demortui quæ debet cedere conuentui, iuxta duodecimam diuisionis declarationem, ita debeat diuidi inter ipsos canonicos, vt singuli, suas singulas partes suis peculiaribus vñibus applicare valeant? an ita quæraturs tertie parti canonicorum, vt debeat reservari cum residuo illius ad idipsum, ad quod illud est seruadum? Et quidem arbitror

arbitror ita cedere cōuentui, vt diuidi debeat inter canonicos, quo ſingali ſuis ſingulis vtantur partibus, ſaltem dum vtentur eo modo viuendi quo hætenus à tempore immemoriali vixerunt & nunc viuunt, videlicet accipiendo certam quantitatem tritici, vini, & cæterarum rerum neceſſariorum pro victu, & certam pecuniæ numeratæ pro veſtitu. Tum quia prædicta duodecima declaratio non habet, vt illa tertia pars quærat arca capituli, vel parti capituli. Tum quia etiam tertia pars quæ cedere debet priori ita quæritur priori, vt non teneatur ex eo augere prioratū quo plus reddat, ſed potius ita vt ipſe poſſit eam ſuis vſibus impendere, & eadem determinatio pluribus applicata eodem modo illa determinat. Iam hoc iure. ff. de vulgari, & eodem modo loquitur illa clauſula de priore ac de conuentu, per hæc verba: *Quæ deinceps canonici morientes reliquerint, diuidantur equaliter inter priorem, hoſpitale, & conuētum.* Tum quia ante diuiſionem prior, cui totum quærebatur, totum ſuis vſibus impēdebat. At per diuiſionem nil aliud in hoc factum eſt quam quod tertia pars quæreretur priori, & aliæ duæ tertiæ hoſpitali, & canonicis, & ita videtur, quod quemadmodum ante diuiſionem ſolus Prior totum ſuis vſibus impēdebat, & ſicut nunc poſt eam de ſua tertia idem facere poteſt: Ita & canonici de ſua tertia idem efficere valeant: quia ſurrogatum ſapit naturam eius in cuius locum ſurrogatur l. ſi eum §. Qui iniuriarum ff. ſi quis cau. & c. Eccleſiæ, vt lit. pend. Tum quia ita intellexiſſe videntur diuidentes, & diuiſionem ſuadentes. Equidem ipſe qui literam diuiſionis contexit, ita intellexi, & ante omnia mens, & voluntas diſponentis eſt attendenda l. In conditionibus, ff. de condit. & demonſt. & c. fin. de præb. Poſtremo, quod Legionem in S. Iſidori monaſterio cuius diuiſionem bona ex parte imitati fuimus ita hoc ſeruatur, nec abs re, iuſtum enim eſt vt qui fuerunt ſocij paſſionum, ſint etiam conſolationum ſecundum Apoſt. 2. ad Corinth. 1. rel. in cap. 1. de ſepult. vtque qui maxime demortui animæ ſunt ſuffragaturi, habeant quoque monumētum quo id merito meminerint. Quoniam autem fere ſemper quoties aliquis canonicus moritur, aliquot eius conſanguinei aut famuli relinquuntur inopes & deſtituti eo quod canonicus ægrotus nil potuit eis relinquere, ſanctum eſſet vt D. Prior diſtribueret quibus eorum videretur dimidium ſuæ partis, & Conuentus dimidium ſuæ. Mouet ad hoc, quod ante hanc diuiſionem ſolebant Priores quibus tota canonicorum demortuorum peculia cedebāt prædictis deſtitutis ea nunc omnia, nunc eorum partem, amore Dei diſtribuere.

V I. Principaliter ſuccedit quæſtio An eſto prædicta diuiſio, & aliæ ſimiles ante Concil. Trid. factæ valuiſſent, ſint tamen per illud reuocatæ?

24 Et pro parte quidem affirmate neruoſe facit primo, quod prædictum Concilium in cap. 1. & 2. de Regul. ſeſſ. 25. ſic habet, *Omnes regulares, tam viri quam mulieres, ad regula, quam profeſſi ſunt præſcriptum vitam inſtituant, & componant, necnon ad communem vitam, victum & veſtitum conſeruanda pertinetia fideliter obſeruent.* hæc ibi. At in conſeſſo eſt ſecundum omniū regularum præſcriptum originarium, nullam bonorum vel fructuum diuiſionem eſſe debere inter Abbatem, & Conuentum, imo omnia debere eſſe inter eos communia, vt late probauimus in d. c. Non dicatis, notab. 2. 12. q. 1.

II. Quod huius capituli contextus, & quartum notabile inde ſupra colle-

COMMENT. IN CAP. NVLLAM.

Etum probant totam administrationem tam temporalem quam spiritualem pertinere ad solum Abbatem, Priorem vel alium præfectum qui pro Abbate habetur, secundum primum prædictarum regularum statum ad quem iubet reduci omnes regulares prædictum Concilium.

III. Quod nil videtur prodesse diuisionibus prædictis quod sint factæ auctoritate Papæ & priuilegio eius, quoniam prædictum Concil. tollit omnia priuilegia cõcessa regularibus circa illa capitula, quæ statuit in prædicto titulo de Regul. vt videre est in illius vlt. cap. & diximus in Manual. cap. 27. nu. 190.

IIII. Quod amplianda sunt ea quæ rem faciunt in suam pristinam naturam redire, cap. Ab exordio, 35. distin. l. Si vnus, §. Pactus ne peteret, ff. de Pact. vbi Iason congerit in hoc aliqua, & prius Felyn. in cap. Cum omnes, num. 8. de Confit.

Pro parte vero negante facit primo, quod partem affirmantem consequeretur maxima confusio, discordia, & scâdalum plurimarum ecclesiarum etiam Cathedralium, & Metropolitanarum in quibus ab antiquissimo tempore, cuius initij non est memoria, alia bona spectant ad Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, & Priores & alia ad eorum Capitula, & cõuentus. Consequeretur item sublatio omnium dignitatum, & personatum, puta prioratum, Archidiaconatum, Præcentoriarum, Thesaurariarum, & similibus. Imo & omnium beneficiorum regularium saltem manualium, quum certum sit, nulla talia vllis singularibus competiisse, in primordio regulæ, & ita bona ex parte tolleretur Clem. 1. de Supplend. neg. prælat. & cap. Ad nostram, cap. Ad audientiam, de Confit. vtil. quæ videntur absurda, & ideo non dicenda. l. Nam quod absurdum, ff. de Oper. lib. cap. Dudum, de Præb. lib. 6.

II. Quod lex, cuius finis est bonum commune, cap. Erit autem, 4. dist. cum anot. ei ibi, & à Thom. 1. sec. quæst. 90. artic. 2. non intendit inducere malum commune qualis esset præfatorum confusio & dedecus, ac scâdalum inde secutura.

III. Quod etiam consequeretur destructio omnium reformationum elaboratarum ordinis S. Benedicti, S. Bernardi, & Hieronymi, in quibus magno conatu inductum est ne Præfecti sint perpetui, sed tantum triennales, & ne soli pro solo suo arbitratu, iuxta huius cap. tenorem gubernent monasteria & prioratus, nec fructus eorum impendant, sed cum consilio, & cõsensu aliquorum, quos alibi consiliarios, alibi discretos, alibi definitores appellant, constat enim secundum originarium statum regularum, Præfectos esse debere perpetuos, & totam administrationem debere ad eos solos pertinere: consequeretur item destructio bonæ partis reformationum ordinum militarium, secundum quas alia pertinent ad Magistros, alia ad capitula illorum, alia ad Commendatores maiores, alia ad minores, alia ad priores, & cõuentus eorum quæ secundum præscriptum originarium regularum S. Augustini, & S. Benedicti, vel Bernardi, quas ipsi profitentur, nullatenus illis peculiaria esse deberent.

IIII. Quod non præsumitur Papa, vel Concilium cuius caput est ipse, velle vnico verbo delere tot dispositiones in se adeo iustas, vtilis & vsitatas, vt in simili dixit Imperator in l. Si quando, C. de inoffic. testam. & Pontif. max. in cap. Ecclesia vestra, de Elect.

Ad

Ad primum igitur argumentum pro contraria parte propositum respondeo, quod mens Concilij non fuit decernere vt status religionum reducantur ad primam omnimodo formam, præsertim iure communi, vel auctoritate Papæ relaxatam, vel mutatam, sed solum ad eam quæ habet vt tria substantialia vota seruentur, & vt nullus simplex regularis habeat quicquam proprij quoad dominium, neque quoad vsum aliter quam regula permittit, vt ex tenore tam capituli primi quam secundi, satis colligitur. Primum enim caput solum habet in summa vt religiosi tria substantialia vota obseruent, & alia ad communem vitam, victum, vestitum cõseruanda pertinentia. Secundum vero caput totum tendit ad hoc, vt nullus simplex religiosus habeat quicquam peculiare aliter, quam regula permittit, vt ex eodem constat. At per præfatas diuisiones nihil contra vllum trium votorum substantialium, neque contra pertinentia ad cõmunem vitam inducitur, non enim disponitur per eas, vt aliqui regulares habeant aliqua singulariter quoad dominium, neque quoad vsum aliter quam regula permittit, neque vt comedant, vel vestiant singulariter & separatim, sed solum præfectis conuentualibus tollitur aliqua pars administrationis, & additur alia capitulis & conuentibus quæ non sunt singulares personæ, sed vniuersitates, quarum bona vel administratio non pertinet ad aliquos earum, sed ad totas eas, cap. Qui manumittitur, 12. quæst. 2. & l. In tantum, §. Vniuersitatis, ff. de rer. diuis. & ita non sunt contrariæ præfatis capitulis Concilij intendentis prouidere ne simplices monachi habeant aliqua peculiaris, nec viuant singulariter, & separatim aliter quam regula permittit.

Ad II. Colligitur responsio ex primi solutione, videlicet, quod concilium solum intendit reducere regulas ad obseruantiam trium votorum substantialium, & modum viuendi communiter, & non tenenda peculiaris aliter quam regula permittit, & non ad modum administrandi solis prælati concessum.

Ad III. Concedo quod prædictum Concilium derogat privilegijs Papæ, quoad ea quæ ibi constituit, & intendit constituere, sed negando quod diuisiones prædictæ sint contra ea quæ Concilium voluit decernere, vt per solutionem primi constat.

Ad IIII. Concedo fauorabilem quidem esse reditum ad pristinam naturam, sed negando quod sit ampliandus vltra intentionem eius qui reditum præcipit, quum voluntas, & mens disponētis omnia gubernet. l. Cum pater, §. Dulcissimis, ff. de leg. 2. & cap. fin. de Reg. iur. lib. 6. Quare non est cur trepidet quoddam capitulum, ne suus prælatus hac via tollat sibi duarum tertiarum partium suæ, scilicet, & hospitalis ac fabricæ administrationem, offerendo se suam tertiam partem velle in commune conferre, quo solus omnium administrationem haberet, & quod vna via sibi prohibetur, alia consequatur, contra regulam, Cum quid, de Reg. iur. lib. 6.

*De statu vulgari Canonorum Regularium Hispania,
an & quomodo sit tolerabilis?*

25 VII. Principalis quæstio sit illa quotidiana, & à nemine quod sciam satis æque tractata, an debeat censeridamnatus & infernalis, vt quidam aiunt, an probatus & tolerabilis status ille ecclesiarum & monasteriorum siue canoni-

R

COMMENT. IN CAP. NVLLAM.

corum regularium, siue monachorum in quibus certa portio panis, vini, & reliquorum necessariorum pro victu, & certa quantitas pecuniæ pro vestitu distribuitur alibi per portiunculas quotidianas, alibi per portiones menstruas, vel annuas, ita quod nil ultra teneantur eis ecclesiæ & monasteria ob vllam necessitatem tribuere, nec contra ipsi teneantur eis res sua reddere, sed suo commodo, vel damno ea reseruent, vel insumant, modo nil profanè impendant, & residua in vsus pios conuertant.

Nam pro parte affirmante quod sit damnatus, & infernalis, faciunt illa 18. fundamēta, quæ supra induximus contra diuisionem tripartitam admini strationis fructuum bonorum Roncæuallis.

II. Et grauius quod videtur secum pugnare contra I. Vbi repugnantia, ff. de Reg. iur. & cap. Sollicitudinem, de Appel. Est enim status cuius professores carent proprio, vt patet ex regulis omnium religionum, & habent proprium, vt palam est ex propositione quæstionis, & eorum viuendi modo.

III. Et adhuc grauius, quia videtur repugnare legi naturali & diuinæ. Naturali quidem, quæ iubet promissa præstari, cap. 1. de Pact. cap. Iuramenti, 22. quæst. 5. Diuinæ vero, quæ præcipit vota reddere, cap. Magnæ, de vot. & qui sunt in præfato statu promiserunt, & vouerunt viuere sine proprio, & nunquam viuunt absque illo.

III. Quod nullo alio modo excusari possunt à peccato mortali, quam virtute antiquæ, vel antiquissimæ, vel immemorialis consuetudinis, vt omnes videntur confiteri. At non possunt tali consuetudine excusari, quia nulla consuetudo potest excusare à peccato mortali agentem aliquid cõtra legem diuinam, vel naturalem, imo dicitur corruptela, cap. Mala, cap. Frustra, 8. dist. cap. fin. de Consuet. cum ei adnot. & consuetudo prædicta est contra legem illam naturalem & diuinam. Vouete Domino, & reddite Psal. 75. relat. in d. cap. Magnæ.

V. Quod multi hanc partem asseuerat, de quibus est Illustris Ioannes Gersonus Cancellarius olim Parisien. qui in prima parte libelli profert 29. argumenta desumpta ex regula B. Augustini, & in 2. circiter 15. decerpta ex sacris & iuris Pontificij literis. Sed & ipse quum nimio rogatu suscepissim habitum regularem in præfata Roncæuallis, quod recusabam facere ob id quod in ea status in quæstione propositus seruabatur, protestatus fui, me nunquam accepturum portiones illas peculiare & priuilegiatas in victum & vestitum, quod ad vnguem seruauit, eo quod mihi non erat gratus huiusmodi status.

26 Pro parte vero negante faciunt primo illa decem fundamēta, quibus sulata fuit præfata diuisio Roncæuallis.

II. Quod plurimæ fuerunt ecclesiæ amplissimæ, & etiam hodie sunt in Hispania, in quibus eiusmodi status seruatur, quarum de numero est Metropolis CæsarAugustana, & Cathedralis Pampilonen. In quibus à tempore immemoriali sic viuunt, & in quibus vixerunt nostra ætate, & ante illam viri tam iuris diuini, quam Pontificij callentissimi, & vita integerrimi. E quibus fuit ille B. Martinus, qui Legionem in valde Illustri monasterio S. Isidori pro sancto colitur, & ostēditur, & celebris ille magister Epila miraculis clarus in monasterio S. Mariæ del Pilar præfata CæsarAugustæ, & durum videtur concedere, quod tot viri adeo eruditi, & moribus probatissimi, tanto tempore, & tot confessarij eorum

eorum omnium aliorum ordinum, & tot Episcopi & Archiepiscopi, quin & tot Papæ scientes illud, fuerint damnati, & quotidie damnentur, alij quidem tanquam facientes, alij vero tanquam consentientes, tot, tantis, & tam manifestis peccatis mortalibus, tot Regna, Ciuitates, & Oppida maculantibus.

III. Quod Io. Maior opinionum præfati Cancellarij alioqui defensor acerrimus, hanc non defendit dicens in 4. dist. 38. quæst. 2. col. 6. nolle illam affirmare, quia probare non posset.

IIII. Et fortius, quod nullus religiosus dicitur habere proprium, & peccare contra votum paupertatis solemne, eo quod de licentia iusta de causa data habeat aliquid ad vsus communitatis, vel suos peculiare honestos, necessarios, vel conuenientes, vt probamus late in cap. Non dicatis, 12. quæst. 1. Not. 2. At in proposito statu, & viuendi modo, nemo habet quicquam sine licentia supremi Prælati, qui est Papa, vel alterius sui particularis, neque cum eorum licentia, nisi quoad vsus communitatis, vel suos peculiare honestos, necessarium, vel conueniens. Ergo nemo illorum contrauenit voto, & legi, de non habendo proprio.

V. Quod nemo non concedit licere regulari habere de licentia expressa vel tacita prælati aliquid suis vsibus peculiaribus deputatum, & adeo quidem, vt nulli sint hodie in vlla religione, etiam Franciscanorum, qui appellantur de obseruantia, vel Capucini, qui non habeant aliquid suis peculiaribus vsibus deputatum, puta, breuiarium, diurnale, vestes, cingulum, calculos precatorios, imo etiam calceos coriaceos, ligneos, vel canabeos, exceptis paucis, & hoc non alia ratione, quam quia id habet, & tenet de licentia prælati expressa, vel tacita. Ergo eadem ratione debet concedi, quod liceat eis aliquid amplius tenere ratione ægritudinis, vel studij, vel muneris prælegendi, vel concionandi, vel alia quæ prudenti viro videatur iusta, & consequenter quod tribuatur eis pro victu vnius, vel alterius diei, vel mensis, vel anni, quo, vel quibus iter facturi sunt, vel fossuri, vel vindemiaturi vineam, vel messuri segetes, vel negotiaturi negotia sibi licita: Et eadem ratione si causa iusta, vel inopiæ, vel alia id deposceret, fieri posset eis facultas quærendi sibi singularim, à cognatis vel amicis, vel mendicando necessaria ad suos singulares vsus edendi, bibendi, vel vestiendi, donec communitas consequeretur facultatem eam illis supeditandi.

VI. Quod nemo negat iuste posse prælatum concedere alicui suo regulari facultatem illam, vel illam elemosynam faciendi, quam ipsemet facere posset, & qua ratione potest eam dare vni, potest dare duobus, tribus, & pluribus, & facere singulos eorum administratores singulorum aureorum quotannis in elemosynas, & vsus pios, in quos ipsemet prælatus posset illos sanctè impendere: Et consequenter eadem ratione si facultates monasterij suppeterent ad hoc vt prælatus posset 200. aureos in elemosynas elargiri, iuste posset 20. canonicis suis tradere illos, vt singuli eorum denos in eisdem vsus impenderent, & consequenter iuste posset eis concedere, vt suos calceos iam attritos, camisias, & alias vestes laceras, & quicquid superest de his quæ distribuuntur ipsis in vestes, calceos, & aliq̄ alium vsum honestū dispendant in pauperes, aut alia pia. At status in quæstione positus effectu nil aliud habet, quàm quod re-

COMMENT. IN CAP. NVLLAM.

gulares de licentia praelati supremi, vel alius specialis habeant administrationem aliquarum particularum fructuum bonorum monasteriorum in suos honestos, & pios usus, ergo ille non est reprobus, sed iuri consonus.

VII. Quod palam est quod Abbates, & priores conuentuales regulares, qui & ipsi regulares, & monachi sunt, cap. fin. de Symon. habentes multa suis vñibus peculiaribus deputata cap. Abbates 18. quæst. 2. non peccant contra votum paupertatis, iuxta ea quæ latè tradidimus in d. cap. Non dicatis, not. 2. quia illa non habent, vt propria quoad dominium, sed tantum quoad administrationem, & idem est dicendum de prioribus, & aliis beneficiariis regularibus etiam manualibus, & ad nutum amouibilibus, iuxta Clem. 1. de Supple. neg. præl. & cap. Cum ad monasterium, §. tales, de stat. monach. ergo eadem ratione iuste possunt habere propositi status canonici vel monachi regulares, qui licet non sint capaces dominij, sunt tamen administrationis, vt diximus in d. cap. Non dicatis.

27 VIII. Quod Ioan. Andr. in Mercur. Regul. non est obligatorium, de Reg. iur. lib. 6. efficaciter concludit licere statutum, quod singulis monachis dentur 10. singulis annis pro vestitu insinuans eadè ratione posse statui vt certa quantitas daretur vniciuique eorum quotannis pro victu, & quod haberet portiones priuilegiatas, & Cald. Conf. 2. de Regul. Respondit in hæc verba. *Professi, possint de licentia praelati habere libros, vestes, & pecuniam, ad usum suum non per modum ususfructus sed in quantum sua exposcit necessitas possunt possidere ad usum suum, etiam tempore vite suæ, & de eadem licentia talia mobilia poterunt: non tamen suo nomine emere, vel vendere, sed expendere pro suis veris necessitatibus, non autem alias pro debito voluntatis. Et ratio, quia cessante rei dominio, siue proprietate, & usufructu, cessat dicta prohibitio, quia per hoc cessat materia super qua edita erat, arg. cap. Et hæc diximus, 10. quæst. 7. & cap. Abbate, de verb. sig. Item per hoc quod non suo nomine, cessat id quod posset opponi, quod videtur frui, quia nulla constitutio vetat, quin res qua usu consumitur vt vestes, libri, & pecunia pro eius necessitate possint de licentia praelati habere. Imo permittitur in d. cap. Non dicatis, & paulo post. Et nedum potest praelatus in hoc licentiam dare, Imo debet providere vt in necessitatibus ei succurratur, arg. cap. Episcopus ecclesiasticarum, 12. quæst. 1. quæ necessitates etiam comprehendunt libros quoad dociles, vt possint instrui, & alios docere, arg. cap. Super specula de Magistr. Item suadet ratio naturalis vt per se patet, & per extrauag. 10. 22. quæ incipit ad Conditorem, ultra necessitatem autem essent incapaces talium rerum, ratio quia ista conceduntur propter necessitatem, illa ergo cessante, vel ultra illam intelliguntur denegata, arg. cap. Quod pro remedio, 1. quæst. 7. Item in superfluo presumetur fraus, cap. Officij, & fin. de Testam. Ad hoc bene facit Clem. exiui §. Porro, & seq. de verb. sign. & paulo post. Per prædicta patet quod cessante fraude de licentia superioris praelati, potest professus ordinem ex prouisione sibi decreta accipere aliquam annualem prouisionem à conuentu, vel prouincia persoluendam pro vestibus, & aliis personalibus necessitatibus, & ab illo licite expendi in veras & non fictas necessitates fratris cui fuerit facta dicta prouisio annualis pecunie, quia per hoc non datur abdicatio proprietatis, nec illud obstat paupertati vel mendicitati. Hæc ille. Et Pan. cont. 83. 1. part. latissimi. defendit*

defendit licuisse monacho ecclesiæ Cathanien. petere saltem officio iudicis ab Episcopo, qui monachis suæ ecclesiæ pro Abbate erat 50. annua quæ pro necessariis unicuique dabatur, & col. 4. nu. 6. subdit sequentia. *Optimè ad præfata facit quod ponit Ioannes Andr. in Regul. Non est obligatorium, de Reg. iur. lib 6. in Merc. ubi concludit valere statutum Abbatis, & conuentus causa vitan de murmurationis, & scandali factum, ut pro indumentis & aliis necessariis liceat cuilibet monachorum habere* 10. quia id nõ est hic proprium, cum illa decem succedant loco necessariorum, & sic eodem iure cum illis censetur cap. ecclesia, ut lit. pend. & in l. Si rem, & pretium, ff. de Petit. hered. & tunc solum dicitur monachus habere proprietatem, cum aliquid detinet clam superiore, disponendo de illo ad libitum suum, ut notat Ioan. Andr. in cap. Cum ad monasterium præallegat. *Secus autem si detineat ob iustam causam, & patiente & maxime expresse disponente superiore, ut ibi per eum, & probatur optime in cap. Insinuante qui cler. vel vouent. ubi text. notab. ubi hoc idem aperte censuerunt glos. Innoc. & communiter DD. ibi. Nam & seruus dicitur habere, si dominus patitur nec per hoc dicitur habere proprium, sed peculij administrationem, ut in l. Quam Tuberonis. ff. de Pecul. facit cap. 2. de Stat. reg. & quod ibi notatur, unde dum Episcopus patitur illam antiqua ecclesia ordinationem, ut cuilibet pro necessariis dentur 50. recte & sine peccato quilibet bene administrando illam provisionem capit. & eam petere potest, ex quo Episcopus non sustinet monachorum necessaria, ut de iure debet, cum sit Abbatis loco, ut prædixi. hæc ille. Quibus concordans sic ait idem Pan. in cap. Cum ad monasterium, de stat. monach. num. 8. In quibusdam locis secundum Ioan. Andr. sciente & patiente curia Romana certum quid taxatur pro indumento monachorum, & singulis assignatur conuertendum in præfata causam. Sic etiam in quibusdam monasteriis monialium obseruatur, ut moniales habeant solum victum de monasterio & vestimenta sibi faciunt ex lucro manuum suarum. Unde religiosi capellas habentes habent certam provisionem pro eorum necessariis. Hæc ibi. Quæ etiam satis elici possunt ex his quæ idem ipse dixit in cap. Deus qui, de vit. & hon. cler. in cap. Super eo, de Regul. Cuius dicta communiter recipiuntur à Canonistis, in quibus sunt Felyn. in cap. Nam, de Constit. & Dec. in cap. Edoceri, de Rescript. Quin & Decif. i. Rota de Pœnis, in antiq. pro confesso præsupponit posse monachos habere præbendas seu portiones determinatas, ex quibus possunt aliqua saltem parcius viuendo reliquere: Ita quod licet per depositionem non perderent vitæ necessaria, perderent tamen illa. Et ita in effectu Rota ibi approbat opinionem illorum quos refert Innoc. in cap. Dilectus i. de Præb. verb. (*facultas*) ibi alij contra.*

Concludo igitur pro hac parte negante prædictum statum esse de se damnationis, & infernalem, modo concurrant sex. Primum quod ea quæ sibi dantur, nullatenus sibi dentur, nec accipiantur ab eis pro suis quoad dominium, quia non sunt illius capaces, sed quoad solum vsum suum facti decentem vel alium pium, ut tradimus latè in d. cap. Non dicatis.

II. Quod non vtantur eis dispendendo illa in vsus malos, vanos, vel profanos, quia per talem vsum etiam Abbates peccarent peccatum proprietarij ut diximus ibi.

COMMENT. IN CAP. NVLLAM.

III. Quod si per leges diuisionis vel chartas quas vocant rationes, vel constitutiones, & distinctiones portionum, quas vocat privilegatas, vel alias iustas ordinationes vel statuta ecclesie fuerit cautum ne quis eorum faciat elemosynam vel aliud pium opus, vel non nisi vsque ad certam quantitatem de superfluo sine licentia particulari prelati ad vnguem seruent illam.

IIII. Quod prelati saltem tacite ei modo viuendi consentiant vel consentire debeant, quod addo propter dicenda infra.

V. Quod iusta de causa fiat predicta licentia expressa vel tacita per dicta in d. cap. Non dicatis.

VI. Quod non contradicant confirmationi legitime auctoritate legitima faciende. Dixi, legitime, ob dicenda infra eod.

Non obstant adducta in contrarium, non quidem primum continens illa que contra diuisionem predictam fuere adducta, quia dilui possunt vt supra in fauorem illius fuere diluta à nu. II.

Ad II. autem respondetur negando quod predictus status secum pugnat, non enim vt argumentum pre-supponit illius professores caret proprio, & habent illud accipiendo proprium vniuocae, sed tantum æquiuocae, carent enim proprio quatenus proprium sonat dominium, id est facultatem disponendi de re perfecte, & etiam quatenus sonat vsum sine iusta licentia superioris: habet autem proprium, quatenus proprium sonat peculium seu facultatem administrandi de iusta licentia rem alienam. Repugnantia autem & contradictio requirit vniuocae, iuxta Aristot. in lib. Periherm. non enim sunt contradictoria canis latrat, intelligendo de cane animali, & nullus canis latrat, intelligendo de sidere celesti, quod canem vel caniculam appellant.

Ad III. Vero negatur quod predicti status professores non seruent votum paupertatis solemne quod vouerunt, eo quod de licentia suorum prelatorum habeant administrationem aliquorum fructuum suorum monasteriorum, quia votum non extenditur ad illud, sed solum, quoad hoc vt nihil habeant quoad dominium etiam de licentia prelatorum, neque quoad administrationem sine illa expressa vel tacita, vt late probatum est in d. cap. Non dicatis & predicti status professores quicquid habent, habent de licentia prelatorum suorum tacite vel expresse concessa, per titulos beneficiarios vel officarios, vel alios, consuetudine, vel licentia generali vel particulari aliqua iusta de causa prestita.

Ad IIII. Quod est Achylles aduersæ partis, respondeo concedendo quidem nullam consuetudinem legi naturali vel diuinæ derogare nec excusare à peccato contra illam agentem, negando tamen predictos predicti status professores se excusare propter consuetudinem, quia non se excusant ex illa, sed ex licentia prelatorum pre-supumpta ex ea, quod longe aliud est, sicut amicus Petri colligens aliqua poma quotannis vel quolibet mense, hebdomada vel die in horto eius scientis, & non prohibentis sine vlla expressa licentia, non excusatur à transgressione septimi precepti per consuetudinem furandi, sed per licentiam tacitam ex ea resultantem, qua fit, ne collectio illa sit furtum arg. I. Inter omnes §. Recte ff. de furt.

Ad V. Quod parum vrget autoritas Gerson. & illa multa que in libello supra citato, citantur. Tum quia vt prefatio libelli premonet, ex stilo & doctrina

Et rina deprehenditur non esse illius. Tum quia totum pondus in hoc fere solo consistit, quod regularis non potest habere proprium, quod nemo negat, intelligendo de proprio quoad verum dominium, vel verum ius vsusfructus, vel vsus, vel quoad vsum sine iusta licentia superioris, & nemo non negat intelligendo de proprio quoad ius administrandi de licentia iusta Prælati, ita quod difficultas solum consistit, an regulares prædicti status possint habere & habeant iustam licentiam administrandi illas portiones, de quo infra. Protestationem autem de qua in quæstione sequenti, non feci ego, quod putarem statum canonicorum Roncæuallis esse reprobum, sed quia longe melior erat quem ipse concepi, quem seruauit eo facilius, quod Cathedralium salariis in Academiis celebribus viuens illis portionibus non indigui.

S V M M A R I V M.

Regularium modum viuendi per portiones priuilegiatas 14. causa iustificantes, nu. 29.

Regularium perfecta communitas hanc discordiam, negligentiam & hæc murmura parit, nu. 29.

Publica minori cura saltem quoad intentionem sunt quam propria, nu. 29.

Vita mutatio difficilis, nu. 30.

Consuetudo non sunt ob quamlibet utilitatem maiorem mutanda, nu. 30.

Abstinentia, sobrietatis, parsimonia, ieiunij occasio est facultas relinquendi sibi aliqua de impendendis, nu. 30.

Castitatem parit abstinentia, sobrietas & facultas relinquendi sibi aliqua de infumendis, nu. 31.

Alieno de corio corrigia longa, nu. 31.

Finis principalis actus virtutis non debent esse temporaria, nu. 31.

Otium tollendum & eius occasio est interdum communitas, nu. 31.

Canonicorum regularium status viuendi per portiones priuilegiatas an liceat post Concil. Trid. quod nouem dictis resoluitur, à nu. 32.

Legis transgressio quo clarior, eo peior, nu. 33.

Legis humanae malè intellecta ob subtilitatem & difficultatem transgressio non est mortalis, nu. 33.

Causa potentior producit effectum maiorem, nu. 24.

Reformatio facienda cogendo in mare per fluium, nu. 34.

Scandalum utilius nasci, quam veritatē relinqui, ut intelligendum, nu. 35.

Regularis assuetus viuere per portiones priuilegiatas iussus à suo prelato illas omittere, an & quando peccet? nu. 36.

Reformatori quali necessario obediendum, nu. 36.

Regularium saltem canonicorum viuentium per portiones priuilegiatas quæ

COMMENT. IN CAP. NVLLAM.

- reformatio videtur expediens, nu. 37.*
Reformatio huiusmodi canonicorum quales ministros peculiare & communes & in qua eis permittere posset, nu. 37.
Regulari in ecclesia clericos seculares etiam presbyteros posse in adiutores assumi, nu. 37.
Professionis & habitus diuersorum qui homines in eadem ecclesia esse possunt, nu. 38.
Regulari ecclesie in canonicos cur utilius eligere presbyteros quam inferiores, num. 38.
Regularibus Canonicis Capellanis & Choraulibus adiutoribus quanta portio, & qualiter danda, nu. 38.

29 VIII. Principaliter succedit quæstio ad prædicta necessaria scilicet esto prædictus status liceat iusta de causa. An vlla talis, & quæ occurrere possit?

Respondeo posse occurrere aliquas quæ saltem coniunctæ sufficiant. Prima vitatio discordiæ quæ nascitur ex prælatione æqualium iuxta illud gloss. celeb. l. i. §. veteres ff. de acq. poss. scilicet, etiam asinus intumescit, dum per comparam videt se apprehendi: & frequens, imo quasi perpetuum est aliquos communitatis melius aliquibus aliis eiusdem tractari etiam communiter mendicantes, & inde nasci murmura, querimonias, & inuidias: quæ satis præsentit etiam ipsemet Augustinus in suis collegiis nascitura per ea quæ citata fuerunt in 4. notab. præsertim cap. 9. ibi. Si super indumento inter vos contentiones & murmura oriuntur, & conqueritur aliquis se deterius accepisse quam prius habuerat, & indignum se esse quod non ita vestiatur vt alius frater vestiatur, hinc vos probate quatum vobis desit, in illo interiori sancto habitu cordis, qui pro habitu corporis litigatis. Per quæ colligitur quod etiam ipsemet August. viuente & præfidente aliqua huiusmodi murmura nascebantur, quæ sedantur quando certæ res eiusdem quantitatis & qualitatis singulis præscribuntur.

II. Sumptus euitatio nam XX. in perfecta communitate degentes longe plus insumunt quam totidem seorsim pro arbitrio suo sibi vestes, vinum, & edulia parari facientes modo impensa communi ea parari faciât, nam in communitate perfecta qualis & quanta pars gallinæ, capri, arietinæ, hædinæ, ceruinæ; vel cuiuscunque obsonij propinatur vni, tanta est singulis aliis propinanda, & qualis placentæ, pirum, pomum vel species fructus apponitur vni, talis est singulis apponenda, idemque de iurulentis, & aliis quæ in 1. 2. & 3. mensa ponuntur. Idem de calceis, caligis, & aliis omnibus vestibus faciendum est, & memini quod quidam reformatores volentes reducere ad perfectam communitatem quasdam Moniales quæ victitabant quidem in eadem mensa ex eadem culina, & ex eadem cella Panaria, & Vinaria, sed facientes præparari singulæ pro suo quæque arbitrio panem, vinum, & obsonium multum, aut paucum, non potuerunt eas ad eam reducere, quia compererunt eas ad id egere plusquam tertia parte eius quo honeste, & sua parte contentæ in illa imperfecta cõuiuebant, ad vestiendum se autem ex communi vestiario egere plus circiter dimidio eius

eius quo seorsim vestiebantur: Naturale quippe vitium est negligi quod communiter possidetur l. 2. quando, & quibus quota pars debeatur lib. 10. & ideo quum de communi cellario victitant, plus vt plurimum panis, vini, obsonij, & fructuum apponitur, plus editur, & bibitur, minus reliqui fit, minusque custoditur, maior cura est nouorum, & politiorum calceorum, & caligarum, minor seruandi, & farciendi rupta. Nec dicas Augustinum voluisse, vt communia magis curarentur quam propria. Tum quia aliud est id eum voluisse, aliud id ab aliis præstari, nam & communi lege omnes tenemur antepone publicam priuatis cap. Licet, cum suis concord. de regulari. Deus tamen nouit, quotus quisque id præstet, præsertim quoad intentionem, licet præstet quoad firmitatem. Ratio quidem, & nouus homo id voluit. At sensualitas, vetus homo, fomelque peccati in contrarium trahunt.

III. Quod in excipiendis hospitibus multo magis & maiore cum murmure impenditur, magis quidem, quia plures & opiparius suscipiuntur, & tractantur, maiore vero murmure, eo quod œconomus alacrius excipit suos & suorum amicorum cognatos, & amicos quam alios aliorum qui ob id murmurant, quæ cessant cum singuli suos seorsim suscipiunt, & alunt.

40 IIII. Quod difficilis est mutatio vitæ, §. 1. Auth. de Monach. colla. 1. vnde lex & consuetudo recepta non est ob quamlibet vtilitatem mutanda, sed solum ob maximam, & euidentem l. 2. ff. de Constit. Princip. & cap. Ridiculum 11. distinct. cuius rei rationem tradit de more pulchram Thom. 1. 2. q. 97. art. 2. & Aphorismus Hypocratis mutationes censuit periculosas, qui non latuit Io. And. in c. Cum consuetudinis, de consuetud. vbi aptus in hoc textu cum glos.

V. Priuilegium Apostolicum verum, vel præsumptum ex tempore immemoriali iuxta cap. Super quibusdam de verb. sig. & l. hoc iure, §. Ductus aquæ ff. de aqua quot. & æstiu. quo modus prædictus viuendi fuit inductus, aut approbatus. Nec obstat dicere quod Papa legem diuinam quæ paupertatem votam iubet seruari, tollere non valet, quia vt prædictum est, prædicti canonici, vel monachi solum videntur viuere sine proprio absolute quidem quoad dominium: Quoad ministracionem autem facti, vel iuris, conditionaliter nisi de licentia superioris, & qui regularis habet prædictum priuilegium verum vel tacitum à Papa, habet consequenter prædictam licentiam, quum ipse sit prælatus verus omnium tam prælatorum quam subditorum regularium c. Cuncta per mundum 9. q. 3. etiam immediatus, vt etiam est cuiuslibet alius Christiani secundum Thom. recept. in cap. 67. cōtra errores Græcorum, quem inter alios citat Felyn. in cap. 1. de const. nu. 7. tribuens illi contrarium, vitio, vt puto, typographi, ob quod noster Ioannes Lupus grauitèr alibi errauit.

VI. Excusatio cuiusdam magnæ indecentiæ qua vidimus quosdam opulentissimorum monasteriorum qui longe lautius comedunt, bibunt, & vestiuntur quàm aliquot sui amici vel cognati, petere ab ei aliqua necessaria ad emendam papyrum & atramentum, libellos, & calculos precatorios, & alias id genus reculas quibus humana fragilitas eget.

VII. Facultates iuuandi cognatos pauperes, præsertim scholasticos & orphanos, complures enim immo fere omnes canonici regulares prædicti status iuuant huiusmodi cognatos, de his quæ reliqua faciunt ex portionibus

COMMENT. IN CAP. NVLLAM.

sibi præscriptis, longe pauciora impendendo suo vsui, potui, & vestitui, quam impenderent si ea ex communi acciperent sine vlla facultate reliqua faciendi sibi & suis aliqua.

VIII. Occasio quæ inde insurgit ieiunandi, & sobrie, abstinenter, castè, & simpliciter viuendi, ieiunandi quidem, quia vt consuetudo, quæ in plurimis diuerforiis habet vt hospes incœnatus tantum soluat quantum cœnatus, est causa quod ieiunia præcepta frangat, & consuetudo contraria quæ est in aliis, est causa vt multi ieiunent etiam non præcepta: ita præuisio quod incœnato cedent quæ cœnaturus erat, solet esse occasio ieiunandi & consequenter non cœnandi vel non edèdi vel non saltem tantum, ei qui præuidet se aliquid sibi per id reliquum facturū. Sobriè autem & abstinenter viuèdi eo quod præuisio quod, edenda, bibèda, & vestèda sibi cedent qua parte illis pepercerit, mouet quem ad abstinentiam & sobrietatem circa ea seruandam. Quod autem ingeneret & promoueat castitatem, probatur ex eo quod omnium maxime eam ingenerant & promouent abstinentia, & sobrietas, iuxta illud hymni primæ, Carnis terat superbiam, potus cibi que parcitas. Ergo id quod causa fuerit abstinentiæ, & sobrietatis, erit profecto & castitatis, arg. cap. fin. de Iniur. Quod etiam causam præbet simpliciter viuendi, palam est ex illo Adagio E cœtio alieno corrigias longas siue, De cure non propria scinditur absque bria; Quo significatur, parcius nos infumere ea quæ nostra sunt, quam quæ aliena, qualia sunt communia pertinentia ad vniuersos, & non singulos, & ita conuicitur simplices measas, & vestes habituros regulares qui viuunt de portionibus sibi assignatis, quam qui de communibus.

31 IX. Quod monachis, quorum aliqui otij notantur, aliqua honesta occupatio & exercitatio præbetur, dum additur cura parandi sibi necessaria & facièdi reliqua Nepotulis pauperibus & orphanis aliquibusque aliis vsibus piis; quæ otij vitatio monacho est utilis iuxta illud Hiero. ad Rusticum Monachum relat. in c. Nunquam de cons. dist. 5. Semper te diabolus occupatum inueniat: & illud. Otia si tollas, perire cupidinis artes. Non obstat his quod omnia hæc propter Deum & rectam rationem sunt facièda, & non propter quærenda bona præsertim tam pauca temporaria & facultatem facièdi prædicta, quoniam licet temporaria non debeât esse finis principalis alicuius actus virtutis, vt resolutius quam alij nuper tradidimus in cap. Cum minister 23. q. 5. Possunt tamen esse finis minus principalis & causæ impulsivæ ad incitandum animum in actus virtutum, quorum finis principalis esse nequeunt, quæ Catholica & sancta conclusio est, & tradita à nobis ibi, & alibi frequenter.

X. Vtilitas & honor monasteriorum, nam huiusmodi libertas & administratio paruula quæ parua occupat, & multum quietat, est causa impulsiva, vt multi eruditi, & moribus probati ingrediantur monasteria, quæ alioqui nullatenus ingrederentur, quis enim doctus & probe moratus cui multa monasteria multorum ordinum in locis placidis, & amœnis sita patent, ingrediatur monasterium in vertice montium, niue, gelu, & frigore horrentium, perpetuo in eo victurus, nisi aliqua huiusmodi libertas impellat? Equidem scio quædam monasteria ornari viris cicuratis, probis, & doctis, ad Theologiæ, vel vtriusque, aut alterius iuris gradus euectis ob prædictam, licet paruam libertatem, in quæ

in quæ alioqui ob durum & rigidum situm vix ingrederentur agrestes qui latine satis callerent.

XI. Fautor & vtilitas virtutis, & literarum, multi enim se probitati & literis dedunt, sperantes quod etiam si alia remedia defuerint, ob suam tamen probitatem, & eruditionem eligentur ad ecclesias regulares, quarum professores huiusmodi libertate vtantur in quibus honestam & quietam vitam perpetuo degant.

XII. Vt etiam hoc nomine resulter pulchritudo ecclesiæ, ex religionum conuenientia, & varietate, & diuersitate iuxta illud psal. 44. Astitit Regina à dextris tuis in vestitu deaurato circumdata varietate, nimirum vt sint nonnulli qui nihil habeant quoad verum dominium, neque quoad ius administrandi, nec in particulari, nec in communi, quales post Concilium Trident. soli sunt Franciscani, qui de obseruantia, & Capucini dicuntur, & alij qui habeant ius administrandi in communi & non in particulari, quales sunt omnes alij iure communi, & alij sint qui habeant ius administrandi ea quæ suo victui sunt destinata in illum honestum & alios pios vsus tantum.

XIII. Quod per hanc rationem viuendi qua inter sodales diuiduntur onera, tollitur aliquibus occasio excusandi se ab officiis diuinis & cõtemplatione secreta, causantibus se obrui cura & onere prouidendi sibi & aliis.

XIII. Quod hoc est in causa cur in multis ecclesiis non deliguntur in Canonico, pueri rustici & ignorantes, & ad negotia ecclesiæ spiritualia & temporalia inhabiles, sed solum nobiles, presbyteri, Doctores, Licenciati vel Baccalarij ad concionandum & regendum habiles, quales visuntur in Ecclesia Cæsaraugustana, Pampilonen. & in Roncaualle & aliis. Hæc certe causa saltem omnes videtur cõstituere vnã iustam, qua de probabiliter credi potest, prædictum statum esse iustum, imo & aliquo nomine iustiorẽ communitate perfectã, & saltem eiusmodi, vt probabiliter credi possit esse iustus, & consequenter talis cuius professores salui fieri possint, licet per se non sit vsque adeo perfectus ac est status communitatis perfectæ, apud eos qui tanta charitate se diligunt, & colunt vt sine murmure eam obseruent, quamuis subodoror non esse huiusmodi plures quam oportet, ob quod ipse ter vel quater Regio iussu missus ad visitandum tria valde illustria & opulenta canonicorum regularium hoc modo viuendi vtentium monasteria, non fuit ausus illum reprobare, sed solum reformare, quo perfectæ communitati quam maximè posset sine scandalo appropinquaret, quod plurimis eruditis & piis æquum visum fuit, & in hunc diem videtur.

32 IX. Quæstio principalis succedanea est, esto liceat prædictus status ob prædictas causas omnes coniunctas vel aliquas earum, attento solo iure communi antiquo, an etiam post Concil. Trid. liceat? Et facile cuiquam videri potest non licere, quia illud in cap. 1. de Reg. sess. 25. statuit, vt omnes regulares tam viri quam mulieres, ad regulam quam professi sunt præscriptam vitam instituunt, & componant. At omnes regulæ omnium religionum etiam canonicorum regularium quæ omnium videtur laxissima iuxta cap. Quod Dei timorem de stat. monach. habent præscriptum vt regulares viuant sine proprio non solum quoad dominium, sed etiam quoad vsum peculiarem, & quod

COMMENT. IN CAP. NVLLAM.

omnia habeant communia, cap. Non dicatis 12. q. 1. defunt. ex cap. 2. regulæ B. Aug. & c. Cum ad monasterium de stat. monach. Ergo omnes etiam canonici regulares debent viuere post illud sine vlla propria & peculiari re, & idem Concil. in cap. 2. habet, vt nullus prælatus vlli regulari concedat bona stabilia etiam nomine monasterij possidenda, & quod mobilia vndecunque quæ sita statim tradantur superiori, ergo non licet post illud Concil. vti hac libertate, sed quia sunt alia in contrarium mouentia, arbitror posse teneri sequentia, Primum prædictum statum non esse iudicandum reprobum, donec per superiores reformetur & ad originariam obseruatiã reducatur. Tum quia verba illa prædicti capituli. *Omnes regulares vitam suam instituunt & componant.* significare videntur prius esse instituendam, & componendam, quam teneantur seruire, & idem significant verba illa. *Omnis cura, & diligentia à superioribus adhibeatur.* Tum quia non pertinet instituere, & componere ad singulos, sed ad prælatos, & vniuersos siue capitula iuxta cap. cum omnes de constit. cum glos. & ei adnot. & ita singulares excusarentur à peccato donec illa institutio, compositio fieret, nec per eos impediretur. Non obstat, quod Card. in c. cum ad monasteriũ de stat. monach. edito in Concil. generali super illis verbis. *Si quis habet aliquid proprium, incontinenti resignet.* Dicit quod statim ac rescierunt regulares illum canonem fuisse editum, tenebantur resignare sine aliqua præmonitione, & quod in d. c. 2. Concil. Trid. eadem fere verba ponuntur ibi. *Et mobilia vndecunque quæ sita statim superiori tradantur.* Non, inquam, hoc obstat, tum quia alij vt ipsemet Cardinalis ait, præmonitionem requirebant. Tum quia in Concil. Trid. præmittuntur in fine c. 1. verba quæ significant debere præcedere institutionem, & compositionem vitæ vt prædictum est. Tum quia par est credere, quod non fuit paritum illi statuto generalis concilij iuxta expositionem Card. sicut nec Concilio Trid. hætenus est ita paritum. Tum quia alioqui omnes ferè omnium ordinum etiam Capucinorum peccarent mortaliter, & maior pars eorum peccat nunc, quum vix sit vllus qui post publicatum concilium statim tradiderit, nec nunc tradat omnes res suas peculiarias, vestem, calceos, brachas, cingula, calculos, & libellos precatorios, & contemplatorios, atramentarium, pugillares, & alias reulas, superioribus suis.

II. Quod peccant superiores negligentes instituere & componere siue reformare, & magis contrauenientes reformare volentibus, & etiam singulares impediens ea, quia contraueniunt menti & verbis Concilij, quod est peccatum cap. Qui peccat 23. q. 4.

III. Quod magis adhuc peccant qui post reformationẽ, eam non seruant, quia clarius legem transgrediuntur, & clarior transgressio cæteris paribus maior est quam dubia arg. notat. cap. 1. de cor. constit. & cap. Capellanus de feriis, adeo quod non est mortale transgredi ius humanum male intellectum secundum Innoc. in c. Per tuas 2. nu. 4. de simo. Quædo id cõtingit propter magnam difficultatem & subtilitatem eius vt sentit Bald. in l. Ab eo. C. Quomodo, & quand. iud. relatus à Felin. in cap. Nam, de constit.

33 IIII. Quod prædicti superiores non videtur teneri ad reducendam eandem omnino formã quæ in principio regulã obseruabatur, tunc enim nulla vestis,

vestis, nullus liber, nullus calceus, nulla denique alia res erat peculiaris, vt colligitur ex viginti, & amplius locis regulæ B. Aug. notat. à Ioan. Gerfo. seu ab alio quisquis fuerit author prædicti libelli contra canonicos proprietarios in 1. parte. At nunc etiam quique reformatissimi monachorum, habet non solum prædicta peculiaria, sed etiam cellas, & sellas, clauas, lectos, & id genus alia, & satisfacere viderentur qui suos ordines reformatet ad præscriptum horum qui à sapientibus censentur satis reformati arg. illius, Qui nimis emungit, elicit sanguinem, prouerb. 30. relati, in cap. Denique 4. dist.

- 34 V. Quod cum ex causis cunctis religiosi communibus prædicta peculiaria omnibus permittantur, iuste possit alicui ordini, monasterio vel alicui personæ singulari, aliquid aliud amplius permitti ex particularibus causis in eis concurrentibus, quia à potentiori causa maior effectus producitur cap. 1. & 2. cum eis adnot. de confirm. vtil.

VI. Hoc consequi quod si ecclesiæ cathedralis, vel alterius splendor, & consuetudo antiqua quæ sine scandalo multorum non possit vna vice eradicari, requireret vt aliquot alia peculiaria relinquerentur, possent iuste illa relinqui sine violatione concilij, in quod facit responsum illud sapientissimi, prudentissimique Cardinalis Caiet. ad Prouincialem Lusitanæ consulentem super reformatione Dominicanorum illius Regni, scilicet, Coge intrare mare per fluuium, significans paulatim & suauiter si fieri possit, & non vno impetu, & ex abrupto vltimam reformationem esse inducendam, vt multa, & grandia scandala quæ hoc solent consequi, excusentur.

VII. Quod saltem disputando possit defendi etiam post prædictum concilium licere prædictum statum limitatum in conclusione 7. quæstionis principalis saltem in aliquot ecclesiis non obstante illo. Tum quia in d. c. Non dicitur conclusimus posse teneri quod prædictum concilium non corrigit antiquos canones, sed solum explicat illos quasi quidam Commentarius eorum, & consequenter quod sicut antiqui canones, vt ibidem monstrauius, permittunt regularibus ex causa aliquot peculia, sic & prædictum concilium intelligendum sit vetare illa eis ne sine iusta causa teneant, vel concedantur, & consequenter quod ille status limitatus, vt ibi limitauimus, possit permitti vbi iusta causa id posceret.

VIII. Quod licet disputando hoc septimum dictum defendi possit, consulendo tamen videtur tenendum quod mens concilij fuit quod licet prædictus status moderatus vt supra, sit bonus, quia tamen est melius reducere ad antiquum originarium regulæ, restituatur ad illum, quod procul dubio faciendum est vbi sine scandalo fieri potest.

- 35 IX. Quod dubium est an permitti possit hoc in ecclesiis in quibus id sine magno scandalo fieri nequit, quales arbitror esse quasdam Metropoles, & Cathedrales ecclesias in quibus canonici vltra refectorium commune, & cellas dormitoriorum, intra ecclesiarum septa habent singulas domus extra illa ad recipiendum hospites, quod Regno, & Urbibus in quibus sitæ sunt, est pergratum, putaturque splendori ecclesiarum, Urbium, & Regnotû conuenire. Equidem arbitror potius esse sustinendum illum, quàm cum maximo Regni, Urbis, & ecclesiæ scandalo etiam passiuo mutandum, modo illæ quinque modera-

COMMENT. IN CAP. NVLLAM.

tionones additæ in 7. quæst. feruentur. Non obstat illud cap. Qui scandalizauerit, de Reg. iur. vtilius scâdalum nasci permittitur, quam veritas relinquatur, quia vt ait ibi glos. recept. illud intelligendum est de veritate seu bonitate vite, non autem de veritate doctrinæ & iustitiæ quæ aliquando omittuntur propter scandalum cap. Vt constitueretur. 50. dist. & ita si prædictus status non posset salua bona vita, & iustitia legis naturalis, & diuinæ seruari, indubie tollendus erat non obstan. quocunque scandalo. At quia supra in 7. q. principali probatum est illum non esse contra legem naturalem neque diuinam, Imo neque contra ius commune, si seruaretur ex causa iusta, consequitur potius esse tolerandum quam cum grandi scandalo tollendū iuxta c. Nihil cum scandalo, de præscript. desumptum ex Matth. 18. & cap. 2. de nou. oper. nunc.

36 X. Quæstio, an sit in malo statu canonicus vel monachus qui post publicationem Concil. Trid. vivit modo viuendi supra dicto per portiones priuilegiatas, pro suo victu & vestitu honesto, & non obedit præcipienti prælato vt abstineat à percipiendis illis, & de communi & communiter sine vlllo proprio, etiam quoad vsū viuat, & tradat omnem suam supellectilem, & omne suum peculium communi cellario: & facile cuiquam videri potest, quod sic, quia dictum est supra in quæst. 7. quod ad hoc vt status præfatus non sit damnatus, requiritur quod professores eius non impediunt reformationem, & quod prælatus consentiat illi modo viuendi. At in casu quæstionis, prælatus eum reformat, & expresse contradicit illi statui.

Contrarium tamen videtur verius, scilicet quod non peccat donec reformatio legitime fiat. Tum quia in d. q. 7. non fuit dictum absolute oportere vt prælatus consentiat, sed quod consentiat vel consentire debeat, nec fuit dictum quod impediens quamcunque reformationem, esset in malo statu, sed impediens reformationem legitimam. At in casu quæstionis propositæ, prælatus debet cōsentire canonico, vel monacho vt capiat prædictas portiones donec reformatio fiat, nec reformare debet vnum vel alterum, non reformando alios cum non reformatis aliis, non possit ipse solus de communi, & communiter viuere, & nemo ad impossibile tenetur. l. Impossibile. ff. de Reg. Iur. & cap. Nemo cod. tit. lib. 6. Quid autem si prælatus præcipiat omnibus, & singulis suis canonicis, vel monachis sub censuris vt prædicta faciant, an peccent mortaliter, & incurrant censure non obediendo? & videtur dicendum quod sic, si opportune id præcipiat, & nulla causa particularis eos excusat, quia qui superiori iusta præcipienti non obedit, peccat ad Rom. 13. cap. 2. de Maiorit. Dixi (si opportune) quia si præciperet ex abrupto, vt ea facerent ante quam instituerentur Cellarius, Promus, Coquus, & aliæ personæ, & instrumenta vitæ communi necessaria, iuste possent rogare prælatum ne sic ea præciperet, & appellare si nimis vrgeret, adiecta causa quod iustum modum reformandi excederet iuxta notat. in cap. Licet, de offic. ord. & in cap. Romana §. si autem de Appel. lib. 6. Dixi (& si nulla causa particularis eos excusat) quia secus si talis causa adesset, vt quia non est refectorium, vel dormitorium, eo quod essent vi bellorum aut incendiorum exusta, & solo æquata, vt fuerunt ante nostram ætatem, in nostra Roncaualle. Quin & forte aliquot aliæ causæ in quæstione 8. tactæ saltem aliæ aliis coniunctæ possent efficere iustam causam rogandi prælatum

vt

vt differret eiusmodi præceptum, donec sancta sedes Apostolica cōsuleretur, vel in congregatione habenda per religiosos eiusdem ordinis iuxta decreta Tridentina tractaretur. Equidem quicquid commentus fuerim in rubr. de stat. mon. in ea opinione sum, vt putem gratum fore Deo opt. max. in locis in quibus à tempore immemoriali seruatus est modus viuendi in quæst. 7. de sentus, seruaretur in futurum occurrentibus aliquot causis in his sufficientibus quæ in 8. quæst. sunt tractatæ.

*De forma qua forte reformari potest status Canonorum
Regularium Hispania vulgaris.*

37 XI. Quæstio sit illa quam pridem, & nuper sum interrogatus, videlicet, in quam formam viuendi optarem reduci canonicos regulares, qui à tempore immemoriali seruauerunt statum viuendi de portionibus priuilegiatis siue distinctis, de quo in 7. quæst. Respondeo quod de S. D. N. consensu, & auctoritate reducerem ad sequentem. Primum quod instituerentur tot fere canonici quot ex redditibus Capitulo vel Conuentui assignatis sustentari possint iuxta cap. Cum M. de const. c. Auctoritate à contrario sensu de instit. & gl. notab. cap. i. eod. tit. Ita vt sit quidem certus numerus vltra quem non debeat aliquis accipi, non autē infra quem non possit ab acceptione abstineri: & consequenter per mortem, resignationem, vel priuationem vnus ex eis, non vacaret canonicatus, nec possit impetrari, nec sub reservationibus cadere iuxta cap. Dillecto, de præben. sed quod cum videretur opportunum eligerentur aliquot, videretur autem opportunum cum deficerent duo, tres, vel quatuor, de numero instituto, arg. c. Cum M. Dixi (fere) licet nec gl. nec alius illud addat, quia ob lites, & alia quæ occurrunt expedit plurimum, vt aliquid super sit, & habeatur repositum in arca communi trium clauium, quamuis & illud satis dici potest pars eorum quæ sunt necessaria ad talem numerum sustentandum.

II. Quod non assumerentur nisi presbyteri moribus, & literis insigniti, & non quales quales, sed doctissimi, & probatissimi eorum qui putantur suæ assumptioni, & electioni assensuri, seu qui candidatos, & competentes eiusmodi loca se exhiberent, ne oporteat eos mittere ad studium, & sint præsto qui spiritualia, & temporalia nouerint tractare, ne item iuniorum, & leuiorum quæ frequens est Apostasia, dehonestetur ecclesia vel monasterium, & quod omnes comederent in communi refectorio, nisi aliqua iusta causa infirmitatis, hospitalitatis, vel alia licentia Prælati vel præsentis permitterentur eedere in cella vel hospicio.

III. Quod singulis eorum volentibus eos habere permitterentur pueri in studia pietatis, & literarum propensi, præsertim cognati, orphani, & pauperes iudicio Præpositi ad id approbati, qui inseruirent peculiariter eisdem in verrendis cellis, & sternendis lectis, & aliis necessariis, & horis vacuis discedent legere, scribere, cantare, grammaticam, & aliam scientiam quam docerentur ab eisdem, si vellent se in ea re occupare.

IIII. Quod accedant eis sex Capellani seculares cantu & eruditione satis præstantes, qui adiuuent canonicos in psallendis horis, cantandis missis tam in altari quam in choro, & aliquot negotiis expediendis, & in his esset aliquis

COMMENT. IN CAP. NVLLAM.

ad docendos præfatos pueros, & aliquos alios qui discere vellent, qui sint ad nutum amouibiles, & præter hos assumantur quatuor pueri maiores duodecim annis, & minores X X. ad iuuandum missantes, & psallentes, portandum cereos, & alia ministeria inferiora obeunda, quæ parum decent presbyteros, quos vulgare Hispanum vocat *Monaçillos*, Italum *Prescioli*, Gallum *ensians de cœur*. Contra hoc tamen facit primo quod nullo iure probari posse videtur, quod liceat Prælato, & Conuentui ecclesiæ regularis alere clericos seculares ad inferuendum eis & ita non videtur dicendum arg. cap. Consuluiſti 2. q. 4. & cap. 2. de Transl. præl.

II. Concilium Hispalen. relatum in cap. In nona 16. q. 7. ibi. *In vno eodemque officio non debet dispar esse professio, quod etiam in lege diuina prohibetur dicente Moyſe: non arabis in boue simul & asino, id est, homines diuersæ professionis in vno officio simul non sociabis.* hæc ibi.

III. Quod in nullis monasteriis integræ obseruantia regularis inueniuntur huiusmodi clerici & pueri.

III. Quod longe fatius videtur deligere aliquos adolescentes in canonicos qui faciant seruitia prædicta inferiora, postea facturi maiora. Ad quorum primum responderetur, primo quod sicut non est ius vllum quo speciatim id præcipiatur, ita nullum est quo id prohibeatur. Et quum agamus de sustentandis ad opera pia clericis, quæ est materia permessa, licitum erit nisi in casibus prohibitis, quorum de numero hic non est arg. glof. solem. in l. omnis definitio ff. de Reg. iur. & in rub. eod. tit.

Ad II. Responderetur negando quod prædicti Capellani & pueri assumuntur ad idem munus & officium ad quod assumuntur canonici, non enim assumuntur, vt faciant idem corpus vel conuentum cum Canonicis nec vt gubernent cum eis, nec vt habeant commune refectorium, vel dormitorium, sed solum, vt adiuuent canonicos, & faciant alia quo canonici expeditius vacent orationi, lectioni & communium rerum gubernationi & ideo possunt esse diuersi habitus, & professionis.

38 Ad III. Respondendum negando quod in nullis monasteriis integræ obseruantia inueniantur homines alterius habitus & professionis, omnia enim fere collegia, Salmantica, Conimbrica, & Pincia variorum ordinum, in quibus canonici vel monachi eorundem dant operam literis, habent scholasticos seculares inferuientes eis in refectorio, dormitorio, infirmatorio, in cellis penuariis, in emendis necessariis, & faciendis aliis honestis seruitiis, quos vocat familiares. Multa item monasteria alunt familiares pueros & adolescentes inferuientes Abbatibus, Prioribus, & aliquot eruditioribus, etiam cum spe quod admittentur postea ad eorundem habitum, & ordinem.

Ad IIII. Concedendo esse quidem bonum adolescentibus, & parum dotis qui postea maiores & doctores effecti prodesse poterunt vt assumantur in canonicos vel monachos, iuxta illud Threnor. 3. Bonum est viro cum portauerit iugum ab adolescentia sua, per quod & alia, id cõcludit Thom. 2. 2. q. 189. art. 5. sed vtilius est ecclesiæ, vt assumantur viri moribus probati, & prudentia literisque ornati. Tum quia ex illorum frequenti casu solent aliqui scandalizari, & horum bono exemplo ædificari. Tum quia horum industria, & doctrina statim

na statim incipit ecclesia iuuari, cum tamen illorum imprudentia, & ignorantia sit ab ecclesia iuanda.

V. Quod singulis canonicis tantum pecuniæ numeratæ quantū in id sufficiat præstituat pro vestiario lucrificandum per viam distributionum quotidianarum interessendo horis canonicis & missæ iuxta ordinationē aliquam congruentem, Capellanis autem, singulis, præstituantur singulæ tertiæ partes earum quæ fuerint præstitutæ canonicis, Monazillis autem, siue Choraulibus singulis dētur singulæ solæ vestes, & quod videretur honestum in educationis eorum subsidium.

VI. Quod tanta quantitas panis cocti, & vini distribuatur singulis canonicis quotidie, quanta sufficiat sibi, & vni familiari, & hospitibus per totum Annum suscipiendis, ita tamen quod sit in optione canonici quolibet die suscipere totam illam quantitatem, vel aliquid minus vel plus pro occasione occurrente, sic quod pars quæ non suscipitur referuetur ei soluenda in tritico vel vino, quod sub arbitrio vendere possit, & vt eius pretio in suos vsus honestos tamen solum, & pios.

VII. Quod etiam præstituat obsonium quotidianum certæ quantitatis iustæ singulo cuique canonico, ita tamen quod sit in optione canonici præmonere an velit sibi præparari totum illud vel nihil vel quantam partē eius, vel quod paretur sesquialterū, vel duplum vel triplum ad suscipiendū aliquem peregrinum, & hospitem, sic vt pretium eius quod non susceperit, soluat ei, & quod plus susceperit, soluat ipse vel desinat accipere tantundem.

VIII. Quod vltra præfata, de communi cella propinentur initio & fine mensæ aliquot fructus vel bellaria diuersa pro diuersitate temporis, puta vuz & ficus recentes vel passæ, pruna, mala medica siue narāgia, amigdala, nuces, cerasa, pyra, poma, caseus, caseolus, oliuæ, & id genus alia parui valoris ex æquo singulis. Diebus item festiuioribus addantur de communi cella aliquot antipodia iuxta festi magnitudinem plus vel minus lauta, & quod ista quæ de cōmuni cella vltra prædictas portiones priuilegiatas propinātur, solis edentibus in refectorio, & non aliis ministrentur.

39 IX. Quod nulli prædictorum canonicorum habeant domos singulares extra claustra cum focariis, sub specie recipiendi Hospites, vel se medicandi, sed extra, & prope claustrum monasterij sit hospitium vel diuersorium seu taberna meritoria aliqua idonea ad suscipiendos cuiusque ordinis hospites, & peregrinos in qua possint hospitari venientes ad negotia in monasterio tractanda, & agenda, amici item, & cognati prælati, & canonicorum, & alij, peregrini: hospitari, inquam, possint suis impensis aut Prælati, si causa eius venient, vel capituli siue cōuentus, si causa eius & vellent eis gratificari soluendo totam impensam, vel mittendo eis aliqua esculenta, vel poculenta: Idemque possent si vellēt facere singuli canonici de suis portionibus eis qui eorum singulari respectu illuc accederent ne claustrum tumultu hospitem inquietetur, & diuina officia turbentur: quod videtur magis cōuenire religioni quam hospitium quod communiter habetur intra monasteria, Tum quia vitatur prædictus tumultus. Tum quia fiunt sumptus nimij suscipiendo hospites prodige de communi cella penuria. Tum quod amici cellariorum, & eius amicorum.

T

COMMENT. IN CAP. NULLAM.

lautius exhibentur siue tranſtantur. Tum quia reprimitur temeritas, & inſolentia plurimorum qui iter faciētes, & data opera per monaſteriū tranſeuntes reſta inſtant illa, & ſe ſuoſque familiares, & equos alunt impenſis eorū, interdum vno, & altero ac pluribus diebus.

X. Quod prædicti canonici nullatenus permetterentur habere aliquas vilas commendatas pro certa penſione, neque vaccas, neque boues, nec oues, nec ſocietate cum habentibus ea, imo penitus ab omni ſe genere mercimonij abſtinerent, contenti prædicto veſtiario, & victuario, & facultate reliquandi per parcimoniam ex eo, in ſuoſ, & alioſ pios vſus.

S V M M A R I V M.

Monachi appellatione non venit canonicus regularis etiam in lege non pænali non exorbitante. nu. 40. niſi, & c. nu. 41.

Canonici regulares quatenus tales ſunt clerici, monachi vero non nu. 40.

Regula canonicorum appellatur regula clericorum, & laxior eſt regula monachorum. nu. 40.

Canonicus regularis non poteſt tranſire ad monachos. nu. 40.

Lex pænalis, & exorbitans non extenditur ex identitate rationis, niſi ad id quod exæquatur regulariter Iure antiquo in illa materia. nu. 40.

Monachus vetatur edere carnem, & induere caſiſiam lineam, ſed non canonicus regularis. nu. 42.

Monachorum præſectus perdit ipſo iure præſecturam ob non promotionem, canonicorum autem non item. nu. 42.

Beneficia regularia omnia requirere reſidentiam perſonalem non probat fundamentum Felini. nu. 43.

Beneficia commendata etiam ad vitam, an requirant tantam reſidentiam quantam in titulum data. nu. 43.

Commendatum beneficium ceſſatione commenda ſic vacat ac tempore commendationis vacabat. nu. 43.

Monachus ſine monaſterio, & ordine certo inueniri poteſt. nu. 44.

Profeſſio regularis omnis intra annum probationis facta, eſt nulla. nu. 45.

Monachus, & monaſterium non ſunt correlatiua, ſicut monachus, & monachalis profeſſio. nu. 45.

Regularis tranſlatus vel eiectus non tenetur ad accidentaria regula, quale eſt non tangere pecuniam, ieiunare. & c. nu. 46.

Monachus monaſterij deſtructi vel ab infidelibus occupati, an ſit abſque monaſterio. nu. 46.

Patriam poteſtatem perdit pater per ſuam profeſſionem quo ad omnia, per profeſſionem vero filij, quo ad multa. nu. 47.

Filiuſ ſam. profeſſuſ tranſmittit hereditatem potentia ſuitatis. nu. 47.

Regularis

Regularis an, & quando debeat exire monasterium, ob necessitatem parentum. nu. 48. & de cuius licentia debeat exire. nu. 49.

Necessitas superueniens parenti regularis, minus operatur quam preueniens. nu. 48.

*De potestate Prefectorum Canonorum
regularium, & monachorum.*

40 XII. Quæritur An cap. hoc probet efficaciter ad Priorem seu præfectum monasterij canonorum regularium pertinere totam administrationem spiritalium, & temporalium eius, cuius decisio videtur pendere ab intellectu dicti Panorm. in cap. Quod Dei timorē, de stat. mon. nu. 2. cuius probatio promissa fuit in comment. cap. Non dicatis 12. quæst. 1. nu. 3. scilicet quod in pœnalibus, & exorbitantibus appellatione monachi non venit canonicus regularis. Pro quo primo quidē facit quod canonici regulares quatenus sunt tales, sunt clerici, vt tradit Thom. 2. 2. q. 189. art. 8. ad 2. & probatur eo quod regula quam vident, appellatur regula clericorum, vt videre est apud S. Augustinum, & ita appellat eam Gratian. in inscriptione cap. Quado 86. dist. & bon. mem. Pius 4. definit. in sua sententia definitiua, & eius executoria lata super præcedentia canonorum regularium, & monachorum, cuius tenorem transcribimus in comment. cap. statuius. 19. q. 3. quem cum hoc edimus. At monachi quatenus tales, non sunt clerici, vt ait idem Thom. vbi supra, & probatur per cap. Alia, & cap. Si cupis, & cap. legi. 16. quæst. 1. & consequenter appellatione monachi, non venit canonicus plus quam alius clericus.

I. Quod pro longe diuersis nominantur in rub. de stat. mon. & cano. regular. & in d. cap. Quod Dei timorem.

II. Quod laxiori regulæ canonici quam monachi inferuiūt, d. cap. Quod Dei timorem.

III. Quod adeo sunt diuersi, quod grauiter vetantur canonici transire ad monachos cap. Mandamus 20. quæst. 3.

Cum igitur lex pœnalis non debeat excedere proprium casum, cap. Pœnæ de pœnit. dist. 1. & l. interpretatione ff. de pœn. nec exorbitans à iure communi debeat extendi ad alium casum, cap. Quæ à iure, de reg. iur. lib. 6. consequens est, quod non solum lex pœnalis vel exorbitans disponens de monacho, non cōprehendit canonicū regularem, sed neque alia non pœnalis nec exorbitans, plusquam alios clericos. Quum nec ex proprietate verbi nec communi modo loquendi, neque ex lata significatione canonicus cōprehendatur appellatione monachi, & ita dictum Pan. non solum est verum, sed etiam ampliandum ad leges non pœnales, & non exorbitantes, quicquid dixerit Iason rem frigidè tractans, in Auth. Ingressi. col. 4. C. de sacros. eccles. Cōtra quæ tamen facit primo cap. 2. de Postul. quatenus probat, legem quæ vetat monachis postulare, in c. monachi. 2. 16. quæst. 1. comprehendere canonicum regularem, & constat illam legem esse pœnalem, vel saltem exorbitantem à iure regulari, quo omnes qui expresse non prohibentur, permittuntur postulare, l. 1. & l. Puto. ff. de postul.

COMMENT. IN CAP. NVLLAM.

- 41 II. Quod ibidem Hostien. approbatus per Pan. monachos & canonicos regulares exæquari ait exceptis casibus expressis in iure. Hæc argumenta tetigit Pan. in d.cap.2. & d.c. Quod Dei timorem, sed neutrobi ad ea formaliter respondet. At responderi potest, ad primum quod illud cap.2. loquitur in materia in qua est eadem ratio de canonico & monacho, & in qua iure antiquo regulariter reperiuntur exæquati, quibus duobus concurrentibus, fit extensio etiam exorbitantium & pœnalia vt resoluit Dom. in c. 1. de temp. ordinat. lib.6. in fal.6. & Franc. ibid. fal.2. Et ratio qua vetatur monachus postulare quæ fundatur in abrenunciatione temporalium, æque militat in canonico regulari, eo quod perinde renuntiat temporalibus per tria solemnia vota ac monachus, & quoad hanc renuntiationem iure antiquo reperiuntur exæquati, vt colligitur ex regula Beati Augustini & Beati Benedicti. Ad II. autem responderetur negando illud dictum Hostien. vt negauit Pan. in d. cap. Quod Dei timorem.

Ex qua resolutione sequitur primo, ratio quare non est verum prædictum dictum Hostien. reiectum à Pan. in d. cap. Quod Dei timorem. II. Colligitur solutio huius 12. quæstionis scilicet quod hoc cap. probat Priores monasteriorum, canonicorum regularium habere iure communi totam potestatem administrandi spiritualia & temporalia eorundem, quia hoc cap. probat id de Abbatibus & Præfectis monasteriorum monachorum, & constat quod loquitur in materia renuntiationis propriæ voluntatis & propriorum bonorum, in qua monachi & canonici regulares exæquantur, vt proxime dictum est & eadem est ratio quoad hoc de Præfectis vtrorumque cum neutri eorum habeant aliquid proprium, & vtrique pendeant à præfectorum arbitrio, & debeant esse illis omnino subditi, quippe qui omnes sunt religiosi, & regulares, & ita subduntur voluntati præfectorum d. cap. Non dicatis, sub fin. & cap. Quorundam, de Ele& lib. 6.

- 42 III. Infertur ratio quare lex quæ vetat monachis edere carnem c. Carnem de consec. dist. 7. & quæ vetat monachis camisias lineas cap. Cum ad, de stat. monach. non compræhendit canonicos regulares secundum omnes. est enim ratio, quia non est omnino eadem ratio, neque loquuntur in materia in qua iure antiquo exæquantur.

- 43 IIII. Infertur ad quæstionem illam grandem An. Clem. 1. §. Cæterum de stat. monach. quæ obligat priorem conuentualem monachorum ad promouendum se in ordinem presbyterij sub pœna amissionis Prioratus ipso iure incurrēda, compræhendat priorem conuentualem canonicorum regularium? Et quidem Feder. tenuit quod non, in conf. 25. cui subscripsit Io. And. sed contradixit ei quidam de Tuderto cuius ibi fit mētio, & Oldrad. conf. 222. Conclusio tamen Feder. secundum quam alias in contingencia facti respondi, tenēda est, non quidem ob eius, neque Io. And. rationes, neque ob prædictū dictum Pan. quo videtur niti Feder. quia resolutio eius supradicta potius facit vōra, quam pro eo, quoniam in vtroque videtur eadem ratio: Cum quæ ratio suadet prælatum conuentualem monachorum debere promoueri, suadet etiam prælatum canonicorum debere promoueri, & in hac materia iure antiquo erant æquiparati, quia vterque habet dignitatem, vtrique potest committi causa à sede

fede Apostolica, neuter ante illum §.cæterum, amittebat ipso iure præfecturam, ob non promotionem, per cap. statutum de elect. lib. 6. vterque habet incompatibilem dignitatem cadentem sub cap. De multa, de præb. Quæ omnia colliguntur ex notatis ibid. & in Clem. 2. de Rescript. & in cap. Statutum in princip. eod. tit. lib. 6. & in d. cap. Statutum de elect. eod. lib. Non, inquam, est tenenda ob eius rationes, sed ob illam irrefragabilem quod prædictus §. Cæterum, & tota illa Clem. 1. de statu monach. disponit de monachis nigris tantum, & non est ei locus in aliis quæ novè inducit, nisi quatenus exprimit de illis, secundum glos. recept. in princip. illius Clem. veb. nigrorum, & in §. Quia vero, & satis sensit in §. sane 1. eiusdem Clem. & appellatione monachorum nigrorum, nec canonici, nec alij regulares veniunt, etiam in materia non pœnali, secundum omnes. Est etiam tenenda conclusio Feder. eo quod rationes aliorum sunt fragiles, nam & illa quæ videtur neruosior Oldradi quam fundat in c. Nullus de elect. lib. 6. adiuncta extensione quam facit §. cæterum, cum verf. sane Clem. 1. de stat. monach. tollitur ex eo quod illa Clem. loquitur de solis monachis nigris, & non compræhendit canonicos regulares, nec alios monachos, nisi quatenus exprimit illos, & ideo quoad nova per eam inducta, non obligat canonicos neque alios religiosos, nisi qua parte exprimit illos. Ex quo videtur inferri aliud valde notabile à nemine, quod sciam, animadversum, scilicet quod §. ille cæterum, cum verf. sane, non compræhendit habentes beneficia regularia: I. eorum ordinum quam monachorū nigrorum, per quod videri potest tolli fundamentū quo Fel. in cap. Cum omnes, de constit. asseruit illam grandem conclusionem, quod omnia beneficia regularia, etiam non curata sunt incompatibilia, & requirunt residentiam personalem, non obstante quacumque consuetudine, fundat enim eam in prædicto verf. sane, qui cum nil exprimat de canonicis regularibus, neque aliis aliorum ordinū, ad nihilum videtur obligare illos quoad nova quæ inducit per prædictum nostrum fundamentum, & si dicamus esse novè ibi inductum, quoad illud non obligat alios quam monachos nigros.

Qua tamen consideratione non obstante, tenenda videtur conclusio illa sancta Fel. Tum quia glos. recepta in c. Nullus de elect. lib. 6. & in d. verf. sane & Card. & Imol. ibid. & alij alibi communiter intelligunt illum verf. sane, de omnibus religiosis, adeo quod per illum dicunt reprobari opinionem Egidij in c. Cum in magistrum de elect. asserentis administrationes regulares posse conferri tacite professis. Tum quia c. Cum singula de præben. lib. 6. probat incompatibilia esse inter se, & maiorem residentiam requirere beneficia regularia quam secularia, quatenus probat prioratum regularem habitu tantum curatum vacare ipso iure per affectuionem alterius curati, quod non contingit in seculari iuxta not. in cap. De multa de Præb. Tum quia per prædictum cap. Cum singula in princip. & in §. Prohibemus, & c. Fin. de relig. dom. omnia regularia beneficia videntur adæquare quoad hoc, & quoad prohibitionem duorum locorum in diversis monasteriis, Tum denique quia eadem ratio militat in omnibus & verf. ille Sane non videtur inducere aliquid speciale in monachis nigris.

An autem conclusio illa sancta Fel. habeat locum in beneficiis regularibus

COMMENT. IN CAP. NVLLAM.

quæ dantur in commendam perpetuam id est ad vitam de more curiæ secularibus, quæstionis mihi grauis est, partem enim affirmantem veriore[m] semper putau[i] donec venire[m] ad Urbem eo potissimum quod Decius quem alias ibi, & alibi sæpe sequutus sum, resoluit in cap. edoceri, de rescrip. quod iura statuentia de beneficiariis proprietariis, habent locum in commendatariis quibus ad vitam per Papam commendantur beneficia: quod regulariter verum est, per ea multa quæ adducit Sarnen. in reg. de infir. resignant. quæst. 5. & regula de Idiomate quæst. 5. & reg. de verisimili notitia q. 4. & regula, de annali, & reg. de triennali q. 5. Postea tamen quam in Urbem veni, substiti, eo quod, in curia, non iudicatur idem quoad vacationem, non enim per cessationem commendatarum, censentur vacare beneficia commendata aliter quam vacabant tempore commendationis, quod Sarnen. asserit in regula de infir. resignant. quæst. 5. & in reg. de verisimili notitia. quæst. 4. Quo ad residentiam etiam non video ita compelli commendatarios ac titulares, idque approbare videtur præfatus Sarnen. in d. reg. de trien. quæst. 5. post princip. Quod tamen nondum mihi persuadeo. Quæ omnia sunt memoriæ mandanda, quia quotidiana, iuxta l. legau. ff. de liber. legar. Aduertant vero qui prædicta regularia beneficia obtinent, quod licet illa non sint ordinis monachorum nigrorum, & consequenter non obligentur ad aliquid per d. 5. cæterum, vers. sane, obligantur tamen ad residentiam per alia iura communia, nisi quatenus consuetudine rationabili excusantur per resolutionem Pan. in cap. extirpandæ. §. Qui vero, de præbend.

44 XIII. Quæritur an adeo penes præfectum regularium sit tota potestas eos, & bona eorum regendi, ut non possit dari regularis qui non subsit alicuius monasterij præfecto? & pro parte quidem negante facit, quod vnum correlatiuorum non potest esse sine altero iuxta Arist. in Cathegoria Ad aliquid, & 6. Topic. & Bald. in rub. C. de reb. cred. & iureiur. sub fin. vnde nõ potest quis esse seruus sine domino l. i. C. de manumiss. nam & is in quo alius à domino usufructum habet, licet sibi contemplatione suæ personæ illum remitteret, non esset sine domino, proprietarius enim esset eius dominus, quamuis interim viuentem usufructuario, quasi sopitum esset dominium, ut pulchre declarat Bald. ibid. sed & derelictus, & nondum occupatus ab alio non est seruus sine domino, quia non est seruus, eodem enim momento quo dominus eum derelinquit, fit ipse liber iuxta §. & multo potius Auth. de nupt. col. 4. qui licet loquatur de seruo languente derelicto, idem tamen eadem ratione dicendum est de sano quia tam sanus quam languens eo momento quo habetur pro derelicto caret domino & consequenter est liber, quamuis glos. communiter recepta ibi, & in l. Quod seruus. ff. de stip. seruo. & in l. fin. ff. pro derelicto, cõtra eos per illas leges quæ probant seruum derelictum fieri occupatis: quibus facile respondeas intelligendo eas de derelicto consentiente se occupari ab alio nam simul ac habetur pro derelicto fit liber, & desinit habere dominum donec de suo consensu ab alio occupetur, & ita nunquam est seruus sine domino. sed hoc non obstante contrarium videtur verius scilicet inueniri posse monachum sine monasterio. Quod affirmat Bart. in d. l. quod seruus verificas illud in professo in genere qualis est, ut ipse ait, professus ordinem aliquem 4. mendicantium ante annum probationis finitum iuxta cap. Non solum, & cap. constitutionem de regul. lib. 6. ille

6. ille enim vt ipse afferit est religiosus nulli tamen ordini vel monasterio alligatus. Quæ verificatio duplici nomine reiicitur. Primo quidem quod vt supra dictum est, ille non est verè regularis donec aliquam certam regulam speciatim fuerit professus, quum secundum eam quæ verior est & receptior sententiam, si contraheret matrimonium valeret illud, licet contrahendo peccaret vt efficaciter probat Cald. in conf. 26. de regul. quia talis professio resoluitur in votum ingrediendi religionem, & ita est simplex, & non solemne impediens & non dirimens contractum per cap. 1. de vot. lib. 6. inductum vt ibi per eum.

- 45 II. Ideo relinquendus est Bart. quoad hoc tempus in quo post Cõcil. Trid. sess. 25. de regul. c. 15. omnis professio in quacunq̃e religione etiam non mendicantium intra annum probationis facta est ipso iure nulla nullum penitus producens effectum. Quare aptius verificatur prædicta conclusio Bar. in regulari eiecto per sententiam iustam, & diffinitiuam qui nullius est monasterij, est tamen monachus vt probamus in comment. cap. Non dicatis, 12. q. 1. Ad fundamentum autem à contraria parte adductum respondeo, negando quod monachus, & monasterium sint correlatiua necessario se inferentia, vt sunt dominus, & seruus pater & filius, iuxta Cathogorias Aristor. correlatiuum enim monachi vel regularis est monachalis, vel regularis professio, ita quod bene sequitur est monachus vel regularis, ergo monachalem vel regularem regulam professus, & contra est regulam monachalem vel regularem professus, ergo monachus vel regularis est, quia vt diximus in d. cap. Non dicatis, professio regularis producit in regulari regularitatem quasi quendam characterem indelebilem per vllam potentiam etiam Papalem, etiam cum maxima causa iuxta Sanct. Thom. 2. 2. quæst. 88. artic. 11. per cap. cum ad §. fin. de stat. mon. licet contrarium huius ampliacionis teneat, & verius nostra sententia Innoc. cum com. in d. §. fin. Adde quod id ipsum quod dixi de monasterio est dicendum de ordine certo, & speciali, potest enim dari aliquis regularis nulli particulari ordini vel regulæ subiectus, talis enim est quicumque per iustam eandemque
- 46 diffinitiuam sententiam eiicitur à monasterio, & ab ordine toto fit alienus: Is enim vere regularis est adeo quod tenetur obseruare tria substantialia vota sub obedientia episcopi vt dictum est in d. cap. Non dicatis, non tamen subiicitur alicui certo ordini quia priuatus est, & eiectus ab eo quem professus fuerat, & non obligatur alteri, cui consequens est non teneri eum seruare alias illius ordinis regulares obseruantias, non enim tenetur abstinere à carne sicut monachus, non deferre habitum priorem iuste sibi ablatum, neque vt ipse puto ieiunare, nec se disciplinare, ob quod nuper respondimus cuidam eiecto per huiusmodi sententiam ab ordine minori, non peccare illum tangendo pecuniam numeratam, quoniam licet hoc sub peccato mortifero vetetur in regula minorum, non tamen est de substantia alicuius trium votorum, quæ omnia sunt quotidiana ob huiusmodi sententias expultrices quæ frigente charitate, & benignitate, ne dicam regnante crudelitate aliquorum præfectorū, & crescente inobedientia, & proteruia siue contumacia subditiuū plus satis frequenter (proh dolor) præsertim apud nostrates feruntur. Hos autē ita eiectos etiam atque etiam admoneo, & rogo ne dicant illud, laqueus contritus est & nos liberati sumus, nam in d. cap. Non dicatis, eosdem admoneo teneri ad se

COMMENT. IN CAP. NVLLAM.

insinuandum episcopis quo sciant eos sibi subesse tenerique sub eius obedientia tria substantialia vota ad amissim seruare, quæ certe longe difficilius quam intra septa monasterij seruabunt. Quare omnes huiusmodi regularium pristinorum præfectos plurimum oro, vt eos diligenter, & benigne iuxta cap. fin. de regul. requirant, & eictos obnixè rogo vt fracti iam vagæ vitæ labore, & tædio in pristinum statum redire velint esto ad id non teneantur, nisi ex circumstantiis suarum personarum, & prælatorum, & sodalium quibus cum viuendum est probabiliter conicerent se peius intra quam extra Deo inseruituros, quod mihi à nonnullis responsum est, quibus replicabam cauerent ne Angelus lata næ in lucis Angelum translatus illud consuleret. Non est item aptum exemplum id quod videri posset alicui significari à Bart. vbi supra de regulari monasterij occupati à Turcis vel Lutheranis vel inundati. Tum quia non est liberatus ab ordine neque à monasterio perpetuo, sed tantum donec à fidelibus illud recipiatur vel quoad permitteretur in pace ad illud redire vel inundatio cessaret, & hoc est quod sentit Bart. ibi, dicens eos esse similes seruis hæreditariis quorum dominus est mortuus, & speratur alius qui eius locum assumat, & consequenter quod acquireret monasterio futuro, quod succedit in locum primi, quanuis similitudo hæc non conueniat ex omni parte, quia huiusmodi regularis licet careat forte immediato præfecto, habet tamen prouincialem vel generalem qualem seruus hæreditarius non habet. Potest autem dari aliud exemplum quotidianum in quolibet religioso translato in Episcopatum, qui vere quidem est religiosus, & tenetur seruare tria substantialia vota, nulli tamen monasterio vel ordini subiicitur, nec quærit illis cap. statutum 18. quæst. 1. & cap. Cum olim 2. de priuileg. Quin & poni potest exemplum in quolibet regulari translato ad ecclesiam secularem, qui non definit quidem esse regularis, sed eximitur ab omni ordine, & monasterio, ca. si quis iam translatus 21. q. 2. & cap. Ne pro Dei 16. q. 1. & glos. sing. in clem. 1. §. Ad hæc, de stat. mon. Per quod respõderi posset quæstioni quam dudum interrogabar de religioso promoti in episcopum cuiusdam Prouinciæ nuper à Turcis occupatæ. An redire posset vel deberet in suum locum pristinum suæ religionis? Responderi enim potest primo non teneri eum redire. II. non posse etiam si vellet nolentibus eis à quibus translatus est. III. teneri eum redire ad suum Episcopatum si per Turcas liceret ei cum populo suo Christiane viuere arg. cap. Aduerfitas, & eorum quæ in eo citantur. 7. quæst. 1.

De patria potestate in Regularem.

47 XIII. Quæritur an tãta sit potestas prælati super regularem subditum, vt adimat patri eius potestatem patriã quam in eo habebat? Respondeo quod sic. iuxta glos. sing. recept. in l. si ex causa. §. Pomponius. ff. de minor. quam sequitur ibi Bald. & Bart. in Auth. Si qua mulier probatus ibi à Iason. num. 17. C. de sacrosanct. eccles. propter quod ait Angel. in l. Sub conditione. ff. de lib. & posthum. quod monachus non est suus hæres patri, & ideo requiritur expressa aditio, adeo quod si decefferit hæreditate non adita, monasterium ex potentia fuitatis non succedat, cui tamen in hoc posteriori iuste contradicit ibi Alex. nu. 2.

nu.2. dicens quod quamuis exeat potestatem patris, retinet tamen iura suitatis secundum Guliel. de Cun. Iac. Bur. & Bald. expresse in l. Deo nobis. C. de Episc. & Cler. per illum textum vbi dicitur quod monachus perinde succedat patri suo, ac si monasterium non fuisset ingressus, ad cuius confirmationem citatis multis aliis adducit Bart. in l. item in potestate ad fin. eod. tit. dicentem quod licet monachus, vel adeptus dignitatem exeat patriam potestatem non tamen perdit iura suitatis, quatenus sibi sunt cōmoda per quod roboratur resolutio Salyceti. in d. Auth. Si qua mulier, dicentis patrem quidem perdere patriam potestatem in filium professum quoad aliqua, vt quoad acquisitionem, & vendicationem, ita quod non quærat patri nec à Patre vëdicari possit, non tamen quoad omnia patrem vero professum perdere illam quoad omnia.

De facultate Regularis ad subueniendum parentibus.

48 XV. Quæritur an potestas prælati in Regularem, & huius ad eum subiectio sit tanta, vt non liceat illi causa subueniendi necessitati parentum exire monasterium sine ipsius licentia, & cum ea sic?

Ad quod respondeo I. Quod non solum potest sed etiã tenetur exire cum licentia vel sine illa, si necessitas est adeo extrema quod etiã extraneo adeo professo teneretur succurrere non obtëta licentia arg. cap. Pasce 86. dist. & l. Necare. ff. de lib. agnos. & glos. d. cap. Non dicatis quæ recepta vt in ea diximus habet regularem teneri facere elemosynam egenti extreme etiã sine licentia prælati.

II. Quod si necessitas non est extrema sed est adeo vrgens quod obligaret filium si adhuc esset in seculo de præcepto ad subueniendum ei, multum refert an huiusmodi necessitas præcesserit professionem an subsequatur quia præcedens obligat ad non intrandũ, & ingressum ad non profitendum, Imo & professum ad exeũdũ, non autem si subsequatur, vt colligitur ex vtroque Thom. 2. 2. quæst. 101. art. 4. & aliis quos refero conciliando contrarias opiniones in Man. cap. 14. nu. 14. Ratio differëtix est quod in priore casu præcessit debitum, & debitor ante, & post ingressum tenetur soluere debita præcedentia vt diximus d. cap. Non dicatis subsequentia vero minime vt dictum est ibid. nu. 74.

III. Quod ex hoc videri posset alicui inferri non posse iuste peti nec concedi facultatem quæ frequenter petitur à S. D. N. & eius summo Pœnitentiario exeundi à monasterio ad subueniendum parentibus quibus necessitas illa superuenit post filij professionẽ, quod tamen non est verum neque ex prædictis inferitur, quia aliud est filium professum non teneri ad exeũdũ, & procurandum exitum, & Papam non teneri ad cōcedendũ quo succurrat patri oppresso, quod concludunt præmissa, aliud quod non sit ei iusta causa qua de possit illa iuste ab eo peti, & à Papa cōcedi quod habet hæc illatio, ideo inepta, quia à separatis non fit illa. l. Papinianus exuli. ff. de Minor. cap. Ad audiëtiam, de Decim. quæ quotidiana cōclusio est, sicut in simili paruus metus, ira, leuitas, & aliquot huiusmodi causæ per quas non adimitur iudicium sufficiens ad peccandũ mortaliter, non efficiunt vt votum sit nullum, neque vt Papa teneatur dispensare, sed frequenter inducunt iustam causam ob quam iuste possit peti, & concedi dispensatio cap. 1. de voto, vbi Pan. & cap. Dudum, de conuers. coniug. vbi omnes fere hoc sentiunt.

COMMENT. IN CAP. NVLLAM.

49. IIII. Quod eiusmodi facultatem non solum Papa potest concedere sed etiã prælatus inferior præsertim Prouincialis, & generalis quia in d.cap. Non dicatis dictum fuit posse prælatum ordinarium facere subdito regulari facultatem manendi foris iusta de causa qualis est ista, sed est differetia quod quãdo necessitas præuenit professionem, potest & tenetur: quando vero subsequitur, potest sed non tenetur per prædicta.

V. Quod cum hæc facultas sit ab ordinario, vel à Papa de ordinaria potestate non debet fieri, vt possit manere habitu religionis relicto, sed eo retento arg. cap. Sãctimonialis 23. dist. quum etiam factus episcopus non debeat illum deferere cap. Clerici. 2. de vit. & honest. Cler. nisi talis generis esset necessitas, vt non posset ei habitu retento commode subueniri. Admoneo tamen, quod facultas manendi foris habitu reteto facta à Papa ægre fertur à prælatis ordinis, dicentibus quod huiusmodi regulares sæpe fingant huiusmodi causam, & sæpe manentes foris viuunt inhoneste, & quia id faciunt retento habitu, sæpe sunt graui scãdalo, & infamiæ ordini suo & quia Papa non cõcedit hoc nisi habitu retento, & Prælati nolunt admittere nisi habitu relicto, sæpe vidi aliquos hoc remedio à se petito desertos: & resoluendum videtur, quod absque peccato, & cum merito possent prælati huiusmodi facultatibus per huiusmodi supplicationem obuiare si probabiliter crederet causam non esse verã, vel regularem non esse talem qui sine scãdalo victurus esset, cõtra vero quod grauius peccarent si credere deberent causam esse veram, & cum satis modeste victurum: ob qua non semel consului regularibus volentibus id petere à Papa, vt potius peteret à suis prælatis, præsertim Prouincialibus, & Generalibus, & postea ne eas facile reuocarent peteret confirmationem earum à Papa: sed scio S. D. N. nuper negasse eiusmodi cõfirmationem cuidam viro graui eam petenti, quem ea de re conquerentem tranquillauit, excusans Papam quod in vtilitatem eius negabat, ne eius confirmatione, & auctoritate confusus, minoris faceret superiores ordinis: & ita permitteretur à Deo corruiere iuxta illud ecclesiastici 3. vã soli, quia cum ceciderit, non est qui subleuet eum, apposite applicatum huiusmodi casibus in cap. 2. de stat. mon.

S V M M A R I V M.

- Possidens possessum auctoritate propria capere, & tenere potest. nu. 50.*
Regularem fugitiuum ubicunque suus prælatus auctoritate propria capere potest. nu. 50.
Appellatio regulariter cuique in quacunque causa permissa. nu. 51.
Regularis appellare potest etiã in causa correctionis si excedatur in illa. n. 51.
Regularis an dånari possit à suo Prælato ad triremes ob aliqua delicta. n. 52.
Clericus an dånari possit ad triremes, & an torqueri possit per laicum. nu. 52.
Consuetudo non solum potest augere, sed etiam dare Iurisdictionem, nu. 52.
Regulares translati auctoritate Apostolica, vt recipiendi remissive. nu. 52. & decisive in Comment. cap. Statuimus 19. q. 3.
Regularis minori claustrali Hispania quod remediũ datum, de dubiis circa illud

*illud & quod non videtur sufficiens, & quod esset tale remissive nu. 52.
& decisive in d. cap. Statuimus.*

Regularis à quo potest habitari & cogi transire ad aliam regulā, monasterium n. provinciā, vel nationē remissive n. 52. & decisive in d. c. Statuimus.

Regularis ad quæ beneficia est capax, & ad quæ potest cogi & habitari remissive nu. 52. & decisive in d. cap. Statuimus.

Regularis à qua venatione & vestitu arcendus remissive nu. 52. & decisive in d. cap. Statuimus.

Regulares feminae ut arcende ab egressu & à quo congressu aliorum remissive nu. 52. & decisive in d. c. Statuimus.

Regulares Canonicos precedere monachos Pij 4. sententia remissive nu. 52. & decisive in d. cap. Statuimus.

De potestate Prælati ad capiendum ubicunque Regularem.

50 XVI. Quæritur an potestas prælati supra suum regularem sit tâta, ut eum etiam extra suum monasterium & territorium manentem fugientem, & male vel beneficientem sine licetia ipsius possit capere realiter & vinctum in suum monasterium reducere; ad quod respondeo proculdubio posse, Tum quia quicumque possidet aliquā rem potest propria auctoritate capere & tenere, quia habet ius insistendi rei per definitionem qua Bartol. definit possessionem in l. si quis in §. differentia, ff. de acqu. poss. quamque declaramus in d. cap. Non dicatis, Tum quia dominus possidet & capere potest seruum fugientē ubicunque illum inuenerit, l. i. §. per seruum qui in fuga, ff. de acquir. possess. Tum per l. r. C. vbi curialis vel cohortalis, quatenus habet curialem vel cohortalem hoc est curiæ vel cohorti obligatū fugientem capi posse auctoritate curiæ vel cohortis cui obnoxius est, argum. item l. i. C. vbi causa stat. quatenus habet ancillam fugientem & inuētam etiam extra prouinciam, capi posse à domino vel eius auctoritate. Tum quia has leges habere locum in vxore fugiente maritum, & monacho & canonico regulari fugiente prælatum, & monasterium, affirmant ibi Bartol. Bald. Salycet. & comm. & præsertim Bald. qui singulariter determinat in d. l. i. C. vbi causa status, quod hoc potest facere prælatus etiam antequā moneat eum redire sub pœna excommunicationis, & ob contumaciam excommunicet, & antequā brachium seculare imploret. Cuius ratio efficax est, quam in primo fundamento tetigimus, scilicet, quod eum possidet, & possessor rem suā auctoritate propria capere & tenere potest, quæ omnia sunt quotidiana.

De appellatione Regularibus concessa vel vetita.

51 XVII. Quæritur an tanta sit potestas prælati in regularem subditū suum, & tanta huius subiectio ad illum, ut non possit appellare ad superiorem illius, neque recurrere per viam querelæ? Et quidē pro parte affirmante facit primo quod vox vulgaris habet, inter probos regulares nec appellari, nec appellationes admitti debere. II. Quod Concil. Trid. in c. 4. de Regul. sess. 25. sic ha-

COMMENT. IN CAP. NVLLAM.

bet. *Nec liceat regularibus à suis conuentibus recedere, etiam prætextu ad superiores suos accedendi, nisi ab eisdem missi aut vocati fuerint. Qui vero sine prædicto mandato, in scriptis obiecto, repertus fuerit: ab ordinariis locorum tãquam defertor sui instituti puniatur.*

III. Quod cap. Ad nostram de appellat. sic habet. *Remedium appellationis, non ideo est inuentum, ut alicui à religionis & ordinis obseruantia exorbitanti debeat in sua nequitia patrociniũ exhibere.* Hæc ibi. Et cap. Repræhensibilis, ita. *Nec subiecti contra ecclesiasticam disciplinam in vocem appellationis erumpant.*

IIII. Quod vulgus ait statutis religiosorũ prohiberi appellationes & appellantes à superioribus in carceres conici, grauique pœnitentia & pœna purgari & punire.

Sed his non obstan. contrarium est dicendũ, primo quidem, quod edictum de appellando, est permissorium, hoc est, quod quilibet à qualibet sentetia potest appellare, nisi prohibeatur glos. vltim. recept. in l. qui restituere ff. de Reiuend. & nullo iure prohibetur regularis appellare.

Quin & in dubio appellatio à iudice debet admitti secũdum Innoc. in cap. Dilectus 2. de rescript. quem sequuntur Dec. & citati ab eo in cap. De priore nu. 1. de Appell.

II. Quod appellatio est defensio l. 1. ff. de Appel. cap. Cum inter de except. & defensio quæ iure naturæ debetur, nemini est deneganda, Clem. Pastoralis, §. cæterũ de re iud. l. vt vim ff. de iust. & iur.

III. Quod prædictum cap. Ad nostram, à contrario sensu probat remedium appellationis religioso ad suam innocentiam tuendam, concedendum. Quod ipsum satis probat cap. Repræhensibilis, eod. tit.

IIII. Quod in cap. de priore eod. tit. grauius iubetur castigari prior qui appellationem non admittit, ex cuius glos. 1. colligit Dec. quod non solum potest appellare religiosus in alia causa ciuili vel criminali, sed etiam causa correctionis, in qua regulariter etiam secularis prohibetur appellare cap. licet de off. ord. si modus correctionis excedatur, Cui glosæ est alia similis in d. cap. Licet, & not. Pan. cõmuniter receptus vtrobique, nam moderata debet esse correctio, alias ad superiorem recurri potest, vt Bald. dicit per illum text. in l. 2. §. dominorũ ff. de his qui sunt sui, vel alie. iu. per quem dixit etiam Bald. in d. cap. Ad nostram, quod Abbate nimis sæuiente in monachos, eis licet fugere de monasterio, nec dicuntur Apostatæ: Quin & Abbate odio grauante monachum, potest pro defensione arma accipere, vt not. Card. tradit in Clem. 1. §. præfatæ, de stat. mon. nam & sacrificus inuasus ab inimico, iustè potest armis assumptis sese defendere, & cum moderamine inculpatæ tutelæ occiso eo, continenter missam continuare secundum Io. de lig. de iusto bello, probatum à Pan. in cap. Clerici nu. 2. de vit. & honest. cler.

Postremò, quod in cap. Ad Romanam, 1. & 2. 2. q. 6. conceditur omnibus oppressis appellare ad sanctam Sedem Apostolicam. Nec ab hac concessione reperitur vsquam religiosus exclusus. Nec obstant allegata in contrarium. Ad primum enim respõdetur vocem illam vulgarem qua dicitur inter religiosos non appellari, intelligendam esse de appellatione à correctione & mandatis regulari

regularibus legitime factis; secus de aliis sententiis, & mandatis non tangentibus illam si modus regularis & legitimus excedatur, vt supra dictum est.

Ad II. Quod Concilium in eo citatum non vetat appellare sed ire ad superiorem sine licentia prælati, quod longe aliud est.

Ad III. Quod prædictum cap. Ad nostram solum prohibet appellare ad defendendam nequitiam, & ita de non oppresso & appellante sine causa, nostra vero conclusio loquitur de oppresso, & appellante iusta de causa.

Ad IIII. Respondeo idem quod ad primum, & præterea inique ac irreligiose valde facere prælatos, qui iustas appellationes à se oppressorum non admittunt, & debere acriter castigari vt iubetur in d. cap. de priore, & iniquitatem & iniquitati apponere, eos qui non admittunt, nec dant licentiam prosequendi & ad eundi superiores, & pessima malis accumulare, qui non solum negant prædicta, sed etiã conticiunt in carceres duos, inedia torquendos, donec appellationi renūcient. Per quæ satisfactum est remissioni quã in hunc locum fecimus, in d. c. Non dicatis nu. 93. Et admonemus id quod ibi diximus de religioso qui protestatus se grauatum à prælato, vadit ad superiorem, videri appellare iuxta cap. dilecti, de Appellar. Addimus autem eiusmodi regularem grauatum cuius appellationem non admittit grauans, nec vult facere ei facultatem ad eundi superiorem, imo coniciit in carcerem, iuste posse fugere si vere oppressus est & adire superiorem, nec ob id incurrere censuram vel Apostasiam vt dixit Bald. ibi relatus, neque transgreditur Concil. prædictum Trid. quod est intelligendum de illo qui non grauatus sine vlla appellatione adit superiorem, eo solo quod pretendat licere sibi adire illum sine prælati immediati licentia petita saltem iusta de causa, quod falsum est, & damnatur in prædicto cap. 4. Vnde arbitror quod licet ordinarius iuste posset capere talem regularem per suum territorium transuentem iuxta tenorem prædicti concilij, non tamen iuste retinere nec punire si fidem faceret se grauatum appellasse vel de grauamine protestatum iter arripuisse ad superiorem, & ideo licentiam scriptam non deferre, quia noluit eam dare prælatus à quo appellauit, vel iuste metuit eam petere, vel quia ob appellationem, vel licentiæ petitionem, in carcerem iniuste coniectus, fugit.

De regularis ad triremes damnatione.

- 52 XVIII. An liceat prælatis suos Regulares ob aliqua delicta ad triremes damnare? Et quidē pro parte negante facit I. quod nullos prælatos seculares etiã Archiepiscopos, & Patriarchas audimus id facere. II. quod in c. vniuersitatis de sent. excō. prohibetur Abbas castigare clericos vel monachos aut conuersos percutiendo eos per laicos etiã causa regularis disciplinæ. III. quod nemo gaudens priuilegio Canon. Si quis suadente, potest eo priuari nisi modis à iure expressis, de quibus non est damnatio ad triremes, quum etiã depositus verbaliter gaudeat eo, donec degradetur realiter iuxta contextum c. Degradatio, iuncta gl. recepta de pœn. lib. 6. At damnati ad triremes, videtur exuti priuilegio, quia grauiter feriuntur à præfectis eis laicis, & vt videtur iuste, quia non censentur excōmunicati, ergo nemo præter Papam potest eos ad eas dānare, solus enim Papa potest dispensare, ne ferientes regulares, in pœnā d. c. Si quis suadente incidant secundū omnes. Pro parte vero affirmate facit primo, quod multi prælati regulares dicuntur id frequēter facere. II. quod Iudex Ecclesia-

COM. IN CAP. NVLLAM. XVIII. Q. II.

sticus potest verberare, & imponere pœnam verberum citra sanguinẽ. 45. dist. c. Cum B. Paulus, & c. In Archiepiscopatu de Rapt. cum aliis ibi citatis, & quod damnans ad trirèmes, ad nullam pœnã sanguinis damnat, nec directe etiã ad verbera, sed solum per quandam consequẽtiã. III. quod licet iure cõmuni non possit iudex ecclesiasticus verberare vel torquere clericum per laicũ iuxta gl. memora. in c. presbytero 1. alias est. §. 5. q. 6. Pan. & com. in d. c. Vniuersitatis, & c. Vt famã, de sent. excom. contrariũ tamen seruatur de consuetudine secundum Pan. ibid. & Stephan. Aufrer. in repet. Clem. 1. de off. ord. regula 3. fal. 2. & quamuis communiter dicatur quod talis consuetudo licet excuset à pœna, nõ tamẽ excusat à culpa, vt in simili vidẽtur dicere illã duã gl. celebres c. Denique 4. dist. & c. Cum venerabilis de consuet. Ipse tamẽ credo, excusare etiã à culpa, quoniã lex de non torquendo, vel non verberando alias iuste clericum per laicũ, humana est, & non naturalis, nec diuina, & consequẽter tolli potest per cõsuetudinẽ rationabilẽ qualis est ista c. fin. de cõsuet. cum ei adnot. nam & prædictus Steph. qui alias dicit quod cõmunis, tamen in dicta fallentia fatetur id se frequẽter fecisse, iubendo flagellari etiã presbyteros in aula Archiepiscopali per Seruientẽ Curiaẽ qui erat laicus. Quibus omnibus perpensis, videtur dicẽdũ primo, satis alienũ videri à charitate fraternitatis, & paternitatis inter regulares habendã, simul & à cõsuetudine Augustini, Benedicti, Bernardi, Dominici, & Francisci, & aliarũ regularũ Institutõrũ huiusmodi pœnas infligere, quã sola eiectione à congregatione videãtur fuisse cõtenti. II. quod iure defendi potest potuisse induci consuetudine, vt prælatorũ potestas etiã ad hoc extenderetur, sicut in c. Non dicatis nu. 95. diximus eorundẽ potestãtẽ quã iure quidem cõmuni longe angustior est, valde consuetudine auctã esse, nec mirũ, quia illa potest non solum augere, sed etiã dare iurisdictionẽ ca. Duo simul, de offic. ordin. c. Cũ contingat iuncta gl. verb. consuetudine, quẽ alia citat de foro comper. III. quod à fortiori eadem consuetudine potest conuenire prælatis secularibus eadem potestas damnandi ad trirèmes, etiã si iure communi aliqua dubitatio subesset propter rationes pro parte negante adductas.

13 XIX. loco proposueram hic quærere de potestate & modo recipiendi religiosos, quibus fit facultas à sancta sede Apostolica transeundi ad alios ordines, & loco XX. Quid sit respondendum de dubiis quã passiminterrogamur super literis quã dãtur fratribus minoribus Hispaniaẽ, quo se ad alios ordines transferre possint, & loco XXI. An remedium eis decretum, tam sit sufficiens, quam sanetum eis in viam salutis reducendis, & quod videatur sufficientius, & XXII. De potestate prælati transferendi subditũ ad alium ordinem, monasterium, Prouinciã, vel nationem, & suscipiendi translatum, & XXIII. De potestate cogendi subditos ad beneficia, vel prohibendi ab eis, & de capacitate illorum ad ea consequenda. XXIII. de potestate compescendi à venatione, & à vestibus pretiosis. XXV. De potestate continendi regulares faminas intra claustra, & faciendi eis facultatem ad exeundum illa, & admittendi seculares ad illas. XXVI. De præcedentia inter canonicos regulares, & monachos, inferendo sententiam super hoc à Fæl. rcc. Pio 4. latam, sed quia horum de cisionibus nimium crederet hic commentarius, decreui eas inferere commentario cap. statuimus. 19. quãst. 3. quem cum hoc edimus.

COM

COMMENTARIUS

IN CAP. STATVIMVS XIX. QVÆST.

iiij. Qui est auctarium Commētarij in cap. Non dicatis. xij. quæst. j. Ad gloriosissimam, eandemq; potentissimam cœlorum Reginam virginem Mariam Roncæuallis patronam.

Authore MARTINO AB AZPILCVETA
Doctore Nauarro, Roncæuallis alumno.

SVMMARIVM.

- Author etiam hunc commentarium dicat Virgini matri, num. 1.*
Canonicorum regularium ordo multum differt ab ordine monachorum, & quia laxior, & quia celsior, nu. 2. & 5.
Canonicis regularibus per se inest clericatus, monachis verò per accidens, nu. 2. 5. 7. & 8.
Canonicus regularis ad quos monachos non potest transire, & ad quos sic: num. 3.
Regularis an, & qua de causa, & ad quam aliam transeat religionem, num. 4.
Religione in consueta facilius bene quis seruit quam in alia, nu. 4.
Canonici regulares ut digniores præcedunt monachos, nu. 4. Quod post longissimam litem sententia diffinitiva declaravit Pius III. nu. 6.
Canonicorum regularium Prælati quando præcedent monachorum Prælatos, & quando non, num. 7.
Humilitas præclara, & Deo dilecta virtus, nu. 7.
Canonicorum regularium ordo iam inde ab Apostolis esse cœpit, nu. 7.
Humilitas res gloriosa, qua ipsa quoque superbia palliari appetit ne vilescat, num. 8.
S. Augustinus non instituit regulam Eremitarum S. Augustini, non induit cucullam, non se cinxit Zona pellicea, non fecit duas regulas Eremitarum, & c. num. 9.

COMMENT. IN CAP. STATVIMVS.

1 **Q**uemadmodum comminifcenti mihi in cap. Non dicatis 12. q. 1. occurrerunt multa quæ ne nimium cresceret illius Commētarius, oportuit componere alterum in cap. Nullam 18. q. 2. ita rursus componenti illum, occurrerunt aliqua, quæ ne nimium etiam ille cresceret, transtulimus in hunc tertium, quem componimus in cap. Statuimus 19. q. 3. Quemque tibi, vt & illos, O præpotentissima cœlorum Regina nostræ Roncæuallis singularis Patrona Virgo mater Maria gloriosissima, quam humillimò corde dicamus, precati prius, vt nobis de more pia assistas, & vento venias ad vela secundo.

VRBANVS PAPA II. Abbati S. Ruffini.

STATVIMVS ne professionis canonica quispiam post quã Dei vice supra caput sibi hominem imposuit, alicuius leuitatis instinctu, vel districtioris religionis obtentu, ex eodem claustro audeat sine patris & totius congregationis petitione recedere, discedentem vero nullus Abbatum vel Episcoporum, nullus monachorũ, sine cõmuni literarum cautione suscipiat.

2 Nota Primo, plurimum differre ordinem canonicorum regularium ab ordine monachorum, quod ipsum probant primo cap. 1. & cap. Mandamus, supra eadem causa & quæst. quæ sicut hoc continent, non posse transire canonicos regulares ad ordinem monachorum.

II. Idem clarius probat c. Quod Dei timorem, de stat. monach. quatenus habet, canonicos regulares laxiori ordini seruire quam monachos.

III. Quod vt determinat Thom. receptus, 2. 2. q. 89. art. 8. canonicis regularibus per se inest clericatus, monachis autem solum per accidens cap. Alia cap. Si clericatus cap. Legi, 16. q. 1.

IIII. Quod vt idem Thom. determinat ibidem, ideo est altior ordo canonicorum quam monachorum, quod licet vtrique sint instituti ad vitam contemplatiuam, canonici tamen sunt instituti ad contemplatiuam circa mysteria ecclesiastica publica: Monachi vero ad contemplatiuam priuatam, & ita quanto bonum publicum differt à priuato, & præcedit illud, tantum differt ordo canonicorum ab ordine monachorum, & præcedit illum.

V. Faciunt omnia illa quibus probamus in d. cap. Nullam 18. q. 2. canonicos regulares non venire proprie appellatione monachorum.

3 Nota II. Quod canonicus regularis non potest transire ad ordinem monachorum, quod ipsum probant cap. 1. & c. Mandamus supra eadem qu. cuius fundamentum præcipuum est, quod licet status monachorum sit arctior, iuxta d. cap. Quod Dei timorem, status tamen canonicorum est altior, quatenus finis institutionis eorum qui est actio mysteriorum ecclesiæ publicorum est sublimior, vt idem Thom. recept. vbi supra dixit, & Card. Turrecrem. in cap. 1. supra eadem tetigit, & vt vterque ait principalius consideratur finis, & id ad quod instituitur ordo, quam eius arctitudo ad iudicandum quis ordo est altior, & ab altiore non descenditur ad inferiorem, etiam si sit arctior. Ex quo sequitur quod ab ordine monachorum, laicorum, vel clericorum qui diuinis ministeriis non seruient, posset quis transire ad ordinem canonicorum vt illi dicunt,

cunt, & satis probatur in cap. Sic viue, 16. q. 1. Sequitur item, quod canonicus regularis potest trāsire ad ordinem monachorū qui ministeriis ecclesię publicis ita inferuit, ac canonici regulares, eo quod arctior est, & finis æque bonus, ac finis canonicorum regul. petita tamen prius licentia, iuxta c. Licet, de regul.

- 4 Nota III. Quod potest quis transire de vna religione quam iam professus est, ad aliam, quod probat hoc cap. à contrario sensu, quatenus habet, non licere transitū eiusmodi causa leuitatis, & sine consensu sui prælati, significando quod ex causa graui, & habito consensu prælati, potest. Qua de re pulchre de more Thom. in d. art. 8. c. in summa, dicit primo, quòd transire de religione ad religionem, nisi propter magnam vtilitatem vel necessitatē non est laudabile: Tum quia ex hoc plerunque scandalizantur illi qui relinquuntur, Tum etiam quia facilius proficit aliquis in religione quam consuevit, quàm in illa quam non cōsuevit, cæteris paribus. Vnde in collat. patrum Abbas Nestorius sic ait. *Vnicuique utile est secundum propositum quod elegit, vt summo studio ac diligentia ad operis arrepti perfectiōne peruenire festinet, & nequaquā à sua, quam elegit semel professione discedat.* Et postea subdit. *Impossibile namque est vnum & eūdem hominem simul vniuersis fulciri virtutibus, quas si quis voluerit pariter attentare, in id incidere eum necesse est, vt dum omnē sequitur, nullā integrè cōsequatur: Diuersa enim religiones præminēt secundū diuersa virtutū opera.*

II. Quod potest quis laudabiliter de vna religione transire ad aliam triplici de causa. Primo quidem zelo perfectioris religionis, quæ quidem excellentia, vt supra dictum est, non attenditur secundum solam arctitudinem, sed principaliter secundum id ad quod religio ordinatur, secundario vero secundum discretionem obseruantiarum debito fini proportionatarum. Deinde propter declinationem religionis à debita perfectiōne, puta, si in aliqua religione arctiori incipiant religiosi remissius viuere, laudabiliter transit aliquis ad religionem etiam minorem si melius obseruetur. Vnde in Collat. patrum Abbas Ioannes de seipso dicit, quod à vita solitaria in qua professus fuerat, transit ad minorem scilicet eorum qui viuunt in societate, propter hoc quod vitā eremitica cæperat declinare, & laxius obseruari. Tertio propter infirmitatem vel debilitatē ob quam interdum prouenit, quod non potest aliquis arctioris religionis statuta seruare, posset autē seruare statuta religionis laxioris.

III. Quod in his tribus potest esse differentia. Nam in primo casu debet quidem propter humilitatē licētiam petere, quæ tamen ei negari non potest, dummodo cōstet illam religionem de qua transit, esse laxiorem. Si vero probabiliter dubitetur, est in hoc superioris iudicium inquirendum, vt habetur extra de Regular. cap. Licet Similiter requiritur superioris iudicium in secūdo casu. In tertio vero casu, est necessaria dispensatio, quam quis possit facere, dicitur infra q. 1. nu. 10.

- 5 Nota IIII. Quod ordo canonicorum regularium est dignior ordine monachorum, & debet in processibus, sessionibus, & aliis comitiis, præcedere illum, & honorabiliorem locum habere, primo quidem, per prædicta, quibus probatur quod ratione finis ordinis dignitas est consideranda, & quod finis in quem instituti sunt canonici, est dignior sine in quem instituti sunt monachi, & quod canonici per se sunt clerici, non autem monachi, & clerici digniores.

COMMENT. IN CAP. STATVIMVS.

sunt laicis, & quod canonici non possunt transire ad monachos quatenus sunt monachi, monachi autem quatenus tales, possunt transire ad canonicos.

6 III. Per alia multa quæ in allegationibus typis excusis multorum eruditissimorum Iureconsultorum factis in fauorem canonicorum coram tribus Cardinalibus, designatis ad audienda & referenda partium iura in causa huiusmodi præcedentiæ cæpta in Curia tempore bo. me. Innocentij octauo, & finita à scel. record. Pio III. qui post iura vtriusq; partis coram prædictis Cardinalibus cum allegationibus & responsionibus pro eis accuratè adducta, & sibi relata, in hanc quæ sequitur formam pronunciauit.

HRISTI nomine inuocato, pro tribunali sedentes, & solum Deum præ oculis habent. per hanc nostram diffinitiuam sententiam, quam ferimus in his scriptis, in causa, & causis quæ coram nobis, & quas dilectis filiis nostris Ioanni Michaeli Sarraceno tit. Sanctæ Anastasiæ. Ioanni Baptista Cicada tit. Sancti Clementis, ac Bernardino Scotto, tit. Sancti Matthæi S. R. E. Cardinalibus primo audiendas, cognoscendas & per eos dicendas, & terminandas, & deinde per præfatos Cardinales per Apostolica nostra rescripta nobis referendas commisimus, inter dilectos filios Abbates, Prelatos, & Canonicos regulares ordinis Sancti Augustini congregationis Lateranensis & uniuersam eorum congregationem, ex una, & Prelatos, Abbates, & Monachos ordinis Sancti Benedicti congregationis Cassinen. aliàs sanctæ Iustine de Padua nuncupatos, & dictam eorum congregationem, de & super præcedentiâ, & iure inter eos præcedendi, tam in processionibus quàm in generalibus & synodalibus, seu prouincialibus conciliis, omnibusque actibus publicis, & priuatis, rebusque aliis in actis causa, & causarum huiusmodi latius deductis, & illorum occasione in prima seu alia uerse fuerunt, & vertebantur instantiis, partibus ex altera, causa huiusmodi coram dictis Cardinalibus ad plenum uel illata, ac sepius, & sepius auditis partibus, & dubiis in ea plenè discussis, & resolutis, ac uis de iure uideatis, & demum per dictos Cardinales nobis matura desuper facta relatione, pronunciamus, sententiamus, decernimus, & declaramus Abbates, Prelatos, & Canonicos regulares congregationis Lateranensis uti clericos dimissa superiori veste, pallio, seu cappa in linea veste, clericaliue habitu incedentes (quod etiam in alma nostra urbe Roma consuetum fuit, & nunc obseruatur) in processionibus, & omnibus aliis actibus publicis, & priuatis, tam in dicta alma Vrbe nostra, nostrorumque & successorum nostrorum conspectu, quàm alias uniuersis, ac quibuscunque aliis Ciuitatibus, terris, oppidis, & locis, dictis Abbatibus, Prelatis, & Monachis ordinis Sancti Benedicti Cassinen. præcedere debuissent, & debere, eosdemque Abbates, Prelatos, & Canonicos regulares, dictamque eorum congregationem ut supra incedentes dictis Abbatibus, Prelatis, & Monachis Sancti Benedicti, & eorum congregationi in omnibus, & singulis præmissis præferendos, anteposendos, & in digniori loco collocandos fore, & esse: Abbatibus uero dictarum congregationum Lateranen. & Sancti benedicti singulariter & de per se absque eorum conuentibus, in conciliis generalibus, prouincialibus, & synodalibus, & aliis actibus publicis, & priuatis, in quibus Abbates de iure, uel de consuetudine locum, & uorum habent, uel pro tempore quomodo libet habebunt,

habebunt, inter se iuxta singulorū ipsorum Abbatum ibidem interuenientium, priorem, & antiquiorem promotionē ad Abbatiam, ac illa promotione dumtaxat, non autem cōgregatione, & ordine cuius fuerint attentis, precedere, ac præferri & in digniori loco collocari debuisse, & debere, prout præferimus, anteponimus, collocamus, præferri que, anteponi, & collocari respectiue mādamus: iactationes quoq; molestationes, oppositiones, perturbationes, vexationes, & impedimēta, quæcūque per præfatos Abbates, Prælatos, & Monachos dicti ordinis sancti Benedicti, & dictam eorū cōgregationē eisdem Abbatibus, Prælatibus, Canonicis regularibus dicti ordinis, & eorum cōgregationi de & super præfatis omnibus, & singulis, & illorū occasione quomodolibet factas, præfatas, et illatas, factaq; præfatas, et illatas fuisse, et esse temerarias, illicitas, indebitas, et iniustas, temerariaque illicitas, indebitas, et iniustas, ac de facto præsumptas, et præsumptas, illasque et illas præfatis Abbatibus, Prælatibus, et Monachis fecisse, et facere minime licuisse, nec licere de iure. Et propterea de et super illis, ac dicto iure procedendi ut supra, omnibusque aliis, et singulis præmissis perpetuum silentium imponendum fore, et esse, ac imponimus, utranque partem in expensis iustis ex causis absoluentes.

Ita est I.

Ita refero, et censeo pronuntiandū esse Ioānes Michael Cardinalis Sarracenus.
Ita refero, et censeo pronuntiandū Ioānes Baptista Cardinalis Sancti Clemētis.
Ita refero, et censeo pronuntiandum esse Bernardinus Cardinalis Tranen.

· BREVE EIVSDEM S.D.N. IN QVO SUPPLENTVR

omnes, & singuli processus, & sententiæ prædictæ, defectus etiam
substantiales, si qui forsā interuenerint, ac mandatur ab
omnibus inuolabiliter obseruari debere prædi-
ctam sententiā sub pœnis & censuris.

PIVS PAPA IIII.

AD FUTURAM rei memoriam. Sedis Apostolicæ prouidentia circumspecta, ne rursus ea quæ in controuersis inter personas Ecclesiasticas, præsertim Altissimo sub regulari professione famulantes exortis, pro tranquillo religionis statu prudēter ordinauit, in molestos contentionis anfractus relabatur, maiorem solet, dum id res ipsa requirit, adhibere cautionem, sanè nuper postquam sicut nobis innotuerat, ab antiquis usque temporibus, etiam supra centum annos retroactos, & causa, seu controuersa inter dilectos filios Rectorem generalē, & Canonicos regulares Sancti Augustini congregationis Lateranensis ex una, ac Monachos Sancti benedicti, ordinis Casinen. aliās Sanctæ Iustinae de Padua congregationum partibus ex altera; Super illorum præcedentia seu iure procedendi suborta, & coram diuersis iudicibus etiam in nostro Palatij Apostolici auditorio ventillata, ac demum non sine animi nostri molestia in æcu-

COMMENT. IN CAP. STATVIMVS.

menico Concilio Tridentino, inter earundem cōgregationum Abbates renouata fuerat. Nos considerantes lites, & controuersias huiusmodi in ecclesia præsertim inter religiosas & reformatas personas, quæ relictis mūdi vanitatibus, votum suum in humilitatis spiritu, domino & Deo nostro, qui se pro nobis vsque adeo humiliavit ut formã serui acciperet, persoluere profitentur, non modicū illi præclara Deoque precipuè dilectæ virtuti, quæ est humilitas
 7 labem infundere, populoque scādalum generare, ac propterea illas omni ratione submouendas, publicæque religionis tranquillitati, ac ministrorū Dei reconciliationi, & mutua dilectioni quàm primum consulendum esse rati: Motu proprio dictas causas, & controuersias vbilibet, & coram quibusuis iudicibus motas, & in quibusuis instantiis indecisas pendentes, ab eisdem iudicibus ad nos auocauimus, illasque dilectis filiis nostris Ioanni Michaeli Sanctæ Anastasiæ Sarraceno, Ioanni Bapt. S. Clemētis Cicada, ac Bernardino Scotto nuncupatis S. R. E. Presbyteris Cardin. audiendas, cognoscendas, & decidendas per quandam motus proprij schedulam, & deinde illas per aliud nostrum rescriptū eisdem Cardinalibus per eos audiendas tantum, nobisque referendas commisimus, qui quidem Cardinales dictis partibus, earumue procuratoribus, & aduocatis pluries auditis dubiisque emergentibus ad plenum discussis, & resolutis comperto satis per eos ex compluribus literis apostolicis diuersisque aliis documentis, rationibus & probationibus, quod ipsi Canonici fuerunt, & sunt de illis clericis à sancto Augustino, quinimo à sanctis Apostolis institutis. eisdem Canonicos tam sua antiqua institutionis huiusmodi quàm etiam dignitatis clericalis, qua eos statim quod professionem regularem emittunt, insignitos esse oportet, aliarumque qualitatum in eis existentium ratione, dictamque illarum congregationē Lateranen. præfatos Monachos & eorum congregationem Cassinen. præcedere debere censuerunt, & concluderunt, suamque conclusionem huiusmodi ad audientiam nostram iuxta vltimi nostri rescripti præfati tenorem retulerunt. Vnde nos illorum relatione intellecta, eaque per nos diligenter examinata, quoniam eam in omnibus suis partibus veritati, & iuri consonam comperimus, per nostram diffinitiuam sententiam pronunciamus sententiam, decreuimus, & declarauimus, Abbates, Prælatos, & Canonicos regulares congregationis Lateranen. vti clericos dimissa superiori veste, pallio, seu cappa, in linea veste, clericaliue habitu incedentes (quod etiam in alma Vrbe cōsuetum fuerat, & tunc obseruabatur) in processionibus, & omnibus aliis actibus publicis, & priuatis, tam in dicta Vrbe, nostroque & aliorum Romanorum Pontificum successorum nostrorum conspectu, quàm aliàs in vniuersis, & quibuscunque aliis ciuitatibus, terris, oppidis, & locis, Abbates, Prælatos, & Monachos ordinis sancti Benedicti congregationis Cassinen. prædictos præcedere

cedere debuisse, & debere, ac eosdem Abbates, Prælatos, & Canonicos regulares dictamque eorum congregationem ut præfertur incedentes, dictis Abbatibus, Prælatibus, & Monachis sancti Benedicti, & eorum congregationi in omnibus, & singulis præmissis præferendos, anteponendos, & in digniori loco collocandas fore & esse: Abbates vero dictarum congregationum singulariter, & de per se absque eorum conuentibus in Conciliis generalibus, prouincialibus & synodalibus, ac aliis actibus publicis, & priuatis in quibus Abbates de iure vel consuetudine locum, & votum habent, vel pro tempore quomodolibet habebunt, inter sese iuxta singulorum ipsorum Abbatum ibidem interuenientium priorem, & antiquiorem promotionem ad Abbatiam, ac illorum promotione duntaxat, non autem congregatione, & ordinis cuius sint, attentis, præcedere & præferri, & in digniori loco collocari debuisse, & debere, prout ex tunc prætulimus, anteposuimus, & collocauimus, præferriq; anteponi, & collocari mandauimus, iactationes quoque molestationes, oppressiones, perturbationes, vexationes, & impedimenta quæcunque per Abbates, Prælatos, & Monachos prædictos & eorum congregationem Casinen. eisdem Abbatibus, Prælatibus, & Canonicis regularibus congregationis Lateranen. super præfatis omnibus, & singulis & illorum occasione quomodolibet factas, præstitas, & illatas facta, præstita, & illata, fuisse & esse temerarias, illicitas, indebitas, & iniustas, temerariâq; illicita, indebita, & iniusta, ac de facto præsumptas, & præsumpta, illasq; & illa Abbatibus, Prælatibus, & Monachis congregationis Casinen. huiusmodi fecisse, & facere minime licuisse, neque licere de iure. Et propterea de & super illis ac dicto iure præcedendi, omnibusq; & singulis aliis præmissis perpetuum silentium imponendum fore, & esse, & tunc imposuimus prout in rescripto, relatione & sententia prædictis plenius continetur. Ne autem de sententia aliorumq; præmissorum validitate vlllo vnquam tempore dubitari, ac propterea vel alio quouis prætextu rem mature discussam & iudicatâ, rursus in controuersiam retrahi, neudè denuo in Ecclesia Dei inter tales personas, religiosas contentiones exoriri, ac populo scandala generari contingat, tempestiue prouidere, ac supremam huic negotio manum apponere cupientes, nec non veriores literarum singulorum prædecessorum, ac rescripti processus, relationis, sententiæq; præfatorum, & inde secutorum tenores præsentibus pro suffragiis expressis habentes: Motu simili, non ad ipsorum Abbatum, Prælatorum, & Canonicorum regularium congregationis Lateranen. vel alterius pro eis nobis super hoc oblata petitionis instantiam, sed ex mera deliberatione, & certa scientia nostra, ac de Apostolica potestatis plenitudine ad effectum executionis dictæ sententiæ tantum omnes & singulos processus & sententiæ præfatorum defectus etiam substantiales, si qui forsan in

COMMENT. IN CAP. STATVIMVS.

eisdem interuenerint, harum serie supplemus, ac eandem sententiam unà cum eius processu validos & efficaces esse, suosq; plenarios & integros effectus sortiri & inuiolabiliter ab omnibus obseruari debere, nec partes ipsas ab eis ullo vnquam tempore quouis pretextu quæsitione colore resilire posse, sed ad illorum obseruationem teneri, censurisq; & pœnis tam ecclesiasticis, quàm pecuniariis ad id cogi, & compelli, neque Monachos eorumue congregationem aduersus sententiam aliaue præmissa in pristinum statum quouis quæsito colore vel ingenio restitui, nec illa oppugnantes audiri, præsentisq; literas de surreptionis vel obreptionis vitio, aut intentionis nostræ, aut alio quouis defectu notari, seu impugnari posse. Sicq; & non aliter per quoscunq; Iudices, & Commissarios etiam S. R. E. Cardinales sublata eis, & eorum cuiuslibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate & autoritate, iudicari, & diffiniri debere, ac quicquid secus à quoquam quauis autoritate scienter vel ignoranter attentari contigerit, irritum & inane decernimus, præmissaq; omnia perpetuò statuimus, & quod ita fiant, & obseruentur, volumus, atque mandamus, similiter venerabili fratri Episcopo Amerin. & dilectis filijs nostro in alma Vrbe, & eius districtu Vicario in spiritualibus, ac Curiaë causarū camera Apostolica auditori generalibus per præsentem motu pari mandantes. Quatenus ipsi, vel duo, aut vnus eorum per se vel alium seu alios præsentem literas, & in eis contenta quacunque vbi & quādo opus fuerit, ac quoties pro parte rectoris generalis, & Abbatum, Prelatorum, ac regularium Canonorum S. Augustini congregationis Lateranen. præfatorum, vel alicuius eorum fuerint requisiti solemniter publicantes, ac illis in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes faciant autoritate nostrâ illos suppletionem, decreto, statuto, voluntate, & mandato, alijsq; præmissis pacifice frui, & gaudere. Non permitentes eos vel eorum quempiam desuper per quoscunq; quomodolibet indebitè molestari, perturbari, vel inquietari. Contradiçtores quoslibet & rebelles per sententias, censuras, & tam ecclesiasticas & pecuniarias etiam arbitrio suo moderandas, & applicandas, quam etiam priuationis beneficiorum ecclesiasticorum per ipsos contradiçtores obtentorum pœnas, aliq; iuris remedia, appellatione postposita compescendo, ac legitimis super his habendis seruatis processibus, illos sententias, censuras, & pœnas huiusmodi incurrisse declarando, illosq; etiam iteratis vicibus aggravando, & interdictum ecclesiasticum imponendo, innocato etiam ad hoc si opus sit, auxilio brachij secularis. Non obstant. præmissis, ac fe. re. Bonifacij Papæ VII. prædecessoris nostri de vna, & concilij generalis de duabus dietis, dummodo quisspiam præsentium vigore ultra tres dietas ad iudiciū non trahatur, ac alijs quibusuis constitutionibus & ordinationibus apostolicis, nec non Monasteriorum, & ordinum, ac congregationum præfatorum

etiam

etiam inramento confirmatione apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, vel consuetudinibus, privilegijs quoque indultis & literis apostolicis illis eorumq̄ superioribus, ac personis sub quibuscunque tenoribus & formis ac cum quibusuis etiam derogatorijs alijsq̄, efficacioribus & insolitis capitulis irritantibusq̄, & alijs decretis in genere vel specie, etiam motus, & scientia similibus quomodolibet concessis, ac etiam iteratis vicibus approbatis, & innovatis. Quibus omnibus illorū tenores presentibus pro suffragijs expressis & insertis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris hac vice duntaxat specialiter & expressè derogamus, contrarijs quibuscunque, aut si aliquibus communiter, vel diuisim ab apostolica sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, per literas apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Volumus autem quod presentium transumptis, manu alicuius notarij publici subscriptis, & sigillo persona in dignitate ecclesiastica constituta munitis in iudicio & extra vbilibet locorum plena, & indubia eademque prorsus fides adhibeatur, quæ ipsis presentibus adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensa. Datum Romæ apud sanctum Petrū sub annulo piscatoris die xviij. Ianuarij. M. D. LXIII. Pontificatus nostri anno quinto.

Hic. Gadicen.

8 **E**X qua sententia & breui executorio colligo primo plurimum referre, An prælati in suis capitulis simul incedant, an vero per se à capitulis separati, quia priore casu prælati canonicorum præcedunt prælatos monachorum, etiam si sint promotione nouiores, in posteriore vero minime, imo præcedunt se inuicem pro suæ promotionis antiquitate, vel nouitate.

II. Colligo ex breui humilitatem esse præclaram & Deo dilectam virtutem præsertim in regulari cui sine illa parum religio proficiat, arg. cap. i. de penit. distin. i. Gloriosa enim res humilitas, qua ipsa quoque superbia palliari se appetit ne vilescat, vt ait Bernar. relatus à glōf. singulari Clem. i. de relig. dom. quæ diffinit eam & gradus eius describit.

III. Quod ordo canonicorum regularium iam inde ab Apostolis cœpit.

IIII. Quod clericatus ita per se inest illis, vt dicit Thom. in d. art. 8. quod non potest esse canonicus, quin sit clericus.

9 **V.** quod cum ex Possidonio & alijs in confesso sit patriarcham illum nostrum Augustinum, cum socijs suis Hippone circiter 40. annos secundum regulam Canonicorum Regularium vixisse, nonnullis videtur ipsum nunquam induisse cucullam nigram, nec cinctum fuisse zona pellicea ad differentiam monachorum: Quin & eam regulam longo tempore præcessisse obseruantiam longe strictiorem regulæ, quam cum habitu differente seruant admodum Reuerendi patres Illustrissimi ordinis Eremitarum sancti Augustini, qui tamen iis magnis viribus repugnant, asserentes eum, & induisse cucullam, & se zona

COMMENT. IN CAP. STATVIMVS.

pellicea, qua ipsi se cingunt, cinxisse, quam quæstionem, quia meo iudicio ad augendam pietatem parui refert vtra pars eius teneatur, & vt audio super ea sub iudice lis est, in medio relinquo, vt & Anton. Sabell. part. 2. enead. 7. tit. 9. reliquit. Nec nimis suam in hac re mentem aperuit D. Antonius historię suæ 3. part. tit. 24. cap. 14. dum ait, *non sufficienter probare quendam virum, præteritum ordinem eremitarum esse antiquiorem aliis ordinibus mendicantibus, in hac verba: et si ordo eremitarum & in eremo viuentium cœperit à Paulo eremita non sequitur quod talis modus viuendi esset ordo B. Augustini, vel viuerent secundum regulam B. Augustini qui adhuc non erat in mundo, sed postea plusquam per cētum annos. Nec legitur alicubi, quod aliquam communem regulam illi eremita haberent, nec tunc aliquis ordo vel religio erat ab ecclesia approbata, vt postea fuit. Quod autem B. Benedictus & eius religio secundum regulam eius fuerit post Augustinum certum est: unde et Canonici regulares, qui profitentur regulam Augustini utique fuerunt ante monachos Benedictinos, et etiam aliqui eremita viuentes religiose in solitariis, potuerunt esse, qui viuerent secundum regulam Augustini et forte illi, ad quos sermones editi dicuntur ad eremitas, sed non erant illis propriè loquendo illius ordinis, & modi vita, cuius nunc sunt qui dicuntur eremitani, et habitant in ciuitatibus, villis et castris. Hac ille, Sed & neutri parti præiudicare videntur, qui aiunt c. i. §. penul. de relig. domib. lib. 6. non probare B. Augustinum instituisse regulam eremitarum ante Concilium generale, de quo in cap. fin. de relig. domib. sed quod regulam eremitarum S. Augustini, id est, quæ sic appellatur, præcessit dictum Concil. quod est verissimum, sed longè aliud ab illo. Quicquid tamen hi aut illi sentiant, illam ego partem mihi persuadeo, quam sacrosancta sedes Apostolica vel ab ea in id delegati veriorum iudicauerint, satis certus nonnulla origine nouiora præstare verustioribus, & contrà nonnulla vetustiora præcellere nouioribus, in omnique gente, qui maiorem faciunt iustitiam, magis placere Deo, qui non solum regulares, sed etiam seculares omnes Christianos suæ charitatis vinculo in suam gloriam perpetuo vinciat, Amen.*

V I. Quod adiungere poteram hic multa ex prædictis allegationibus typis excusis, quæ gratia breuitatis omitto.

S V M M A R I V M.

- Regularis de cuius licentia iustè transit ad alium ordinem, nu. 10.
 Vouens vnā religionem ad intrandam aliam, maiori auctoritate eget quam professus, nu. 10.
 Canonici regulares ad quos monachos non poterant olim transire, & nunc sic, num. 11.
 Regularibus ad alium ordinem transatis quanta licentia extra manendi dari potest, num. 12.
 Regularium minorum Conuentualium eiektorum à suis domibus dubia deciduntur, num. 13.*

Ordines

Ordines mendicantiū iure cōmuni approbati. 14. sed particulari plures n. 13.

Verba cum effectu sunt intelligenda nu. 14.

Regulares transferendos non potest recipere nisi qui potest recipere monitios num. 14.

Regularem translatum tractet Prælatas ut vernaculū quoad exitum nu. 14.

Intellectus cap. 11. de Reform. sess. 25. Concilij Trid. nu. 14

Regularis etiam translatus potest esse Vicarius Episcopi nu. 15.

Dispensatio odiosa, sed eam faciendi potestas fauorabilis nu. 15.

Regularibus Conuentualibus eieētis in Hispania quod remedium sufficiens num. 16.

Contemnitur facile quod non diligitur nu. 16.

Author in omnes Regulares venerabundus, & in nullos factiosus nu. 17.

Regularibus Conuentualibus nuper eieētis cur sit vberius prouidendum. num. 18.

Citatio iure natura requisita ex causa omitti potest nu. 18.

Iudicis pro sententia in dubio præsumendum nu. 18.

Rigor ex causa molliendus nu. 19.

Papa & sedes Apost. in his quæ sunt fidei & morū errare non potest nu. 20.

Regularis cogi nequit transire ad strictiorem, nec laxiorem regulam num. 21. & 22.

Regularis licet iure antiquo non possit cogi transire ad aliud monasterium, iure tamen speciali sic, ad hunc modum nu. 22.

Regulares Canonici aliquot cur non possint cogi trāsire, & aliquot sic nu. 22.

Regulares Canonici aliquot sunt vnum corpus, & habet Generalem, & aliquot non nu. 22.

Regularis interdum trāsfertur, ut fiat habitator, interdū ut fiat filius nu. 22.

Regularis ad quæ beneficia potest cogi à suo superiore, & ad quæ non nu. 23.

Regularis cui electioni consentire potest, & cui non, nu. 23. & 24.

Regularis mendicans translatus ad non mendicantes ad hæc est inhabilis, num. 23. & 24.

Regularis Simoniaca professio quoad quid valet, & quoad quid non nu. 25.

Regularis canonica, & monachus quoad quid beneficia, & quoad quid non num. 25.

Excommunicati professio & matrimoniū valēt, licet nō beneficij adeptio n. 25.

¹⁰ Circa vero III. notabile quod de transitu vnus religionis ad aliā agit, Queritur primo qua de facultate seu licētia sit ille faciendus? Ad quod respondeo, quod iure cōmuni prælatas etiam inferior potest facere facultatem transeundi ad strictiorem arg. cap. licet de Regul. quatenus probat facultatē etiam solum debite petitam, & non obtentam sufficere ad id. Et quod potest etiam

COMMENT. IN CAP. STATVIMVS.

facere facultatem transeundi ad æqualem, id quod per hoc cap. asserit glos. recept. in cap. Cum singula §. Prohibemus verb. Canonice, de Preb. lib. 6. quamvis non nimis clare id hic probetur. Ad laxiorē autem solus Papa facere potest, vt eadem glos. recepta resoluit. Dixi (*iure communi*) quia iure particulari & statuario seruandum est quod in eo continetur, vt in ordine prædicto prædicatorum est seruandum illud §. Item statuimus c. 17. dist. 2. suarum constitutionum, videlicet. *Statuimus et ordinamus, quod quorumcunque mendicantium ordinum fratres, non possint, nec debeant recipere huiusmodi prædicatorum ordinis fratres aut sorores subiectas eisdem in ipsorum aut aliorum aliorum ordinum fratres aut sorores (etiam vigore quarumcunque literarum Apostolicarum super hoc hætenus forsitan concessarum, vel in posterum concedendarum, etiam quod ad parem vel arctiorem transire possint ordinem continentium nisi in eisdem de ordinibus ex quibus recedunt et ad quos accedunt, et ad quos se transferendi licentiam obtinuerint nec non de presentibus, et earum toto tenore specialis, et expressa mentio habeatur.* Hæc ibi. Quibus addo primum quod contentis in prædicto §. gaudebunt etiam alij fratres, & monachi habentes communionem priuilegiorum prædicti ordinis. II. Addo omnibus quod etiam ipse Papa non potest iuste, nisi ex causa iusta transferre ad laxiorem regulam, quippe qui neminē potest ab vilo voto nisi de iusta causa iuste absoluere cap. Non est, adiuncta glos. de vot. & dare facultatem transeundi ad laxiorem, est effectu absoluere à voto vel parte voti seruandi strictiorem.

III. Quod non est idem de eo qui iam professus est & de eo qui vouit intrare religionem, quia qui vouit intrare vnā laxiorem, potest intrare strictiorem, nulla ab vilo petita licentia, & non potest intrare aliam religionem æqualem sine Papæ licentia, quia Prælati religionis quam vouit intrare, non potest eam ei facere, quia nondū est ei subiectus, & ita declarandus est Thom. in d. art. 8. relatus supra in d. Notab. 3.

IIII. Addo quod licet canonici regulares non poterant olim nec possunt hodie transire ad monachos qui non essent plusquam monachi, quique non tractarent chorum, & mysteria ecclesiastica vt Canonici, possunt tamen hodie transire ad eos qui eadem ministeria tractarent, sicut canonici regulares quales fere sunt omnes hodie ratione maioris arctitudinis, & cōtra, licet olim monachi qui non erant plusquā monachi poterant trāsire ad canonicos regulares propter maiorē perfectionē, hodie tamen non possunt, quia exæquantur eis in perfectione, nam tractant eadem mysteria, & superant arctitudine regularis obseruantia, ita quod Canonicus regularis potest hodie transire ad ordinem prædicatorū, & non prædicatores ad ordinem Canonicorū regularium. Quæ omnia sentit Tho. vbi supra, & Card. à Turrecrem. in cap. 1. supra ead.

V. Quæritur vtrum prælati religionis laxioris licite recipere possit regularem translatum ad illam de strictiore auctoritate Papæ, animo non retinendi eum in claustrum sui monasterij, sed statim post recessione & habitus suidationem, dandi ei facultatem perpetuo vel ad multos annos viuendi extra claustrum quærendo sibi victum sua industria, arte, vel mendicitate? Ad quod respondeo quod hoc frequens esse solebat, imo frequentissimum ante Concilium Tridentinum vt ipsummet testatur in sess. 14. cap. 11. de Reform.

II. Quod

12 II. Quod eiusmodi receptio cum facultate extra monasteriū tam diu manendi & acceptatio vix omnino iustificari poterant. Tum quia cuius finis malus est, ipsum quoque malum est cap. Cum minister 13. q. 5. vt ibi late diximus. At finis eo modo exeuntis & recipientis vt plurimum solebat esse liberatio à iugo religionis, vagatio, & interdum voluptate fruendi opportunitas. Tum quia imprudētia, & negligentia peccata sunt. c. Sit rector 43. dist. cap. Ea quæ, de offic. Archid. At concessio tam diuturnæ & vagæ facultatis videtur actus imprudentiæ, & causa negligentię, quum non sit prudentis & boni pastoris tam diu curam suæ ouis deferere, contra illud Prouerb. 27. Diligenter ignosce vultum pecoris tui, cum illius sanguis de manibus eius sit requirendus, cap. Irrefragabili, de offic. ord. nec fit iusta excusatio pastoris, si lupo ouem comedat, & ipse nesciat cap. Quamuis de Reg. iur. Dixi (vix) quia tanta potuisset occurrere alicui regulari ob aliquos respectus particulares necessitas relinquēdi suum ordinem, propter molestias, persecutiones, & dissensiones vel alios similes respectus, & tanta difficultas inueniendi monasteriū quod vellet eum perpetuo alendum in clauſtro recipere, & talis de translato confidentia, quod tali facultate bene vteretur (quales casus non semel ad nos perucenerunt) quod pij prælati recipere potentis fuisset, recipere talem animo concedendi facultatem manendi foris, non quidem tam vagam & largam quanta in quæſtione proponitur, sed arctatam ad locum talem vt facile noscere posset eius actus, & eum si opus foret, corrigere, & in alium locum transferre, & aliorum, quæ boni pastoris sunt curam gerere: qualibus casibus poterat defendi conniuentia illa Sed. Apost. qua ante prædictum canonem & Paulum quartum tales translationes permittebat.

III. Quod prædictum concil. vbi supra contra prædictam cōsuetudinem in hæc verba statuit. *Quia vero regulares de vno ad alium ordinem translati, facile à suo superiore licentiam standi extra monasterium obtinere solent, in quo vagandi, & apostatandi occasio tribuitur: nemo cuiusq; ordinis Prælati vel superior vigore cuiusvis facultatis aliquem ad habitum, et professionem admittere possit, nisi vt in ordine ipso ad quem transfertur sub sui superioris obseruantia in clauſtro perpetuo maneat.* hæc ibi. Per quæ reprobatur receptio in quæſtione proposita, quæ quia vt diximus ante prædictum canonem erat reprobata, non videtur ille ius nouum inducere, sed antiquum declarare, & cōsequenter posset limitari in casu in quo ante illum diximus licuisse, salua Illustrissimorū eorundemque eruditissimorū Cardinalium interpretationi prædicti Concilij deputatorum grauissima censura. Tum quia prædictus canon latus fuit ad tollendam occasionem vagandi, & apostatandi ex tali facultate præsumpta, quæ quoad forum cōscientiæ in eo casu cessat. Tum quia alioqui eiusmodi personæ occluderetur omne remedium salutis, eo quod eam vere non sperat in priori ordine, & vere non potest inuenire monasteriū quod recipiat eum cum onere alendi perpetuo in clauſtro in ordine ad quem transfertur, & religio quæ est compendiū ad vitam æternam, non debet esse dispendiū ad illam arg. l. legata inutiliter, ff. de adim. leg. cap. fin. de verb. signific.

13 III. Quæritur quid respondendum sit multis fratribus ordinis minorum Conuentualium Hispaniarum, qui nuper fuerunt à cœl. re. Pio V. priuati

COMMENT. IN CAP. STATVIMVS.

& eieci à suis omnibus domibus in omnibus earum Regnis, quibusque modo fit facultas transeundi ad aliquem ordinem mendicantium approbatum, in quo beneuolos inuenerint receptores, & in euentum quod non inuenerint tales, possint transire ad ordines non mendicantes, super multis dubiis occurrentibus eis, & nobis propositis: Respondeo, respōdisse me primo cuidam qui habitum deposuerat, roganti, vt committerem vel quærerem qui ei committeret aliquot missas à se dicendas, quo in Vrbe, & in via redeundo in Hispaniam sustentari posset intra sex menses præstitutos ad quærendum ordinem in quem se transferret, nullatenus posse illum celebrare antequam transferretur, quia cum se reputaret excommunicatum ob habitum derelictum, non poterat celebrare ante absolutionem à censuris, neque ante dispensationem ab irregularitate, & non poterat talem absolutionem & dispensationem consequi, nisi à superiore monasterij ordinis ad quæ transferretur, quod sibi graue visum fuit, sed adeo notorie est verum, vt non indigeat probatione, iuxta cap. Ad nostram el. 2. de Iureiur.

II. Quod eos quibus fit facultas transeundi ad non mendicantes, si non inuenerint mendicantes qui eos recipiant, vt communiter fit, oportet non solum tres alios ordines mendicantes requirere, sed omnes alios ordines mendicantium approbatos, qui hodie sunt plures quam quatuor approbati iure antiquo communi contento in cap. fin. de Relig. dom. & in cap. 1. eod. tit. lib. 6. talis est enim ordo minimorum S. Francisci à Paula, seruorum B. Mariæ, Imo & Societatis Iesu, & aliquorum aliorum, negatiua enim illa (si non inuenerint exacta diligentia facta medicantes,) non verificatur nisi requisitis omnibus, & nullis volentibus eos recipere, arg. glos. sing. cap. Cum dilectus, de Consuet.

14 III. Quod videntur teneri ad quærendum aliquem ordinum mendicantium bona fide, & iusto desiderio inueniendi eum, non enim sufficit petere verbo tantum, saltem significando nutu vel aliis verbis, aut per alias personas desiderare se non recipi, quia verba cum affectu sunt intelligenda, §. Hæc autem verba, de pœn. dist. 1. & cap. Relatum, cum multis alleg. in glos. de cler. non refid.

IIII. Quod Prælati ordinum ad quos transeunt, non possunt eos recipere sine suorum Conuentuum consensu plusquam alios nouitios quos secundum Communem, & consuetudine recepram, de consensu Conuentuum suorum recipiunt, vt dixi in cap. Nullam 18. quæst. 2. quia verba illa (beneuolos receptores) referuntur ad potentes recipere, & incorporare ordini. Vnde non sufficit præstare obedientiam soli Prælato, vt ante Concil. prædictum solebat fieri, sed oportet, vt de consensu totius conuentus vel maioris partis recipiantur, vbi nouitij sic solent recipi, quum ad valorem actus, non sufficiat voluntas sine potestate, sicut nec potestas absque voluntate cap. Cum causa, cum glos. & ei adnot. de offic. deleg.

V. Quod illa verba litterarum suarum, scilicet *vitamque regularem ac in claustro perpetuo ducendi statueris, et promiseris, &c.* intelligenda videntur iuxta prædictū canonē Concil. Trid. qui tollit potestatem Prælato recepturo aliquem huiusmodi transferendum, nisi cum animo & obligatione tenendi eum perpetuo in claustro perinde ac vernaculo, & ordinario modo susceptos.

VI. Quod

VI. Quod intentio Concilij est per præfata verba significare vt translātū æque tractet, ac vernaculum debet tractare quoad concedendam facultatem exeundi, vel manendi foris, & quoad alimenta ordinaria, & consequenter, quod prædictus Prælatus non possit ei concedere facultatem manendi extra monasterium, sine iusta causa, sicut nec potest cōcedere vernaculo non translato, vt diximus in d. cap. Non dicatis, 12. q. 1.

VII. Ex hoc sequi, quod sicut posset iusta de causa concedere id vernaculo, ita posset & translato. Tum quia non debet esse melioris conditionis hic quam ille, arg. Clem. 1. de Regular. cuius tamen esset, si contra teneremus, quia consequeretur non posse translatum cogi ad agenda aliqua extra monasteriū, ad quæ posset cogi vernaculus. Tum quod mens concilij videtur fuisse æquare translatum. Vernaculo quoad mansionem perpetuam in monasterio, & mens legislatoris sequenda est cap. fin. de reg. iur. lib. 6. & cap. fin. de præbend.

VIII. His esse consequens, prælatum monasterij ad quod transfertur posse mittere huiusmodi translatum ad conuiuendum alicui Priori eiusdem ordinis in vtilitatem & decorem sui ordinis, sicut posset mittere aliquem vernaculum cap. 2. de stat. mon. cap. fin. de Capell. mon. & Clem. 1. §. Ad hæc eod. tit. Tum per prædicta. Tum quia regularis manens extra monasterium de iusta licentia prælat. videtur manere in eo, cap. Monachi 215. q. 1. Tum quia Concil. non videtur velle honorare magis translatum quam vernaculum. Tum quia non obligat Concil. plus quam votum solemne obedientiæ quo nititur illud, & potest prælat. non obstante illo, mittere regularem vernaculum foras pro vtilitate, honore, & obsequio monasterij. Ergo & etiam translatum, non obstante prædicto canone. Tum quia si translatus esset latomus, vel faber lignarius, posset prælat. eius mittere illum ad operandum & construendum aliquam capellam, vel aliud ædificium necessarium & vtile monasterio.

IX. Quod huiusmodi translatus de licentia prælati posset esse Vicarius Episcopi, nisi quatenus obstaret ei Clem. 1. de Regul. quia etiam vernaculus posset esse secundum Card. recept. in Clem. 2. quæst. 16. de Rescrip. & Cubicularius episcopi, Pan. in cap. Quanto, de offic. ord. nu. 1. per cap. Cum pastoris, 2. q. 7. Procurator item patroni, amici, vel Principis, vnde vtilitas saltem latens redundaret in monasterium secundum Innocent. recept. in cap. Cum I. & A. de re iudic.

X. Quod non solum prouincialis, & generalis ordinis ad quem translati fuerint, sed etiam prælat. immediatus monasteriorum in quæ translati sunt poterit eos absoluere, & cum eis dispensare, quia verba illa (superior ordinis) posita in eorum literis, non solum comprehendunt generalem, sed etiam prouincialem & particularem prælatum monasterij, non enim debent restringi vt significant eum solum qui est superior toti ordini, sed etiam eum qui fuerit superior eius in illo ordine, qualis est etiam prælat. particularis monasterij, quia licet dispensatio sit restringenda cap. 2. de fil. præbyt. lib. 6. potestas tamen dispensandi latè debet interpretari, iuxta glof. sing. & recept. in Clem. 1. de offic. Vic.

16 IIII. Quæritur an prædictum remedium prædictis fratribus minoribus Conuentualibus decretum à S. D. N. & ab Illustr. ac pientissimis Card. in id de-

COMMENT. IN CAP. STATVIMVS.

putatis tantæ multitudini plene satisfaciatur? Ad quod respondeo primum illud esse quidem prouidum, iuri consonum & magnum magnæ religionis decernentium argumentum, non tamen plenè videri eis satisfacere. Tum per proxime dicta, Tum quia nulli, vel certe paucissimi satis æquo animo transeunt ad alios ordines, alios habitus religiosos induturi, partim quod parum vnquã fuerunt eis bene affecti, partim quod credant multa opprobria, & conuitia in illis se passuros, & vt Nicolaus Papa, loquens de monastica vita ait in cap. Præfens 20. q. 3. Quod quis non eligit, nec optat, profecto non diligit, quod autem non diligit, facile contemnit. Tum quia feruntur plures quam mille, & palam est non posse omnes illos inuenire tot beneuolos receptores ad alendos eos perpetuo in claustro neque apud medicantes, neque apud non mendicantes, adeo quidem vt acceperim à fide dignis & prudentibus vix inuenturos quadraginta eiusmodi beneuolos receptores in Hispania cum onere perpetuo tenendi, & alendi eos in claustro. Tum quia paucissimi vel nulli eorum quærunt apud omnes mendicantes, sed solum apud tres ordines iure communi prædicto expressos. Tum quia etiam apud illos tres, pauci exacta diligentia quæ eis præcipitur quærunt, nec adeo candido & vero animo, ac opus esse & requiri supra dicitur: & ita accipiunt ansam, vt ante exactam diligentiam quærendi eos apud mendicantes, quærant apud non mendicantes, contra verba & mentem S. D. N. & de remedio & medicina faciunt venenum & exitium. Tum quia vix vlli beneuoli receptores non mendicantes, retinebunt eos perpetuo in claustro vt vernaculos, eo quod quærant, & vtinam non fingant, causas & occasiones emittendi eos extra claustra. Tum quia vix poterunt ipsi æquo ac placido animo in eorum claustris perpetuo manere, priuati contentis in Clem. 1. de Regular. quæ priuat eos voce actiua & passiuæ, & capacitate beneficii, & officij cuiuslibet etiam Vicarij, & Vicegerentis adeo quod ibi ait glos. in verb. officia, quod non possunt esse sacristæ, Camerarij, Castaldi, & Oeconomi, & c. nec prædicare. Quis autem eruditus, & bene moratus; quales sunt plurimi eorum (feruntur enim esse circiter 100. in sacra Theologia doctores, & egregij prædicatores) ferre possit perpetuo conuiuere multis iuuenibus indoctis, & fortassis parum bene moratis, præuicibus eum, voce, officij, beneficiis, prædicatione, & aliis præ eminentiis, iudicet is qui ex se cognoscit, quæ sunt proximi sui, eccles. 31. & illud adagium glos. in l. 1. §. Veteris, ff. de Acq. poss. etiam a sinu intumescit, quum per comparem apprehenditur.

II. Quod ob hoc magnopere cupio, & cupere debeo, vt aliquot patres purpurati, & aliquot alij gratia, & auctoritate apud S. D. N. valentes, ipsum orarent, & exorarent, vt pro sua misericordia prædictis conuentualibus vberius succurrere dignaretur, ne perpetuo periclitentur ac scrupulis ditruciantur tot viri, qui sacræ regulæ professione insignes, sacris ordinibus & presbyterio, & laureis mineralibus seu literariis decorati, in castris Principum, in præsidis artium, in obsequiis sordidis, ne dicam, vanis & malis aliquot ditionum, mutato habitu & omissis præcibus horariis mentientes se alios quam sint, inseruiunt.

III. Quod mea sententia qui plurima secreta per sacras & vulgares confessiones eorum noui, tanta causa occurrit vberius prouidendi, quod arbitror
suam

suam Sanctitatem intrepide posse illis facere facultatem degendi honeste in habitu clericali, seruando tria vota substantialia, & persoluendo preces horarias si sunt professi ad chorum, vel ordine sacro insigniti, querendoque sibi victum iusta mendicitate, vel vsu suorum ordinum vel dotibus, literis & bonis artibus, præstita prius, vt diximus de eiectionis in d. cap. Non dicatis nu. 66. Episcopis suis obedientia sub correctione eorum à quibus visitentur, corrigantur, & castigentur quatenus opus fuerit.

- 17 IIII. Quod quidam vane somniant, me præferre Conuentualitatem (*vt ita dicam*) obseruantia, eo quod sæpe dixerim hoc, & præterea displicuisse mihi eiectionem Conuentualium prædictorum, quatenus perditio animarum inde subsequuta videtur. Et quod malle esse conuentualis seruando ad amussim regulam B. Francisci relaxatam Apostolica auctoritate, qualem conuentuales vouent, quàm frater de obseruantia, non seruando illam integram, quam integre vouent obseruantes, iuxta declarationem Nicolai 3. in cap. Exiit, de verb. sig. lib. 6. & Concil. Viennen. in Clem. Exiui eod. tit. Tum quia Thom. recept. 2. 2. q. 189. art. 8. & citandus infra, ait vnam de causis transcendi ad religionem etiam laxiorem esse declinationem strictioris à debita obseruantia. Tum quia nil repugnat eiectionem prædictam iustam fuisse, & alia de causa recte displicuisse, cum vnum & idem diuerso respectu possit vni & eidem placere, & displicere, vt mors Christi pijs placet, vt ab eo subita, & displicet, vt à Iudæis illata, iuxta illud gl'of. cap. 1. de consec. eccles. lib. 6. *Actio displicuit, passio grata fuit.* Et passim mors amici, quatenus iuste infligitur à iudice, placet, & quatenus est dedecori vel damno, vni & eidem amico displicet. Tum quia palam est me his solitum adiungere, quod adeo suspicio & veneror regulam illam altissimam S. Francisci, vt obseruantes eam ad vnguem, & mentem auctoris, reputem esse quosdam incruentos Christi martyres. Tum quia nec exæquare dici debeo prædictas regulas, eo quod dicere soleam, tam in Galliis quàm in Hispaniis vidisse, & nunc in Italia videre multos tam claustrales quam obseruantes, eruditione, pietate, & moribus insignes, omni obseruantia dignissimos. Non enim ex eo infertur quod ipsi somniant, sed quod in eos vtrosque fui & sum beneuolo, candido, venerabundo, & non factioso animo, quo gratia Deo, semper fui, & spero fore etiam in omnes alias religiones à sancta Sede Apostolica approbatas, dum spiritus hos reget artus, & vt indoleo, quod multi obseruantes non seruant, nec satagunt integre seruare suam regulam, ita lugeo quod multi claustrales laxius seruent illam quam à Sede Apostolica fuerit laxata, percupiens, vt vtrique legem suam intelligant, & ad amussim adimplere contentur, & neutri declarationem, & relaxationem Apostolicam auctoritate priuata dilatent.

- 18 V. Quæritur sint ne aliqua vltra prædicta quæ S. D. N. possint mouere ad vberius, & modo prædicto prouidendum? Ad quod respōdeo videri esse multa, primum quidem, quod non desunt qui murmurent de illorum priuatione quod facta fuerit in non citatum, contra Clem. 1. §. Cæterum, de re iud. in non conuictum nec confessum, contra cap. Nos in quemquam 2. quæst. 1. expellendo possessorem inauditum, contra c. 2. de caus. poss. æqualiter inæquales damnando, contra cap. Non afferamus 24. quæst. 1. iustos pro iniustis puniendo;

COMMENT. IN CAP. STATVIMVS.

contra illud, Anima quæ peccauerit, ipsa morietur Ezech. 18. translatum in ca. Iam itaque 1. q. 4. Et quamuis huiusmodi murmuratio tolli possit, eo quod monarcharum pleraque cogitata, & actorum ipsorum causæ sunt plerisque occulta, & sua potestate absoluta qua iustè possunt vt ex causa soluti sunt legibus I. Princeps. ff. de leg. c. Proposuit, de concess. præbend. possunt interdum ex iusta causa omittere citationem, damnare inauditum, priuare sine culpa iure suo, pro altero temporaliter punire iuxta glos. l. antep. ff. ex quib. caus. maiores, cap. Cum olim, cum ei adnot. de re iud. c. Renouantes 22. dist. & l. Quisquis C. ad leg. Iul. Maiest. l. Item verberatum. ff. de reiuend. l. Lucius ff. de euiet. & latè notata in cap. Quæ in Ecclesiarum de Constit. quamuis, inquam, ea murmuratio tolli possit, causæ tamen eius possunt mouere ad miserendum.

19 II. Mouere potest etiam Sanctitatè suam, quod statuta rigorosa mollienda sunt ex causa, cap. Requiritis §. Nisi rigor, cum multis capitulis subsequen-
tibus 1. quæst. 7. & quod negari non potest, quod eiection prædicta licet occultis nobis de causis, Monarchis verò notis facta, iusta fuerit, & talis iudicanda sit in dubio ab eorum subditis, arg. d. c. In præsentia, & c. Quid culpatur 23. quæst. §. fuit tamen rigorosa quatenus tam multi, & in his non pauci senes eruditi, pij & inculpati & sacris, etiam presbyterio initiati, & munere minerali donati, vna & eadem die in multis Hispaniæ Regnis subito brachio Ecclesiastico, & seculari à sedibus suis antiquis fuerunt depulsi. Neque etiam negari potest causa ea molliendi ab eis qui nouerunt tot centurias regularium virorum vt prædictum est conscientia repugnante pugnare in præliis, militare in castris, merere in præfidiis & seruitiis indecoris, omittentes preces horarias, & mentientes se alios quam sint, qui se reducere cupiunt in aliquem viuèdi modum Deo, & sanctæ Sed. Apostolicæ gratum, & eis eorumque ordinibus, literis, & dotibus decorum, quandoquidem pastor ille Euangelicus Matth. 18. non agintanuem oues reliquit in deserto, quò vnã suis humeris in caulas reduceret.

20 III. Quod sancta Sed. Apostolica quæ in his quæ sunt fidei, & morum errare non potest, cap. Hæc est fides. 24. quæst. 1. & cap. Maiores, de Baptif. cum eis annot. pro longe minore causa per multa secula ante prædictum Concil. Trid. consuevit facere Apostatis quamlibet pessimis, quò in viam salutis redirent similem facultatem.

Postremo, quod Concil. Lugdunen. quum, vt habetur in cap. 1. de relig. domib. lib. 6. abstulit aliquas religiones approbatas, fecit professoribus earum facultatem transeundi ad alias quasunque inuenirent ad se recipiendum benignas, vel manendi in suis sine potestate recipiendi nouos, vt suauiter finirentur. Ita quod reliquit eis modum aliquem honeste viuendi. Cum ergo his miseris non fuerit relicta facultas manendi in suis, nec vtendi modo aliquo alendi se honeste nisi per ascensum ad religionem strictiorem, ad quam cogi non possunt, honestum profecto, ne dicam debitum legale videri potest, vt sancta Sedes Apostolica prouideat eis vberius, quò non videtur fieri posse nisi per præfatam facultatem.

21 VI. quæritur, An prælatus possit regularem suum cogere ad transeundum ad aliam religionem, vel aliud monasterium, vel aliam prouinciã? Ad quod respondeo sequentia. Primum, quò nullus Prælatus, nec inferior, nec supremus

mus potest cogere vllum religiosum ad trāseundū ad aliam regulam strictiorem, neque ad laxiorem, ad strictiorem quidem duplici ratione, scilicet, quod non potest cogi ad crescendo tantum, cap. Gesta cum glos. 74. dist. Et quia non vouit illam, & hæc res est voti non præcepti cap. integritas 32. quæst. 1. Ad aliam autem siue æqualem siue laxiorem, vna tantum scilicet posteriore, quia non vouit illam, & nemo potest cogi vouere.

22 II. Quod iure communi antiquo prælatus inferior non potest cogere regularem in vno monasterio professum, transire ad aliud, etiam eiusdē ordinis. Tum quia sicut illud solum monasterium tenetur eum alere, ita ipse illi soli tenetur seruire, arg. multorum quæ adducuntur in cap. 1. 13. quæst. 1. Tum quia, vt beneficiarij seculares non possunt cogi ad relinquenda sua beneficia sine culpa, cap. Satis peruersum 56. dist. & cap. Inuentum, 16. q. 7. ita videtur regulares non possint cogi ad derelinquenda iura alimentorum quæ sita sibi, in monasteriis, in quibus sunt professi, arg. l. Illud ff. ad l. Aquil. licet leuiore de causa regulares possint priuari quam seculares cap. Qualiter, & quando 2. sub fin. de Accus. Tum quia iure communi antiquo non faciebant vnā congregationem, & vnum corpus multa monasteria, sed singula singulariter, subiacebāt Episcopis, cap. 1. & cap. Si quis Abbas, & cap. Abbates, 18. q. 2. Imò neque attento iure nouiore Concilij generalis positi in cap. In singulis, & cap. Ea quæ, de star. reg. per quæ licet fuisset constitutum vt in singulis regnis vel Prouinciis omnium singulorum ordinum singula concilia singulis quibuscunque trienniis fierent ad statuendum & reformandum in eis, priuationes tamen prælatorum remitti iuebantur Episcopis: Tum quia sicut vouens intrare aliquod certum monasterium alicuius ordinis, non tenetur intrare aliud eiusdem ordinis si noluerit eum recipere illud cuius introitum vouit, secundum Thom. recept. 2. 2. q. 88. art. 3. ad 2. quod etiā satis sentit in q. 189. art. 3. ad 2. ita postquam est ingressus, non videtur posse cogi ad aliud sine culpa transire. Tum quia vt intentio saltem tacita ipsius vouentis est obedire in illo monasterio, ita recipientis ipsum intentio debet esse tantum præcipere vergentia in obsequium illius monasterij: de Correlatiuis enim idem est iudicium, l. 1. C. de Cupressis lib. XI. & illa quæ late adducit Fely. in Proæmio Gregorius, nu. 4. Tum quod nusquam in Decreto, decretalibus, Sexto, & Clem. videtur fieri facultas prælatis regularium transferendi eos pro sua voluntate sine culpa de monasteriis in quibus professi sunt ad alia. Vnde iuste ante paucos dies quidam ordinis non mendicantium obtinuit à S. D. N. vt ad monasterium in quo professus fuerat restitueretur.

III. Quod iure particulari regulæ vel statutorum à Papa confirmatorum possunt regulares cogi adire alia monasteria. Tum quia lex specialis derogat generali arg. cap. Generi de reg. iur. lib. 6. & l. In toto ff. de reg. iur. vbi hoc clare de more resoluit Dec. Tum quia vouentes viuere secundum regulam ordinis in quo sunt eiusmodi statuta, videntur consequenter vouere, viuere secundum illa, arg. l. Illud ff. de acq. hæred. c. Præterea de offic. deleg. & consequenter poterunt cogi transire secundū dispositionem talium statutorum adiectorum. Quo fit vt omnibus fere mendicantibus, in quibus quasi omnia monasteria sunt exempta à iurisdictione Episcoporum, quæque sunt diuisa in Prouincias

COMMENT. IN CAP. STATVIMVS.

& habent suos provinciales & Generalissimum immediate subiectum Papæ, Prouincialis potest facere facultatem monachis vel fratribus suæ prouinciæ, & etiam cogere eosdem ad trāseundum ad ea, cum sibi videbitur oportunum: Generalis autem potest facere facultatem trāseundi simul & cogere ad trāseundum non solum de vno monasterio ad aliud eiusdem Prouinciæ, sed etiam ad aliud alterius, vt videre est in libro de instructione officialium ordinis fratrum prædicatorum cap. 1. de offic. mag. ordinis. Cuius morem tanquam Principis siue primi ordinum mendicantium, alij quoque videntur sequi. Cuius ratio videtur esse quod omnia monasteria cuiusque Prouinciæ faciunt vnum corpus respectu sui Prouincialis qui est caput, & omnia totius orbis Christi. faciunt aliud corpus respectu Generalis qui est caput illius. Quod tamen non debent pro libito, sed vt dicitur in d. c. 1. in hæc verba. *Suum (scilicet Generalis) est etiam transferre fratres de prouincia ad Prouinciam pro vtilitate vel ordinis vel fratrum transferendorum vel Prouincia à qua, vel ad quam traslatio huiusmodi fuerit facienda.* Ad quod facit illud eiusdem lib. tit. Circa potestatem licet autem magister habeat plenam & generalem potestatem in ordine, tamen nunquam est ei vtendum huiusmodi plenitudine potestatis, vbi causa rationabilis non occurrerit. Specialiter vero est cauendum ei, ne in temporalius grauet prouincias, vel Conuentus vel fratrem aliquem vt pote libros vel paramenta vnius alteri concedendo.

Ex quibus facile inferri posset quod sicut iuxta ea quæ diximus in cap. Non dicatis 12. q. 1. nu. 37. & in cap. Nullam 18. q. 2. prælatus potest pro nutu suo auferre suo regulari beneficium manuale, non tamē debet auferre malo animo, & si auferret, posset ille conqueri, ita etiā si Prouincialis vel Generalis absque rationabili causa faceret facultatem vel cogeret ad trāseundum, posset conqueri transferendus vel monasterium vel Prouincia quæ ob id læditur. Et consequenter magna deberet esse causa ob quam Generalis Hispanum volentem nolentem transferret in Gallias vel Germaniam, aut contra Gallum vel Germanum in Hispaniam. Quāquam credo obedire oportere illum, donec Papa satis informatus contrarium decerneret propter prædicta.

III. Quod ex prædictis desumitur ratio quare aliqui canonici regulares non possunt cogi transire ad aliud monasterium etiam eiusdem dioc. aliquot autem sic, illi enim qui non faciunt vnum corpus, nec habent Generalem qui sit caput illius, sed singula eorum monasteria singulariter subsunt Episcopis vel Papæ immediate, non possunt ad id cogi, quia nec regula, nec ius cōmune neque particulare suum eos ad id adigit: illi vero quorum monasteria faciunt vnum corpus, & habent Generalem qui est caput eius, poterunt ad id compelli iure particulari suorum statutorum confirmatorum à Papa per quæ suo consensu suæ regulæ adiecta, faciunt vnum corpus & habēt vnum Generalem qui est caput eius. Quo fit primo vt non sit mirandū, quod nulli canonici regulares Regnorū Castellæ, Nauarræ, & Aragonum, nec vt puto Galliæ possint ad hoc cogi, & omnes canonici regulares Italiæ congregationis S. Ioannis Lateranen. & bona pars canonicorum Lusitanæ sic, quia ij faciūt vnum corpus cuius caput est Generalis eorum immediate subiectus Papæ: illi vero nullum faciunt corpus, neque habent tales Generales, sed singulariter subsunt
Episco

Episcopis, vel immediate Papæ.

II. Fit vt subtiliter & vtiliter dubitari possit An executo cap. 8. de Regul. Concil. Trid. sess. 25. quo iubentur omnes regulares etiam canonici congregationes in suis prouinciis iuxta formam concilij generalis positi in c. In singulis, & c. Ea quæ de stat. mon. possint fieri prædictæ coactiones, & facultates ad transeundum de vno monasterio ad aliud eiusdem Prouinciæ? Ad quod breuiter respondeo quod non, quia dispositio illorum capitulorum non se extendit ad hoc, neque præcipit, quod sit vel fiat aliquis generalis eorum, imo expresse disponunt, vt superiores eorū remaneant subditi Episcopis, vt per ea patet & supra tactum est.

V. Quod transitus prædictus fit dupliciter, vno modo ad morandum in monasterio ad quod transit aliquo tempore, alio vt desinat esse filius prioris & incipiat esse posterioris, & plurimum refert an sic vel sic fiat, quoniã quum fit ad morandum tantum, omnia quæ sita per eum fiunt prioris monasterij, & illud tenetur ad alendum eum quoties ægrotus vel sanus ad illud redierit, cum vero fit vt fiat filius secundi, talia quæ sita post talem transitum fiunt eius, & illud tenetur alere ipsum siue ægrotum siue sanum, nec prius potest ad id cogi arg. c. Si quis iam translatus 21. q. 2. & cap. 1. 18. quæst. 1. & glos. Clem. Ne in agro. §. Ad hæc, de stat. mon. & eorū quæ diximus latius in d. cap. Non dicatis, quamuis mobilia eo modo diuidi debeant quo statuta eorum disponunt. Vidi enim diuersorum ordinum diuersa statuta super hoc diuerse disponentia.

VI. Quod licet solus Papa possit dispensare super voto profitendi, vel intrandi religionem, quia illud est reseruatam suæ sanctitati per stilum Curia quem insinuat extrauag. Et si dominici 2. de pœnit. & remis. super voto tamen transeundi ad strictiorem, potest dispensare Generalis, vel Prouincialis, vt diffinit Caiet. in secun. 2. quæst. 189. art. 8. & recte quidem quia hoc est aliud à voto de profitenda, vel intranda religione quod nullibi reseruat Papæ.

23 VII. Quæritur an Prælati possit suum regularem cogere ad accipiendum aliquod beneficium, vel prohibere ab accipiendo?

Ad quod respondeo primo non posse quidem cogere ad accipienda beneficia secularia. Tum quia non licet ei accipere illa arg. cap. 2. de stat. mon. & cap. Cum de beneficio, de præb. lib. 6. Tum quia licet per dispensationem Papæ id sibi liceret, tamen id non pertinet ad regulam suam nec ad suum monasterium, ad quæ, & ad illa pertinentia tantum potest cogere ex mente Thomæ 2. 2. quæst. 104. art. 7. nec ad regularia aliorum ordinum, Imo nec ad beneficium alterius monasterij eiusdem ordinis. Tum quia grauiter id prohibuit est per cap. Cum singula §. prohibemus de præbend. lib. 6. adeo quod sæpe fit ineligibilis per illum textum, Imo & inhabilis vt ei alias conferatur, vt neruose probat Rebuff. in praxi beneficiæ, titulo de dispensatione cum regularibus nu. 7. Tum quia illa sunt extranea & non pertinentia ad suum monasterium, ad quæ non potest cogere, vt prædictum est.

II. Quod potest cogere ad suscipiendam benefic. consuetū regi per regulares sui monasterij, quia regularis obedire debet suo prælato in omnibus quæ secundū regulam, & ad eam & monasteriū pertinentia præcipit arg. cap. Quorundam de elect. lib. 6. & tradit Thom. in d. art. 5. & gubernatio beneficiorum

COMMENT. IN CAP. STATVIMVS.

monasterij pertinet ad ipsam, & Prælatum eorum. Quod procedere videtur etiam in beneficio parui valoris, & non sufficientis victui canonici ad effectum cogendi eum accipere, non tamen ad effectum relinquendi monasterium & victum in eo sibi debitum, etiam si statuto caueretur id quod cauetur per Clem. i. §. cæterum, vers. sanè, de stat. mon. videlicet vt beneficiarij eant ad sua beneficia & in eis resideant, vt exorent illud, vt ante circiter quadraginta annos respõdere memini Legione cum valde Illustre monasterium Sanctissimi Isidori de mandato gloriosissimæ Imperatricis Isabellæ absente Carolo V. visitarem. Respondi enim Conuentui eius cogenti exire vnum canonicum ad suum beneficium regulare eiusdem monasterij valoris 10. ducatorum sibi collatum, & acceptatum, quod non posset eum cogere ad relinquendum ob id monasterium & residendum ibi, non præbendo saltem ei supplementum necessarium suo victui honesto, quamuis posset ei tollere vestiarium sibi debitum, quod tunc non ascendebat ad summam valoris illius.

III. Quod procedit hoc etiam in beneficio manuali, siue ad nutum amouibili, qualia sunt regulariter omnia regularia, quia vt dixi in commentario c. Non dicatis, nu. 38. idem est iudicandum de illo ac aliis, excepta, vt ita dicam, manualitate, per Clem. i. de supp. neg. præl. & per glos. Clem. i. §. Cæterum, vers. sanè de stat. mon. verb. residere, quæ ponit nouem in quibus conueniunt, nisi iusta de causa se excusare posset, qualis forte erat illa qua quidam recusabat accipere, eo quod probabiliter credebat velle eum mittere ad illud quod erat litigiosum, vt sua & suorum industria, labore, & pecunia pacificaret illud, animo statim amouendi eum ab eo, & conferendi alteri: non est enim malitiis hominum indulgendum, iuxta l. in fundo ff. de reiuend. & ea quæ mox dicam.

III. Quod potest cogere suum regularem habentem beneficium manuale ad relinquendum illud sola voluntate, etiam nulla alia causa iusta existente cap. Ad nostram, & cap. Porrecta de confir. vtil. modo id non faciat malo animo, vt latius, & vtiliter declaramus in d. cap. Non dicatis, nu. 98.

V. Quod non potest cogere, nec habere facere ad duo beneficia etiam sui ordinis, & monasterij per d. c. Cum singula, in princ. de præb. lib. 6. quod sic habet. *Cum singula officia singulis sint committenda personis, presenti edicto prohibemus, ne aliqui monachi vel religiosi pluribus prioratibus, vel Ecclesiis absque sedis Apostolicæ auctoritate præesse presument: nisi vnus ex eis ab aliis dependeat, vel adinuicem sint annexi.* Ex quo notandum esse dixit Rebuff. vbi supra nu. 8. Quod licet monachus & regularis possit vnum habere beneficium regulare, tamen duo habere non potest, nec quidem Capellam vel pensionem, aut portionem monachalem cum beneficio, nam quodlibet beneficium est incompatible monacho cum primo. Et ita dispensatione opus est, etiam si duo tantum simplicia vellet habere, & adeo quidem, quod Regulari non solet concedi dispensatio vt possit duo beneficia sui ordinis in titulum retinere, secus in seculari: sed poni solet in dispensatione, vt religiosus vnum habeat in titulum, aliud in Commendam, Ratio est, quia si religiosus in titulum haberet duo in diuersis monasteriis, esset sub diuersa obedientia, contra cap. fin. de Relig. dom. & esset monstrum habens duo capita, contra cap. Quoniam in plerisque, de offic. ordin. Nisi illa duo beneficia dependerent ab vno & eodem monasterio,

nafterio, tunc enim possent ea simul in titulum haberi: quia non subest hoc casu diuersis, sed vni tantum, aut nisi connexa essent vel vnita, quibus casibus nõ requiritur dispensatio ad ea obtinenda, glos. in d. cap. Cum singula.

24 VI. Quod translatum ad suum ordinem de ordine mendicantium non potest cogere, neque habilem facere ad beneficium neque officium etiam sui monasterij, per Cleme. i. de Regul. quæ sic habet. *Vt professores cuiusuis paupertatis ordinis eo libentius in qua vocati sunt vocatione persistere, transeunte sçq, ad non mendicantium ordinem in eodem conuersari quietius studeant: quo in ipsis discordiarum & schismatum productiua ambitio reprimatur, Sacro concilio approbante statuimus, mendicantes quoslibet qui ad non mendicantium ordines etiam auctoritate Apostolica transibunt in posterum.* Et infra. *Inibi vocem aut locũ in capitulo non habere: etiam si hoc sibi ab alijs libere concedatur. Ad priuatus quoque, administrationes, aut quacunque in antea non assumi officia, etiam tanquam Vicarios seu ministros, vel locum aliorum tenentes, quodque animarum curam & regimen: nec per se possint, nec pro alijs exercere.* hæc ibi. Per quæ licet præmonere mendicantes nihil non agentes quoad non mendicantes transeant, ne id tantopere curent, quod vt etiam superius tactum est, subtristẽ vitam viuent, videntes se priuatos voce actiua & passiuã, & habilitate habẽdi vlla ordinis beneficia, fungendi officio vel munerẽ aliquo etiã Oeconomi, castaldi, portarij, cellarij, imo & prædicatoris & cuiusuis vicariatus, iuxta gl. illius receptas, vidẽtes, inquã, se his priuatos & alios iuniores, & forte ignorãtiores, & minus mente cõpositos, beneficiarios, vel alijs officiis fungẽtes, & sibi quasi dominantes. Cuius rei æquanimis patientia non est omnium, sed paucorum quos Iuppiter æquus amat (*vt ille ait*) & ardens euexit ad æthera virtus.

VII. Quod Regularis non potest consentire electioni de se factæ extra suum monasterium sine superioris consensu cap. Si religiosus, de ele&. lib. 6. poterit autem ei consentire solus superior sine Capitulo vel conuentu §. 1. eiusdem Capituli.

VIII. Quod nullus religiosus ordinis potest consentire etiam de sui superioris licentia electioni vel alij vocationi de se in discordia factæ ad aliquam prælaturã extra suum ordinem, quia nullum ius ei quæritur per cap. Quia quorundam, de ele&. lib. 6. cuius statuti rationẽ reddit ibi Author eius per illa verba, omni Religioso semper memoranda. *Quia quorundam oculos sic vitium ambitionis excacat, quod quasi sua professionis immemores, quã contemptis honoribus, abiectis diuitijs, spretisq, delicijs, arbitrium proprium subiugarunt, alterius ditioni retro respiciunt ad aratrum manu missa, dum precipitanter ruunt in litigiorum anfractus, & causarum strepitibus se inuoluunt, & extra administrationes proprij ordinis solum prælaturæ conscendere moliantur.* hæc ibi.

IX. Quod nullus religiosus etiam ordinis non mendicantium, etiam de licentia superiorum, potest cõsentire vlli electioni de se etiam intra suum ordinem factæ à minore parte electorum per idem cap. Quia quorundam §. fin. quo statuitur esse nulla, eo solo quod sit à minore numero parte facta.

X. Quod nullus cuiuscunque ordinis mendicantium potest transire ad ordinem canonicorum regulariũ, nec ad vllum alium monasticũ non mendicantium excepta vna Carthusia, adeo quidem quod ipso iure incurrunt excommu

COMMENT. IN ⁷ CAP. STATVIMVS.

nicationem Papæ referuatam tam transeuntes quàm recipiētes , per textum singularem in extrauag. Viam, Martini 4. de Regul. inter communes.

XI. Quod illa quæstio grandis, An cū monacho translato transeant quoque bona ipsius, vel quæsitā per eum? resolui potest quatenus huc pertinet per vnam conclusionem desumptam ex illa longa distinctione Pan. & longiore Card. in cap. Quod ad te, de cler. coniug. in hanc formam. Monacho professio valide in vno Monasterio transeunte ad aliud voluntarie, licite, & valide, omnia bona eius quæ post professionem primam vsque ad secundam quæsiuit, & etiam ea quæ habebat tempore illius primæ professionis, remanebunt monasterio priori, siue bona quæ habuit ante professionem, donasset expresse priori monasterio, siue tacite in consequentiam donationis suæ personæ. Quæsitā vero post secundam professionem, erunt secundi monasterij secundum Pet. de Peruf. relatum per præfatos. Dixi (professo) quia de nouitio est dicendum vt dixi in cap. Non dicatis, nu. 84. Dixi (valide) quia inualide profitens, pro nouitio habetur, quoniam nihil & inutile exæquantur cap. 2. de translato. præl. Dixi (voluntarie) quia si fuit translatus in pœnam ad agendam in eo pœnitentiam, dantur ei necessaria de fructibus bonorum quæ attulit ad prius monasterium, iuxta text. iuncta glos. in c. De lapsis, 26. quæst. 6. Dixi (licite) quia transiens illicitè, tanquam fugitiuus, semper omnia quærit priori monasterio cap. Abbates 18. quæst. 2. vt diximus in d. cap. Non dicatis. Dixi etiam (valide) quia si translatio non valeat, manet semper prioris, & quærit illi regulariter. Dixi (etiam ea quæ habebat) sequutus Pet. de Peruf. à quo aliquantum in hoc recedunt Card. & Pan. in d. cap. Quod ad te, sine iusta licet colorata ratione. Tum quia opinio Petri est æquior, & fundatior per cap. 1. 18. quæst. 1. & Auth. Ingressi C. de Sacros. Eccles. cap. In præsentia de probat. Tum quia videntur niti quadam nimia subtilitate contra cap. Intelleximus de Iudic. Tum quia hæc videtur communis animi conceptio quam etiam videtur habuisse Ias. in d. Auth. Ingressi num. 13. Tum quia nihil obstat ratio illa ne sit onerosus secundo monasterio quia imputetur ei & transeunti, cum voluntarie transeat, & recipiatur, iuxta reg. scienti, & consentienti non fit iniuria, de reg. iur. hb. 6. Tum, quia opinio Card. & Panor. potest saluari in eo qui coacte ob necessitatem, vel vtilitatem publicam aut valde magnam priuatam auctoritate legitima transiret, quo ad hoc tantum vt haberet vsumfructum eorum, dum viueret, & ibi maneret, dominio priori monasterio referuato. Quo fit vt iustè pridem responderim monialem auctoritate Papæ translata voluntarie ad suam instantiam de vno monasterio ad aliud, non delaturam secum dotem priori datam, nec bona per professionem eius illi quæsitā. Addo tamen quod si Papa aliud iuberet, & non subesset iusta causa supplicandi iuxta cap. Si quando, de Rescript. parendum esset ei iuxta cap. In memoria. 19. distinct. & cap. Cuncta per mundum 9. quæst. 3.

25 VIII. Quæritur an Regularis per simoniam ingressus monasteriū possit, & debeat manere in eo, & habere victum vel portionem priuilegiatam canonicalem vel monachalem, vt alij rectè professi? Pro parte enim negatiua facit primo ca. Quoniā, & c. De regularibus, de Simon. quatenus habet, Simoniacè professum non debere manere vbi est male professus, sed in aliud monasteriū eiusdem

eiufdem ordinis ad agendam pœnitentiam detrudendum. Deinde quod affectio loci in monasterio fimoniaca, non videtur valere plusquam affectio loci beneficiarij in choro, vel capitulo alicuius ecclesiæ secularis fimoniaca, quam constat non valere per extrauag. 2. de Simon. Quin & per extrauag. 1. eiufdem tit. Cauetur quod receptus in regularem siue sit vir siue fœmina, indiget dispensatione vt possit remanere vbi est fimoniace receptus vel recepta.

III. Et vrgentissime quod canonia regularis est beneficium iux. glos. sing. Clem. Dispensiosam, de Iudic. & etiam monachus quatenus est ius recipiendi victum aut portionem priuilegiatam siue determinatam monachalem secundū Hostien. in cap. Superinordinata col. 3. & Pan. ibid. col. ead. de Præb. & latius tradimus in Rubr. illius tit. At acquisitio beneficij fimoniaca est nulla per d. extrauag. 2. de Simon. ergo & acquisitio canoniæ regularis & monachus est nulla. In cōtrarium tamen facit quod talis regularis post professionem factam, licet eam fimoniacè fecerit, non videtur posse contrahere matrimonium, nec redire ad seculum, vt innuit prædictum cap. Quoniam quatenus habet receptum fimoniace debere in aliud monasterium sui ordinis retrudi, ad agendam perpetuam pœnitentiam, quatenus item habet, quod si non inueniatur tale monasterium in quod retrudi possit, maneat dispensatiue in illo ne damnabiliter euagetur: significās eum vel eum esse professione obligatum. Quatenus item habet, quod possit remanere dispensatiue, nulla de noua professione facta mentione. III. Quod, professio ab excommunicato facta, tenet, cap. Cum illorum, de senten. excommun. quod in hoc commendat ibi plurimum Panor. & Felyn. etiam matrimonium ab eodem contractum text. singul. in cap. Significasti, de eo qui du. in matr. quod in hoc dixit sing. Fel. in Rubr. de Spons. col. 5. Cum tamen collatio & prouisio excommunicato facta, non valeat, cap. Postulastis, & cap. Proposuit, de cler. excommun. minist. & hanc partem, licet leuiter, tenet Rebuff. vbi supra, & ante illum Anan. sub fin. d. cap. Quoniam, sed nemo, quod sciam, opponit supra opposita, nec respōdet illis. Pro quorum solutione, notandum est, quod, vt in d. Rubrica de præbend. latius dixi, per professionem regularem canonicalem, vel monachalam, duo quæruntur aut fiunt, alterum est mutatio status de seculari in regularem, & hoc non impeditur per simoniam, nec per excommunicationem. Alterum est ius habendi victum indeterminatum ex communi, aut per portionem priuilegiatam seu determinatam canonicalem vel monachalem, quod quilibet canonicus vel monachus rectè receptus habet, & hoc impeditur per simoniam & excommunicationem, donec subsequatur absolutio, & dispensatio. Ratio diuersitatis est, quod acquisitio status, est quasi acquisitio cuiusdā characteris ordinis, qui perpetuo durat, vt diximus in d. cap. Non dicatis 12. quæst. 1.

Ius autem percipiendi victum indeterminatum, aut portionem priuilegiatam, est quoddam beneficium cuius acquisitio impeditur per simoniam & excommunicationem, donec absolutio & dispensatio subsequantur, quemadmodum & vt diximus in d. c. Non dicatis, per depositionem regularis, non tollitur status ille nec mutatur in secularem, sed solum tollitur vox in Capitulo, & victus integer ex communi, vel portio priuilegiata relicto solo victu ad vitam omnino necessario.

COMMENT. IN CAP. STATVIMVS.
S V M M A R I V M.

- Regularibus imo & Clericis secularibus omnibus venatus est vetitus, n. 26.*
Venatus quatenus Clericis secularibus & regularibus licet, nu. 26.
Regularibus an vestis pretiosa liceat, nu. 27.
Regulari de veste iura cur quaedam includat clericos, & quaedam non, nu. 27.
Clericis omnis ornatus ultra necessitatem, & honestatem vetitus, nu. 27.
Clem. 2. de Vit. & honest. Cler. innovata, nu. 27.
Episcopus monachus non lineam, sed monachalem vestem deferat, nu. 27.
Lex prohibens vel iubens aliqua Clericis, solos beneficiarios, & sacros continet, nu. 28.
Regularium clausura non iure naturali & diuino, sed humano inducta, nu. 29. & 3. seq.
Regularis extra monasterium similis pisci extra aquam, nu. 30.
Cartusia laudata, & clausura qua ratione facta arctior alijs, nu. 31.
Monasterium Cartusie Romanae, cum suo Priore & Vicario laudatum, nu. 31.
D. Philippus Canonicus regularis illustris monasterij Sancti Crucis Conimbricen. laudatus, nu. 32.
D. Eduardus de Arayo illustris monasterij Thomaren. ordinis Cisterciens. laudatus, nu. 32.
Regularis clausura iure magni facienda, nu. 32.
Regularis clausura iure communi quanta, & quod speciali augetur, & minuitur, nu. 33.
Regularis an & quando, & quomodo exiens à claustro peccet, nu. 34.
Regularis frangens clausuram, nunc nihil, nunc venialiter, nunc mortifere peccat, nu. 35.
Dispensatio inferioris sine causa contra ius etiam humanum nil valet, nu. 36.
Licentia praelati generalis excundi quae iusta, nu. 36.
Monasterio iamitor necessarius, nu. 37.

26 IX. Quæritur an prælatus subdito suo regulari translato vel vernaculo possit concedere vel negare facultatem venandi? Ad quod respondetur primo posse quatenus canones, & regula permittunt, non autem ultra quia omnes etiam Episcopi tenentur iura custodire c. 1. & ult. de constit.

I I. quod debent cogere eos ad seruandum Clementin. 1. §. Porro de stat. mon. cuius verba sunt.

“ Porro à venationibus, & aucupationibus omnes semper abstineant, nec eis
 “ interesse, aut canes vel aues venaticos per se vel alios tenere præsumant, nec
 “ à familiaribus secum morantibus teneri permittant, nisi salus, viuaria vel ga-
 “ renas proprias, vel ius venandi in alijs haberent, in quibus cuniculi vel feræ
 “ alia essent: quo casu hoc eis permittitur, dum tamen infra monasteria seu do-
 mos

mos quas inhabitant, aut eorum claufuras, venaticos canes non teneant: nec venationi præsentiam exhibeant personalem. Quæ verba ideo trāstuli, quod noui multos alioqui pios, & satis eruditos, non solum canonicos, sed etiam monachos, gloria quadam, & laude dignum ducere, accipitres, falcones, & nifos, canes item leporarios, cunicularios & molossos nutrire, & interdum commodare aliis vt venentur, interdum ipsoſmet eis venari. Nec prodeſt dicere, quod vt dictum eſt in cap. Nullam 18. quæſt. 2. nu. 3. A. Clem. illa ſolum ligat monachos nigros, & non alios, & minus canonicos regulares excepto §. Quia vero, vbi eos exprimit ſecundum gloſ. in princ. verbo nigrorum, & in d. §. ſane, verbo, menſibus, & in d. §. Quia vero, verb. Canonici, quam vbique Card. & Imol. probant, quia licet non obliget illos ad ea quæ noue inducit, obligat tamen ad ea quæ etiam ante illam erant ſtatuta, & conſtat quod etiam ante illam contenta in d. §. etiam clericis ſecularibus vetabantur in cap. 2. de Cler. Venat. in hæc verba. *Omnibus ſeruis Dei venationes, & ſyluaticas vagationes cum canibus, & accipitres aut falcones habere interdiciamus.* Et in cap. 1. decernitur pœna præſbytero & diacono ob id imponenda, ex quo tamen colligit gloſ. poſſe clericum ſecularem modo non ſit Episcopos, cauſa neceſſitatis vel recreationis aliquando iuſte venari, modo non ducat in conſuetudinem, præſertim illam reprobãdam, qua quidam præſbyteri mane vadunt venatum lepores vel cuniculos vel piſcatum, intrantes nudi aquam, & magno ſtrepitu cogentes piſces in rete, & poſtea reſreſſi miſſant, in quieto, & tumultuãte ſpiritu: vel illam qua generoſum putãt ducere prædictos canes, vel aues in eccleſiam, & chorum, cum ſcandalo pientiorum, & impedimento attẽtionis debite Pſalmodiæ, diuini que officij cantui. Quod quum eſt notabile, mortiferum arbitror, licet veniale tantũ videatur, quum eſt paruum, arg. eorum quæ de furto notabili diximus in Man. Confeſſ. c. 17. nu. 3. Arbitror autem quod regularis non peccat ſi eadem cauſa neceſſitatis vel recreationis de licentia ſuperioris venetur, modo id ſine ſcandalo faciat.

27 X. Quæritur, an prælatus ſubdito ſuo regulari translato vel vernaculo poſſit concedere, vel negare facultatem ſe veſtiendi pretioſis veſtibus?

Ad quod reſpondeo, eo modo quo ad præcedentem quæſtionem, videlicet, non poſſe niſi quatenus canones & regula permittunt, & conſequenter non poteſt contra d. Clem. 1. quatenus omnibus regularibus conuenit. Conuenit autem quatenus interdicit notabilem exceſſum, & inordinatum omnem ſeu exquiſitum ornatum, aut cultum in veſtibus, nec non in cibis, & potibus, equitaturis, & lectiſterniis. Conuenit item quatenus in §. 1. ſtatuitur, ne in qualitate panni regularis excedatur modestia, nec quærat quod pretioſius, & ſubtilius, ſed quod vtilius valeat inueniri? quodque veſtis ipſa ſit rotunda per circuitum, & non ſciſſa, nec longitudine nimia, aut breuitate notanda. Quodque in veſtibus ſendatum hoc eſt ſericum, ſecundum gloſ. pro foderaturis non portent, quodque nullus Zonam, cultellum, calcaria, cum ornatu deferre, aut cum ſella clauorum ornatu decorata ſuperfluo vel nimis aliàs ſumptuoſo: ſiue cum fræno ferraturam ad ornatum habente equitare præſumat. Ratio vero quare iſta cuſtodiri debeant ab omnibus regularibus, & non alia quæ ibi ponuntur, niſi à ſolis monachis nigris, eſt quia quoad hæc non inducit aliquid

COMMENT. IN CAP. STATVIMVS.

noui pertinentis plus ad eos quam ad alios: quoad alia vero sic, hæc enim non solum vetantur regularibus, sed etiam clericis secularibus iuxta illud Gratiani in princip. 41. dist. *Præterea oportet, scilicet clericum, esse ornatum in exterioribus, habitu videlicet, & incessu. Habitu ut nec fulgidis nec sordidis se vestibus ornent, ut enim ait Hieron. Nec affectata sordes, nec exquisita delicia laudes pariunt. Quod tam de vestibus quam de cibis intelligendum esse subdit ibi Gratian. & iuxta illud septimæ synodi relatum in cap. 1. 21. quæst. 4.*

Omnis iactura & ornatura corporalis à sacratio ordine aliena est, eos ergo Episcopos, et Clericos qui se fulgidis et claris vestibus ornant, emendare oportet. Et Paulo inferius. Priscis enim temporibus omnis sacratu vir cum mediocri aut vili veste cõuersabatur, omne quippe quod non propter necessitatem, sed propter venustatem accipitur, elationis habet calumniam, quemadmodum magnus ait Basil. sed neque ex sericis texturis vestem quis variatam induebat, neque apponebat variorum colorum ornamenta in summitate vestimentorum: audierant enim, quia qui mollibus vestiuntur, in domibus Regum sunt. Hæc ibi. Quibus adde illud regulæ Augustini, Nolite placere vestibus sed moribus.

Ex quibus facile colligas quam inepte aliquot clerici, & ineptius Canonici regulares, & ineptissime monachi, quærent sibi gloriam, & honorem vestibus sericis vel earum suffulturis siue foderaturis vel aforris, & aliis ornamentis sellarum, & frænorum. Vnde merito Salmanticæ quidam canonicus regularis interrogabat, an liceret sibi se vestire panno laneo pretioso qui appellatur ibi contray, & in Italia monachino, & in Galliis, oultre fin. qualis item curiosus, & nouus qui vocatur Rascia. Cui responsum fuit, licere quidem se vestire contray mediocris ordinis, non tamen supremi vel valde fulgidi, quamuis modestius faceret si alio inferiori vteretur. Dicat hic aliquis, prædicta cum humana statuta videantur, videri per contrariam consuetudinem sublata, cui responderi potest primum, non esse penitus humana, sed bona ex parte iuri naturali, & diuino in eis insinuatæ innitentia. Deinde quod non est cõsuetudo omnium nec maioris partis clericorum vel monachorum, ut palam est.

III. Quod Concilium Trid. nuperrimum sess. 22. cap. 1. de Reform. statuit in hæc verba clauo indelebili memoriæ refigenda.

Nihil est quod alios magis ad pietatē, & Dei cultum assidue instruat, quàm eorum vita, & exemplum qui se diuino ministerio dedicarunt. Cum enim à rebus seculi in altiorem sublato locum conspiciantur, in eos tanquam speculum reliqui oculos coniciunt, ex eisque sumunt quod imitentur. Quapropter sic decet omnino clericos in sortem domini vocatos vitam moresque suos omnes componere, ut habitu, gestu, incessu, sermone, aliisque omnibus rebus nil nisi graue moderatum ac religione plenum, præferant, leuia etiam delicta, quæ in ipsis maxima essent, effugiant, ut eorum actiones cunctis afferant venerationem & infra, Statuit sancta synodus, ut quæ alias à summis pontificibus, & à Sacris Conciliis de Clericorum vita, honestate, cultu, doctrinaque retinenda, ac simul de luxu, commessationibus, choreis, aleis, lusibus, ac quibuscumque criminibus, nec non secularibus negotiis fugiendis copiose, ac salubriter sancita fuerunt, eadem in posterum iisdem pænis vel maioribus arbitrio ordinarij imponendis obseruentur; nec appellatio executionem hanc, quæ ad morum correctio-

nem

*nem pertinet, suspendat. Si qua vero ex his in desuetudinem abiisse compere-
rint, ea quàm primum in usum reuocari, & ab omnibus accurate custodiri stu-
deant; non obstantibus consuetudinibus quibuscunque. ne subditorum neglecte
emendationis ipsi condignas Deo vindice pœnas persoluant.*

Ex quibus colligo primo Episcopos obligari ad cogendos clericos, vt ser-
uent canones antiquos de vestitu, victu, incessu, gestu, & aliis eorum moribus
disponentes, siue sint in viridi obseruantia, siue non, cum hac tamen differen-
tia, quod existentes in viridi obseruantia, sine alia renouatione exequantur,
alios vero prius renouent, & postea exequantur. Ex quo subinfertur, clericos
non teneri ad obseruandum canones inuetos obseruari, donec Episcopus eos
renouet, quæ conclusio multorum piorum scrupulos vertit, & conterit.

II. colligo seruandum esse cap. clericus el. 2. de vit. & honest. cleric. cuius
verba sunt.

*Clerici officia vel Comercia secularia non exerceant maxime inhonestia. Mi-
mis, ioculatoribus, & histrionibus non intendant, & tabernas prorsus euitent, nisi
forte causa necessitatis in itinere constituti. Ad aleas, & taxillos non ludant: nec
huiusmodi ludis intersint. Coronam & tonsuram habeant congruentem, & se
in officiis Ecclesiasticis, & aliis bonis studiis exerceant diligenter: clausa deferant
desuper indumenta nimia breuitate vel longitate non notanda. Pannis rubeis
aut viridibus nec non manicis aut sotularibus consuticiis franis, sellis, pectorali-
bus, calcaribus deauratis, aut aliam superfluitatem gerentibus non utantur,
Cappas manicatas ad diuinum officium intra Ecclesiam non gerant, sed nec alibi
qui sunt in sacerdotio & personaribus constituti, nisi iuxta causa timoris exege-
rit habitum transformari: fibulas omnino non ferant: neque corrigias auri vel
argenti ornatum habentes sed nec annulos, nisi quibus competat ex officio digni-
tatis. Pontifices autem in publico & in ecclesia superindumentis lineis omnes
utantur, nisi monachi fuerint quos oportet ferre habitum monachalem. palliis dif-
fibulatis non utantur in publico sed post collum vel ante pectus hinc inde connexis.*

III. Quod idem Concilium Trid. in sess. 14. c. 6. de refor. sic statuit. Quia
 „ vero, & si habitus non facit monachum, oportet tamẽ clericos vestes proprio
 „ congruentes ordini semper deferre, vt per decentiam habitus extrinseci mo-
 „ rum honestatem intrinsecam ostendant: tanta autem hodie aliquorum inoleuit
 „ temeritas, religionisque contemptus, vt propriam dignitatem, & honorem
 „ clericalem parupendentes, vestes etiam deferant publice laicales, pedes in
 „ diuersis ponentes, vnum in diuinis, alterum in carnalibus: propterea omnes
 „ ecclesiasticæ personæ quantumcunque exemptæ, quæ aut in sacris fuerint, aut
 „ dignitates, personatus, officia, aut beneficia qualiacumque ecclesiastica obti-
 „ nuerint, si postquam ab Episcopo suo etiam per edictum publicum, moniti
 „ fuerint, honestum habitum clericalem, illorum ordini, & dignitate congru-
 „ entem, & iuxta ipsius Episcopi, ordinationem, & mandatum non detulerint,
 „ per suspensionem ab ordinibus, ac officio, & beneficio, ac fructibus redditibus,
 „ & prouentibus ipsorum beneficiorum, nec non si semel correpti; denuo in
 „ hoc deliquerint, etiam per priuationem officiorum, & beneficiorum huiusmodi
 „ coerceri possint, & debeant. Constitutionem Clementis Quinti in Concilio
 „ Viennensi editam, quæ incipit, Quoniam, innouando, & ampliando, hæc ibi.

COMMENT. IN CAP. STATVIMVS.

28 Ex quibus collige primo efficacius quam ex aliquo alio vtriusque iuris contextu, illam memorabilem theoriam Hostien. in cap. 1. ne Cler. vel Monachi, quem sequitur Pan. communiter receptus ibi sub fin. & in c. 1. de postul. num. 4. videlicet, quod iura quæ iubent vel prohibent aliqua clericis, intelligenda sunt de constitutis in sacris vel habentibus beneficia, quod etiam diximus in Man. Confess. cap. 25. nu. 100. Dixi (quæ iubent, vel prohibent) quia secus de his quæ indulgent cap. Si quis suadente, 17. quæst. 4.

II. Colligo quod Clem. 2. de vit. & honest. cler. est innouata, & consequenter quod multi sunt à beneficiis suspensi, & multi inhabiles ad ea, eo quod vestes virgatas vel partitas vel caligas scacatas, rubeas aut virides gestarunt, vel gestant in bellis quæ contra Turcas geruntur; quum essent vel sint beneficiarij vel in sacris constituti, vel id fecerunt portantes tonsuram cum rasura clericali.

29 XI. Quæritur an iure diuino vel naturali an humano tantum obligentur regulares ad seruandam clausuram? & quod solum iure humano obligentur, facit primo, quod nullo præcepto per se noto, nec ex per se notis illato, ad id obligantur, & omne ius naturale est huiusmodi, c. Ius naturale 1. dist. & ita nullo iure naturali prohibentur. Deinde quod in toto canone bibliorum non iubetur huiusmodi clausura, & omne ius diuinum continetur in illo, c. Humanum genus. 1. dist. ergo non tenentur, etiam iure diuino.

III. Quod passim fit facultas exeundi viris religiosis, etiam interdum sine vlla causa à suis superioribus quæ fieri non posset etiam à Papa si iure naturali vel diuino seruanda non esset, cap. Sunt quidam 25. quæst. 1. & resoluitur in cap. Quæ in Ecclesiarum, de constit.

III. Quod regularis ad sola tria substantialia vota seruanda tenetur iure diuino secundum Thom. 2. sec. quæst. 186. art. 9. cõmuniter receptum. At clausura in nullo illorũ includitur, nam sine illa possunt seruari castitas, paupertas, & obedientia vt etiam Apostoli & multi etiam alij Sancti seruarunt, ergo &c.

Pro cõtraria tamen parte facit, quod cõstat vota obligare iure diuino iuxta illud Psal. 75. Vouete, & reddite Domino vota vestra, c. Magnæ, de vot. & omnis regularis expresse vel tacite, explicite vel implicite videtur vouere clausuram in monasterio in quo proficetur. Omnis enim regularis faciens professionem legitimam explicite vel implicite expresse vel tacite vouet stabilitatem, & per mansionem in monasterio in quo vouet, explicite quidem & expresse quando vouet secundum formam traditam à Speculat. in tit. de Regular. quæ est hæc relata etiam à præfato Trullo lib. 1. cap. 17. Sub fin. *Ego N. promitto Deo & sanctis eius, & vobis Domino Abbati, vel Priori coram vobis & conuentu vestro, me perpetuam continentiam seruaturum in hac domo vel monasterio, quantum Deus fragilitati mea permisit, & renuncio proprijs, & vobis debitam secundum regulam talis ordinis obedientiam, & reuerentiam ac stabilitatem & conuersionem morum promitto.* Implicite vero, & tacite cum quis vouet obedientiam canonicalem vel monachalem in manibus potentis eum incorporare ordini, & religioni secundum Innoc. quem late retulimus in cap. Non dicatis 12. quæst. 1. Is enim implicite videtur vouere omnia contenta in illa longa forma vouendi Speculatoris vt sentit etiam prædictus Trull. & antea Panorm. in cap. Porre ctum, de Regular. dum notabil. 3. Ait, satis solemniter profiteri cum qui

qui potenti recipere, ait, Trado me tibi in monachū, & fratrem, & antea Innoc. relatus vbi supra dicens idem facere qui solum vouet obedientiam regularem.

30 II. Facit c. Placuit 16. q. 1. ibi. *Sit claustro suo contentus, quia sicut piscis sine aqua caret vita, ita sine monasterio monachus.* At iure naturæ piscis extra aquā viuere nequit, ergo eodem iure nec monachus extra monasteriū exire debet. Tertio facit canon monachi 2. ead. caus. & q. quatenus significat, monachos à monasterio foras egredi non posse, etiam pro vtilitate illius sine superioris licentia, & quoad hoc æquantur Canonici monachis, vt colligitur ex ipsa regula S. August. cuius can. ratio & fundamentum videtur esse votum quo se astringit regularis monasterio, ergo iure voti, & consequenter diuino, tenetur ad clausuram. Equidem miror, prætermittam esse ab omnibus quos legere memini huius quæst. decisionem, ex qua mille quotidianæ pendent. Quare dico primum, aliqua lege iussam esse clausuram omnibus regularibus, & prohibitum exitum à terminis illi designatis. Tum quia id seruat omnium religionum consuetudo generalis. Tum quia id aperte significat regula August. licet omnium laxissima sit, l. Quod Dei timorem, de stat. monach. tam in principio, dum præsupponit suos canonicos debere constitui in monasterio, cōgregari in vnum, & esse in vna domo, quam appellando octies eorum habitationem monasterium, quam etiam præcipiendo in hæc verba cap. 10. *Nec eant ad balnea sine quocunque ire necesse fuerit, minus quam duo vel tres, & ille qui habet aliquo eundi necessitatem, cum quibus præpositus iusserit, ire debet.* Tum per illud eiusdem cap. 8. *Quando proceditis simul ambulate, cum veneritis quo iussis, simul stete.* Tum per illud Hugonis in prædictum cap. 10. *Bene ait, cum quibus præpositus ire iusserit ire debet, scilicet vt à pralato provideatur securitas persona, et à subdito seruetur virtus obedientia.* Tum per prædicta cap. Placuit, & monachi.

II. Principaliter dico durum videri quod lex indicens regularibus clausuram & exitum prohibens, sit naturalis vel diuina, Tum per argumēta pro prior parte facta. Tum quod Apostoli qui videntur fuisse propriè religiosi & vouisse tria substantialia vota secū dum aliquos in quibus satis videtur esse Tho. 2. 2. q. 88. art. 4. relatus à nobis in Apologia lib. de Redit. quæst. 1. monit. 9. non leguntur seruasse prædictam clausuram, nec petiisse aut dedisse licentias nunc consuetas, nec cum viuerent cum Christo, nec postea eo in cœlum sublato, quod dignum imitatu apparebat aliquot viris heroicis in exordio cuiusdam valde illustris religionis; huius tamen contrarium nobis videbatur & receptū fuit, quia licet insignioris virtutis sit seruare quem se immaculatum cum illa libertate, securioris tamen est absque illa, vt experientia quæ rerum magistra est c. Quam sit de elect. lib. 6. docet. Tum quod si prædicta clausura lege naturæ vel diuina præciperetur, omnes regulares essent pares Carthusianis in ea seruanda, quod videtur absurdum, & ideo non dicendum l. nam quod absurdum ff. de oper. lib.

Non obstant citata in contrarium, non primum, quia concessio quod vota diuino iure obligent, negamus regulares vouere clausuram eo quod voueant stabilitatem, quia stabilitas illa vota significat permansionem in proposito voto, & professo, & in obedientia debita superiori secundum regulam, & non clausuram neque promissionem de non exeundo monasterij septa.

COMMENT. IN CAP. STATVIMVS.

Ad II. Respondeo quod vt aliqua sint similia non oportet quod per omnia sint talia, & ita vt pisci extra aquam assimiletur regularis existens extra monasterium sine iusta licentia, sufficit quod peccet aliquo modo, licet non peccet contra ius naturale.

Ad III. Concedendo quod regularis peccat exeundo septa monasterij etiã pro vtilitate ecclesiã sine licentia superioris, sed nego quod ratio immediata illius peccati, sit quod vouerit prædictam clausuram, sed quod vouerit statum cuius professores lex iusta humana obligat ad illam, sicut ordine sacro insignitus, peccat quidem non pronuntiando preces horarias, non quia vouit illas, sed quia suscepit statum cuius professores lex iusta humana ad eas obligat.

III. Principaliter dico quod multum refert an lex illam indicens sit tantum regularum approbatarum, an Conciliaris, vel Papalis an prælatorum ipsorum monasteriorum tantum: si enim est lex ipsorum prælatorum tantum, id est non confirmata à Sede Apostolica, vel ipsius regulæ, facilius poterit prælatus facere facultatem exeundi quam si dicatur esse conciliaris, Papalis, vel à Papa confirmata, arg. cap. Inferior 21. dist. & cap. Cum inferior de maior.

III. Quod videtur habuisse originem ab ipsis monachis ante institutores 4. principalium regularum, & clarius illam fuisse inductam ab ipsis, & postea eam fuisse roboratam à Nicæna synodo, de qua Eugenius in d. c. Placuit & à Calcedonen. de qua Alex. 2. in c. Iuxta, eadem caus. & quæst. & à Concil. Teraconen. relato in d. cap. Monachi, & quod à quibuscunque habuerit originem, robur, & firmitatem, non tamen excedit humanæ legis auctoritatem, & quod illa continet in summa, ne vllus regularis cuiuscunque ordinis saltem simplex, exeat monasterium, vel septa, & limites ad id designatos sine superioris licentia, neque illa, nisi iusta necessitate vel vtilitate id suadente, vt efficaciter probatur in d. cap. Placuit, & d. cap. Monachi, adiuncto, quod etiam regulares canonici in hoc exæquantur aliis, vt ex eorum regula supra collectum est. Dixi (simplex) quia prælati & beneficiarij, saltem extra monasteria viuentes, non videntur ad illam teneri, quamuis forte etiam ipsi peccarent, saltem venialiter, sine vlla causa exeuntes, iuxta illam legem naturalem Patere legem, quam tuleris, cap. Cum omnes, de Constit. & illius Rubricæ ff. quod quisque iuris in alium statuerit, ipse eodem, & c. Quod Carthusia luculenter significauit, dum suis statutis, mox citandis paucissimas licentias exeundi Prioribus monasteriorum concedit.

31 V. Quod hanc legem communem iure communi statutam, aut confirmatam Carthusiani partim statutis, partim consuetudine inuiolabiliter obseruata, adeo auxerunt, vt eorum clausura videatur quidam carcer perpetuus, quod colligitur ex statutis eorum antiquis, & nouis, quæ videre licuit pridem in illo nunquam fatis laudato monasterio B. Mariæ de Paular Segobien. diœces. & nunc in Vrbe facta mihi copia à Reuerendis admodum iisdemque pientissimis Dominis Andrea Mazzario Priore, & Alphonso Brutio Vicario monasterij B. Mariæ de gl. Angeli plane Angelici, recentis quidem erectione, antiquissimi vero Dei, Dei paræque virginis, & omnium virtutum cultu sanctissimo. In quorum cap. 22. partis statu. antiq. §. 15. habetur quod necessitate urgente egrediuntur de licentia Prioris Cartusie, supple Generalis, sine qua nisi vice Prio

ce Prioris ad capitulum generale aut ad suscipiendos ordines, muro egredi, nulli monacho licet, & cap. 4. 2. part. stat. antiq. §. 5. & cap. 6. eiusdem partis. §. 30. habetur quod Carthusiæ Prior scilicet generalis, nunquam terminos suæ Heremi egreditur & quod alij Priores possunt exire è suis terminis, de licentia quidem prædicti Prioris Carthusiæ cap. 6. 2. part. stat. antiq. §. 30. & quod Prior nouus, hoc est ad Prioratum nouiter electus, dicitur habere septem licentias exeundi pro utilitate domus vsque ad cap. generale part. ead. cap. 5. §. 32. Et quod etiam exeunt quando eliguntur in superiores domorum sui ordinis cap. 5. 2. par. stat. ant. §. 28. & 29. & quod præterea exeunt in Curias prælatorum, aut principum ratione negotiorum tractandorum c. 10. 2. part. stat. nou. §. 1. & quod exit etiam totus Conuentus imminente periculo tempore belli ad alias domos ordinis huiusmodi cap. 13. 3. part. compilationis statutorum §. 1. & quod egrediuntur ad alias domos sui ordinis, nisi à capitulo generali. 2. part. stat. antiq. cap. 32. §. 17. & quod mittuntur ad grangias siue villas vt colligitur ex cap. 26. 3. part. stat. antiq. §. 11. ex quibus facile colligas eorum clausuram esse quidē, vt dixi carcerem quandam perpetuum quo ad delicias mundanas vitandas quoad spirituales autem, & semper duraturas assequendas, esse viridarium, pomærium, & paradysum quandam terrestrem, quo recta in cœlestem transferatur ob quod ex omni religione trāsitur ad illam, & ab illa in nullam aliam, religionumque optimam dixit Paris, Maior. in 4. dist. 38. Cui etiam Curia stilius adstipulatur.

32 VI. Quod ad quandam etiam Cartusianorum imitationem aucta fuit plurimum ante circiter 45. annos in longe illo illustri Monasterio Sanctæ Crucis Conymbricen. cum primis omnium ordinis canonicorum regularium opulento, nunc autem omnium, mea sententia, suæ magnæ reformationis seruantissimo, clausura ultra quam regula, & ius commune requirit, vt patet ex primo cap. libri constitutionum eius, cuius copiam nobis fecit hic in vrbe religiosissimus, prudentissimus, multa eruditione conspicuus, admodumque Reuerendus Pater Don Philippus qui sui monasterij negotia prudētissime, diligentissimeque in Vrbe multis iam annis agens, raro integritatis vitæ fuit, & est exemplo, cum in his omnibus sibi quam simillimo Don Eduardo de Arauyo negotia celeberrimi, & etiam quoad clausuram reformatissimi monasterij Thomaren. ordinis Cisterciensis in Vrbe agenti, quorum vterque mihi multis nominibus est suspiciendus.

VII. Non esse mirandum quod tanti fieri debeat clausura regulariū cum Cantorum 4. anima etiam cuiusuis secularis Deo addicta, & sponsa hortus conclusus, & fons signatus appelletur. Cumque apud Esa. 32. c. relatum in cap. In loco 5. quæst. 4. Cultus iustitiæ sit silentium, quod plurimum clausura iuuatur, cum etiam ab ethnicis reprobentur etiam seculares & ethnici vagi, id est sine negotio huc illuc inutiliter discurrentes, sic dicti, quod vacui, hoc est sine negotiis agantur. Vnde Seneca in epistol. 2. ad Lucil. Bonam spem de te concipio, quod non discurras. Et in Epistola 71. Vt animum possis continere, corporis tibi fugam siste, & Epistola 107. Nil æque prodest quàm quiescere, & minimum cum aliis loqui, secum plurimum.

Hinc illud Bernard. in epistola 78. D. Iuge silentium, & ab omni strepitu

COMMENT. IN CAP. STATVIMVS.

secularium, perpetua quies cogit cœlestia meditari, & in sermone de Sancto Andrea Merito comparantur stagnis monasteria, vbi quodammodo incarcerati pisces euagandi non habeant libertatem, & in sermone 40. super Cantica alloquens etiam laicos ait, sede solitarius vt turtur, nihil tibi, & turbis, nihil cum multitudine cæterorum, etiam ipsum obliuiscere populum, & domum patris tui, & concupiscet Rex decorem tuum.

33 VIII. Quod his est cōsequens primo quam incauta, ne dicam, irreligiosa fuit vox illa quorūdam regularium, caueamus ne includamur septis vel circo, & amittamus libertatem pro libito spatiandi. II. consequitur ratio quare omnes regulares non sint ad æqualem clausuram obligati, est enim illa, quod alij sunt obligati ad totam & solam clausuram iure communi præceptam, alij ad maiorem suis statutis, constitutionibus aut consuetudinibus præscriptis auctam & longe strictiorē factam, vt Carthusiani & Canonici prædicti Sanctæ Crucis, & alij ad minorem priuilegio Apostolico vel cōsuetudine rationabili præscripta diminutam, & relaxatam, quales esse videntur aliquod canonici regulares aliquarum ecclesiarum, & monasteriorum, qui de antiqua consuetudine exeunt præsertim extra urbem de licentia Prælati sine sociis, singuli & non bini, vt fit in ecclesia Pampilonen. Cæseraugustan. Roncæuallis & S. Isidori Legion. cum tamen regula sua habeat vt exeant sociati, & non soli per supra dicta. Cum enim vt supra conclusum est, iure humano sit inducta illa, potest cōsuetudine rationabili diminui & relaxari, cap. fin. de consuetud. l. 2. C. quæ sit longa consuetudo, cum eis annotatis.

34 XII. Quæritur An, quando, & quomodo iuste possit exire regularis à clauſtro, & vt peccat exeundo? Ad quod dico primo quod iure cōmuni omnis regularis quamlibet simplex potest iuste exire de licētia superioris non solum generalis & Prouincialis, sed etiam inferioris immediati non tantum expressa, sed etiam tacita, & non tantum specialiter & in indiuiduo, sed etiam generaliter data, modo ea detur iusta de causa necessitatis vel vtilitatis. Dixi (*iure communi*) quia iure speciali quorundam vt Cartusianorū & monasterij sanctæ Crucis Conymbricen. plus requiritur, & iure speciali aliorum minus sufficere posse dictum est. Dixi (simplex) ob id quod supra de prælati superioribus est dictum. Dixi (*non solum generalis & prouincialis*) ad significandum quod etiam illi possunt eam dare & efficacius quàm inferior immediatus, argumento à fortiori quod valet c. Cum in c. c. de electis, de elect. Auth. multo magis C. de sacrosanct. eccl. Dixi (non tantum expressa) Tum quia regulariter parem vim habent tacitum & expressum l. Cum quid ff. de Reb. cred. c. 2. de Rescript. Tum per ea quæ latius diximus in d. c. Non dicatis, de licentia tacita tenendi peculium & largiendi eleemosynam. Dixi (*non tantum specialiter*) propter eam quam habent procuratores & Cellarij & aliquot alij officarij, & alicubi doctores & aliquot seniores exeundi, cum sibi conuenire videbitur, quia regulariter tantum valet generalis quoad contenta in genere, quantum specialis quoad contenta in specie l. i. §. Quod autem. ff. de Alex. luf. & c. Solitæ de Maior Dixi (*modo ea detur iusta de causa*) quia necessaria est illa qua ea iustificetur, maior quidem cum maior est licentia, minor, cum minor, quia cum exitus sit vetitus iure communi conciliari & Papali, inferior cui fit facultas in
eo dif

eo dispensandi, non potest id facere nisi iusta de causa, quia est quædam dispensatio circa legem superioris, quæ sine causa non est facienda: iuxta definitionem eius positam à glof. solem. & recepta in §. Nisi rigor, sub c. Requiritis 1. q. 7. & facta non tenet iuxta dictum singulare Innoc. cap. Dudum 2. de elect. sub fin. commendatum inter alios à Fel. in cap. Cum inter. de except. Per quæ videntur excusari posse à peccato qui destructis ædificiis & septis monasterij, non viuunt intra eandem domū, & ex domibus quas inhabitat exeunt absque licentia spatium, partim ob consuetudinem antiquam, partim ob licentiam expressam vel tacitam, modo non excedant limites in id à superiore designatos.

35 II. Quod licet à nemine videam tactum an violatio clausuræ sit peccatum, & an mortiferum, an veniale tantum, dici tamen posset nullum esse peccatum si clausura violata non esset contra ius commune, sed contra statutum speciale ordinis cuius statuta ad nullum etiam peccatum veniale obligant, qualia sunt prædicatorum Autore Thom. 2. 2. quæst. 186. art. 9. esse autem veniale tantum, quando sine cōtemptu regulæ & perfectionis, & transgressione præcepti specialis superioris violatur, mortale vero quum id fit cum prædicto contemptu vel contra præceptum superioris, quia sententia recepta Thom. vbi supra est, cōtenta in regula, non obligare ad mortale, nisi quoad tria substantialia vota, & præcepta ipsius, & superioris. Regularis enim non vouet regulam, nec omnia contenta in ea, sed obedientiam secundum illam in continentia & paupertate vt dictum est, & ita obseruantia aliæ extra continentiam & paupertatem non ligant ex voto, nisi præcipiantur ab ipsa regula vel à superiore secundum regulam vt ibidem vterque Thom. recept. & de his est obseruatio clausuræ vt palam est quam licet ius commune confirmet, non tamen id facit addendo vim præcepti, sed vim generalis statuti, ita quod non fiat de obseruantia præceptum, sed de obseruantia regulæ particularis, obseruantia legis generalis. Quibus, & aliis omnibus addo, esse quoque mortiferam eiusmodi violationem, quoties fit cum notabili scandalo vel damno monasterij, non quidem quatenus est violatio regulæ, sed quatenus est violatio iuris diuini, & communis de non scandalizando Math. 18. & cap. Nihil de præscript. & de neminem lædendo exod. 20. & cap. Pœnale 14. quæst. 5. cum septimo decalogi præcepto vetetur.

36 III. Verum esse id quod diximus in commentario c. Non dicatis 12. quæst. 1. nu. 72. scilicet necessariam esse aliquam iustam causam qua licentia exeundi iustificetur, maiorem quidem quum maior est licentia, & minorem quum minor, etiam si detur à Papa, quia licet sit solutus legibus humanis quoad vim coactiuam l. Princeps, ff. de legib. & cap. Proposuit de concess. præbend. non tamen quoad vim directiuam l. Digna vox C. de legib. & cap. Iustum. 9. dist. & ita peccat non seruando illam vel dispensando in ea sine causa iusta vt tradit vterque Thom. recept. vbi que ab omnibus 1. 2. quæst. 96. art. 5. ad 3. Quamuis autem qui dat licentiam sine iusta causa peccet, & etiam qui vtitur illa sciens non esse iustam: non tamen arbitror incidere ipsum in pœnas exeuntis absque licentia arg. eorum quæ diximus in c. Non dicatis de habente peculium de licentia Prælati absque iusta causa facta. Quæ vero cuiusque exitus iusta causa fuerit, arbitrio superioris boni viri ac prudentis pro varietate circumstantia-

COMMENT. IN CAP. STATVIMVS.

rum personæ, loci, & c. definietur, arg. l. i. ff. de iur. delib. & cap. De causis, de offic. deleg.

IIII. Quod est cōsequens, non videri satis iustas facultates illas generales quæ alicubi dantur omnibus canonicis singularim exeundi quoties voluerint causa recreationis, vel deuotionis, etiã extra horas quibus diuina officia non celebrantur vsque ad mille passus, intra quos occurrunt variæ cōditionis viri & fœminæ, quamuis ea quæ alicubi sit Doctōribus, senioribus, & probatissimis quibusque etiam ad longiora spatia pro causa quæ sibi bona fide videbitur iusta vt supradictum est, sit tolerabilis, longe tamen laudabilius, & melioris exempli, obedientiæ, submissionisque animi esset, vt specialis licentia ad exitum quemque specialem peteretur, & fieret, quo memoria statuti intra claustra permanendi in dies & horas renouaretur, & frequẽtia exeundi onere facultatis petendæ minueretur.

V. Hinc quoque infero, verum esse quod frequenter in nostra Roncaualle dixi non posse iusta reformationem illius monasterij nec cuiusquam alius ab obseruantia lapsi fieri, nisi prius cōstructa domo vel claustro intra quod omnes canonici vel monachi possent simul habitare, simul refici & dormire, cui esset porta & ianitor continuus, qui aperiret illam, & clauderet opportune, quoniam alioqui non posset seruari pars illa regulæ de seruanda clausura, confirmata per concilia & sūmmos Pontifi. vt prædictum est.

VI. Hæc etiam consequi, intolerabilem esse morem quo canonici vel monachi quorundam monasteriorū vi bellorum vel incēdio destructorū viuunt more quorundam clericorum secularium sine claustro prope ecclesiam singularim in singulis domibus habentes coquas iuuenes, & extraneas vel etiam senes, vel cognatas sed habentes famulas vel comites extraneas iuniores, nullamque licentiam exeundi vltra septa monasterij perentes, & resistentes vel nolentes vt reficiantur ædificia intra quorum portam quam cito commode fieri poterit includantur. Tum quod videntur cōtemnere regulam, qua parte continet clausuram seruandam, & licentiam exeundi petendam, & binos exire debere, quem contemptum esse mortiferum ait Thom. vbi sup. Tum quia non fugiunt propinquam occasionem labendi mente vel opere in veneream voluptatem contra illud Apostoli 1. ad Corinth. 6. fugite fornicationem, & quod contraueniunt cap. volumus, cum glos. 81. dist. & cap. à nobis de cohab. cler. Tum quia videntur remittere propositum ad perfectionem christianam tendendi, quod est mortiferum, vt supra eod. & in d. c. Non dicatis dictum est, post Tho. in d. art. 9. Tum quia se exponunt magno periculo habendi proprium contra votum paupertatis, quod etiam esse mortiferum, traditum est in d. cap. non dicatis. Equidem ipse non auderem eiusmodi regulares absoluerè, nisi firmum animum in contraria conciperent. An autem hoc casu liceret habere domi omnino non suspectas dicitur quæst. 17.

37 VII. Quod ex prædictis colligatur ratio statutorum concilij Aquisgrani sub Ludouico primo Imperatore relati à Trullo lib. 2. cap. 1. Quorum aliquot partes huc pertinentes sunt hæc. *Neesse est, ut claustra in quibus clero sibi commissio canonicè uiuendum est firmis undique circudent munitionibus, ut nulli omnino intrandi, aut exeundi nisi per portam pateat aditus, sunt etiam interiorius dormitoria, refectoria, cellaria, & cætera*

et cetera habitationes usibus fratrum in una societate uiuentium necessariae. Et infra. eligatur necesse est à prælato ex cōgregatione sibi commissa frater probabilis uitæ: cuius officij, sit portam canonicorum summa obedientia, et humilitate competentitēpore claudere, et re-ferre, ut nulli per eam nisi per licentiã aditus pateat intrãdi aut excũdi, cui etiam obseruandum est, ne quibus cordi est plus otii uacare quam diuinis obsequiis incubare foras euagãdi locum præbeat, et eorum nugarum quod nefas est particeps fiat. Debet præterea aduenientes quosque cum charitate suscipere, et priori aduentum eorum, causamque nunciare. Hæc ibi.

S Y M M A R I V M.

- Regulari translato An, et quanta possit dari licentia manendi foris nu. 38.
 Priuatio præsupponit habitum nu. 38.
 Regularem clausuram feminarum eodem iure quo uirorum inductam, auxit Bonifacius, cuius constitutio transcribitur cum inuouatione Tridentina, et tribus Extrauag. Pij. V. nu. 39. et Vna Gregorij XII. nu. 54.
 Vita austerior cur potuit monialibus indici, et non minoribus Conuentualibus num. 40.
 Regularis clausura Tridēcina cur mitior quam Pontificia prior, et posterior num. 40.
 Regularis monialium clausura qua non recepta in Gallia nu. 41.
 Regularem monialium clausuram iure naturali inductam esse suadentia, soluuntur nu. 42.
 Consuetudine præsertim immemoriali lex humana tolli potest nu. 42.
 Constitutio declaratoria extenditur ad præterita nu. 43.
 Seu, et siue, coniunctionum propria significatio nu. 44.
 Monasterium, et domus, interdum pro eodem sumuntur nu. 44.
 Monialibus, et conuersis omnibus etiam militia Hierosolym. clausura indicta nu. 44.
 Foundationis statuta contra clausuram tolluntur nu. 44.
 Legis mens plus attendenda quam uerba nu. 45.
 Monialis qua professa extra monasterium eximitur à clausura nu. 45.
 Monialium non professorum conuentus quomodo finiuntur nu. 45.
 Abbatissarum ratio qua excedunt numerum improbatu nu. 46.
 Præceptum non importat, exhortatio nu. 46.
 Monialium clausura non fauentes qui peccant nu. 46.
 Pij V. zelus ardens in Deum et sanctimonialium sanctimoniam nu. 46.

38 XIII. Quæritur An defendi possint licentiæ illæ datæ ante Concil. Trid. nuperrimum quæ sunt quam plurimæ à prælatis qui præstita sibi obedientia eas dederunt Apostatis habentibus Apostolica breuia transferendi se ad ordines laxiores ut uiuerent etiam honestè extra monasteria ubicumque uellent

COMMENT. IN CAP. STATVIMVS.

Ad quod respondeo primo non posse defendi si prædicti prælati sine capitulis receperunt eos, & sine illis non poterant recipere nouitio iuxta dicta in d. cap. Nullam, & si solum fiebat eis facultas trãseundi ad beneuolos receptores, quia cum non possent soli recipere eos, non poterant soli esse beneuoli receptores arg. à remotione generis ad remotionẽ speciei, quod valere dictum est supra per glos. iuncto textu l. Si causa cognita C. de transact. facit cap. Plerique 14. quãst. 3. vt si non est homo, non est homo albus, & cum receptio non valeret, non fiebant recepti obnoxij ad seruanda claustra eorum, & consequenter non poterant Prælati liberare eos à mãsione claustrali, quia priuatio præsupponit habitum l. Decem ff. de Verb. oblig. cap. Ad dissoluendum de despons. impub.

II. Quod defendi possunt si per prædicta brãuia, qualia memini aliqua videre, fiebat eis facultas viuẽdi honeste in locis quæ designarẽt Prælati aliqui perpetui post præstitam eis obediẽtiam: quia non requirebatur alia receptio, & opponẽti dixisse nos supra etiam Papam non posse facere hanc facultatem iuste sine iusta causa, responderi potest, causam reducendi Apostatam, & iam perditã omnẽ in aliquales iuste viuendi caulas, fuisse reputatã ab eis pro iusta.

III. Quod etiam defendi possunt, si supponatur quod Pontifices eiusmodi consuetudinis prælatorum facientium prædictas facultates erant conscij, & tacite approbabant eas. Arbitror autem eos licet essent conscij, quod Prælati dabant prædictas largas licentias, non fuisse tamen conscios quod dabant eas antequam eos legitime reciperent. Tum quod hoc significat Concil. Trid. c. 11. de reform. sess. 14. Tum quod aliquando concedebant vt dixi facultatem viuendi honestẽ vbi aliquis prælatus alicuius monasterij perpetuus post præstitam sibi obediẽtiam designaret, nulla facta mentione de receptione, neque de beneuolo receptore.

III. Quod non possunt defendi, si per breuia fiebat facultas transeundi ad alias religiones siue arctiores, siue laxiores, cum clausula, vt in eis perpetuo manerent, quia per dicta in d. cap. Nullam, non poterat eis fieri vagior, & laxior facultas viuendi extra, quam vernaculis suis.

39 XIII. Quæritur An eadem quæ dicta sunt de clausura & exitu regularium virorum, dicenda quoque sint, de clausura, & exitu monialium? Ad quod respõdeo primo affirmatiue, quoad hoc, vt etiam earum clausura iure tantum humano dicatur inducta: Ephigenia enim quam Mathæus religiosam effecerat, vt habetur in eius historia, & apud Caier. 2. 2. q. 88. art. XI. & aliquot aliæ sanctimoniales temporis Apostolorum, non seruabant eiusmodi clausuram, seruaturã profecto si lege naturali, vel diuina esset indicta.

II. Quod etiam idem est dicendum secundum iura communia ante Bonifacium 8. cõstituta. Quoad eum enim vsque nullæ religiosæ neque Canonice regulares, neque aliæ monachæ, tenebantur ad arctiorem clausuram quam contentam in suis regulis. At eadem regula erat canonicorũ, & canonicarum regularium & Benedictinorum, & Benedictinarum, & minorum, & S. Claræ, nisi qua parte harum laxior est quam illorum.

III. Quod prædictus Bonifacius plurimum illam auxit, & strictiorem fecit, per cap. 1. de stat. Reg. lib. 6. in hæc verba. *Periculoso, & detestabili quorundam monialiũ statui quæ honestatis laxatis habentis, & monachali modestia, sexusque*

sexusq̄, verecundia impudenter abiectis, extra sua monasteria nonnunquam per habitacula secularium personarum discurrunt, & frequenter infra eadem monasteria personas suspectas admittunt: in illius cui suam integritatē voluntate spontanea deuouerunt grauem offensam, in religionis opprobrium, & scandalum plurimorum: prouidere salubriter cupientes, presentī constitutione perpetuo irrefragabiliter ualitura sancimus, uniuersas, & singulas moniales presentes atque futuras cuiuscunque religionis sint uel ordinis, in quibuslibet mundi partibus existentes, sub perpetua in suis monasterijs debere de cetero permanere clausura: ita quod nulli earum religionem tacite uel expresse professā, sit, uel esse ualeat quacunque ratione uel causa (nisi forte tanto & tali morbo euidenter earum aliquam laborare constaret, quod non posset cum alijs absque graui periculo seu scandalo commorari) monasteria deinceps egrediendi facultas, nulliq̄, aliquatenus inhonesta persona, nec etiam honesta, (nisi rationabilis & manifesta causa existat, ac de illius ad quem pertinuerit speciali licentia) ut ingressus uel accessus pateat ad easdem, ut sic a publicis, & mundanis conspectibus separata, omnino seruire Deo ualeant liberius, & (lasciuiendi opportunitate sublata) eidem corda sua, & corpora in omni sanctimonia diligentius custodire.

III. Quod prædictam constitutionem Bonifacij nuper innouauit Concil. Trid. sess. 25. cap. 5. de Regul. in hæc uerba. Bonifacij 8. constitutionem que incipit Periculoso, renouans sancta Synodus, uniuersis Episcopis sub obtestatione diuini iudicij, & interminatione maledictionis aeternae, præcipit, ut in omnibus monasterijs sibi subiectis, ordinaria, in alijs uero Sedis Apost. auctoritate, clausuram sanctimonialium ubi uiolata fuerit restitui, & ubi inuiolata est conseruari maxime procurent, inobedientes atque contradictores per censuras ecclesiasticas, aliasq̄, pœnas quacunque appellatione postposita, compescentes, inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secularis. Quod auxilium ut praebeatur, omnes Christianos Principes hortatur sancta Synodus, & sub excommunicationis pœna ipso facto incurrenda omnibus magistratibus secularibus iniungit. Nemini autem sanctimonialiū liceat post professionem exire à monasterio, etiā ad breue tempus, quocūque prætextu, nisi ex aliqua legitima causa, ab Episcopo approbanda, indultis quibuscūque, & priuilegijs non obstantibus. Ingredi autem intra septa monasterij nemini liceat, cuiuscunque generis, aut cōditionis, sexus, uel ætatis fuerit, sine Episcopi uel superioris licentia in scriptis obtenta, sub excommunicationis pœna ipso facto incurrenda. Dare autem tantū Episcopus uel superior licentiam debet, in casibus necessarijs, neque alius ullo modo possit, etiam uigore cuiuscunque facultatis, uel indulti hæctenus concessi uel in posterum concedendi.

V. Quod fœl. rec. Pius V. per suam Extrauag. Circa pastoralis anno 1566. 4. Kal. Iun. editam renouauit tam constitutionē Bonifacij, quam Concilij Trid. in hæc uerba. Circa Pastoralis, & infra, statuimus atque perpetuo decernimus uniuersas, & singulas moniales presentes atque futuras, cuiuscunque ordinis uel militiarum etiam Hierosolymitanae sint, quæ uel iam receptæ sint uel in posterū in quibusuis monasterijs siue domibus recipientur, & tacitè uel expresse religionem professæ, etiam si conuersæ, aut quocunque alio nomine appellentur, etiam si ex institutis uel foundationibus earū regula ad clausuram non teneantur, nec unquam in earū monasterijs seu domibus etiā ab immemorabili tempore ea seruata

COMMENT. IN CAP. STATVIMVS.

fuerit, sub perpetua in suis monasterijs, seu domibus, de cetero debere permanere clausura, iuxta formam dictæ constitutionis scilicet. Bonifacij Papa 8. Prædecessoris nostri quæ incipit Periculoso, in sacro Concilio Tridentino approbata, & innouata, quam nos auctoritate prædictæ etiam approbamus, & innouamus in omnibus, & per omnia, ac illam districte obseruari mandamus. Quod si aliqua moniales forsitan reperiuntur, quæ consuetudine etiam immemorabili, aut instituto vel fundatione regula sua fretæ, animo obstinato huic clausuræ resistant, aut quoquomodo reluctentur, ordinarij una cum superioribus earum omnibus iuris, & facti remedijs, compellant easdem tamquam rebelles, & incorrigibiles, ad præcisè subeundam dictam clausuram, & perpetuo obseruandam.

Hæc in hac Extrauag. parte, Ex quibus nota primo, quod prædictum cap. 1. de Regular. lib. 6. innouatum per c. 5. de Regular. sess. 25. Concil. Trid. innouatur hic denuo per Pium. V. Circa quæ, & partes sequentes huius extrauagantis, & extrauagantem Decori, eiusdem Pij. V. & extrauag. Regularium personarum, & extrauag. Gregor. xij. Deo sacris, infra referendas, occurrunt multa, quæ pro dignitate tractata iustum librum complerent, quorum aliqua breuiter insinuabimus, & primum, quod ratio quare clausura durior & strictior antiqua potuit indici monialibus antea professis contra earum voluntatem, redditur Ioan. Mon. & gløf. Dom. & Perus. in d. cap. Periculoso, & præ alijs defenditur à Dec. in d. cap. Ad nostram, de Appellation. Quæ ratio & prædictum c. 1. allegata fuerunt nuper contra fratres minores Conuentuales Hispaniæ, quod poterant cogi ad strictiorem vitam minorum de obseruantia, quibus tamen responderi potuit quod aliud est augere arctitudinem vitæ regulæ accedentem non mutata regula, quod fit augendo clausuram monialium: aliud augere arctitudinem cum mutatione regulæ, quod fieret cogendo conuentuales ad seruandam regulam obseruantia, quoniam eorum regulæ sunt diuersæ, vt probamus in d. cap. Nullam.

II. Quod desiderari potest, cur clausura indicta per Concilio Trid. sit laxior, & benignior quàm indicta per Bonifaciũ, & Pium V. quod enim sit benignior, & laxior patet, quia permittit eis exitum ex quacunque causa quæ ab Episcopo approbabitur esse legitima, prædictus autem Bonifacius solam causam infirmitatis contagiosæ seu scandalosæ excepit. Pius autem V. excepit causas incendiij, lepræ & epidimiæ. Ratio autem forte potest esse quod Patres Concilij perpenderunt illud prouerb. 30. trãslatum in cap. Denique, 4. dist. Qui multum emangit, elicit sanguinẽ, & quod fragilitas humana fæminei prætertiti sexus indiget aliqua consolatione, & quod tam dura clausura efficit vt monasteria videantur tam ingressis quàm ingressuris odiosa, & quidam carceres perpetui, ita quod raræ sint, quæ omnino libere, & sponte ingrediantur ea, & multæ ingressurum (vt per earum confessiones intelligi dicitur) quasi desperatæ maledicentes sibi, & suæ ingressionis, & tantæ clausuræ authoribus, viuunt in perpetuo quodam luctu, & pœnitentia non tam peccatorum, quam priuationis consolationum per se honestarum. Perpenderunt item forte quod Ioan. And. dicit in Nouell. super d. cap. 1. Quod ferebatur Galliam non recepisse clausuram Bonifacij, & quod ipse viderat Venetijs non seruari, & fictor casuum lib. 6. testatur ibidem moniales quosdam defensas fuisse à perpetua clausura per senaturam

40

41

senatum parlamenti à conantibus eas ad eam cogere. Et ita veriti sunt ægre receptum iri ab omnibus quibus providere volebant, tam duram clausuram: Nam ipse quoque testor, multas in Hispania aduersum me querelas pròpisse qualdam etiam eo quod respondissem in Hispaniis clausuram Concilij potuisse iure statui, iusteq; statutam esse, seruandamq; etiam ab iis quæ nunquam eam seruauerunt. Pontifices vero Max: prædicti perpenderunt augmentum decoris religionis, sponfarumque Christi munditiam, famam, & æstimationem se dignam. Quorum vtinam statuta pro sanctissima eorum intentione vbique recipiantur, & seruentur, etiam ab iis quæ ne ita includerentur, aufugerunt.

42 III. Quod ex prædictis constitutionibus videntur desumi posse multa argumenta pro his qui significant prædictam clausuram iure naturali vel diuino esse inductam. Primo quidem, quod Bonifacius videtur dicere statum illi contrarium esse periculosum, & detestabilem, Dei offensiuum, scandalosum, & religioni opprobriosum, quod non esset verum, nisi lege diuina vel naturali esset inducta, cum contrarium legis humanæ induci possit consuetudine, & statui aliqua de rationabili causa, c. In his, xj. dist. cap. fin. de consuet. Deinde, quod Concil. Trid. in d. cap. 5. tollit priuilegia cōtraria prædictæ clausuræ, contra quam si tantum esset iuris humani, poterant illa dari cap. Proposuit, de concess. præb. & §. Quod Principi placuit instit. de iure nat. gent. & ciu. desumptū ex l. i. ff. de constit. Princip.

III. Quod Pius V. in Procœmio extrauag. Circa, idem sentit quod Bonifac. quartus, Quod per eandem extrauag. iubet eam seruari, non obstante consuetudine, cuius initij non sit memoria; Cum tamen iura humana tali consuetudine perinde ac priuilegiis tollantur, cap. super quibusdā, de verb. sig. l. Hoc iure §. Ductus aquæ ff. de aqua quot. & æst. V. quod idem Pius in prædicta extrauag. Decori, asserit contrarium, statuti de seruanda clausura, esse rem periculo, & scandalo plenam, quod nõ esset tale nisi lege naturali vel diuina illud damnaretur, & clausura prædicta indiceretur, quia quæ contra mores & leges hominum sunt, pro diuersitate morum, & legum vitanda sunt, & eadem ratione amplectenda cap. Quæ contra mores. 8. dist. Quibus tamen non obstant. tenenda est supra dicta conclusio. Tum quod prædicta Ephigenia, & aliæ sanctimoniales eam non seruauerunt. Tum quod nec tempore B. Augustini ea seruabatur, vt colligitur ex eius epistola 109. in qua præscribens regulam viuendi monachis quæ sub fororis suæ regimine viuebāt, tantam facit facultatē exeundi ad balnea, & ad alia opportuna, quantam viris canonicis facit in regula eorum, & per eadem verba, mutatis verbis conuenientibus viris, in conueniētia fœminis. Tum quod non probatur vllò iure per se noto, nec ex illo illato, nec ex vllò iure canonis Bibliorum, nec ex illo illato, quale est omne ius naturale, & diuinum, vt supra quæst. xj. tactum est. Tum quod nemo diceret omnes sanctimoniales quæ fuerunt ante prædictum cap. Periculoso, perpetuo peccasse, non seruando clausuram per illud inductam, quod tamen oporteret confiteri, si illa iure naturali vel diuino esset eis inducta, quia oporteret fateri quod illud cap. i. non inducit ius nouum, sed antiquum declarat, & talis constitutio declaratoria extenditur ad præterita cap. Ex antiquis 54. distinct. & §. i. Auth. de fil. ante dotal. instrum. nat. & tradit latè Felin. post alios à se citatos in cap. fin. de

COMMENT. IN CAP. STATVIMVS.

constit. à nu. 4. Tum quod alioqui oporteret fateri omnes omnium Regnorum moniales non obseruantes prædictum cap. Periculoso, semper fuisse & esse in statu damnationis, quod videtur absurdum, & ideo non dicendū, l. Nam quod absurdum ff. de oper. lib. Tum quod ad opposita responderi potest, ad primum quidem, quod non ait Bonifac. quod status monialium viuēdi absque sua clausura vel alia mitiori, sit periculosus, detestabilis &c. Sed quod status aliquarū quæ laxatis honestatis habentis, impudice discurrunt &c. est talis, quem concedimus esse cōtra ius naturale, & diuinum, negamus tamen ex eo inferri, quod status earum viuendi honestè sine tali clausura, vt viuebant tempore Augustini, sit contra ius naturale vel diuinum, & eodem modo potest responderi ad 3. & 5. argumenta videlicet, quod idem sensit Pius V. in suis extrauag. in eis citatis. Ad secundum autem respondeo quod non habet Concil. non posse per Papam concedi priuilegia contra prædictam Bonifacij clausuram, sed quod non obstantibus priuilegiis iam cōcessis illa seruetur, quod est longe aliud. Ad quartum item respondeo, quod non ait prædictus Pius quod non potest induci cōsuetudo temporis immemorialis aliqua de rationabili causa contra suam Extrauag. sed quod illa seruetur; non obstant. quacumque consuetudine, etiam immemoriali iam inducta quod est longe aliud, vt palam est per notata in cap. fin. de consuet. & in d. c. super quibusdam, & in d. l. Hoc iure.

44

III. Notari potest quod dictio (seu) capitur hic expositiue secundum propriam significationem qua sicut & dictio (siue) verba & non sensum disiungit, secundum Pan. recept. in cap. Inter cæteras, de Rescript. nu. 4. quamuis aliquādo secundum subiectam materiam, vtraque earum alternet vel copulet, per latius allegata ibi per Felyn. nu. 3. verbum enim (domibus) inter quod, & verbum (monasteriis) hic ponitur idem significat. s. ædificium monachis dicatum, & septum, aut necessario sependum, intra quod sit aliqua ecclesia vel Capella, cum in nulla domo possit esse pia clausura, intra quam non sit ecclesia vel saltem Capella ad faciendam seu suscipiendam sacra inclusis necessaria, & ita non esset locus huic capitulo in domo in qua vna vel altera monacha legitima de licentia ad aliquod tempus maneret, imò neque in ea in qua sine tali licentia maneret, licet enim ipsa esset excommunicata, quia exiuit à monasterio sine tali vel vlla licentia, non tamen nouè excommunicaretur ob exitum à tali domo, neque qui vel quæ ingrederetur in illam incurreret excommunicationem. Extrauagans enim hæc intelligenda est secundum prædictum cap. i. de Regul. lib. 6. quod interpretatur, argu. Auctentic. Hæc constitutio §. Hæc igitur, coll. sexta V. Nota declarationem quia declarat prædictum cap. i. habere locum in omnibus monialibus tacite vel expresse professis, receptis, & recipiēdis, quorumcunque ordinum etiam militarium, etiam Hierosolymitan. significando à fortiori compræhendi eas quæ sunt aliarum militiarum, puta sancti Iacobi Calatrauæ, & Alcantariæ, de quibus vidi pridem dubitari an compræhēderentur.

VI. Nota, quod etiam conuersæ modo sint professæ, tenentur ad tantam clausuram ad quāta moniales, excepto eo quod eis permittitur in extrauag. Decori, infra referenda.

VII. Quod statuta in fundatione posita eneruantia clausuram monialiū, tolluntur, quod est valde memorabile cum talia statuta etiam contraria iuri commu

communi censeatur firmissima, iuxta notat. in cap. Cum dilectus, de Conluet. & in cap. Præterea, de iure pat. & in cap. Eleuterius 18. quæst. 2.

VIII. Quod etiam comprehenduntur illæ in quarum monasterio nunquam fuit seruata clausura, nec violata, quia nūquam fuit cœpta seruari, cōtra quosdam qui contra me in Hispania contendebant eas ad illam non teneri, eo quod verba Concilij solum iubent eam seruari vbi semper seruata est, & vbi est violata, restitui, & apud prædictas nunquam fuit seruata, nec violata, quia quod non est, violari nequit arg. l. Decem ff. de Verb. oblig. & cap. Ad dissoluendum, de desponsat. impub. Quibus ego respondebam mentem legis plusquam verba esse attendenda cap. Marchion. i. quæst. 1. & cap. fin. de reg. iur. lib. 6. & palam est sereno animo rem perpendenti eam fuisse mērem Concilij, quam hic Pius V. opportunè declarat, & addit sequentia. *Mulieres quoque qua tertiaria seu de pœnitentia dicuntur, cuiuscumque ordinis fuerint in congregatione viuentes, si & ipsa professa fuerint, ita vt solemne votum emisserint, ad clausuram precisè, vt pramittitur & ipsa teneantur. Quod si votum solemne non emisserint, ordinarij vna cum superioribus earum, hortentur, & persuadere studeant, vt illud emittant, & profiteantur, ac post emissionem, & professionem eidem clausura se subiiciant, quod si recusauerint, & aliqua ex eis inuenta fuerint scandaloſe viuere, seuerissime puniantur. Ceteris autem omnibus sic absque emissionem professionis, & clausura viuere omnino volentibus, interdiciamus, & perpetuo prohibemus, ne infuturum vllam aliam prorsus in suum ordinem, Religionem, congregationem ne recipiant. Quod si contra huiusmodi hanc nostram prohibitionem, & decretum aliquas receperint, eas ad sic viuendum omnino inhabiles reddimus, ac illarum quaslibet professiones, & receptiones irritas decernimus, & nullas, prout etiam presenti decreto irritas facimus, & annullamus.* Hæc ibi. Ex quibus nota teneri ad prædictam clausuram etiam mulieres Tertiarias, cuiuscumque ordinis in congregatione viuentes si sunt solemniter professæ.

II. Nota hic in illis verbis (in congregatione viuentes) videri probari à contrario sensu illud quod in cap. Non dicatis 12. quæst. 1. diximus, scilicet eam quæ existens in domo sua faceret professionē in manibus potētis eam recipere ea lege vt in ea remaneret, quod quædam nobilis fecit in casu cap. Insinuante. Qui cler. vel mon. non teneretur ad clausuram, cuius rationem ibi tetigimus.

III. Nota quod mulieres viuentes in cōgregatione, & profitētes aliquem modum viuendi religiosum, sed non secundum regulam pro vera religione, à sede Ap. approbatam, quæ non sunt verè religiosæ, non possunt aliquas alias in congregationem suam posthac accipere. Quod effectu est earum congregationes finire illo suauis modo quo concilium Lugdunen. finiuit aliquas religiones approbatas in c. 1. §. 1. De relig. dom. lib. 6. Sequitur in litera §. Porro, quo accuratè statuit modum quædam quo necessitatibus monialium omnium tam aliarum quam Tertiariarum, sine exitu earum vel conuersarum quæ ad quærendas eleemosynas antea mittebantur, prouideretur, sed eum, & adnotationes in illum factas omitto eo quod S. D. N. Gregor. XIII. eius tenore relato, prætulit ei alium per suam extrauag. Deo sacris, quam post adnotationes huius referā, nunc vero refero consequentem illum. *Et ne propter monialium*

COMMENT. IN CAP. STATVIMVS.

numerum excessiuum clausura obseruatio violetur, inhaerentes etiam similiter dispositioni dictae constitutionis Bonifacii, & Concilij Trid. decreto, monialibus praedictis, & illarum superioribus, & ordinariis districte inhibendo praecipimus, & mandamus ne plures in earum monasteriis recipiant, & admittant, siue recipi, & admitti permittant, quam ex propriis redditibus ipsorum monasteriorum, vel consuetis eleemosynis commode sustentari possint. Hæc ibi. Cui remedio adiicitur quiddam in d. Extrauag. Deo sacris, vt ibi adnotabitur. Ex praefato tamen §. Nota remedium sanctum, prouidum, & necessarium ad obseruantiam regularem monialium sine quo numquam illa integre seruabitur, quod licet plurimum desiderauerim, & contenderim vt seruaretur in aliquot monasteriis, numquam tamen satis potui persuadere Abbatissis, respondentibus non posse se satisfacere creditoribus, qui omnino necessaria victui crediderant, nisi accipiēdo aliquas satis bene dotatas, & replicanti mihi necessitatem monasterij tanto magis crescere quanto plures ita dotatae ingrederentur dotibus earum traditis creditoribus, & personis earum multiplicatis, triplicabant, necessitatem praefertim ventris vel victus lege, cap. Sicut, de consec. dist. 1. quod intelligēdum est cum vitatur illa faciendo id ad quod vrget, non quum id faciendo augetur, vt in hoc casu. Vtinam omnes Praelati, & Praelatæ imitentur in hoc constantiam Carthusiensium, hoc statutum inuiolabiliter obseruantium, iam inde à suo initio iuxta Conci. Arelatense relatum in cap. 1. De institut. & cor. firmatum per Clementem III. in cap. Autoritate eod. tit. ante Bonifac. in d. cap. 1. De stat. reg. lib. 6. & d. cap. 5. Concil. Trid. de Regular. & Pium V. hic, quod Concil. Arelaten. constituit seruandum esse etiam in monasteriis, & collegiis virorum, quod quia non fit, consequuntur etiam inconuenientia tacta per nos in Apologia lib. de Reditib. q. 1. Mon. 84. Sequitur in Extrauag. Mandantes propterea in virtute sanctae obedientiae sub obestatione diuini iudicij, & interminatione maledictionis aeternae, vniuersis venerabilibus fratribus, Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis & Episcopis quatenus in ciuitatibus, & dioecesi. propriis praesentes nostras literas publicari faciant, ac in monasteriis monialium sibi ordinario iure subiectis, in his vero quae ad Romanam mediatè, vel immediate spectant ecclesiam sedis Apostolicae auctoritate vna cum superioribus eorundem monasteriorum clausuram, vt praemittitur, quam primum poterint seruari procurent, contradictores &c. hæc ibi.

Ex quibus nota quod mortifere peccant episcopi, & alij superiores eorum non publicantes hanc extrauagamem vbi praecipuntur publicare, quia transgrediuntur praecipitum Papæ arg. cap. 2. de maior. & obed. & cap. Quod praecipitur 14. q. 1. praefertim quod hic fit in virtute sanctae obedientiae, & cum interminatione diuini iudicij, quæ verba ad peccatum mortiferum obligare, vna est omnium sententia. Sequitur. *Ac vt hoc tam salutare decretum facilius obseruetur, omnes principes seculares, & alios dominos & magistratus temporales, rogamus requirimus, & obsecramus per viscera misericordiae D. N. Iesu Christi, eisdem in remissionem peccatorum iniungentes quod in praemissis omnibus eisdem Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis, & aliis monialium superioribus assistentibus assistant ac suum fauorem, & auxilium praestent, ac impediētes penitus etiam temporalibus afficiant. hæc ibi.*

Ex quibus

Ex quibus nota, quod Principes non præcipiuntur sed rogantur tantum & ita non peccant mortaliter vi huius legis ob negligentiam faciendi hoc, quia exhortatio non importat præceptum §. fin. 4. dist. & d. cap. Quod præcipitur 14. quæst. 1. Dixi (vi huius legis) quia virtute aliarum peccare possent, vt si suum brachium seculare ordinate petitur, & inuocatum absque iusta excusatione non præstarent iuxta notata in cap. 1. De offic. ord. & cap. Omnes Principes, de maior. & obed. cap. D:10, cap. Si Imperator. 96. dist. vel si eorum ommissio esset causa earum dissolutionis arg. cap. fin. de Iniur. Sequitur. *Premissis constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis statutis, & consuetudinibus etiam immemorabilibus etiam per Sedem Apostolicam approbatis tit. & confirmatis, privilegiis quoque indultis, & literis Apostolicis etiam in fundatione, & institutione eisdem monasteriis vel domibus, & monialibus sub quibuscumque verborum formis, & clausulis irritantibus, & aliis decretis quibuscumque concessis confirmatis, ac etiam iteratis, vicibus approbatis, & innouatis. Quibus omnibus etiam si pro sufficienti illorum derogatione de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, et indiuidua non autem per clausulas generales idem importates mentio seu quouis alia expressio habenda aut aliqua exquisita forma ad hoc seruanda foret, tenores huiusmodi ac si de verbo ad verbum insererentur pro sufficienter expressis habentes quoad effectum validitatis nostra cõstitutionis tantum derogamus, contrariis quibuscumque etc.* Hæc ibi. In quibus aduerte primo quod errore impressoris videtur verbum (præmissis) positum pro verbo (non obstantibus) aut ommissum verbum (non obstantibus) ablatiui casus post prædictum verbum (præmissis) datiu casus.

II. Quod ex hac amplissima derogatione contrariorum, facile colligas vehementem illam Pij. V. piissimi pietatem, & zelum ardentem in Deum & Sanctimonialium sanctimoniam omnibus Christianis maxime optandam, & procurandam.

S V M M A R I V M.

- Regularium circa exitum Extrauag. Pij V. vt differant nu. 47.*
Monialis nulla etiam prælata nisi tribus de causis exire potest nu. 47.
Causa exeundi monasterium Sanctimonialium, quot, & qua, nu. 48.
Exhæredandi, & reuocandi donationem cause expressæ ad similes extenduntur nu. 48.
Monialis ob quem morbum periculosum exire potest nu. 49.
Defensio naturalis nemini tollenda nu. 49.
Ludouicus de Copones Cathalonie legatus, cum suis collegis laudatus nu. 50.
Monialis exeuntis, qui comites, vel recipientes excusantur nu. 51.
Exitus regularis in quo maiore pæna quam homicidium punitur nu. 51.
Pæna nulla ipso iure incurritur nisi id iure caueatur nu. 52.
Pæna maior interdum pro minori crimine imponitur nu. 52.
Monialium facultates exeundi omnes amplissimè reuocantur nu. 53.

COMMENT. IN CAP. STATVIMVS.

Monialis nulla extra monasterium hodie manere potest etiam Authoritate Apost. nisi &c. nu. 53.

Monialibus prouidendi nouus, & exquisitus modus nu. 54.

Elemosyna largienda in incertas personas, & vsus, vt nouè monialibus applicata nu. 54.

Delegatus Sedis Apost. fit à lege plerumque ipse ordinarius nu. 55.

Conuersa fieri possunt etiam hodie, non obstante extrauagante Circa, Pij. V. num. 56.

Monialium quantus debeat esse numerus ab ordinarijs statuendum nu. 57.

Monialium clausura in tribus nouè aucta nu. 57.

Monialium de clausura extrauagantes an quolibet anno publicanda nu. 58.

Monialium monasteria nullus nec vlla ingredi debet nisi tria concurrant, & quid de infantibus, & fatuis nu. 59.

Licentia ingrediendi monialium monasteria qua de causa, à quo, & quomodo danda nu. 59 & 60.

Intellectus cap. 5. De Regularib. Concil. Trid. nu. 60.

Moniales alloquendi quæ frequentia, & qui accessus prohibeatur nu. 61.

Monialium monasteria intradi facultates omnes reuocata, nec dantur noua, addita pœna graui in intrantes, comitantes, & admittentes nu. 62.

Coniunctiones (ac) & (&) proprie diuersa verba diuersa significantia copulant, sed non hic nu. 62.

Coniunctiones, seu, & siue, proprie diuersa verba idem significantia copulant num. 62.

47

Post præfatam vero Extrauag. Circa, idem Pius edidit alteram in qua præmisso pulcherrimo præoemio, statuit in hæc verba *Decori & infra.*

Volumus sancimus, & ordinamus, nulli Abbatisarum, Priorissarū, aliarum ve monialium, etiā Carthusiens. Cisterciens. Sancti Benedicti, & mendicantium, & quorumcumque aliorum ordinum etiam militiarum, ac statuum, graduum, conditionum, dignitatum ac præminentiarum existentium, etiam à Regia, vel Illustri prosapia ortarū, de cætero etiam infirmitatis seu aliorū monasteriorum, etiam eis subiectorum, aut domorum parentum, aliorum ve consanguineorum visitandorum, aliaue occasione, & prætextu, nisi ex causa magni incendij, vel infirmitatis lepra, aut epidimie, qua tamen infirmitas præter alios ordinum superiores quibus cura monasteriorum incumberet, etiā per Episcopum seu alium loci ordinarium etiam si prædicta monasteria ab Episcoporum, & ordinariorum iurisdictione exempta esse reperiantur, cognita, & expresse in scriptis approbata sit, à monasterijs prædictis exire, sed nec in prædictis casibus extra illa nisi ad necessarium tempus stare licere. Hæc ibi. In quibus aduerte primo quod hæc extrauagans differt à præcedenti. Tum quod illa prohibet egressum monialium à monasterijs, & ingressum aliorū in ea. Tum quod clausula derogatoria obstantium

obstantium illius principalius tollit facultates ingrediendi, hæc principalis facultates egrediendi. Tum quod illa solum excommunicat personas egredientes vel ingredientiæ, hæc autem excommunicat, & aliis grauissimis pœnis afficit egredientes, & comitantes, recipientes, & licentiam dantes. Tum quod illa declarat dubia quædam quæ ante illam inter doctos emerferat circa prædictum cap. Periculoso, & dictum Concil. hæc autem alia quædam quæ post illam super illis emergebant.

Nota II. Quod communis Doctorum sententia quæ habet in d. cap. Periculoso, quod etiam Abbatissis, & aliis Prælatiis prohibetur egressus arg. desum pto ex §. Verum, illius cap. hic apertissime approbatur.

Nota III. Quod illa conclusio declaratur hic, vt prælatæ non possint exire plusquam moniales etiam causa visitandi filiationes sui monasterij, etiam si sint ordinis militarium, & ex Regia prosapia ortæ, etiam causa infirmitatis etiam visitandi parentes, nec ex vlla alia causa præter tres scilicet, magni incendij, infirmitatis lepræ aut epidimiæ.

Nota IIII. Quod licet prædictum c. Periculoso, ob solam vnam causam scilicet infirmitatis periculosa vel scandalosa, permittat egressum, tamen in hac Extrauag. Pius V. permittit egredi ob tres videlicet incendium, infirmitatem lepræ, & infirmitatem epidimiæ, quamuis hæc duæ postremæ videntur contineri sub illa vna cap. Periculoso, quæ est infirmitatis periculosa vel scandalosa, talis enim est vtraque istarum, & ita permissio egressus facta per d. cap. Periculoso, ob vnam solam causam prædictam, extenditur etiam ad aliam magni incendij, quod facit ad quæstionem grauiter coram prædicto Pio V. propositam. An hæc quoque tres exceptiones huius Extrauag. eiusdem debeant extendi ad similes, sunt enim qui dixerunt non posse, nos autem antea contra responderamus, interrogati de moniali electa in Abbatissam alterius monasterij quod poterat exire, & adire illud vt ei præesset, & licitum fuisse dixeramus exitum quarundam ob timorem belli ab hæreticis in Gallia prope Narbonam gesti. Pro hac parte facit primo hæc extrauagans, quæ casum vnicum exceptum in d. c. Periculoso, extendit ad tres vel saltém ad duos, vt dictum est.

II. Facit cap. 7. Concil. Trid. quatenus significat posse illas exire qualibet de causa probata ab Episcopo pro legitima.

III. Quod quamuis solum exprimuntur 14. causæ ob quas filij exhæredari possint. Auth. Non licet C. de lib. præte. per quam, & Auth. vt cum, de Appellat. cog. §. Aliud quoque capitulum, vnde illa sumitur, id ait etiam gl. celebris in cap. Quintauallis, de iureiur. Opinio tamen Guiliel. recept. in d. Auth. Non licet, habet posse illos, ob alias similes causas exhæredari.

IIII. Quod quamuis ob solas quinque causas posse donationem reuocari habet l. fin. C. de reuoc. donat. gl. tamen communiter recepta ibid. habet etiam ob alias similes posse reuocari, vt latius refert Felyn. in cap. Pastoralis, de Rescript. à num. 1. & Ripa in repet. d. l. fin. C. de reuoc. donat. à num. 137. & alij alibi.

49 V. Quod etiam Carthusiani quorum clausura omnium strictissima est, possunt exire ob bellum ingruens, & ob electionem in Priorem alterius monasterij, vt supra dictum est.

COMMENT. IN CAP. STATVIMVS.

Quæstionis tamen quotidianæ est, An prædictæ exceptiones extendantur ad quemlibet morbum etiam non contagiosum, de quo medici docti & pij iudicant aliquam morituram nisi exeat monasterium in aliquem locum illi tali morbo infectæ salubriorem, & si exeat non? & videntur extendendæ. Tum quia credendum videtur Pio Pontifici fuisse mentem adeo piam, vt talis ægrotæ miseretur. Tum quia defensio naturalis nemini est tollenda Clem. Pastoralis §. Cæterum de re iud. & facultas defendendi vitam est naturalis l. vt vim ff. de iust. & iure. Tum quod S. D. N. Greg. xiiij. Sanctimonialibus cuiusdam illustris Monasterij per quoddam breue, in hæc verba indulgit. *Vobis, & vestrum aulibet, vt de vtriusque medici consilio. ac habita prius à superiore vestro licentia. quotiescunque ingruerit periculosa infirmitas, pro illa curanda absque conscientia scrupulo, vel alicuius pœna incursum monasterium prædictum exire, & ad domos parentum, seu consanguineorum vestrorum accedere, & ibi per congruum tempus prædicta ex causa duntaxat manere, & deinde ad illud redire liberè, & licitè valeatis, licentiam & facultatem concedimus per presentes. Non obstant. literis Pij prædecessoris, ac alijs prædictis &c.* Hæc ibi. Cuius breuis copiam tradidit nobis Ludouicus de Copones, genere, ingenio viuido, iudicio acerrimo, ac liberrimo, egregia eruditione, omnigenaque virtute apud S. Sedem Apostolicam cum alijs duobus ei quam simillimis, multisque nominibus clarissimis, Principatus Cathaloniz Legatus illustrissimus. Tum quod non deerunt qui putent prædictum Concil. Trid. temperasse aliquantum rigorem prædicti cap. Periculoso, & d. siderent prædictis extrauagantes Pij V. ad illam mediocritatem reduci, quorum desiderium an iustum fuerit. S. D. N. æquitatis, & mediocritatis obseruantissimè iudicij fuerit de finire. Sequitur in d. Extrauag. *Aliter autem quàm vt præfertur egredientes, seu licentiam exeundi quomodo docunque concedentes. nec non comitantes ac illarum receptatrices personas, siue laicas. aut seculares vel ecclesiasticas vel consanguineas, vel excommunicationis maioris lata sententiæ vinculo statim eo ipso absque aliqua declaratione subiacere, à quo præterquam à Romano Pontifice, nisi in mortis articulo absolui nequeant: et insuper tam egressas quam residentes, et alios superiores prædictos eis licentiam huiusmodi concedentes. dignitatibus, officijs. et administrationibus per eas et eos tunc obtentis priuamus, et illas, et illos ad obtenta, et alia in posterum obtinenda inhabiles &c.* Hæc ibi.

¶ In quibus nota primo terribilem clausulam qua excommunicatione Papæ reseruata ipso iure excommunicantur, non solum moniales exeuntes in alijs casibus quàm in duobus vel tribus contentis in princip. huius Extrauag. & eis similibus secundum prædicta, sed etiam facientes eis licentiam exeundi, tum d. & personæ omnes comitantes, & recipientes etiam consanguineas siue laicæ siue Eccl. siue sacre, quod tamen non videtur includere illas quæ in extrema vel grandi necessitate id facerent: si qua enim persona cognata, amica, vel etiam extranea, reciperet vel comitaretur monialem egressam à monasterio, & aliquot miliaribus progressam noctu vel diu in loco deserto cum periculo amittendi vitam vel famam ne id iacturæ incurreret, & reditum consuleret, non incurreret, mea sententia, huiusmodi censuram, etiam si ea nollet redire argu. cap. Pasce 86. dist. & cap. Sicut de consec. dist. 4. & cap. Quod non licet, necessitas

fitas facit licitum, de reg. iur. quod alicui post hanc constitutionem contigisse subaudiui, quamuis non auderem excludere illos etiam cognatos qui sine alia necessitate quàm vitandi opprobrium crudelitatis vel rusticitatis, aut amicitiam vel nomen cognationis id facerent.

II. Nota quod maiori pœna latæ sententiæ punitur exitus monialium à monasteriis, quam homicidium, adulterium & stuprum ipsarum, homicida enim non excommunicatur ipso iure, neque priuatur ipso iure beneficio iam habito, licet fiat inhabilis ad habendum iuxta Innocen. receptissimum in cap. Cum nostris, de concess. præbend. per cap. Clericis ne Cler. vel monach. vbi etiam Pan. cum communi & Felyn. in cap. Inquisitionis de Accus. cui reputato singulari addit Corset. in singul. verb. sententia, cap. Ex literis de excess. prælat. Ob exitum autem prædictum & illa quæ exit & quæ vel qui dat licentiam incurrunt excommunicationem non qualem qualem, sed Papæ reseruatam, & priuantur ipso iure dignitatibus, officiis & administrationibus obtentis, & fiunt inhabiles, ad obrinenda: per adulteria vero & supra non excommunicantur nec priuantur ipso iure obtentis nec fiunt inhabiles ad obtinenda, nisi aliquid aliud accesserit, quia id iure non cauetur, & nulla pœna ipso iure incurritur nisi quum id iure cauetur iuxta glos. celeb. in c. fin. de iure patr. & ita contra hanc partem huius Extrauag. facit illud Deut. 16. secundum mensuram delicti debet esse plagarum modus, & c. Non afferamus 24. q. 1. cum constet prædicta delicta esse longe maiora prædicto exitu. Sed responderi potest aliquando minorata peccata magis debere puniri, iuxta §. fin. l. Aut facta ff. de pœn. qui sic habet. *Nonnunquam euenit, ut aliquorum maleficiorum supplicia exacerbentur, quoties nimirum multis personis grassantibus exemplo opus sit. Sequitur in contextu. Necnon licentias & facultates, seu indulta, et priuilegia exeundi à monasterijs, et extra illa standi à nobis seu alio Rom. Pont. præcessore nostro, ac Sedis Apostolica nuntijs, et legatis etiam de latere, ac maiore pœnitentiario, aut ordinum prædictorum superioribus alijsue personis sub quibuscunque tenoribus et formis, ac cum quibusuis restitutiuis, præseruatiuis, mentis attestatiuis, etiam nouam gratiam, et dat concedentibus, alijsque efficacioribus et efficacissimis, ac insolitis clausulis, irritantibusque et alijs decretis in genere, vel in specie, etiam motu proprio, et ex certa scientia deq. Apostolica potestatis plenitudine, etiam Imperatoris, Regum, Ducum et aliorum principum, necnon S. R. E. Cardinalium intuitu, et contemplatione ac instantia, vel alias quomodolibet concessa (qua prorsus abolemus) ac literas de super confectas et impostero concedendas ac conficiendas nullas, et inualidas nulliusq. roboris, ac momenti fore, nec illas habentibus et habituris suffragari posse, et ita per quoscunque Iudices etc. irritum quoque etc.* Hæc ibi, In quibus nota primo amplissimam reuocationem facultatum exeundi à monasteriis & standi extra ea etiam concessarum intuitu Imperatorum & Regum, Cardinalium & quorumcunque aliorum quod raro fieri solet, tanta erat pientissimi Pontificis Pij V. in castitatem, pudicitiam, & decorem sponfarum Christi pietas, & zelus.

Nota II. quod licet ante hanc constitutionem utcumque dubitari poterat, an facultates concessæ aliquibus monialibus manendi extra monasteria in locis aliquibus honestis ante Concil. Trid. censerentur reuocatæ per illud, & por

COMMENT. IN CAP. STATVIMVS.

extrauag. Circa, eiusdem Pij V. per hanc tamen clare decernitur pars affirmatiua, scilicet quòd sunt omnino reuocata.

Nota III. Ex hoc sequi ea quæ scripsimus in cap. Non dicatis 12. q. 1. de moniali viuente extra monasterium virtute indulti papalis, solùm esse intelligenda in monialibus quibus post hanc extrauag. concessæ vel renouatæ fuerunt vel concedentur similes facultates cum derogatione ad eorum valorem necessaria, & non in aliis, nisi eis (quales paucas reperias) quæ faciunt professionem extra monasterium cum pacto de manendo in sua domo non viuendo in congregatione ex aliqua rationabili causa, vt contigit in casu cap. Innuante, qui Cler. vel vouentes, vt supra in extrauag. Circa, tetigimus, ponderando illius contextum quoad hanc limitationem, & latius tetigimus in d. cap. Non dicatis, sequitur in contextu.

Mandantes uniuersis, & singulis uenerabilibus fratribus nostris Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, & alijs locorum ordinarijs in uirtute sanctæ obedientiæ, & sub obestatione diuini iudicij, & interminatione maledictionis aternæ quatenus per se uel alium seu alios, presentes literas in Ciuitatibus, & diocesibus proprijs quolibet anno publicent omniaq; in illis contenta nec non prædictũ decretũ ipsius Concilij quod incipit Bonifacij VIII. diligenter & inuolabiliter sub censuris ecclesiasticis. alijsque prædictis poenis, & in eodem decreto contentis obseruent, & obseruari faciant & procurent, contradictores &c. non obstant. &c. Hæc ibi. In quibus nota Episcopos & alios superiores teneri ad publicandam hanc Extrauag. in locis in ea expressis, sub pœna peccati mortiferi, non semel tantũ, sed quotannis per dicta supra sub fin. Extrauag. Circa. Quod videri potest limitari per Extrauag. Gregorij XI. per quam statuitur modus prouidendi necessitatibus tertiariarum, & omnium aliarum monialium, quem præfert vt prædiximus idem Sanctissimus modo prouidendi à Pio V. inducto cuius sequitur tenor. Deo sacris uirginibus, quæ contemptis illecebris seculi, diuinis se obsequijs manciparunt, æquisimum est præcipua quadam à nobis ac singulari sollicitudine prouideri, tum ut ab eis omnia quæ sanctum ipsarum propositum impedire possent remoueantur, tum etiam ut eis in cultu Dei castè ac religiose permanentibus, quæ ad uictum necessaria sunt, subministrantur. Et quidem post sacri Concilij Trid. decretum, quo constitutio Fel. rec. Bonifacij Papæ VIII. prædecessoris nostri, quæ incipit, Periculoso, renouatur. Prohibens ne aut ipsis monialibus ex monasterijs suis egredi aut ulli cuiuscunque sexus, aut ordinis personæ ad eas ingredi liceat, & præterea uniuersis Episcopis præcipitur ut in omnibus monasterijs sibi subiectis, in alijs uero Sedis Apostolicæ auctoritate clausuram sanctimonialium, ubi uiolata diligenter restitui, ubi uero inuolata conseruari maxime procurent piæ memoriæ Pius Papa V. etiam prædecessor noster uictui quoque, & necessitatibus ipsarum prospicere cupiens, cum superiora illa approbasset, atque innouasset, eademque omnia etiam in monialibus quarumcumque munitiarum etiam Hierosolymitanæ, omnibusque alijs tacite uel expresse religionem professis, quocumque nomine censerentur locum habere decreuisset: ne illæ quicquam detrimenti in necessitatibus suis hac occasione paterentur præcepit locorum ordinarijs, & superioribus earum, ut fidelium elemosynas per conuersas, non professas, uel professas quidem, sed ætatis saltem quadraginta annorum, & iam pridem conuersas quæ in domibus contiguis, extra tamen monasterium degerent, colligendas curarent: ita tamen ut prædictæ conuersæ neque clausuram aliarum monialium nisi in casibus permisis ingrediuerentur, nec ex illis ipsis habitationibus suis ad tales elemosynas colligendas sine permissu ordinariarum aut superiorum

rum suorum exire possent. Quod si nec hoc quidem sufficere uideretur, idem Pius prædecessor mandauit ipsis ordinariis, & superioribus, ut negotium darent aliquibus personis pijs tales eleemosynas colligendi, aliaque arbitratu suo prospicerent, quæ ad subleuandam monialium inopiam expedire iudicarent. Cum autem sicut accepimus multe moniales etiam quæ Tertiariæ uocantur sub solemnibus religionis uoto perpetuæque clausuræ degentes, aliaque talibus literis comprehensæ & in ipsa clausuræ permanentes, multis præterea ad se sustentandas necessarijs egeant, neque usque ad hoc tempus ullo sufficienti remedio earum necessitatibus subuentum sit; Quin etiam alie Tertiariæ citra ullum solenne hucusque uotum uiuant, quæ ad suas suorum uel domos neutiquam reuertitur essent, sed sub solemnibus religionis uoto, & clausuræ prædictis permanent, si earum congruæ sustentationi prouideretur. Nos qui illas necessarijs rebus destitui nolumus, certioresque facti sumus in multis ciuitatibus; oppidis, uillis, aut alijs locis tam in ecclesijs & monasterijs, quam hospitalibus, collegijs, Confraternitatibus, & alijs locis, etiam quæ à priuatis hominibus tum ecclesiasticis tum laicis multas ac diuersas eleemosynas Christi pauperibus erogari, considerantes in eiusmodi personas uel in primis exercendam esse charitatem, quæ uoluntaria paupertate suscepta ab omni hominum commercio segregata Deo seruiunt & assiduis precibus iram ipsius ob peccata conceptam à Christiano populo deprecantur; illud quoque cogitantes, si eis ad tales eleemosynas petendas ad loca prædicta conferre se liceret, uix fore, ut prædicta monasteria, ecclesiæ, loca, ac personæ eis singulis non tantum saltem tribuerent quantum singulis alijs, pauperibus eodem concurrentibus solent, uniuerso illi Deo deuotarum mulierum generi opportuna ac sufficientis subuentio auxilio prouidere cupientes, de nobis attributa potestatis plenitudine statuimus, & ordinamus ut omnes & quicumque Patriarchæ, primates, Archiepiscopi, Episcopi & alij ecclesiarum prelati, necnon Abbates, Priores, Præpositi, & alij ecclesijs Patriarchales, Primatiales, Metropolitanas, Cathedrales, & alias ecclesias necnon monasteria, prioratus, Præposituras, Canonicias, prebendas, dignitates personatus, administrationes, officia, ceteraque beneficia ecclesiastica cum cura & sine cura secularia, & S. Benedicti, S. Augustini, Cisterciensium, Cluniacensium, Præmonstratensium, Carthusiensium, Camaldulensium, S. Basilij Casinensium, alias S. Iustinae, montis oliueti, Sancti Saluatoris, ac Lateranen. & Cruciferorum seu fratrum S. Hieronymi, necnon prædicatorum Minorum, Minimorum, & Carmelitarum, Eremitarum eiusdem S. Augustini, seruorum B. Marie, Sanctæ Clarae, & quorumcumque aliorum tam uirorum quam mulierum, etiam mendicantium ordinum, & congregationum & militiarum regularia, etiam de iure patronatus laicorum etiam nobilium Ducum, Regum, & aliorum Principum existentia, in titulum, commendam, administrationem, & alias quomodocumque obtinentes, necnon Rectores, Gubernatores, Confratres, Administratores, ceterique omnes qui ratione illorum necnon capitulorum, Conuentuum, mensarum, Hospitalium etiam laicorum, & per laicos administrari solitorum Christianifidelium, confraternitatum, scholarum, collegiorum, ac aliorum priorum locorum, quocumque nomine nuncupatorum & quibusuis mundi partibus consistentium, quæ singulis annis, mensibus, hebdomadis, uel diebus ex ecclesiarum, monasteriorum, Prioratuum, officiorum, dignitatum, & beneficiorum, ac congregationum, Hospitalium, confraternitatum, scholarum, collegiorum & aliorum locorum prædictorum fructibus, redditibus, & prouentibus pauperibus Christi aliquas eleemosynas, in pane, frumento, farina, uino, edulijs, pecunia seu alijs ad uictum uel uestitum pertinentibus, etiam ad supplicationem & preces & per cedulas, & bolettina, aut alias distribuere aut elargiri ab immemorabili tempore consueuerunt aut alio quocumque iure tenentur, ex dictis fructibus, redditibus & prouentibus, & quoad Hospitalia prædicta ex iis quæ seruata in illis actuali

COMMENT. IN CAP. STATVIMVS.

hospitalitate supersunt seu supererint necnon quacunque personæ particulares etiam laicæ, uel uniuersitates, etiam laicorum quæ testamento, ultima uoluntate, uel alia dispositione etiam inter uiuos aliquas tales elemosynas facere tenentur dimidiam partem omnium, et quarumcumque elemosynarum, et largitionum huiusmodi quorumque nomine nuncupatarum, quorumcumque tempore, et modo distribui solitarum, etiamsi speciali nota dignæ, et secundum pias defunctorum, aut aliorum uoluntates sub certa forma ab eis in testamento, uel alia quacunque dispositione distribuendæ sint, dummodo non in certis personis, nec ad certos usus pios alios quam uictus et alimenta pauperum distribuuntur quibuslibet presatarum monialium, etiam tertiariarum sub solemnî religionis uoto, et perpetua clausura de cætero uiuentibus, et in terris et locis quorum pauperibus huiusmodi elemosynæ distribuuntur consistentibus uerè, realiter, et cum effectu et absque ulla elemosynarum, et largitionum huiusmodi petitione, exactione et conquisitione, aut alia desuper à nobis expectata iussione, ac mentis nostræ declaratione, ac quibusuis mora subterfugio ac exceptione cessantibus, et eicctis dare atque distribuere omnino teneantur quam dimidiam partem nos illis applicamus. hæc ibi. Ex quibus collige primo quod per ea in summa iubetur ut dimidium omnium elemosynarum à quibuscumque in quacunque mundi parte, quacunque lege, dispositione, uel obligatione faciendarum pauperibus incertis ad incertum usum specialem præterquam uictus, & alimenti distribui monasteriis monialium Tertiariarum uel aliarum necessitate pressis, in terris & locis in quibus illæ faciendæ sunt consistentibus, absque alia particulari iussione Papæ uel alterius, & absque ulla petitione illarum uel quorumlibet aliorum.

II. Quod pro iustificatione, & commendatione huius noui, magni, & uniuersalis præcepti ultra causas in eo tactas facit quod in multis Cruciatæ bullis uidimus huiusmodi elemosynas ferè omnes illi operi sancto applicari, licet nouissima sed iustissima res videatur applicatio dimidij omnium fructuum omnium hospitaliũ deducta parte hospitalitatis actui necessaria, residuorum. Sequitur in litera. *Vt autem præmissa omnia cum charitate, et pietate procedant, et efficaciter suum effectum sortiantur uniuersis, et singulis Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, et aliis locorum ordinariis per Apostolica scripta mandamus, ut quisque per se, uel alium seu alios ad presentium executionem in suis ciuitatibus, et diocesis procedens, ab ecclesijs, monasterijs, hospitalibus, confraternitatibus, scholis, collegijs, locis et ecclesijs ac laicis personis prædictis, etiam quomodolibet exemptis, dimidium elemosynarum huiusmodi exigant, ac pro portione ut ordinariis ipsis locorum æquum esse uidebitur singulis pauperum monialium, etiam Tertiariarum monasterijs huiusmodi suarum ciuitatũ, et diocesum etiam si alijs superioribus subiectæ sint cum effectu distribuant.* hæc ibi. Per quæ fit nouum & grande mādatum omnibus ordinariis, & nouum imponitur onus, quo utinam adeo alacriter se exonerent, ac sanctè imponitur. Sequitur. *Nos enim eisdem locorum ordinariis etiam tanquā Apostolicæ sedis legatis; ac cuiuslibet illorum tam per se quam alium uel alios præmissa faciendi, ac etiam contradictores quoslibet, et rebelles per penas pecuniarias eorundem ordinariarum, et cuiuslibet illorum arbitrio infligendas et applicandas ac in subsidium sententias, censuras, et penas ecclesiasticas aliaque opportuna iuris et facti remedia quacunque appellatione postposita respectiue compescendi, auxiliumque brachij secularis inuocandi, aliaque in præmissis, et circa ea necessaria, et opportuna faciendi, gerendi mandandi, et exequendi plenam, et liberam facultatem, et authoritatem, concedimus et impartimur.* hæc ibi. Quæ continent nouum casum in quo ordinarius est dele

est delegatus sed. Apost. vt in cap. Ad abolendam, §. fin. de hæret. & compluribus aliis locis iuris communis & præsertim Concil. Trid. & in Extrauag. præfatis Circa, & Decori, Sequitur. *Insuper quia ualde rationi consonum est, ut etiam ij qui ipsis monialibus etiam Tertiariis indigentibus præfatis consanguinitate aliqua sunt coniuncti, aliquod in præmissis subsidium conferant, cum ratio sanguinis & debitum charitatis, & honestatis id exposulet. singulis locorum ordinariis committimus, ut omni eos officio & diligentia monere, eisque persuadere studeant, parentes uero, ac alios ad quos illas, si in seculo permansissent dotare pertinebat, uel ad quas bona & successiones deuenierunt, & qui si eas nuptui tradidissent, multo amplius quam ingredientibus monasterium dedissent, uel qui si eas nunc domi retinerent, uel si ad illorum domos redirent, eas alere tenerentur, quibuscumque uis ipsis beneficis inducant, ut monialibus etiam Tertiariis prædictis iuxta eorum facultates charitatiuè subueniant, scituri id sibi etiam ad animarum salutem plurimum profuturum. hæc ibi. Quæ licet multum decentiæ & nonnihil iustitiæ contineant, non tamen nouum præceptum inducunt, nec per ea iubetur ordinariis, vt cogant, quamuis parentes & fratres possent ad id cogere, si qua lege alia naturali, uel humana in id tenerentur, iuxta ea quæ leguntur, & notantur in l. Si quis à liberis, ff. de lib. agnosc. & in cap. Cum haberet, de eo qui dux. in mart. sequitur.*

Cæterum, quod attinet ad conuersas professas quas præfatus Pius V. prædecessor per præfatas litteras sub certis conditionibus ibi contentis permisit posse manere extra monasteria pro colligendis elemosynis, eisdem locorum ordinariis iniungimus, ut quibus monasteriis præfatarum monialium quotidianis laboribus computatis, supra dicta, uel alia qualibet ratione, de sufficienti subuentione & sustentatione prouisum esse cognouerint, easdem conuersas, sub eadem clausura cum aliis monialibus reducant, neque à suis monasteriis amplius exire permittant: Conuersas uero non professas, & profiteri nolentes, dimisso habitu domum remittant, neque alias in futurum, nisi professionem suo tempore emissuras atque sub perpetua clausura mansuras in monasteria huiusmodi recipi permittant. hæc ibi.

56 Ex quibus colligo quod Gregor. non tollit monasteriis necessitate preffis facultatem tenendi aliquas conuersas extra illa in domibus contiguas durante necessitate, sed tantum ea sublata, & consequenter nota ex hoc & ex §. Porro, præfata Extrauag. Circa, supra in prima parte huius relata, duo, Alterum, quod conuersæ regulariter ad tantam clausuram tenentur ad quantam moniales. Alterum, quod hoc fallit in illis quæ ad colligendas elemosynas deputantur, quæ tamen non debent exire ad elemosynas colligendas, nisi de licentia ordinarij, non tamen vetantur exire illas domos ad audienda & suscipienda sacra, uel alia necessaria, & ne quis putet ingressum in illas domos contiguas ita esse vetitum aliis fœminis, uel etiam uiris ac ingressum in monasteria, consideret illa quæ supra diximus in uerbo (domibus) in principio d. Extrauag. Circa. sequitur. *Quod autem idem Pius prædecessor statuit, de cætero nullas alias conuersas professas recipi amplius etiam de consensu suorum superiorum posse, ita esse intelligendum declaramus, præter illas conuersas quæ extra monasterium in domibus contiguas degerent. hæc ibi. Ex quibus colligo, quod iam non possunt recipi conuersæ aliquæ in monasteriis monialium, nisi tantum illæ quæ debent manere extra monasterium in domibus contiguas causa quæ stus elemosynarum faciendi. Quod mihi primo aspectu durum uisum fuit. Tum per uerba illa pro-*

COMMENT. IN CAP. STATVIMVS.

ximè posita in §. cæterum. Neque alias (scilicet conuersas) in futurum nisi professionem suo tempore emissuras, atque sub perpetua clausura mansuras in monasteria huiusmodi recipi permittant. Quæ per illam exceptionem (nisi &c.) significant posse recipi in eis conuersas, quæ velint profiteri & in perpetua clausura sicut aliæ moniales manere. Tum quod decere videbatur, vt quemadmodum in monasteriis virorum quidam sunt monachi vel fratres profitentes ad inseruiendum choro & Capitulo, & alij conuersi qui deputantur aliis ministeriis tēporariis & inferioribus, iuxta cap. Ex eo, §. i. de Elect. lib. 6. & alia multa, ne ob ea faciendâ, alij ab altiorum virtutum operibus auocentur: exemplo Apostolorum qui instituerunt Diaconos, ne ipsi relicto verbo Dei, ministrarent mensis, Act. 6. ita quoque in monasteriis mulierum aliæ inseruirent choro & Capitulo quæ dicuntur monachæ vel moniales, & aliæ ministeriis inferioribus coquendi panem, culinæ operam dandi, verrendi, & alia ministeria inferiora exercendi, quæ dicuntur Conuersæ. Tum quod nil videtur obstare clausuræ seruandæ, quam præfati Pontifices Max. precipuè intendebant, receptio conuersarum, modo illæ quoque profiterentur & perpetuam clausuram seruarent. Nec consequenter apparebat causa reprobandi consuetudinem plusquam immemorabilem habendi tales conuersas. Tum quod multis religiosæ mentis pauperibus quæ defectu dotium, vel alio non possent fieri moniales ad chorum & Capitulum professæ, occluduntur monasteria in quibus ante d. Extrauag. Circa, poterant accipi & profiteri ad inferiora eademque necessaria ministeria. Ob quæ, & quia verba præfata S. D. N. Greg. XIII. in vtramque partem poterant flecti eius sanctitatem humiliter consului, quæ respondit, mentem Pij V. fuisse illam quam verba exprimunt, scilicet ne villæ conuersæ posthac reciperentur, suam vero non fuisse discedere à mente eius, sed declarare illam non procedere in conuersis necessariis ad quæstum eleemosynarum quæ extra monasterium in domibus cōtiguis manere deberent, vt ipse statuit. Quod vtinam tam grato animo ab omnibus recipiatur, quàm sancto & prudenti à præfatis pientissimis maximisque Pontificibus statuitur; sequitur. *Eleemosynarum uero præfatarum contributionem, & applicationem durare & ualere decernimus, ac suos effectus ad plenum sortiri debere, donec numerus monialium etiam tertiariarum huiusmodi (quem per ipsos locorum ordinarios etiam in monasteriis ab eorum cura, & regimine quomodocumque exemptis cum illarum superiorum interuentu stabiliri & ordinari, neque supra illum numerum alias recipi posse etiam de consensu superiorum suorum uolumus, & mandamus ita imminutus fuerit, ut reliquæ moniales & Tertiariæ ex propriis rediibus monasteriorum ipsorum uel consuetis eleemosynis se commodè sustentare queant, super quo eorundem ordinariarum conscientiam oneramus; ita tamen, ut decedentibus singulis ex tribus earundem monialium partibus, tertiæ quoque earundem eleemosynarum partis distributio, & sic successiue in totum extinguatur, atque in pristinum statum sub debitis, aut solitis oneribus reuertantur, & remaneant.* hæc ibi. Ex quibus nota primo præfatum præceptum de dando dimidio eleemosynarum præfatis monasteriis non esse perpetuum sed temporale, & merito, vt cessante causa cesset effectus, c. Cum cessante, de App. l. adigere, §. quamuis. ff. de iure patr.

II. Nota etiam Greg. XIII. hic inculcare præceptum Concilij Arelaten. Clem. III. Bonifac. VIII. Concil. Trident. & Extrauag. Circa, supra citat. de non

de non accipiendis in monasteriis pluribus quam de redditibus & consuetis eleemosynis absque inopia sustentari possint, nouit enim prouidentissimus idemque maximus Pontifex pro sua maxima prudentia & experiētia, nullum esse præsentius ad obseruandam clausuræ totiusque regulæ obseruantiam remedium.

III. Nota auctarium quod illis adiicit, uidelicet, quod ordinarij statuunt in monasteriis sibi subiectis, & etiam in exemptis cum superioribus eorum quantus numerus monialium in eis de suis redditibus & eleemosynis consuetis sustentari valeat, & quod nulla ultra illum etiam de consensu superiorum, recipi valeat, & quod ordinarij sub pœna peccati mortalis ad id faciendum obligantur, per illa verba (super quo eorundem ordinariorum conscientiam oneramus) Sequitur. *Declaramus præterea nullis monialibus etiam tertiarijs licere habere ostium, per quod ex monasterio introiri possit in ipsarum monialium ecclesiam exteriorem; in quam secularibus ad missas & diuina officia patere solet accessus, sed omnino muro obstruendum, neque itidem licere monialibus etiam Tertiarijs egredi à ianua monasterij, que est pro clausura ipsius monasterij, etiã ad claudendum aliam ulteriorem ianuam, qua patere solet aditus secularibus uenientibus uel ad rotam uel ad crates, seu loca colloquijs destinata, qua vulgo parlatoria uocantur, uel ad pulsandum ipsam ianuam clausuræ, qua loca cum saltem pro causis præfatis patere soleant. secularibus extra clausuram censi debent etiam quo tempore clausa sunt. Hæc ibi. In quibus nota tria per se patentia & noua, quæ & si iusta & prouida, multis tamen uidebuntur, ut arbitror, dura, nisi secum reputent multorum huius sæculi uirorum petulantiam, procacitatem, & malitiam sanctimonialium sanctimonix inimicam, fuisse causam ea statuendi, quod prædictarum Extrauag. indicant, & clamant. Sequitur. *Insuper quoscunque dominos, & magistratus temporales in domino hortamur, monemus, & requirimus, ut ad omnem ipsorum ordinariorum, aut alicuius ipsorum petitionem uel simplicem requisitionem illis in præmissis assistentes omnem opportunum fauorem, & auxilium præstent, & exhibeant. Ipsi denique Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & alijs locorum ordinarijs præcipimus, & mandamus, ut has præfatas nostras literas (quarum transumptis etiam impressis manu alicuius notarij publici subscriptis, & sigillo persone in dignitate ecclesiastica constituta munitis, eandem ubique fidem in iudicio, & extra adhiberi debere volumus, quæ ipsis originalibus literis adhiberetur si forent exhibita uel ostensa) singuli in sua ciuitate, & diœcesi publicent, ac publicari, easq; iuxta earum continentiam, & tenorem una cum prædictis ac alijs prædictis Pij V. & aliorum prædecessorum nostrorum literis, & constitutionibus, & iussionibus pro integra clausuræ instauratione, custodia, & firmitate editis inuiolabiliter obseruent, & obseruari faciant. Non obstant. testatorum, & aliorum uoluntatibus, ac foundationibus, & Bonifacij prædicti de una, & Concilij generalis de duabus, non tamen tribus dietis, ac quibusuis alijs Apostolicis, necnon in prouincialibus, & Synodalibus Concilijs editis specialibus, uel generalibus constitutionibus, & ordinationibus ac quibusuis, ecclesiarum, monasteriorum, & illorum ordinum, Hospitalium, militiarum, Confraternitatum, collegiorum, & aliorum piorum locorum prædictorum, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, uel**

COMMENT. IN CAP. STATVIMVS.

quavis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, etiam immemorabilibus, priuilegijs quoque indultis exemptionibus, libertatibus, gratijs, & literis Apostolicis ecclesijs, monasterijs, et ordinibus hospitalibus, Confraternitatibus, collegijs, et pijs locis, ac eorum superioribus, et personis sub quibuscunque tenoribus, et formis, ac cum quibusuis etiam derogatorijs derogatorijs, alijsue efficacioribus, et insolitis clausulis, irritantibusq; et alijs decretis in genere, vel in specie, ac alijs quomolibet concessis, confirmatis, approbatis, et pluries innouatis, etiam si in eis caueatur expresse quod illis nisi sub certa inibi expressa forma, aut alijs derogari non possit. Quibus omnibus, et singulis, etiam si de illis eorumque totis tenoribus specialis specifica, expressa, et indiuidua, ac de verbo ad verbum non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quavis alia expressio habenda foret, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum infererentur presentibus pro plenè, & sufficienter expressis habentes, illis alijs suo robore permansuris hac vice duntaxat specialiter, et expresse derogamus, contrarijs quibuscunque. Hæc ibi. De quibus quatenus continent exhortationem ad seculares, & præceptum ad Prælatos ecclesiasticos idem est dicendum, quod dictum est in supradictis Extrauag. Addendum tamen quod hic non præcipitur, vt hæc quolibet anno semel publicetur, sed solum quod publicetur, & in ea præcepta inuiolabiliter seruentur per quod suspicor visum fuisse S. D. N. duriusculum præceptum præfatæ Extrauag. Decori, de semel quolibet anno eam publicando, vel certè obseruationem inuiolabilem annuæ publicationi satis æquipollentem, ei substituisse, quod ipsius summi summo iudicio relinquo. Sequitur. *Aut si supradictis, &c. Nulli ergo hominum, &c. Quæ sunt communes clausulæ.*

59 XV. Queritur quid dicendum de ingressu extraneorum in monasteria virorum vel mulierum? Ad quod respondeo primo, quod omnium ingressus ad moniales vetatur in principio d.c. Periculoso, in vers. Nullique &c. supra transcripti, & in d.c. Concil. Triq. vers. Nemini, &c. etiam supra transcripto. Ex quibus colligitur primo, quod vetatur etiam ingressus foeminarum & puerorum & puellarum, per illud vniuersale (Nulli) in d.c. Periculoso positum, & per illa verba cuiuscunque ætatis & sexus in dicto Concil. addita. Quamuis arbitret limitandum esse hoc, ne procedat in infantibus discretionè adhuc carentibus, arg. l. i. C. de fals. mon. & cap. omnis, de pæn. & remiss. & l. illud, ff. de iniur. transcriptæ in c. Illud, sequenti. in factis tamen puberibus non videtur idem dicendum, quippe qui licet non possint peccare, possunt tamen ad peccandum incitare, tumultum facere, turpiter iocari, & varia vana & damnosa importare, & inde vera secreta, & mendacia ficta & monasterio nocentia exportare.

II. Quod permittitur ingressus etiam virorum tribus concurrentibus scilicet quod persona sit honesta, causa rationabilis, & licentia superioris, quales solent esse secundum glos. in verb. Causa, medici, barbitonsores, sartores, carpentarij & similes. Quorum de numero esse directorem necessarium electionis faciendæ pridem respondimus, & in *Manua. Confessat. cap. 27. nu. 12. 4.* scripsimus.

III. Quod causa non solum debet esse rationabilis, sed etiam manifesta propter copulatiuam (&) in d. vers. Nullique positam, prout Dominie. communiter

niter recepti ibi tenet, qui post Arch. & Ioan. And. probatus à Franco ait non sufficere licentiam Abbatissæ, quia & illi imponitur clausura, vt patet in eod. cap. §. Verum, & ideo requiri licentiam superioris qui ad illam potest cogere, secundum Ioan. Monach. communiter recept. qui sunt Archiepiscopi, Episcopi, & alij superiores ordinis per §. Et quoniam, eiusd. c.

60 III. Quod requiritur vt licentia sit scripta, per præfatum vers. Nemini.
 V. Quod ille vers. videtur significare, quod sufficit licentia Episcopi sine licentia alius superioris, & licentia superioris sine licentia Episcopi, quatenus habet disiunctiue requiri licentiam Episcopi vel superioris, arg. l. Plerunque, ff. de iur. dot. & cap. In alternatiuis, de reg. iur. lib. 6. facit quod Episcopi habet potestatem includendi monachas non solum sibi subiectas auctoritate ordinaria, sed etiam exemptas auctoritate Apostolica vt habetur in d. §. Et quoniam, & d. c. §. Concil. Trid. & Ioan. Mon. ab. Archid. & ab aliis receptus tenet facultatem dandi licentiam pertinere ad habentes potestatem includendi eas, sed verius videtur, nec sufficere, nec requiri licentiam Episcopi, quoad subiectas aliorum ordinum prælatis, sed requiri & sufficere licentiam superiorum sui ordinis. Tum quia licet præfatum Concil. videatur significare quod Episcopi possunt includere omnes moniales etiam exemptas sui episcopatus, tamen mens eius est illa quam præfatus §. Et quoniam, clarius exprimit, scilicet, quod Episcopi possunt & debent includere omnes moniales sibi subiectas auctoritate sua, & etiam exemptas sanctæ fedi Apostolicæ immediatè subiectas, auctoritate illius, non tamen exemptas ab eis, & subditas aliis prælatis exemptis aliorum ordinum, nam potestatem includendi huiusmodi Abbatibus & superioribus suis concedit ille §. Et quoniam, secundum quem intelligi debet præfatum cap. §. Concil. Trid. Cum constitutio interpretans in dubio sit intelligenda secundum interpretatam Auth. Hæc constitutio, §. Hæc igitur, col. 6. Quod videtur sensisse Pius in d. Extrauag. Decori, in simili, vt infra dicam. Itaque præfatum licentiam dare monialibus subditis Episcopo, & exemptis ab eo, ac subiectis immediatè Papæ, pertinet ad Episcopum, dare vero aliis exemptis ab ordinario, sed subditis aliis prælatis aliorum ordinum, pertinet ad earum superiores.

II. Respondeo principaliter quod dubitari poterat, An præfatum Concilium quatenus requirit licentiam scriptam, intelligendum esset de licentia exeundi vel de licentia ingrediendi, vel de vtraque? Contextus enim requirit scriptum in licentia ingrediendi. Ratio vero eadem vel maior videtur suadere, vt requiratur in licentia egrediendi, quandoquidem grauior videtur exitus monialis à monasterio, quam ingressus personæ honestæ in illud. Quod dubium videtur abstulisse præfatus Pius V. in d. Extrauag. Decori, scripturam expresse requirens in exitu.

III. Quod dubitari etiam poterat. An concilium disponens quod causa exeundi esset probanda per Episcopos, significaret sufficere & requiri approbationem Episcoporum etiam quoad exemptas ab eis, & subiectas aliis superioribus, sed præfatus Pius V. in eadem Extrauag. declarat requiri approbationem Episcopi & superiorum.

III. Quod dubitari etiã nunc potest, quomodo possit satis prouideri ne-

COMMENT. IN CAP. STATVIMVS.

cessitatibus monialium monasteriorum quæ longe ab Episcopo, & à superioribus quorum licentia in scriptis est necessaria sunt sita, quoad medicos, chirurgos, latomos, carpentarios, & alios quorum repétina opera passim egent, & Abbatissa nequeat dare licentiam, & qui potest dare Episcopus vel superior longe absit ab eis? nisi dicamus eo casu non requiri eam etiam non scriptam, vt in simili Thom. recept. in sec. 2. quæst. 147. artic. 4. non requirit dispensationem superioris cum causa non ieiunandi est manifesta, & non potest facile adiri superior, præsertim si consuetudo id habet, quod videtur nostro casui posse aptari, vel nisi daretur Abbatissis vel confessariis earum facultas generalis scripta, vt in similibus casibus possent dare licentiam ingrediendi.

61 V. Quod nõ solum ingressus virorum in monasteria fœminarum est prohibitus, sed etiam frequentia collocutionis cum illis, cap. Monasteria, de vit. & honest. cler. quod sic habet. *Monasteria sanctimonialium si quisquam clericus sine manifesta & rationabili causa frequentare presumpserit: per Episcopum arceatur: et si non desierit, ab officio ecclesiastico reddatur immunis. Si laici, excommunicationi subdantur, et à cœtu fidelium fiant penitus alieni.* Hæc ibi. Et in d. cap. Periculoso, innouato per Concil. Trid. & Pium, vetatur simpliciter accessus ad ea. Quibus addo primo, quod glos. in d. cap. Monasteria verb. frequentare, ait binam allocutionem facere frequentiam, & illi addit Pan. dictum Hostien. quod videtur æquius, communem intelligentiam verbi frequentationis esse attendendam, nobis vero videtur id relinquendum arbitrio iudicis. Tum quia communis modus loquendi est attendendus, l. Labeo, ff. de Supel. leg. cap. Ex literis, de Spons. Tum quia iudicarem eum non esse frequenter allocutum monialem quoad hunc effectum qui duodecies tribus annis semel singulo quoque trimestri allocutus esset, & contra, eum esse frequenter allocutum qui ter tribus continuis diebus alloqueretur.

II. Addo, quod non omnis frequentia damnatur ibi, sed quæ fit sine rationabili & manifesta causa.

III. Esse edictum Romæ, ne quis vir vel fœmina nocte vel die loquatur vel scribat alicui monachæ vel prælatæ, vel zitellæ, siue puellæ in monasterio inclusæ quacunque de causa sine licentia Vicarij Papæ, vel Protectoris ordinis, sub pœnâ 500. ducatorum, & alia arbitraria, excepto deferente elemosynam, vel opera ab eis facienda, qui solam Abbatissam vel vicariam poterit alloqui.

IIII. Quod arbitror hoc ad alias prouincias non extendi. Tum quia factum est à vicario Papæ, licet de speciali eius commissione. Tum quia requirit licentiam vicarij Papæ vel protectoris ordinis, quos Romæ tantum morari constat, proderit tamen eius notitia omnibus gentibus, quo sit indicium eius quod res haber, nempe urbem Romam Pio V. & Gregorio XIII. Pont. max. omnium orbis reformatissimam aliis præluere, & præluxisse.

V. Quod per illa verba frequentare & accedere ad monasteria, non vetatur solus accessus causa audiendi diuina vel alia à collocutione & aspectu actiuo & passiuo quod satis significat præfatum edictum, quo vetatur tantum locutio & scriptio.

VI. Quod præfatum cap. Periculoso, & Concilium non solum vetant frequen

quentiam, sed simpliciter omnem accessum: per quod videtur aucta prohibi-
tio d. cap. Monasteria.

VII. Quod nulli viri iure communi vetatur ingredi monasteria virorum, sed omnes fœminæ prohibentur ingredi claustra monasteriorum regularium per extrauag. præfati Pij V. Regularium personarum editam anno 1566. cuius tenor est Regularium: & infra Motu proprio, & ex certa scientia ac de Apostolica potestatis plenitudine, omnes & singulas facultates licentias ingrediendi monasteria ac domos Carthusien. & aliorum quorumcumque regularium ordinum, etiam mendicantium mulieribus cuiuscumque status, gradus, ordinis, conditionis, & quacumque dignitate ac præminencia præditis etiam comitissis, Marchionissis, Ducissis, sub quibuscumque verborum tenoribus, & formis, & cum quibuscumque etiam derogatoriis derogatoriis, aliisque fortioribus, & efficacioribus, & insolitis clausulis, necnon irritantibus decretis ab Apostolica sede quomodocumque concessis, quarum tenores ac si de verbo ad verbum præsentibus infererentur, haberi volumus. pro expressis, tenore præsentium reuacamus, & cassas, irritas, & inanes esse decernimus, districte prohibentes mulieribus quidem prædictas facultates, & licentias prætentibus sub excommunicationis latae sententia pœna, postquam harum literarum notitiam habuerint, à qua non possint, nisi à nobis, aut à Romano Pontifice, qui pro tempore fuerit absolui, præterquam in mortis articulo, ne dictas domos, & monasteria ingredi audeant. Ipsis vero monasteriorum, et Conuētuum Abbatibus, Præpositis, Prioribus, et aliis præsentibus quocumque nomine vocentur, et eorum monachis, Canonicis, et fratribus, siue mendicantibus siue non mendicantibus, sub priuationis officiorum, quæ in præsentia obtinent, et inhabilitatis in posterum ad illa, et alia omnia, et suspensionis à diuinis ipso facto sine aliâ declaratione incurrendis pœnis, ne eas introducere admittereue præsumant. Non obstan. &c. Hæc ibi.

In qua Extrauag. aduerte primo, quod coniunctiones illæ copulatiuæ (ac) & (&) positæ inter illa verba (monasteria) & (domos) non sumuntur in significato proprio secundum quem ponuntur inter verba diuersa significantia diuersa, iuxta glos. memorabilem in Rub. ff. de iuris, & fact. ignor. & glos. cap. Querelam, de sim. sed accipiuntur improprie pro (seu) vel (siue) quæ ponuntur inter diuersa verba idem significantia, iuxta Pan. recept. in cap. Inter cæteras, de Rescript. tum per prædictâ extrauag. Circa, ibi (monasteria siue domos) vt ibi annotauimus, tum quod absurdum esset, dicere per hanc extrauag. ab omnibus domibus Vrbanis, & Rusticis, & villis omnium monasteriorum omnes fœminas arceri, & ita non dicendum c. Dudum 2. de præb. lib. 6. Tum quod sæpe coniuncta pro disiuncta, & contra ponitur l. sæpe ff. de verbo. significat.

Nota II. omnes omnium fœminarum facultates ingrediendi monasteria virorū esse reuocatas. Cui addo, quod nullæ tales nunc dantur nec sublatae restituantur. III. Nota quod ingredientes virtute illarum excommunicantur ipso iure Papali excommunicatione, & quod prælati, & religiosi eas introducetes, vel admittetes priuatur officiis, habitis, & fiunt inhabiles ad habenda, & suspenduntur à diuinis ipso facto quod cōsequitur fieri irregulares si ante absolutionem ab illa celebrarint per c. i. de re iud. lib. 6. & c. i. de sent. excommuni. lib. 6.

III. quod per prædictâ extrauag. non prohibetur expresse ingressus fœ-

COMMENT. IN CAP. "STATVIMVS.

minar ū carētium facultatibus ingrediendi neque habentiū illas si alia ratione quam virtute prædictarum facultatum ingrediantur, sed Pius V. ea de re consultus, declaravit in omnibus esse illi locum: Pro quo facit, quod magis videntur peccare illæ quæ sine vlla tali facultate ingrediuntur, & magis admittētes illas quam prædicta facultate munitæ, & eas recipientes & secundum mensuram delicti, debet esse plagarum modus Deut. 16. & cap. Non afferamus 24. q. 1. & id servat Prætorium Pœnitentiariæ & de sententia S. D. N. Gregorij xiiij.

Nota V. credendum esse non incidisse in has pœnas qui vel quæ ignorantes hanc declarationem sunt illam transgressi. Tum quia ignorantia intellectus veri iuris humani dubij excusat à peccato saltē mortali secundū Innoc. in c. Per tuas, citatum in c. Nullam 18. q. 2. nu. 32. & quod adeo ius hoc erat dubium ante prædictam declarationem quod adegit sacrum pœnitentiariæ prætorium inclinans in partem contrariam consulere super ea prædictum Pium V.

Nota VI. ponderanda esse illa verba (postquam harum notitiam habuerint, & ita dicendum quod ad incurredam excommunicationem huius extranag. prærequiritur notitia illius & consequenter quæ ignorātes ingressæ sunt, vel ingredientur quales præfateque omnes fuisse vel esse adhuc arbitror saltem quoad forum conscientie non sunt iudicandæ excommunicatę ob illa verba) postquam hanc notitiam habuerunt.

Nota VII. ponderandum esse illud verbum (præsumant) per quod videtur prælatos, & monachos admittentes mulieres ante notitiā huius legis vel post eam sed ante notitiā declarationis prædictæ, vel post eam sed per obliuionem illius aut incogitantiam, aut animi simplicitatem, non incurrere pœnas cōtra eos in ea impositas, quia lex imponens pœnam præsumēti facere aliquid non includit facientē per obliuionem, incogitantiam, vel simplicitatem sine dolo, iuxta doctrinam sing. Card. in Clem. 1. q. 38. de privileg. communiter recept. & per nos casui quotidiano applicatā in opp. 8. repet. c. accepta de restitut. spol.

SUMMARIVM.

Regularis ad custodiā vel pœnā in carcerē cōiectus, ut peccat fugiēdo nu. 63.

Carcere custoditus iuste fugit, sed non ad eum damnatus, nu. 63.

Fugere de carcere vi custodibus illata, non licet, nu. 63.

Pœna quæ corporalis in foro conscientie à damnato subeunda, nu. 63.

Irregularitatem qui contrahunt in carceres cōiectos durè tractando nu. 64.

Pœna iniusta, vel iniuste executā æquantur in hoc, nu. 64.

Canonico vel Collegio Regulari an liceat habere domi vllam mulierē, etiam non suspectam, nu. 65.

Regulari Canonico quando liceat habere domum separatam hospitibus suscipiendis, nu. 65.

Moniales an discipulas vel famulas seculares habere possint, nu. 66.

Christus, legitur Apostolorum semel pedes lauisse, sed non solitus eis in inferioribus ministrare, nu. 66.

Regularibus

Regularibus in ecclesiis clericos seculares stipendiarios esse posse, nu. 67.

Christiana perfectioni opitulari potius quã obstare minorũ ministeria, n. 67.

Regularis pensionarius cui quarit, nu. 68. & 69.

Pensio dupliciter constituitur regulari, nu. 68.

Pensio quæ beneficium, nu. 69.

Frater Thomas Manricus laudatus, nu. 69.

Regulari pensionario vel habenti beneficium seculare quis succedit, nu. 70.

63 XVI. quaritur. An regularis legitime ad carcerem perpetuum à suo superiore damnatus & in eo inclusus possit absque peccato fugere?

Et pro parte quidem affirmatiua facit primo quod nemo tenetur ad soluendam pœnam in foro conscientia, iuxta glos. sing. in cap. fraternitas 12. q. 2.

II. quod quilibet tenetur eruere à morte proximum si potest, iuxta illud prouerb. 24. erue eos qui ducuntur ad mortem, ergo à fortiori seipsum.

III. quod defensio naturalis nemini tolli potest, Clem. Pastoralis §. Ceterum, de re iud. l. vt vim, ff. de iust. & iur.

III. quod Card. Caiet. probat. in 2. 2. q. 69. art. 4. in respons. ad 1. quæst. quod in carcerem etiam iuste coniectus, potest fugere, licet inde aliquid damni per accides custodibus euenturũ sit, modò eis non inferatur vis & in respons. ad 3. & 4. concludit posse fugere etiam rumpendo vincula, limãdo compedes, & effringẽdo carcerem, & in respons. ad 5. posse alios à vinculis liberos, modo non sint custodes, & publici iustitiæ officarij adiuuare coniectos in carceres ad fugiendum etiam præbendo instrumenta in id conuenientia.

V. quod idem Caiet. vbi supra in respons. ad 3. cõcludit quod damnatus vt fame occidatur possit & debeat iuste comedere si alicunde ministratur cibus, & in respons. ad 9. posse licite ab aliis, exceptis iustitiæ officariis, cibum ei ministrari, licet ad id non teneantur, ergo regularis inclusus etiam iuste in carcere perpetuo, poterit inde sine peccato mortali fugere.

Pro parte verò negante facit primo quod regularis virtute solemnis voti obedientia tenetur obedire prælato secundum regulam & illi accessoria præcipienti, c. Quorundam, cap. si religiosus de Elect. lib. 6. & qui prælatus iuste damnat & præcipit regulari sufferre talem carcerem secundum regulam vel eius accessoria præcipit.

II. quod licet nemo tenetur in foro cõscientia ad soluendam vel subeundam pœnam quæ excedit interesse anrequam condemnetur iuxta prædictam glos. sing. in cap. fraternitas 12. q. 2. & notata per nos in Commentario eiusdem cap. breui edẽdo, post condemnationem tamen tenetur secundum Thom. communiter recept. 2. 2. q. 62. art. 3. non solum quando condemnat ad dandum, sed etiam quando damnatur ad faciendum, vt videtur sentire ibi Caiet. dum ponit exempla de pœnis mortis, mutilationis, verberis, carceris, exilij &c. Ad quas ait delinquentem non teneri, donec condemnetur per significando teneri post condemnationem, & ita vterque sentit teneri damnatum in foro conscientia ad patiendum mortem, carcerem, & exilium, & consequenter carcerem perpetuum.

COMMENT. IN CAP. STATVIMVS.

III. facit. d. Clem. Pastoralis adiuncta glos. in verb. per violentiam quatenus habet quod iurans redire ad carcerem, tenetur redire ad illum, etiam si putet se morte iusta damnatum iri, Imò & si iniurta, vt tenet Caiet. relatus à nobis in Man. Confess. cap. 12. n. 18. & tãta, imò maior est obligatio voti quam iuramēti, secūdm Thom. 2. 2. q. 79. art. 8. vt tradimus in d. Manual. cap. 12. nu. 32.

IIII. quod Thom. in 2. 2. q. 69. art. 4. tenet reum iuste condemnatum ad mortem, non posse resistere, & in respon. ad 4. teneri cum ad patiēdum illam sibi inflictam.

V. quod Caiet. ibid. in resp. ad q. 2. concludit in hæc verba.

Religiosi quia libertate sui motus progressiui extra claustra se priuarunt, supponentes se per tria vota pralatis suis, quacunque ex causa à suis pralatis iuste detineantur, non possunt, licite extra prefixos sibi terminos fugiendo exire, cum nec exire possint non detenti claustrum sine licentia pralati.

Ad primum oppositorum respondetur concedendo quod non tenetur quis in foro conscientie ad soluendam pœnam antequam condemnetur, sed negando, quod post cōdemnationem non teneatur, vt ipsemet Thom. recept. in d. art. 3. concludit & nos loquimur de iam condemnato.

Ad II. concedendo teneri quem si potest ad eruendum proximum à morte iniuste inferenda, nos autem loquimur de pœna carceris iuste illata.

Ad III. concedendo quod defensio iusta nemini tollēda est, sed negando quod fuga à carcere perpetuo iuste ad illam damnati, sit iusta plusquam defensio damnati ad mortem resistendo iudici damnationem exequenti, vt tradunt Doctores in d. l. vt vim, & Thom. in d. art. 4.

Ad IIII. concedendo quod missus causa custodia in carcerem ante condemnationem, iuste potest sine peccato fugere, quia ante illam non tenetur soluere pœnam, nos tamen loquimur de iam damnato ad pœnam carceris perpetui, quam tenetur subire, vt dictum est.

Ad V. concedendo, quod damnatus ad mortem famis, potest iuste, imò debet comedere si potest, quia licet possit iudex iuste damnare quem ad illius generis mortem, non tamen potest damnare aliquem vt seipsum illo vel alio genere mortis occidat, & non comedere cum possit, est seipsum occidere, vt recte Caiet. vbi sup. annotauit, & probatur in cap. pasce 86. distin. & in l. Necare. ff. de lib. agn.

Ex quibus omnibus primò generaliter infertur, non solum quem teneri in foro conscientie ad soluendam pœnam à iudice iuste latam dandi pecuniam vel aliquid externorum bonorum, sed etiam ad non resistendum iudici vel executori eam infligenti, etiam si sit pœna mortis, vel mutilationis, imò, etiam tenetur ad æquo animo patiendum illam.

II. Quod licet non teneatur in conscientia, imò nec possit salua ea exequi huiusmodi pœnam in se, quia nemini licet seipsum occidere vel mutilare d. c. sed non licet, & c. non est 23. q. 5. quum satisfaciat æquo animo patiēdo & non resistēdo, tenetur tamen ad executionem aliarum pœnarum quas iuste potest exequi si ad id expresse vel tacite fuerit condemnatus, & consequenter ieiunare, orare, abstinere ab aliquo genere cibi vel potus, infligere sibi quam vocant disciplinam impositam, ire ad insulam, vel alium locum sibi exilio destin

destinatum, vel exire territorium & manere ibi & seruire carcerem perpetuum vel temporalem sibi impositum, vel permanere in trirēibus si ad eas fuerit iuste damnatus.

II. Iuste me respondere potuisse ab hinc triennio cuidam sacerdoti qui e longinquo ad urbem venerat iuste damnatus ad inferuēdum perpetuo cuidam hospitali vnde huc venerat, teneri ad redeundum in illud nisi Papa vellet sibi illam pœnam relaxare, quod tamen facere noluit, & ita regressus fuit spe dispensationis habendæ ab Ordinario, si seruitium eius aliquot annorum id mereretur, iuxta ea quæ leg. & not. in c. at si clerici §. de adulteriis, de iudic.

III. Rectè quidem, licet illibenter me responsurum cuidam religioso in cuius gratiam hanc quæstionem disputo, obligari eum coram Deo siue in conscientia ad redeundum in carcerem perpetuum in quem iuste damnatus est, & ex quo huc aufugit, nisi Papa vel generalis eius aliquo iusto remedio illi subuenerit, cuius tamen confessario respondi eum non esse excommunicatum eo solo quod sine habitu sui ordinis venit & incedit, quia per eandem sententiā qua fuit damnatus ad carcerem perpetuum, fuit etiam denudatus habitu ordinis, & iussus indui & indutus seculari clericali, & ita non tenetur nec iuste potest deferre illum, cum teneatur etiam pati pœnam illam denudationis habitus religiosi & delationis habitus secularis per prædicta.

V. Quod licet laicus & clericus sæcularis licite fugere possint è carcere nulla violentia custodibus facta, antequam eis ille pro pœna per sententiā statuatur vt prædictum est, religiosus tamen à suo prælato in carcere sui monasterij coniectus, non potest licite fugere ab eo etiam ante condemnationem. Tum quia non potest exire iuste à monasterio sine iusta licentia vt dictum est sup. eod. num. Tum quia tenetur manere in ea parte monasterij in qua eū prælatus iuste præceperit manere arg. c. quorūdam & c. si religiosus de elec. lib. 6.

VI. Compatiendum simul & irascendum esse multis religiosis venientibus ad urbem refractis repagulis carcerum suorum monasteriorum sine licentia, & aliquot sine sui ordinis habitu, compatiendum quidem, quod tot mala & pericula, maris & terræ patiuntur in via falsa spe maioris salutis animarum suarum: Irascendum autem, quod suæ professionis obliti, retro aspicientes & post missas manus ad aratrum retrocedere volentes, infamiam inurunt, sibi gentique suæ ac ordini suo non facile debilem, contra exemplum Apost. 2. ad Corinth. 8. ibi Prouidemus bona, non solum coram Deo, sed etiam coram hominibus, & contra c. non sunt audiendi. ii. q. 3.

VII. Quod non abs re sæpe supra repetitum est (iuste) quia secus est de pœna iniusta, illa enim non est in foro conscientiæ, subeunda, vt colligitur ex Innoc. ab omnibus recepto in c. Quia plerique de immun. eccl. per pulchram rationem quam reddit Tho. in d. q. 62. art. 3. nisi ad id scandalum aliquod magnum (quod ex nō paritione sequeretur) damnatum adigeret, vt ibidem Tho. adiunxit, & rectè quidem, arg. c. cum scandalo nihil, de præscript. & c. 18. Math. & c. 2. de no. oper. nunc.

VIII. Quod idem videtur dicendum cum pœna est quidem iusta, sed executio iniusta, vt cum quis iuste damnatur ad carcerem perpetuum vel temporarium, sed custos carceris suo proprio motu, vel alterius iussu iniuste illi sub-

COMMENT. IN CAP. STATVIMVS.

trahit cibum, vestitum, vel ignem, vel locum necessarium ad vitæ sustentationem vt qui nuper cuidam regulari solas quinas vncias panis cum aqua in dies singulos ministrabat, & qui alij media hyeme in loco frigidissimo solam tunicam permittebat nocte ac die ignem denegans, & qui in loco subterraneo humidissimo absque stragulo humi dormire cogebar, & qui alia similia parum religiose & Christianè & multum crudeliter faciunt, ex quibus probabiliter creditur mortem consecuturam, qui, & consulentes & mandantes eis non solum peccant mortaliter, & incidunt in irregularitatem si mors inde sequatur, secundum doct. Panor. communiter recept. in c. Cum non ab homine nu. 31. de iudic. sed etiam nomen cuiusdam inclementiæ & crudelitatis sibi faciunt iuxta doct. Tho. de clementia. 2. 2. q. 157. & de crudelitate. q. 159.

56 XVII. Mouetur quæstio mota & decisa in decisione capellæ Tholosanæ 448. in hæc verba. An canonici ecclesiæ Tholosanæ qui sunt regulares ordinis S. Augustini, possint in eorum domibus infra septa eiusdem ecclesiæ tenere mulieres ætate prouectas, honestas, omnique suspitione carentes, quas matres appellant, obsequiorum honestorum præstandorum causa? & fuit conclusum quod non inspecta regula B. Augustini, & iuris communi dispositione. Cui addo primo quod Stephan. Aufrer. ibidem addit ei cõtrarium iure sustineri posse per capitulum Volumus, iunct. glos. 81. dist. & ca. A nobis de Cohab. cler. & alia per quæ probat posse clericos seculares tenere intra suas domos cognatas collaterales vsque ad secundum gradum, & ascendentes, & descendentes vsque ad quartum: Imo & extraneas senes & non suspectas, nec habentes secum suspectas iuxta Panorm. communiter recept. in cap. 1. de cohab. cler. & mul. & quod idem videtur dicendum de canonicis regularibus habitantibus seorsim in domibus suis, vt videbantur habitare illi ecclesiæ Tholosanæ, de quibus loquitur decisio prædicta.

II. Addo, quod contra Aufrer. pro decisione facit quod longe arctius prohibetur regularibus cõuersatio mulierum, quam clericis secularibus, quia illis non solum prohibetur cohabitatio, sed etiam accessus earum ad eos; & paternitas quæ in leuando contrahetur cum eis, cap. Peruenit. 12. q. 2. quæ non prohibetur clericis, sed pro concordia considerari possunt tres casus, primus cum toti vni collegio vel monasterio seruit vna mulier coqua vel infirmaria. 2. Cum intra claustra ecclesiæ vel monasterij seruiunt singulæ singulis Canonicis in suis domūculis, vel cellulis quas habent intra claustrum diuisas. 3. Cum singulæ seruiunt singulis in domibus quas habent extra claustra ad suscipiendos suos peculiare hospites & dicendum quod in duobus prioribus habeat locum decisi, in 3. vero, addito Aufrer. & non abs re, quia in duobus prioribus mulieres accedunt ad monasterium, & intrant claustra vbi sunt multi, quod prohibetur omnibus mulieribus sine exceptione non suspectarum, in d. c. Peruenit, & longe fortius, & grauissimè nuper à Pio V. in extrauag. regularium supra eod. num. transcripta, & merito quidem, ob multa quæ in id adduci possent, & in his quod quæ non est vni suspecta, est alteri talis, & quod quæ vni videtur deformis, alteri fascino diabolo videtur formosa, iuxta illud: Quisquis amat ranam, ranam putat esse Dianam, sic eodem suadente, sæpe cognata, & mater & filia visa est aliquando extranea, iuxta cap. 1. de Cohab. Cler. In 3. vero

vero casu, non accedit mulier ad monasterium, neque intrat claustrum, sed tantum accedit ad domum vsibus vnus canonici deputatam, licet forte monasterio contiguam, & satis est quod nullatenus sit illi suspecta. Ex quibus sequitur primo, non esse vituperandam consuetudinem canonicorum regularium ecclesie Pampilonensis, & aliorum monasteriorum non habentium diuersoria communia, ad excipiendos suos hospites deputata, consuetudinem, inquam, habendi extra claustrum singulas domos vel domunculas ad suos peculiare hospites vel peregrinos vel pauperes, aliquas honestas & nullatenus ipsis suspectas, nec admittentes tales quæ eas mundent, custodiant & hospitibus necessaria parent, & ministrent, quod piget non addidisse modo reformandi canonicos regulares Hispaniæ proposito in Commétario d.c. Nullam q. 11. n. 37.

II. Sequitur iure displicuisse mihi ante 40. annos in illa antiquissima, eademque Florentissima Salmantica Academia prælegenti, quod cuidam collegio canonicorum ecclesie virgini matri sacre inferuaret à culina & sternendis lectis, & verrendis cellulis, quædam fœmina licet vetula, quod experientia docuerat antea alibi nocuisse.

III. Quod tam in illo collegio quam in aliis scholasticorum regularium, imo & secularium quærendus & habendus sit coquus & infirmarius, & non admittenda coqua nec infirmaria nisi magna necessitas id suaderet, arg. supra citatorum, & cap. legitur, cum multis aliis. 81. dist. & cap. diffinimus cum aliquot aliis. 18. q. 2.

66 XVIII. Proponitur quæstio quam nudiustertius rogatus sum, & iussus decidere à prædicto domino & legato Ludouico Copones multis nominibus, mihi vt dixi suspiciendo, scilicet, An sit tolerabilis status illorum monasteriorum, vbi bona pars sanctimonialiū est genere nobili, & illustrissimo prognata, & à tempore immemoriali singulæ singulas consueuerunt habere famulas, vel discipulas laicas, quæ inferuunt eis à ministeriis vilioribus lauandi vestes, vittas, lances, patinas, mundandi, verrendi, præparandi & faciendi alia necessaria, eo quod ipsæ moniales enutritæ, in murice & auro, vix ad prædicta efficienda se demittere possunt. Ad quam respondeo, pro vtraque illius parte posse adduci fere omnia ea quæ adduximus in Comment. cap. Nullam. 18. q. 2. in q. 7. a num. 25. & in qu. 8. à num. 29. super statu canonicorum regularium habentium portiones priuilegiatas & famulos siue discipulos inferuientes sibi à ministeriis vilioribus rerum necessariarum.

II. Quod quemadmodum diximus ibidem, illum fuisse iure sustentabilem ante Concil. Trid. ita & longe à fortiori esse de hoc dicendum.

III. Quod sicut de illo diximus ibi posse saltem disputando defendi quod est licitus, etiam post Concil. Trid. subsistente iusta causa & licentia superiorum expressa vel tacita habendi ministros, ita etiam posse defendi harum statum, si arbitremur prædictam monialium qualitatem cum antiqua consuetudine & aliquot respectibus ibi tactis, & mox tangendis, esse iustam causam concedendi eis prædictas ministras, & tacite vel expresse accedat ei licentia superiorum.

III. Quod tenens hanc partem, posset respondere prædicto Concil. Trid. qua parte in cap. 1. de Regular. sess. 25. præcipit, vt omnes regulares tam viri

COMMENT. IN CAP. STATVIMVS.

quam mulieres ad regulæ quam professi sunt præscriptum vitam instituunt, & componant: & qua in §. statuit quod nemini liceat ingredi intra septa monasterij cuiuscunque generis, aut conditionis, sexus, vel ætatis fuerint sine Episcopi vel superioris licentia in scriptis obtenta, Respõderi, inquam, potest, quod illa procedunt quando nulla iusta causa subest, non fit vlla licentia superioris, Quod verò nos diximus, quando talis causa & licentia subsunt, quã dari posse à superiore, palam significat prædictum c. 5.

V. Quod, mea sententia, non male faceret is cui reformandi eas potestas cum facultate S.D.N. interpretandi, & prudenter temperãdi prædictum Concilium esset, si eas eis permitteret vt in d.c. Nullam 18. q. 2. num. 37. dixi benefacturum eiusmodi reformatorem, si prædictis canonicis similes discipulos permitteret, ea tamen lege, ne prædictæ discipulæ exirent plusquã suæ magistræ, vel heræ siue dominæ, & aliunde quam de redditibus monasteriorum eis prouideretur. Tum per allata in 3. prædictis quæstionibus d.c. Nullam, Tum quod id nulli iuri naturali, vel diuino repugnat. Tum quod misericordiæ opus est, alere eiusmodi discipulas, quò sanctè institutæ, probarum fœminarum seminarium essent, Tum quod maioris meriti esset, vt heræ altiorum virtutum, altioribus operibus impenderent id temporis, quod humilioribus illis erant impensuræ, Tum quod habere eiusmodi discipulas, nil repugnat Christianæ perfectioni, imò aliqua ex parte opitulatur, Nam & Elias, & Elizeus, & alij prophætæ habuerunt, discipulos siue ministros etiam qui mitterent aquam in manus eorum. Agnes item, Cecilia, Catharina, & Barbara gloriosissimæ virgines Christianæ perfectissimæ ministras habuerunt, & Apostoli Actor. 6. Delegerunt Diaconos, ne ipsi verbo Dei relicto, ministrarent mensis. Quin licet legamus Christum eorum & omnium magistrum & Dominum semel illorum pedes lauisse Ioan. 13. non legimus tamen ipsum prædicta ministeria inferiora obiisse, imò legimus ea suis delegasse, & ab eisdem illa sibi impensa fuisse. Math. 26. ibi. *Vbi vis paremus tibi comedere pascha.* & ibi. *Ite in ciuitatem &c.* & ibi. *Parauerunt Pascha,* & Ioan. 12. ibi. *Martha ministrabat.* & ibi. *Iudas loculos habebat.* Tum quod arbitror suo tempore suis monialibus cõcessurum fuisse maximum illum Patriarcham nostrum Augustinum, vt ex prædicta sua epistola 109. satis colligi potest, vbi regulam suarum monacharum præscribit, Quæ desumpta videtur ex regula suorum clericorum, & Canonicorum, & non contra, hæc ex illa: quum palam sit, hos prius sibi associasse, quam suæ sorori prædictas monachas licet contrarium senserit Erasmus Roterodamus, à quo iure videmur discedere. Tū quòd licet in ca. ea quæ. §. Præcipimus. de stat. mon. clerici seculares prohibeantur recipi ad præbendas in monasteriis regularium, possunt tamen habere alia beneficia in illis ad coadiuuandum eos modo non faciant vnum corpus cum monachis, nec habeant vocem in capitulo cum eis, vt tradit Hostien. recept. à Ioan. And. in d. §. Præcipimus, & quamuis Pan. ibidem, & in conf. 59. 2. partis teneat quod non possint habere beneficia siue titulos beneficiarios in eis fatetur tamen in d. §. Præcipimus num. 10. posse habere stipendia pro seruitio coadiutorio in diuinis officiis eis impendendo, quod & in c. Nullam 18. q. 2. num. 37. ad simile propositum diximus; Tum denique quòd etiam in vrbe à Vicario, & alijs regimini monasteriorum monialium intendentibus

dentibus, sit facultas, aliquibus monasteriis recipiendi aliquas nobiles puellas nutriendas sanctisque moribus imbuendas. Quod fieri posse palam præsupponit edictum illustrissimi Vicarij citatum supra nu. quo sub pœna 500. ducat. & aliis, edixit, ne quis loquatur, scribat vel mittat literas ad vllas Prælatas monachas, vel Zitellas, idest virgines seculares eis cõuiuentes, & commendatas. Tum demum, quòd per confessiones sacras, & secretas multorum, noscuntur aliqua ob quæ arbitror, sacrorum sacrarumque regularium vitæ integritati non obesse, imo forte prodesse, vt conuiuant eis aliquot ministri, vel ministræ seculares, quorum liberum testimonium opportune ferendum, timeri possit, tam contra prælatos, & prælatas, & visitatores cõtra quos non audent hiscere sibi subditi & subditæ quàm contra visitatos; & visitatas sibi mutuo interdum coniurando parcentes, partim, vt id complures in officio cõtineri possent, iuxta illud: oderunt peccare mali, formidine pœnæ, relat. à glòs. in c. Irrefragabili. §. pen. de off. ord. & in l. 1. ff. de iust. & iur. Partim, quod vt interest Reipub. delicta puniri, cap. vt famæ, de sent. excom. & l. Ita vulneratus ff. ad leg. Aquil. ita religionibus interdum expedit, tyrannides aliquot Prælatorum, & scelera nõnulla subditorum occulta, pateferi, quum satius sit famam quam animam perdi, quando vtraque seruari non potest, arg. c. si peccauerit, 2. q. 1. & cap. Mennam, ead. caus. q. 4.

XIX. Interrogor quæstionem illam nouam, sed quotidianam. An regularis carens beneficio ecclesiastico, & habens pensionem sibi constitutã, quærat sibi, an suæ pensioni, siue eius administrationi, an monasterio & ordini suo ea quæ quærit ex illa vel aliunde ex successione, donatione vel sua opera & industria; Ad quam respondeo per sequentia.

68 Primum quod pensio dupliciter regulari constituitur, interdum quidem à prælato suo ordinario in bonis monasterij aliqua de iusta causa, puta ad se sustentandum in scholis vel ad gerendum negotia in curia vel alibi, aut etiam pro vestiario vel victu intra monasterium, iuxta tradita in d. c. nullam 18. q. 2. à nu. 41. Interdum à Papa super aliquo beneficio vel aliis bonis ecclesiasticis ad sanctam Sedem Apostolicam vel ad alias ecclesias pertinentes. Quorum prius fieri posse probamus in d. c. non dicatis nu. 27. Posterius autem probat secundum vnum intellectum cap. nisi, de præb. vbi Panor. communiter recept. post alios id affirmat; & praxis quotidiana seruat. Est autem inter hæc duo magna differentia, nam pensionem priori modo positam potest reuocare ordinarius superior: Posteriore vero modo positã solus Papa, vt singulariter determinat Panor. recept. in d. c. nisi, sub fin. & satis in c. edoceri, vbi Dec. de rescript.

II. Quod neuter horum quærit quicquam sibi, quia incapax est acquisitionis temporalium, vt late dicimus in c. non dicatis 12. q. 1. nu. 13. & nu. 20.

III. Quod probabiliter dici potest acquirere pensioni siue administrationi pensionis siue iuri eam administrandi, ea quæ ex ipsa pensione vel eius causa quærit, ita quod eo modo potest administrare quæsitã ex ea ac ipsam: vt si haberet pensionem 100. scutorum annuorum & non impenderet suis vsibus nisi 50. & ita decem annis quæreret 500. & forte alia plura ex redditibus eorum quæ emeret ex illis 500. vel 50. annuis superfluentibus, ac de ipsa summa pensionis annuæ. Tum quia filius familias & seruus perinde possunt administrare

COMMENT. IN CAP. STATVIMVS.

auctaria quaesita peculio ac ipsum peculium arg. l. 2. & 3. §. si filiusfam. & l. & si duo ff. de pecul. & quia qui cōcedit principale, videtur etiam accessorium. concedere arg. l. cum principalis ff. de reg. iur. & c. accessorium, eod. tit. lib. 6. Tum quia praedicta pensio est quoddam peculium, & regularis habens tale, quicquid acquirit ex eo, acquirit illi vt diximus in d. c. non dicatis nu. 44. ponendo differentiam inter habentem beneficium & habentem peculium.

III. quod quaesita aliunde quam ex pensione vel eius causa, quaerit monasterio vel ordini cui quaereret si non haberet pensionem arg. §. de iis, instit. per quas perf. nob. acquir. adiunctis quaerit allegat gloss. eius in verbo proprietatis, quatenus habet, seruum quaerere usufructuario ea quaerit de ipsius re & operis suis quaerit; Domino vero quaerit aliunde, quamuis pensionarius praedictus diff. rat. à seruo usufructuarij in hoc, quod hic quaerit usufructuario quaesita ex operis suis, Pensionarius autem praedictus non, nisi tantum ea quaerit ex pensione vel eius causa quaerit, Actus enim agentium non extenduntur ultra intentionem eorum l. non omnis ff. de reb. cred. cap. fin. de praeb. & intētio constituentium huiusmodi pensiones regularibus non se extendit ad alia quā ipsam & ei accessoria. Eiusmodi enim constitutio est quaedam licentia & dispensatio circa legem de non habendo proprium facta quaerit stricte interpretanda est c. 2. de fil. presb. lib. 6. & cap. quaerit à iure, de reg. iur. eod. lib.

V. Quod si quaerit ex pensione & eius causa per regularem qui ea fruitur mortuo eo residua remaneret, deberentur monasterio vel ordini cui alias quaereret. Tum quia ipse non potest testari de illis aucter. ingressi C. de sacros. Eccles. & c. in praesentia, de probat. Tum quia nullum alium haeredem potest habere ab intestato arg. illorum iurium & c. 2. de testam.

VI. Quod ratio diuersitatis inter regularem beneficiarium & pensionarium cur ille quaerit suo beneficio, & hic non suae pensioni est, quod beneficium est quoddam ius habens vniuersitatem & corpus bonorum, cui veluti peculio quod augetur & diminuitur, quaerit potest, & est quasi persona quaedam ficta cui vt haereditati & capitulo quaerit sunt personae fictae quaerit potest arg. c. ex literis de iur. patr. Pensio vero est ius quoddam personae adhaerens quod non habet talem vniuersitatem vel corpus bonorum cui quaerit potest, imo pensionario mortuo & remittente communiter moritur iuxta not. per Card. recept. in Clem. 1. de supplen. negl. praeb. ex quo infertur primo quod etiam si pensio constitueretur perpetua ita quod vacare posset, & vacans impetrari, & conferri alteri, quaerit verè & proprie beneficium esset vt sentit Card. vbi sup. & declarat Pan. in c. conquerente de cler. non resid. nu. 5. Conuenit enim illi eius definitio quam dedimus in Rub. de praeb. collecta ex Calder. & Felin. in cap. postulasti, de rescript. & Anchar. in c. 1. de reg. iur. lib. 6. & aliis alibi, si inquam etiam talis esset pensio, non quaereret ei ob rationes praedictas. Ex quo subinfertur quod religiosus habens beneficium tum demum quaerit ei, cum illud est praefectura seu praelatura, ecclesia vel aliud beneficium cui est vniuersitas vel corpus bonorum separatum ab aliis bonis ecclesiae in qua est situm, qualia sunt multa Capellaniae & dignitates & aliquot Canonatus habentes praebendas separatas siue bona separata quaerit dantur eis pro praebendis de quibus in c. ex literis de probat. vbi Panor. & lat. Decius, nu. 8.

VII. Hæc

VII. Hæc consequi, quod regularis habens beneficium cui non sunt bona separata, sed recipit portionem vel præbendam ex bonis ecclesiæ non quærit ei. An autem quærat ecclesiæ ex cuius bonis recipit suam portionem, An vero suo monasterio & ordini, quæstionis est nouissimæ & quotidianæ in illis qui per dispensationem Apostolicam habent Canonias, præbendas vel alias portiones in ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis, vt nuper dum viueret habuit in ecclesia sancti Petri ille illustrissimo genere prognatus magno ingenio & eruditione acerrimoque iudicio supra communem aleam præditus Frater Thomas Manrricus Magister sacri Palatij Reuerendissimus. Et quidem iuri propius arbitramur, quætere illum ecclesiæ ea quæ ex tali beneficio quæreret, ea vero quæ aliunde, monasterio vel ordini suo, & quod in casu præfati Fratris Thomæ iuste poterit responderi bona eius quæ aliunde quam ex præbenda canonicali quæsiisset, quæ non erât pauca, cecidisse monasterio vel ordini suo præter ea quæ testamento de licentia Papæ factò aliis reliquisset. Ex quibus videtur conciliari posse illas duas opiniones contrarias tractatas à nobis in d.c. non dicatis, à nu. quarum altera est Bart. in l. feruus communis ff. de stipul. feru. quæ habet, regularem beneficium quætere suo beneficio quæsitæ ex illo, quæsitæ vero aliunde, suo monasterio vel ordini. Altera vero contraria est Panor. in d.c. in præsentia & cõmuniõ canonistarum tenentium omnia quætere beneficio, & nulla monasterio. Conciliari inquã possunt, ita vt hæc procedat in habente præfecturam seu prælaturam vel aliud beneficium habens vniuersitatem vel corpus bonorum separatum ab ecclesia. Illa vero Barthofi in habente beneficium cui non sit tale corpus bonorum, & hoc attento iure communi, salua tamen consuetudine contraria legitimè præscripta, arg. c. fin. de consuet. vel alia constitutione alicuius ordinis Papæ autoritate facta.

VIII. Quod inter regularem habentem pensionem, & habentem beneficium cui non sit vniuersitas seu corpus bonorũ separatum à bonis communibus aliorum, hoc distare videtur primo quod beneficiarius etiam ea quæ sua opera quærit, videtur quætere ecclesiæ cuius est illud beneficium: Pensionarius vero monasterio & ordini cuius est regularis.

II. Quod pensionarius non potest administrare etiam dum viuunt aliunde quæsitæ, beneficiarius vero sic quamuis in eis monasteriũ vel ordo post mortem ei debeat succedere. Tum quia titulus ille beneficiariatus iure communi facit eum habilem ad administrandum & faciendum in iudicio & extra iudicium sine licentia superioris ea quæ pertinent ad ipsum iuxta glos. in Clem. religiosus, de procur. & in c. religiosus de testam. eod. titu. lib. 6. & vtrobiq; notata, qualem non facit pensio. Tum quia videtur id habere consuetudo, quæ est optima legum interpres c. cum dilectus de consuet. Tum quod consuetudo celeberrimi monasterij sancti Isidori legionensis habet quod vndecunque quæsitæ per Canonicos regulares eiusdem etiam præsentatos ab eo & institutos ab Episcopo in parochos ecclesiarum parochialium consuetarum iam inde ab antiquo tempore conferri eiusdem monasterij Canonicis administrantur quidem per ipsos dum viuunt sed eis mortuis deueniant ad monasterium diuidenda inter ipsosmet Canonicos & regeda ac ministranda eodem modo quæ portiones suas priuilegiatas regunt & administrant.

COMMENT. IN CAP. STATVIMVS.

S V M M A R I V M.

Regularis quis agit & intra quantum tempus de nullitate professionis num. 71. & 76.

Metus cessatio sola non tollit reclamandi facultatem nu. 71

Professio metu vel alias inualida, vt validatur vel inualidatur nu. 71.

Ordinis susceptio ad titulum religionis sola non ratificat professionem nu. 72.

Bonus in dubio quis non presumitur in suum damnum nu. 72.

Professionem contra ultra quinquenni ù non reclamatur num. 72. nisi & c. num. 76.

Professio religionis duplex, expressa & tacita, qua fit tribus modis nu. 73.

Lex generalis omnem speciem comprehendit etiam si alicui non insit tanta ratio nu. 73.

Professio tacita per qualem habitus gestatione annale censeatur fieri nu. 74.

Professio tacita, est presumpta, sed non semper vera, & qua tunc Confessarij partes nu. 74. 75.

Regularis manens extra monasterium iussu Prælati, videtur manere intra num. 74.

Professus an fiat coram Deo, qui gestat anno habitum sine animo profitendi, & sine contrario negatiue se habens nu. 75.

Professio metu facta, etiam cum vero animo profitendi non valet, nisi postea ratificetur nu. 75.

Regulari contra professionem reclamatur imponuntur septem, qua iusta causa tollit, & quorum quinque forum conscientie non tangunt nu. 77.

Libero homini non est nimis oneranda libertas nu. 78.

XX. Quæruntur illa quæ quotidie in vrbe occurrunt, An iusto metu ingressus & professus religionem, & in ea per aliquot annos perseuerans possit reclamare, & an suscipiendo ordines sacros de licentia prælati, videatur adeo ratificare professionem, vt contra eam reclamare nequeat? & quid si id fecerit post metus cessationem durante tamen impedimento ad reclamandum, & quid si post cessationem metus & impedimenti?

Ad quæ respondeo primo, quod potest reclamare durante causa metus, & etiam statim illa cessante per c. primum & ei annot. de hiis quæ vi & per c. Ad id cum eis adnot. de sponsal. statim autem intelligitur id facere, si intra tempus arbitrio iudicis definiendum id fecerit, secundum Host. Panor. & communem in d. c. primo, quia cum tempus ad aliquid faciendum, non est lege definitum proposito arbitrio iudicis est definiendum l. i. ff. de iur. delib. & c. de causis de off. iud. deleg. & eorum quæ accumulatur Petrus Rauennas in alphabeto aureo verb. arbitrio, & alij alibi.

II. Quod non poterit postquam cessauerit metus, & prædictum tempus transie

transierit, quia ita in religione perstando videtur suam professionem ratificare iuxta illud glos. d. c. ad id,

Effuge cum poteris, ne consensisse puteris:

Nam si perstiteris, illius uxor eris.

Quod est verum quoad forum exterius, quoad interius enim si semper renuit & nunquam voluit esse professus, non erit talis arg. c. humanæ 22. q. 5. & cap. tua de sponsal. quia Deus cor respicit & non manum cap. si quid inuenisti 14. q. 5. quod nemo alius (quod meminerim) admonet.

III. Quod non sufficit cessatio metus, nisi etiam cessent impedimenta iusta quibus à reclamando impediatur, poterit enim reclamare longe post cessationem metus, si longo tempore illa durarent. Tum quia si illa sunt iuris, ipso iure non currit tempus l. i. c. de ann. except. si autem sunt facti, esto currat restituitur l. & Attilicinus ff. de seruit. rust. præd. vt tradit Pan. quem sequitur ibi Felin. in c. ex gransmissa num. 13. de præscrip. Tum quia tunc demum quis approbat metu factum cessante illo, quando potens reclamare, non reclamat. At licet metus cesset, si tamen alia iusta impediunt à reclamando, vere dicitur non posse reclamare, & si statim cessantibus illis reclamet, satis dicitur reclamare statim post cessationem metus, cum antea non possit.

IIII. Quod ex hoc inferitur, recte nos respondiisse nuper, potuisse reclamare quandam virginem iusto metu patris & fratris professam in monasterio post eorum mortem, & post annum ab eorum morte elapsum, intra quem non potuit exire à monasterio, Abbatissa & monachis ei obsistentibus, nec manens in eo ad reclamandum procuratorem constituere eisdem contradicentibus, etiam si forte potuisset exire demittendo se noctu de alta fenestra, quod quædam alia fecit, id enim solum dicimus posse facere, quod commode possumus l. nepos proculo ff. de verb. sig. cap. faciat 22. q. 2. & salua honestate & æstimatione iux. l. in hoc aptissimam filius, de condit. instit. quæ habet ea quæ pietatem & æstimationem lædunt, dici impossibilia iuris, & constat huiusmodi exitum lædere virginis æstimationem.

V. Recte item respondiisse cuidam conterraneo iusto metu professio, cui post cessationem metus variis modis superiores & socij viam veniendi ad urbem nunc carcere, nunc verberibus, nunc inedia, nunc grauissimis minis, nunc fugientis frequenti reuocatione & compræhensione præcluserunt posse reclamare, nec censendum esse professum.

72 VI. Quod susceptio ordinum etiam sacrorum durante metu vel iusto impedimento reclamandi, non sufficit ad præsumendum eum tacite professum. Tum quia id nullo iure speciali cauetur. Tum quia susceptio ordinis est res separata à professione, & à separatis non inferitur l. Papinianus exuli ff. de minor. Tum quod solus actus professio proprius, qualis est præstatio suffragij in Capitulo, & gestatio habitus professorum, non sufficit ad illud vt mox dicitur qui tamen est proprius, professioni quàm ordinum susceptio, ergo neque hæc sufficit arg. c. Cum in cunctis de elect. & Auth. multo magis C. de sacros. eccl. cl.

Non obstat regula quod nemo in dubio præsumitur delinquere cap. 2. de reg. iur. & l. merito ff. pro soc. & quod delinquit qui cum non sit religiosus, suscipit ordines ad titulum religionis professæ ergo ne metu professus præsumatur

COMMENT. IN CAP. STATVIMVS.

tur delinquere accipiendo ordines, debet præsumi prius ratificare sponte professionem n. etu factam, quo facto iuste recipit ordines. Non, inquam, hoc obstat, tum quia æque facile potest hoc dilui ac argumentum quod fieret ad probandum huiusmodi metu ingressum ratificasse professionem per actus professo proprios, quos non potest bene facere non ratificata professione, Tum quia omnia diluuntur respondendo quod illa regula fallit, quando ex præsumptione bonitatis actus alicuius, resultaret illum agenti damnum, per tex. iuncta glos. quæ putatur fing. in l. Qui iurasse §. si pater ff. de iureiur. quàm Bart. & communis ibi sequitur, & Felin. in cap. fin. nu. 13. de præsumpt. quamuis non satis placeat Alciato viro alioquin eruditissimo in III. reg. præsumpt. l. de præsumpt. sed confirmatur per illam aliam regulam iuris lib. 6. Quod ob gratiã alicuius cõceditur, non debet in odium eius retorqueri, desumptam ex l. quod fauore C. de leg. & aliis multis, & in cau. proposito præsumptio bonitatis agentis, produceret præsumptionem mali contra eundem, & inductum in fauorem vnus, retorqueret in odium eius.

VII. Quod circa hæc sic noue statuit Concil. Trid. cap. 19. de regular. sess. 25. *Quicumque regularis pratendat se per vim & metum ingressum esse religionem, aut etiam dicat ante atatem debitam professum fuisse aut quid simile velit quod habitum dimittere quacunque de causa, aut etiam cum habitu discedere sine licentia superiorum, non audiatur, nisi intra quinquennium tantum à die professionis & tunc non aliter nisi causas quas pratenderit, deduxerit coram superiore suo, & ordinario, quod si antea habitum sponte dimiserit, nullatenus ad allegandum quamcunque causam admittatur, sed ad monasterium redire cogatur, & tanquam apostata puniatur, interim vero nullo privilegio sua religionis inueter.* Hæc ibi. Ex quibus nota primo quod nemo est audiendus hodie super inualiditate siue nullitate professionis post quinquennium à die factæ professionis.

II. Quod huic nouæ constitutioni videtur esse locus etiam in professione tacita, quia loquitur generaliter de professione, quam constat esse genus ad expressam, & tacitam c. porrectum, & c. vidua de regul. & c. nullus de elect. lib. 6. & Clem. eos, eod. tit. & lex disponens indistincte de genere, vendicat sibi locum in omni eius specie l. de pretio ff. de pub. in rem act. cap. solitæ, de maiori. etiam si tanta ratio eam non suadeat in vna, quãta in alia l. prima §. Quod autem, de al. luf. & d. cap. Solitæ, si satis perpendantur, & post alios tradit Dec. in cons. 669. nu. 3. Quis autem sit ille dies à quo incipit currere hoc quinquennium clarum est in professione expressa, quæ certo die fit, in tacita vero magis dubitari potest, quia illa fit multis modis: primo quidem per exercitium actus qui ad solos professos spectat cum habitu professorum distincto ab habitu nouitiorum c. vidua, de regular. etiam sine perseverantia tridui secundum Ant. & Panor. ibi contra Ioan. And. in cap. Ad nostram eod. tit. etiam si antea non erat nouitius: quia c. illud vidua, non requirit nouitiatum, vt ibi aduertit Panor. modo sciat quod per tale exercitium, & talis habitus gestationem inducitur professio secundum Innoc. communiter recept. ibidem, & merito, quia ignorans, & errans non consentit l. si quis per errorem ff. de Iurisd. omn. Iud. & modo id sponte faciat vt habet idem c. vidua, de iis quæ vi. & ca. Quod interrogasti 27. dist. modo item faciat talem actum de consensu eius, qui potest eum incorporare

tare

rare religioni, per mox dicenda, licet nemo id moneat.

II. Modo fit professio tacita per solam delationem habitus professorum sine exercitio actus professis proprii, modo fit distinctus patenter in colore, scissura vel forma ab habitu nouitiorum cap. primo sub fin. princ. de regular. lib. 6. modo item sciat quod per id iure vel consuetudine fit professio, & eum sponte deferat secundum Inno. præcitatum, & modo illum accipiat ab eo, qui sua propria vel mandata sibi potestate potest eum incorporare religioni, quia nulla professio potest constare, nisi duæ personæ concurrant quarum altera se obliget religioni, altera religionem obliget illi: cōtinet enim professio obligationem reciprocam facientis, & recipientis eam iuxta ca. ad Apostolicam de regular. cum ei adnot.

III. Inducitur professio tacita per delationem habitus nouitiorum annalem cap. ex parte de regular. & cap. primo eod. tit. lib. 6. etiam si habitus sit indistinctissimus qui dicitur talis quando professi nouitij, & alij vitam communem agentes cum eis eodem vtuntur secundum glos. recept. in Clem. eos de regular. licet enim iure libri sexti per talis habitus suscepti ab impubere gestationem non fiebat professio magis quam per delationem patenter distincti per d. cap. primum sub fin. princ. eod. tit. lib. 6. fit tamen hodie per d. Clem. eos, adiunct. glos. eius recept. Pro quorum declaratione aduertendum primo, Quod inter prædictam gestationē annalem ingressi post pubertatem, & ingressi ante pubertatem videtur esse aliqua conuenientia, & aliqua differentia: Conuenientia quidem primo Quod neuter videtur profiteri, si habitus est distinctus patenter, id est in colore, scissura, vel forma.

II. Quod iure antiquo c. ex parte & cap. statuimus de regular. & iure vj. cap. primo eod. tit. lib. 6. quælibet distinctio habitus nouitiatum etiam latens impediēbat professionem, quæ per solam annalem gestationem habitus inducitur in vtroque.

III. Quod iure Clem. eos eod. tit. sola distinctio patens in colore, scissura vel forma in vtroque eam impedit, & non distinctio latens.

Differentia autem prior est quod dicto iure antiquo & lib. 6. suscipiens habitum indistinctissimum ante pubertatem non censebatur professus gestando illum per annum etiam post pubertatem vt habet d. c. primum post princip. de regular. lib. 6. ingressus vero post pubertatem sic.

II. Quæ ex hac sequitur: Quod prædicta Clem. non corrigit iura antiqua quoad gestationem habitus indistinctissimi à pubere suscepti, sed quoad gestationem habitus indistinctissimi suscepti ab impubere sic, quod Panor. non aduertens lapsus est in d. cap. ex parte.

Aduertendum II. Quod licet prædicta Clem. corrigit iura antiqua quoad gestationem habitus nouitiatum distincti latenter vt prædictum est, non tamen corrigit illa quoad gestationem triduanam habitus professorum latenter distincti, nam per eam perinde fit professus vt olim iuxta glos. sol. d. Clem. quam ea ratione confirmo, quod Clem. illa facta ad augendas professiones non debet operari earum diminutionem cōtra l. legata inutiliter ff. de adim. leg. cap. fin. de verb. sign.

Aduertendum III. Quod delatio habitus prædicta annalis inducit pro-

COMMENT. IN CAP. STATVIMVS.

feffionem, modo habitus non fit distinctus patenter vt prædictum est, quia si taliter esset distinctus, non censeretur facta professio etiam per delationem 20. annorum secundum glos. 2. quæ recepta est in d. Clem. eos, & modo illum gesserit in monasterio per d. cap. primum ibi (in monasterio permanferit,) videtur autem gessere in monasterio, qui gesserit eum in loco vbi de superioris mandato manet, vt Syluest. adnotauit in verbo Religio. 3. quæst. 19. vers. 2. allegando Pan. in c. Cum illorum, de sent. excom. qui tamen id non ibi sed in cap. Ex rescripto de iureiur. num. 5. dicit, citando Abbatem antiquum in d. c. Cum illorum modo item protestatio de nolendo profiteri non præcesserit saltem iusta de causa secundum glos. vlt. d. Clem. & Io. And. in c. 1. & 2. & c. ex parte de regular. & in c. primo eod. tit. lib. 6. quem ibi Dom. & frant. num. 3. sequuntur quia non est contraria facto sed animi declaratoria, quæ prodest secundum omnes in c. Cum M. de constit. non tamen requirit triduum, neque vnum diem ultra annum, quia nullus textus hoc conuincit, nec sufficit propositum mutandi absolute vitam vna cum ingressu religionis, imò neque votum de perseverando in religione intrata. Tum per c. non solum de regul. lib. 6. quatenus diuidit ingressum cum proposito absolute mutandi vitam ab expresse vel tacite professio. Tum per prædictam rationem quod professio requirit duas personas, Alteram quæ faciat, Alteram quæ recipiat, & possit recipere professionem, vt prædictum est.

75 Aduertendum III. quod per præfatos modos faciendi professionem tacite non fit, quis vere sed præsumitur fieri professus, hoc est in foro exteriori iudicabitur professus, sed si vere coram Deo semper fuit animo contrario requisito ad profitendum, & se ad tria vota substantialia obligandum, non erit coram Deo professus, neque regularis, & consequenter peccabit faciendo propria professus, imò & accipiendo alimenta de bonis monasterij cum obligatione restituendi, nisi obsequia eius alia ratione ea mereantur, & contra, iuste quoad forum conscientie potest relinquere habitum, nec incurrit Apostasiam, nec excommunicationem quoad illud forum. Quare confessarij tam monachorum quam monacharum confitentium se semper habuisse animum contrarium, requisito ad profitendum, licet verbo id expresse fecerint, vel multò & quamlibet magno tempore habitum professorum vel nouitiorum gestaauerint, magna prudentia & circumspectione varia pro varietate personarum & circumstantiarum debent eis consulere & iniungere antequam eos absoluat, vel certe absoluere eos, si sufficienter proponant se quæ iure tenentur facere, facturos, & postea consultis, si opus fuerit, doctioribus, admonere eos illa, & aliis vt exeant, aliis vt mutato animo ratificent consulere.

Quoniam autem tria diuersa sunt habere animum profitendi siue velle profiteri, & habere animum non profitendi, siue nolle profiteri, & neutrum eorum habere, siue nec velle nec nolle vt in simili in c. is qui & ca. qui tacet de reg. iur. lib. 6. notatur aliud esse consentire, aliud dissentire, aliud neutrum eorum facere, & aliud velle aliud nolle, & aliud neque velle neque nolle: Quæ potest an qui gestauit habitum per annum vel triduum prædictum sine animo profitendi tacite, & sine animo non profitendi tacite, sed negatiuo modo se habendo in foro conscientie sit professus: & credo non esse sicut ante Concil.

Trid.

Trid. & post illud, vbi nondum est receptum, qui post contracta sponsalia de futuro habuerunt copulam sine vxorio affectu, siue voluntate vt per id contraherent matrimonium, & etiam sine affectu contrario siue voluntate non contrahēdi, non faciebāt verum coram Deo matrimonium, sed solum coram hominibus præsumptum per not. in c. is qui & c. tua de spons. quia matrimonium carnale verum sine vero & expresso consensu non constat c. cum locum c. cum apud de sponsal. & c. sufficiat 27. q. 2. & l. nuptias non concubitus sed consensus facit ff. de reg. iur. & argumentū à carnali matrimonio ad spirituale valet c. vbi periculum §. cæterum de elect. lib. 6. & glo. in c. bone 2. de elect. dixi (ante Concil. Trid. 3.) quia post illud vbi iam est receptū non est inuenire tale matrimonium præsumptum, vt diximus in man. cōfess. c. 25. nume. Tales autem suspicor omnes fere esse qui suscipiunt habitum nouitatus animo faciendi professionem expressam, quando requisiti fuerint sine animo prius profitendi neque non profitendi, ignorantes vel non aduertentus an per solam gestationem habitus annalem præsumatur vel non præsumatur fieri tacita professio: Quos consequenter arbitror non esse coram Deo & in foro consciētiae professos. Quibus addo quod professio iusto metu facta non solum est nulla, cum qui eam facit non profitetur vere nec vere consentit, sed fingit consentire, at etiam cum verè profitetur & verè cōsentit, ideoque non valet, donec cessante metu ratificetur. Tum quia matrimonium carnale iusto metu contractū etiam cum vero animo contrahendi non valet per iura supradicta vt post Thom. & alios in 4. dist. 26. clare tradimus in Man. Confes. cap. 22. nu. 51. in fin. Tum quia electio etiam vero animo sed metu facta non valet per d. §. cæterum, cum tamen tanta libertas requiratur ad professionem quanta ad matrimonium c. 1. de his quæ vi, & tanto maior quam ad electionem, quāto longe fortius ligat, quam illa quæ facile cōsensu Papæ dissolui potest c. quanto de translat. prælat. & c. nisi cum pridem de renunc. hæc autem nullatenus vel certe vix, c. cum ad monasterium §. fin. de stat. monach.

Ex quibus omnibus infertur primo quod dies à quo incipit prædictū quinquennium est quoad professionem expressam ille, in quo illa fit. Quoad tacitam vero ille in quo fit actus professis proprius, in quo finitur triduum vel annus gestationis habitus, per cuius lapsum prætenditur facta professio.

II. Quod si metus vel impotentia reclamandi plus quam quinquennio durauerit poterit post illud ipso iure vel restitutione audiri.

III. Quod recte consuluerim multis religiosis leuiter venientibus ad reclamandum in vrbe contra professiones expressas vel tacitas ante decem vel plures annos emissas, vt ad sua monasteria redirent, ne se impensis & laboribus vanis premerent, neue Pont. Max. & Cardinales Illustrissimos in id deputatos frustra fastidirent. Contra vero aliquot aliis, vt impedimētis reclamandi quæ probare sperabant coram eis propositis remedia conuenientia peterent, quæ benigne fuere concessa.

77 II. Principaliter noto ex prædicto c. 19. quædam ob quorum ignorantiam multi etiam alias docti male cōsuluerunt multis regularibus vt clam fugerent à monasteriis & carceribus etiam habitu dimisso, ne in via prenderentur ad reclamandum de nullitate professionum suarum nulla alta facta diligentia in

COM. IN CAP. STAT. XIX. Q. III.

urbem venissent. Concil. enim in d. c. 19. statuit ne quis ante reclamationem habitum dimittat 2. ne sine licetia ob id à monasterio etiam cum habitu exeat 3. quod causas nullitatis coram superiore & ordinario antea deducat 4. quod si antea dimiserit habitum, nullatenus ad allegandū vllam causam admittatur 5. quod ad monasterium redire cogatur 6. quod tanquam Apostata puniatur 7. quod interim nullo priuilegio religionis iuuetur. Super quibus multa dici possent primo quidem ea non ligare in foro conscientie saltem ad mortale præter 4. & 7. putō enim licere cessante scandalo & præiudicio alius coram Deo ei qui scit vel iusto credit suam professionem coram eius diuina maiestate non valere ante reclamationem dimittere habitum & fugere de carcere & non deducere causas nullitatis coram ordinario & superiore & non redire ad monasterium, & non teneri ad pœnam Apostata.

78 II. Quod etiam quoad forum exterius limitanda sunt non procedere in eo qui iustam causam ea omittendi haberet, vt qui non posset habere licetiam eundi ad reclamandum, nec ire nisi dimisso habitu, vel non permittitur causas vllas proponere coram prælato vel ordinario, quales vidimus aliquot in vrbe, qui resumpto in ea habitu benigne auditi sunt. Quartum enim ex bono & æquo ita intelligo vt significet neminem quidem non portantem habitum religionis cum audiendus est audiri debere, sed eum qui temere dimisit, eo resumpto audiri posse, iniquum enim & inhumanum videtur negare perpetuo audientiam ei, qui iustam causam habet reclamandi, eo solo quod ad id faciendum dimisisset etiam temere habitum, cum id esset cogere liberum hominem per totam vitam seruire religioni, cui nullatenus obligatur, nec forte est capax illius propter defectum cuiuspiam in ea requisitæ contra leges veterantes liberi hominis venditionem, & obligationem perpetuam ad manendum alicubi, vel ad subeundum onus nimis onerans libertatem, & rationē naturalem, qua illæ nituntur. l. Titio §. Titio centum ff. de condit. & demonstr. l. & liberi hominis ff. de contrah. empt. & l. prima præsertim in §. quæ onerandæ, & l. 2. in fin. ff. quar. rer. act. non dat. & annot. per Bart. in d. §. Titio centum, & citata per eum, & addit. eius.

F I N I S.

INDEX COPIOSISSIMVS

*eorum quæ in hisce tribus Commentariis
continentur. In quo c. capitulum,
n. numerum designat.*

- A**BBAS, & monachus
vbi citandi, & cuius
Ciuitatis ciues, num.
95. cap. Non dicatis.
- Abbas solo iure commu-
ni assento solus agit, & conueni-
tur, num. 5. c. Nullam.
- Abbas qui solus omnia monasterij
gubernat, in quæ, & quo ordine
fructus eius impendit, num. 6. cap.
Nullam.
- Abbas necessariam, & non nimiam
familiam habeat, hospitibusque
non opiparam sed modestam men-
sam exhibeat, num. 6. c. Nullam.
- Abbas prius se quam Ecclesiam, &
eam prius quam conuentum, & cum
prius quam pauperes alat, nisi & c.
num. 7. cap. Nullam.
- Abbatis auctoritas minuitur potesta-
te monachis in eum concessa, nu. 3.
cap. Nullam.
- Abbates perpetuos quam parum ex-
pediat fieri triennales, & quod plu-
ra, & peiora mala consequentur
promotionem triennem, quam
perpetuam, nu. 3. c. Nullam.
- Abbas, Prior, Præpositus, & alius su-
perior quocumque nomine appel-
letur, solus habet totam regendi
monasterij sui potestatem, nu. 4.
cap. Nullam.
- Abbas non potest à monachis institui,
imo neque hodie vt plarimū eligi
ob reſeruationes, vel indulta prin-
cipum, num. 2. cap. Nullam.
- Abbas non potest à monachis expel-
li, nu. 1. cap. Nullam.
- Abbates quidam, & aliquot alij Præ-
lati per prodigitatem quærentes
authoritatem, eam confundunt,
nu. 10. cap. Nullam.
- Abbatum & Conuentuum superflua in
quæ maximè impendenda, num. 7.
cap. Nullam.
- Abbatissarum ratio qua excedunt nu-
merum improbatur, num. 46. cap.
Statuimus.
- Abſtinentiæ, ſobrietatis, parſimoniæ,
ieiunij occasio est facultas reliquã-
di ſibi aliqua de impendendis, num.
30. c. Nul.
- Acquirere qui potest alicui, æquius
acquit ei ex re ſua quam aliena,
nu. 38. c. Non dic.
- Acquit alteri nemo liber niſi & c.
nu. 16. c. Non dic.
- Adminiſtrare non potest quis bona
alterius, eo quod teneatur inter-
dum eum alere, nu. 21. c. Nul.
- Edificia quæ dicantur pia in diuifio-
ne Roncæuallis, nu. 18. c. Nul.
- Alieno de Corio corrigiæ longæ, nu.
31. c. Nul.
- Appellari potest ab eodem ad eundem

I N D E X.

diverso respectu, quia licet quis non possit esse maior simul & minor eadem ratione, potest tamen esse diversa, nu. 1. c. Nul.

Appellatio regulariter cuique in quacunq; causa permilla nu. 1. c. Nul.

S. Augustinus non tantum canonicorum, regularium sed etiam multorum aliorum ordinū magnus Patriarcha, nu. 1. c. Non dic.

S. Augustinus non instituit regulam Eremitarum S. Augustini, non induit cucullam, non se cinxit Zona pellicea, non fecit duas regulas Eremitarum, & c. nu. 9. c. Stat.

Augustino si essent similes Prælati, & Possidonio Canonici, divisione bonorum nil opus esset, num. 10. c. Nullam.

D. Augustinus Romanus Sanctissimi D.N. Confessarius & Sacrista, laudatus, nu. 1. c. Non dic.

Author cur ausus hos commentarios Virgini matri dicare nu. 2. in epist. ad Lect.

Author in omnes Regulares venerandus, & in nullos factiosus nu. 17. c. Stat.

Author ante multos annos hoc capit. verb. interpretatus, n. 1. c. Non dic.

Author dicatus Roncualli, Virginē matrem illius Patronam inuocat, nu. 1. c. Nul.

Author etiam hunc Commentarium dicat Virgini matri, nu. 1. c. Stat.

Author noluit uti hoc modo viuendi canonicorum, nu. 25. c. Nul.

B

B Attologia nō omnis eiusdem verbi repetitio, sed superflua tantum nu. 5. in epist. ad Lect.

Beatitudo vera quid, & quid perfecta, quid imperfecta, & quod triplex

est imperfecta, & ad quam tenetur conari religiosus, nu. 5. c. Non dic.

Beneficia manualia æquatur non manualibus nisi in manualitate, num. 38. c. Non dic.

Beneficio manuali, & non monasterio unde pender, quæritur pœna statuti occidentis illum, num. 38. c. Non dic.

Beneficia regularia omnia requirere residetiam personalem an probat fundamentum Felini, nu. 43. c. Nul.

Beneficia comendata etiam ad vitam an requirant tantam residetiam quantam in titulum data, nu. 43. c. Nullam.

Beneficio regulari solus expressè professus eundem ordinem, cuius est beneficium, est dignus, nu. 2. c. Nul.

Beneficiarius Regularis ut potest disponere de fructibus beneficii, ita potest de quæsitis per se illi sua opera, vel alio modo, num. 42. sine alterius licentia vel consensu, nisi statuto speciali aliud caueatur, nu. 43. c. Non dic.

Beneficiarius regularis æque disponit de quæsitis aliunde, ac de fructibus, & opera sua, nu. 38. c. Non dic.

Beneficiarius regularis plurium beneficiorum, omnibus eis quærit pro rata redditu quos ex eis percepit, nu. 39. c. Non dic.

Bona regularium omnia sunt communia eis, non ut singulis, sed ut vniuersis, nu. 40. c. Non dic.

Bona profitētis religionem, fiunt monasterij etiā quoad possessionem, nu. 78. c. Non dic.

Bona nouitij intestati non deferuntur monasterio, nu. 81. c. Non dic.

Bona profitētis fiunt Monasterij etiā si vsusfructus alij debeat, etiam data in feudum & emphiteusim, nisi & c. nu. 87. c. Non dic.

Bono

I N D E X.

Bonorum diuisio inter Prælatum & Conuentum, neutrum illorum facit suæ partis dominum, num.17. cap.Nullam.

Bonorum omnium monasterij administratio solius Prælati quæ mala parit, nu.9.c.Nullam.

Bonorû monasterij diuisio inter Præfectum & Conuentum non tollitur Concilio Tridentino, num.24. c.Nul.

Bonorum omnium renunciatio propter Deum nullum salutis spirituales vel corporalis periculum minatur, nu.25.c.Non dic.

Bona temporaria qua parte profunt, & qua obsunt felicitati quærendæ, nu.26.c.Non dic.

Bonorum omnium etiam futurorum promissio nisi causa pietatis reprobata, nu.24. & 29.c.Non dic.

Bonorum & negotiorum Dei tractatio, cur non ita turbat animi tranquillitatem, sicut propriorum, nu.31.c.Non dic.

Bonorum etiam stabilium administratio concedi potest etiam hodie iusta de causa Regulari non officario, nu.50.c.Non dic.

Bonus in dubio quis non præsumitur in suum damnum, nu.72.c.Stat.

C

Canonicus vel Collegio Regulari. an liceat habere domi vllam mulierem, etiam non suspectam, nu.65.c.Stat.

Canonicorum Regularium nomenclatura defensa, num.3. in epist. ad Lect.

Canonicus, vide Regularis.

Canonici regulares vt digniores præcedunt monachos, num.4. Quod post longissimam litem sententia

diffinitiuâ declarauit Pius IIII. nu.6.c.Stat.

Canonicorû regulariû Prælati quando præcedent monachorum Prælatos, & quando non, nu.7.c.Stat.

Canonicorum regularium ordo multum differt ab ordine monachorû, & quia laxior, & quia celsior, nu.2. & 5.c.Stat.

Canonicis regularibus per se inest clericatus, monachis verò per accidens, nu.2.5.7. & 8.c.Stat.

Canonicus regularis ad quos monachos non potest transire, & ad quos sic, nu.3.c.Stat.

Canonicorum regularium, vel monachorum viuendi modus per portiones priuilegiatas, an sit damnatus & infernalis, disputatur latè à nu.25. & concluditur pars negans concurrentibus sex, nu.8.c.Nul.

Canonicorum regularium status viuendi per portiones priuilegiatas an liceat post Concil. Trid. quod nouem dictis resoluitur, à num.32. c.Nul.

Canonici regulares quatenus tales, sunt clerici, monachi vero non, nu.40.c.Nul.

Canonici regulares ad quos monachos non poterant olim transire, & nunc sic, nu.11.c.Stat.

Canonicorum regularium ordo iam inde ab Apostolis esse cœpit, num.7.c.Stat.

Canonicus regularis non potest transire ad monachos, nu.40.c.Nul.

Canonici regulares hoc modo viuentes fuere duo habiti pro sanctis, nu.26.c.Nul.

Canonicus regularis laxiori regulæ seruit, quam monachus, sed non in hoc, nu.33.c.Non dic.

Carcere custoditus iuste fugit, sed nõ ad eum damnatus, nu.63.c.Stat.

I N D E X.

- Carolus Cardinalis Borbonius** magnum pietatis exemplum ministrando pauperibus apud Roncamuallem exhibuit, nu. 7. c. Nul.
- Cartusia laudata, & clausura eius** quae ratione facta arctior aliis, num. 31. c. Stat.
- Castitatem parit abstinentia, sobrietas, & facultas reliquandi sibi aliqua de infumendis**, nu. 31. c. Nul.
- Causa compositionis horum trium commentariorum**, nu. 1. in epistola ad lectorem.
- Causa potentior** producit effectum maiorem, nu. 24. c. Nul.
- Causae exeundi monasterium Sanctimonialium**, quot, & quae, num. 48. c. Stat.
- Charitas perfecta tripliciter dicitur**, nu. 4. & 5. c. Non dic.
- Charitatis nutrimentum, diminutio cupiditatis, perfectio vero nulla cupiditas**, nu. 21. c. Non dic.
- Christianae perfectioni opitulari potius quam obstare minorum ministeria**, nu. 67. c. Stat.
- Christus legitur Apostolorum semel pedes lauisse, sed non solitus eis in inferioribus ministrare**, num. 66. c. Stat.
- Citatio iure naturae requisita ex causa omitti potest**, nu. 18. c. Stat.
- Clem. 2. de Vir. & honest. cler. in noua**, nu. 27. c. Stat.
- Clericis omnis ornatus ultra necessitatem, & honestatem vetitus**, nu. 27. c. Stat.
- Clericus an damnari possit ad trirèmes, & an torqueri possit per laicum**, nu. 52. c. Nul.
- Clericus minimorum tantum ordinum postulare potest etiam in criminalibus, modo id sine rasura in capite faciat**, nu. 93. c. Non dic.
- Commentarium hunc, & alterum in cap. Nullam 18. q. 2. nunc compositos virgini matri dicat**, num. 1. cap. Non dic.
- Commendatum beneficium cessatione commendae sic vacat ac tempore commendationis vacabat**, nu. 43. c. Nul.
- Concordiam & discordiam eadem res diuerso respectu parit**, nu. 10. c. Nul.
- Confirmatio subsequens Papae facit actum valere, ac si à principio fuisset ab eo factus**, nu. 9. c. Nul.
- Coniunctiones (ac) (&) proprie diuersa verba diuersa significantia copulant, sed non hic**, nu. 62. c. Stat.
- Coniunctiones, seu, &, siue, proprie diuersa verba idem significantia copulant**, nu. 62. c. Stat.
- Constitutio declaratoria extenditur ad praeterita**, nu. 43. c. Stat.
- Consuetudines non sunt ob quamlibet utilitatem maiorem mutanda**, nu. 30. c. Nul.
- Consuetudo non solum potest augere, sed etiam dare Iurisdictionem**, nu. 52. c. Nul.
- Consuetudo contra legem naturae vel diuinam non excusat, nu. 25. licentia vero ob eam praesumpta sic**, nu. 28. c. Nul.
- Consuetudine praesertim immemoriali lex humana tolli potest**, num. 42. c. Stat.
- Contemnitur facile quod non diligitur**, nu. 16. c. Stat.
- Contrarietas vitanda, num. 2. quae tamen non est in æquiuocis**, nu. 28. c. Nul.
- Conuersae quae fieri possint etiam hodie, non obstante extrauagante Circa, Pij V. nu. 56. c. Stat.**
- Correctio iurium vitanda**, num. 47. c. Non dic.
- Crates Thebanus auri pondus ob literas**

I N D E X.

teras abiecit, nu.22. sed inaniter, nu.30.c. Non dic.
 Craton Philosophus à Ioanne Apostolo prodigitatis notatus, nu.30.c. Non dic.

D

Debitor factus regularis, an teneatur manu, & arte laborare pro debito soluendo, nu.74.c. Non dic.
 Defensio naturalis nemini tollenda, nu.49.c. Stat.
 Delegatus sedis Apost. fit à lege plerumque ipse ordinarius, num.52.c. Stat.
 Deum minus amat, qui cum eo aliud non propter ipsum amat, num.21.c. Non dic.
 Dicens de vno, de altero negare videtur, nu.18.c. Nul.
 Don Didacus à Leyua, siue Couarruias cur magis Authori quam aliis suspiciendus, nu.4. in epist. ad lect.
 Don Didacus à Leyua & Couarruias laudatus, nu.80.c. Non dic.
 Dispensatio inferioris sine causa contra ius etiam humanum nil valet, nu.36.c. Stat.
 Dispensatio odiosa, sed eam faciendi potestas fauorabilis, nu.15.c. Stat.
 Diuisio bonorum inter Prælatum & Capitulum nil proprietatis inducit, nec quicquam obligationi antiquæ detrahit, nu.11.c. Nul.
 Diuisio Roncæuallis 18. argumentis impugnatur, nu.8. Et decem munitur, nu.9.c. Nul.
 Diuisio bonorum inter prælatum & capitulum, etiam regulare, valet, remissive, nu.71.c. Non dic.
 Dominium verum bonorum Ecclesiasticorum penes solum Deum esse priuatiue, & ius vniuersale administrandi penes Papam, & speciale

aliquorum penes alios, &c. decisive & remissive, nu.34.c. Non dic.
 Dominium & ius administrandi bonorum cœnobiorum, penes quos, nu.28.c. Non dic.
 Dominium & proprietas idem, & quid & quotuplex possessio vel quasi, nu.7.c. Non dic.
 Dominium & quasi dominium quid, nu.7. & vt differt ab usufructu, & vsu qui est duplex, num.8. & quod ius administrandi non est dominium, nu.9.c. Non dic.
 Donatio omnium bonorum quæ licita, nu.23. & quæ nulla, nu.30.c. Nō dic.
 Donationes multæ vitiosæ, sed validæ, nu.30.c. Non dic.

E

Eccliarū Prælatos dicentes non posse reddere rationem suæ vtilitatis, nisi tota penes eos sit iurisdictio, nō esse audiendos, nu.15.c. Nul.
 D. Eduardus de Arauio illustris Monasterij Tomaren. ordinis Cisterciæ. laudatus, nu.32.c. Stat.
 Eleemosyna quandoque honestius fit in frumento, quam in pecunia numerata, nu.19.c. Nul.
 Eleemosynæ largiendæ in incertas personas, & vsus, vt nouè monialibus applicatæ, nu.54.c. Stat.
 Eleemosyna maior omnia simul dare, quā minutatim, n.27.c. Nō dic.
 Episcopus monachus nō lineam, sed monachalem vestem deferat, nu.27.c. Stat.
 Excommunicati professio & matrimonium valent, licet non beneficij adeptio, nu.25.c. Stat.
 Exempti in causis mercedum, & aliis ciuilibus, vt subsunt ordinariis, nu.95.c. Non dic.

I N D E X.

Exhæredandi, & reuocandi donationem causæ expressæ ad similes extenduntur, nu. 48. c. Stat.

Exitus regularis in quo maiore pœna quam homicidium punitur, num. 51. c. Stat.

Expressio qualitatis iure inherens, non est necessaria, nu. 13. c. Nul.

F

Facta contra leges charitatis & aliarum virtutum, non rescindi, sicut facta cõtra leges iustitiæ specialis, nu. 30. c. Non dic.

Fideiussor nõ obligatur pro non obligato, saltem naturaliter, nu. 74. c. Non dic.

Filiusfam. professus transmittit hæreditatem potentia suitatis, num. 47. c. Nul.

Filius legitimus, imo & naturalis interdum æquatur in hoc legitimo naturali, nu. 79. c. Non dic.

Finis principalis actus virtutis non debent esse temporaria, num. 31. c. Nul.

Finis bonus non sufficit ad actum bonum si alia circumstantia necessaria desit, nu. 8. alias secus, num. 14. c. Nul.

Finis actus virtutis secundarius, possunt esse temporaria, nu. 4. in epist. ad Lect.

Don Franciscus à Nauarra Præfectus Roncæuallis Author diuisionis bonorum eius, postea Archiepiscopus Valentinus, nu. 8. c. Nul.

Fugere de carcere vi custodibus illata non licet, nu. 63. c. Stat.

Fundationis statuta cõtra clausuram tolluntur, nu. 44. c. Stat.

Furtum non est alieni acceptio de præsumpta voluntate domini, nu. 28. c. Nul.

G

Gregor. XIII. vigilatissimus & c. nu. 1. in epist. ad Lect.

H

Humani generis tres hostes, Mundus, Caro, Dæmon, num. 3. cap. Non dic.

Humani moris est eum vereri, cuius nutu quis nunc erigitur, nunc deprimitur, nu. 19. c. Nul.

Humilitas res gloriosa, qua ipsa quoque superbia palliari appetit ne vilescat, nu. 8. c. Stat.

Humilitas præclara, & Deo dilecta virtus, nu. 7. c. Stat.

I

Intellectus cap. Exiit. 5. Porro, & sequent. singulariter fundatus, nu. 34. c. Non dic.

Intellectus cap. 2. de Regular. sess. 25. Concil. Trid. nu. 50. c. Non dic.

Intellectus cap. 5. eiusdem tit. & sess. nu. 51. c. Non dic.

Intellectus cap. 11. de Reform. sess. 25. Concil. Trid. nu. 14. c. Stat.

Intellectus cap. 5. De Regul. Concil. Trid. nu. 60. c. Stat.

Ioannes à Cardona Doctor laudatus nu. 5. in epist. ad Lect.

Ioannes Trullus Prior sanctæ Christianæ laudatus, nu. 1. c. Non dic.

Ioannis Gerson liber contra Canonicos proprietarios, non videtur eius, nec vrget, nu. 28. c. Nul.

Irregularitatem qui cõtrahunt in carceres coniectos dure tractando, nu. 64. c. Stat.

Iudicis pro sententia in dubio præsumendum, nu. 18. c. Stat.

Iurisdictionem auget consuetudo, nu. 95. c.

I N D E X.

- 95.c. Non dic.
- Ius præsentandi ad eccl. fias conuentuales concessit Adrianus V I. Carolo V. nu. 12. c. Nul.
- L
- L**aborare manibus nõ tenetur, qui vitare orium, & se, suosque aliter alere potest, nu. 69. c. Non dic.
- Legitima filiis professi religionẽ, debetur ante mortem eius, nu. 80. c. Non dic.
- Legem quam quis non seruat alij ponere non debet, nu. 8. nec vllam sibi ponere potest, nu. 13. c. Nul.
- Leges & statuta sine euidẽti vtilitate non esse mutanda, nu. 16. c. Nul.
- Legis transgressio quo clarior, eo peior, nu. 33. c. Nul.
- Legis humanæ malè intellectæ ob subtilitatẽ & difficultatẽ transgressio non est mortalis, nu. 33. c. Nul.
- Legi disponenti de pluribus, est locus in vno, si ratio eadẽ subest, n. 79. c. Non dic.
- Legis mens plus attendenda quã verba, nu. 45. c. Stat.
- Lex generalis omnem speciem comprehendit, etiam si alicui non in sit tanta ratio, nu. 73. c. Stat.
- Lex prohibens vel iubens aliqua Clericis, solos beneficiarios, & sacratos continet, nu. 28. c. Stat.
- Lex pœnalis, & exorbitans non extenditur ex identitate rationis, nisi ad id quod exæquatur regulariter iure antiquo in illa materia, num. 40. c. Nul.
- Libero homini non est nimis oneranda libertas, nu. 78. c. Stat.
- Licentia tacita sufficit quo Regularis retineat aliqua propria quoad vsum modo subsit causa num. 52. & modo sit approbatoria & non solum permissoria, nu. 54. c. Non dic.
- Licẽtia prælati generalis exeundi quæ iusta, nu. 36. c. Stat.
- Licentia ingrediendi monialium monasteria qua de causa, à quo, & quomodo danda, nu. 59. & 60. cap. Statuimus.
- Literas dare, vel recipere sine superioris licentia, cur non liceat Monachis nu. 45. c. Non dic.
- Locare fructus ad triennium non est alienare, nu. 19. c. Nul.
- Ludouicus de Copones Cathalonie legatus, cum duobus collegis laudatus nu. 50. c. Non dic.
- M
- M**aria virgo vndecũque audit, syncerique cordis quantula quæque benigne suscipit, num. 1. c. Non dic.
- Maria virgo mater cur matri suæ petita negauit, nu. 6. c. Non dic.
- Martinus à Naruais licentiatus laudatus, nu. 75. c. Non dic.
- Mendicare cui licet, decisiue, & remissiue, nu. 24. c. Non dic.
- Medicare licet regulari, & tali ac tali sæculari, nu. 6. c. Non dic.
- Metus cessatio sola non tollit reclamandi facultatem, nu. 71. c. Stat.
- Minimorum monasteriũ vrbis, cum primis religiosum, & populo acceptum, nu. 75. c. Non dic.
- Monachus & Canonicatus regularis qua ratione dicantur beneficia, nu. 100. c. Non dic.
- Monachus, vide Regularis.
- Monachus sine monasterio, & ordine certo inueniri potest, nu. 44. c. Nul.
- Monachus monasterij destructi vel ab infidelibus occupati, an sit absque monasterio, nu. 46. c. Nul.
- Monachus, & monasterium non sunt correlatiua, sicut monachus, & monachalis professio, n. 45. c. Nul.
- Monachi appellatione non venit canonicus regularis etiam in lege

I N D E X.

- non pœnali non exorbitante, nu. 40. nisi, & c. nu. 41. c. Nul.
- Monachus vetatur edere carnem, & induere camisiam lineam sed non canonicus regularis, nu. 42. c. Nul.
- Monacho ū creatio, an ad Abbatem sine Conuētū pertineat, n. 5. c. Nul.
- Monachorum p̄fectus perdit ipso iure p̄fecturam ob non promotionem, canonicorum autem non item, nu. 42. c. Nul.
- Monasterio ianitor necessarius, num. 37. c. Stat.
- Monasterium, & domus, interdū pro eodem sumuntur, nu. 44. c. Stat.
- Monialis nulla etiam p̄lata nisi tribus de causis exire potest nu. 47. c. Statuimus.
- Monialium facultates exeundi omnes amplissimè reuocantur nu. 53. c. Stat.
- Monialis nulla extra monasterium hodie manere potest etiā Authoritate Apost. nisi & c. nu. 53. c. Stat.
- Monialibus prouidendi nouus, & exquiritus modus nu. 54. c. Stat.
- Moniales alloquendi quę frequentia, & qui accessus prohibeatur n. 61. c. Statuimus.
- Monialium monasteria intrandi facultates omnes reuocatæ nec dantur nouæ, addita pœna graui intrantes, comitantes, & admittētes nu. 62. c. Stat.
- Monialis quę professæ extra monasterium eximitur à clausura nu. 45. c. Statuimus.
- Monialium non professarū cōuentus, quomodo finiantur nu. 45. c. Stat.
- Monialis exeuntis, qui comites, vel recipientes excusentur, nu. 51. c. Stat.
- Monialium clausuræ non fauētes qui peccant nu. 46. c. Stat.
- Monialibus, & conuersis omnibus etiam militiæ, Hierosolym. clausura indicta nu. 44. c. Stat.
- Moniales an discipulas vel famulas seculares habere possint, nu. 66. c. Statuimus.
- Monialium quantus debeat esse numerus, ab ordinariis statuendum nu. 57. c. Stat.
- Monialium clausura in tribus nouè aucta nu. 57. c. Stat.
- Monialium de clausura extrauagātes an quolibet anno publicandæ, nu. 58. c. Stat.
- Monialiū monasteria nullus nec vlla ingredi debet nisi tria cōcurrant, & quid de infantibus, & fatuis, nu. 59. c. Stat.
- Monialis ob quem morbum periculosum exire potest, nu. 49. c. Stat.

N

- N**ecessitas non facit dominū necessariorū extreme egentem, sed facit facultatē ipsi, & alius pro eo illa capiendi, nu. 60. c. Non dic.
- Necessitas sc̄elix quæ nos ad meliora compellit, nu. 9. c. Nul.
- Necessitas superueniens, parenti regularis, minus operatur quā p̄ueniens nu. 48. c. Nul.
- Negatiua dictio contradictorium sequentium ponit, nu. 47. c. Non dic.

O

- O**bediendum maiori iubenti contrarium ei, quod minor iubet, nu. 18. c. Nul.
- Obedire in quibus non tenetur Regularis Prælato, nu. 91. c. Non dic.
- Obedire in quibus tenetur regularis suo Prælato, & quod duobus contraria iubētibus, maiori est parendum, nu. 12. c. Nul.
- Obligatio naturalis ex cōsensu etiam nudo nata, obligat in foro conscientia,

I N D E X.

cientiæ, nu. 74. c. Non dic.
Ordines mendicantium iure cōmuni
 approbati 4. sed particulari plures
 nu. 13. c. Stat.
Ordines susceptio ad titulum religio-
 nis sola non ratificat professionē
 nu. 72. c. Stat.
Otium tollendum & eius occasio est
 interdum cōmunitas, nu. 31. c. Nul.

P

Papa non potest dispēfare cum regu-
 lari vt stante voto pauper-
 tatis solemniter habeat propriū, imo
 neque liberare eum ab illo aliqua
 de causa, licet posset liberare à vo-
 to castitatis, nu. 49. c. Non dic.
Papa non solet tam libere disponere
 de rebus Ec. inferioris ac de sed.
 Apost. nu. 58. c. Non dic.
Papa & sedes Apost. in his quæ sunt
 fidei & morum errate non potest
 nu. 10. c. Stat.
Par in parum non habet imperium,
 nu. 8. & nu. 12. c. Nul.
Patriam potestatem perdit pater per
 suam professionē quo ad omnia,
 per professionē vero filij, quo ad
 multa, nu. 47. c. Nul.
P. Paulus Constabilis Sacri Palatii
 Magister laudatus, n. 33. c. Non dic.
Paupertas quid & unde deducta, &
 an differat ab inopia, nu. 11. c. Non
 dicatis.
Paupertas duplex, interior, quæ tri-
 plex, & exterior, & quid illæ, nu.
 12. c. Non dic.
Paupertas exterior duplex, volūtaria,
 quæ rursus multiplex, & coacta,
 illa vt plurimum melior ista, num.
 12. c. Non dic.
Paupertatem etiam simpliciter vouēs
 ad quid obligatur, n. 13. c. Non dic.
Paupertas quæ ad constituendam ve-
 ram religionem necessaria, n. 13. c.
 Non dic.
Paupertatē simpliciter vouens, vide-
 tur vouere tertiā, nu. 17. c. Non dic.
Paupertatis votum solemne sufficiens
 ad religionē fit dupliciter tacitè,
 nu. 14. c. Non dic.
Paupertas iusta ad religionem debet
 esse interior, & exterior omnium
 pecuniariorum præsentium & fu-
 turorum, & capacitatis eorūdem,
 nu. 21. c. Non dic.
Pauperes cuius modi hospitalis con-
 uentui in alimentis præferendū,
 nu. 7. c. Nul.
Pauperibus & peregrinis nullibi gen-
 tium tam religiose inseruitur, quā
 apud Roncamuallem, num. 7. cap.
 Nullam.
Peccatum mortale de se peius excom-
 municatione, nu. 16. c. Nul.
Peculij concedendi Regulari duplex
 modus, & an vterque hodie liceat,
 nu. 41. c. Non dic.
Peculiū unde dictum, & est octuplex,
 maxime autem quadruplex, & ad-
 ditur nonum, nu. 9. c. Non dic.
Peculium duplex alterum iustum, al-
 terum iniustum, nu. 10. c. Non dic.
Pecuniæ nomine quid continetur, nu.
 11. c. Non dic.
Pensio dupliciter cōstituitur regulari,
 nu. 68. c. Stat.
Pensio quæ beneficiū, nu. 69. c. Stat.
Perfectio Christiana, & status perfe-
 ctionis Christianæ adeo diuersa
 sunt, vt inueniatur perfectus extra
 statum perfectū & imperfectus &
 malus in eo, nu. 23. c. Non dic.
Perfectio vitæ Christianæ quæ, &
 quotuplex, & quod ad eam tene-
 tur conari omnis religiosus, n. 4. c.
 Non dic.
D. Philippus Canonicus regularis Il-
 lustris monasterij Sancti Crucis

I N D E X.

- Conimbricē. laudatus, n. 32. c. Stat.
 Pij V. zelus ardens in Deum & sancti-
 monialū sanctimoniā n. 46. c. Stat.
 Pœna quę corporalis in foro cōscien-
 tię à dánato subeūda, nu. 63. c. Stat.
 Pœna nulla ipso iure incurritur nisi
 id iure caueatur nu. 52. c. Stat.
 Pœna maior interdū pro minori cri-
 mine imponitur, nu. 52. c. Stat.
 Pœna iniusta vel iniuste executā exæ-
 quantur in hoc, nu. 64. c. Stat.
 Professio absque præsencia domini
 quæri potest, nu. 14. c. Nul.
 Possidens possessum auctoritate pro-
 pria capere, & tenere potest, nu.
 50. c. Nul.
 Præceptū non importat, exhortatio
 nu. 46. c. Stat.
 Præsumptio pro actus valore præua-
 let aliis, nu. 89. c. Non dic.
 Præscriptio regulæ Semel malus lib. 6.
 vt tollitur trienio, n. 92. c. Non dic.
 Principē nulli velle præiudicare, in-
 telligēdum est de alio præiudicio,
 quam expresso, nu. 12. c. Nul.
 Prioratus, vel subprioratus monaste-
 rij nō vacat vacante illo, n. 22. c. Nul.
 Pristinum ad statum reditus fauora-
 bilis, nu. 24. c. Nul.
 Priuatio præsupponit habitum n. 38. c.
 Statuimus.
 Procurator potest esse laicus, sed non
 iudex, nu. 20. c. Nul.
 Prodigitas omnis mala, sed non om-
 nis largitio prodigitas, n. 23. & 29.
 c. Non dic.
 Prodigus, & Auarus, vitiosi contrarij
 liberali, virtuoso, n. 23. c. Non dic.
 Professio metu etiam reuerentiali fa-
 cta nō valet, sed dolo facta sic, nisi
 dolus esset tantus &c. nu. 63. cap.
 Non dic.
 Professio regularis æquatur indulgē-
 tię plenarię, nu. 92. c. Non dic.
 Professio regularis omnis intra annū
 probationis facta, est nulla, nu. 45.
 c. Nul.
 Professio metu facta etiam cum vero
 animo profitendi non valet, nisi
 postea ratificetur, nu. 75. c. Stat.
 Professionis, & habitus diuerforum
 qui homines in eadē ecclesia esse
 possunt, nu. 38. c. Nul.
 Professionem cōtra vltra quinquen-
 nium non reclamatur, nu. 72. nisi
 &c. nu. 76. c. Stat.
 Professio religionis duplex, expressa,
 & tacita, quę tribus modis, nu.
 73. c. Stat.
 Professio metu vel alias inualida, vt
 validatur vel inualidatur, nu. 71. c.
 Statuimus.
 Professio tacita per qualem habitus
 gestationem annalem censeatur
 fieri, nu. 74. c. Stat.
 Professio tacita est præsumpta, sed
 non semper vera, & quę tunc con-
 fessarij partes nu. 74. & 75. c. Stat.
 Professus an fiat corā Deo, qui gestat
 anno habitū sine animo profitēdi,
 & sine contrario negatiue se ha-
 bens, nu. 75. c. Stat.
 Proprietatis peccatū peccat qui etiā
 consentiente prælato tenet aliqua
 sine iusta causa, licet non incurrat
 pœnā proprietarij, n. 53. c. Non dic.
 Propriū dupliciter dicitur quoad ius
 & vsum simplicem facti, nu. 10. c.
 Non dic.
 Protestatio contraria facto tollitur,
 & non præiudicat nescienti, nec
 non consentienti, nec indubio vi-
 detur quis ei si est damnosa cōsen-
 tire, nu. 14. c. Nul.
 Publica minori curę saltē quoad in-
 tensionem sunt quam propria, nu.
 29. c. Nul. R
- R** Eformatio quam intēdit Concil.
 Trid. non est eadem omnino
 quę primaria, nu. 24. c. Nul.

Refor.

I N D E X.

- Reformatio huiusmodi canonicorū
quales ministros peculiare, & cō-
munes & in quæ eis permittere
posset, nu. 37. c. Nul.
- Reformatio facienda cogendo in-
trare in mare per fluuium, nu. 34.
c. Nul.
- Reformatore quali necessario obe-
diendum, nu. 36. c. Nul.
- Regiminum triplex species. Monar-
chia in qua solus vnus gubernat.
Aristocratia in qua soli optima-
tes. Democratia in qua totus popu-
lus, quibus additur quarta, quæ sub
Aristocratia satis comprehendit-
tur, in qua vnus de consensu mul-
torum ad id deputatorum guber-
nat, sicut illa in qua vnus de consi-
lio multorum gubernat sub Mo-
narchia continetur, nu. 15. c. Nul.
- Regula canonicorum appellatur re-
gula clericorum, & laxior est regu-
la monachorum, nu. 40. c. Nul.
- Regulæ de substantia non est vt solus
Prælatu omnia gubernet, imo
etiam iure communi multa de cō-
sensu, vel consilio capituli expe-
dire tenetur, nu. 11. c. Nul.
- Regularis licet testari non possit, po-
test tamen verbo vel scripto pre-
cari, vt sua peculiaria bona in cer-
tos pios vsus impendantur, nu. 54.
c. Non dic.
- Regularis donare potest sua peculia-
ria de licentia prælati in eos vsus
in quos ipse prælatu potest, non
autem in alios, nu. 55. c. Non dic.
- Regulari qua de causa iusta dari po-
test licentia habēdi proprium, nu.
56. c. Non dic.
- Regulari non concedit Papam tam
libere facultatem disponendi ad
pia inter viuos, ac prælatu eius po-
test, nu. 57. c. Non dic.
- Regularis beneficiarius quærit Eccle-
siæ vel beneficio suo, siue sit sui
ordinis, siue non, & siue manuale,
siue non, nu. 37. non solum ea quæ
quærit ex fructibus eius, vel ex ope-
ra sua, sed etiam ea quæ aliunde
ex contractu vel vltima volunta-
te, nu. 38. c. Non dic.
- Regularis iuste fieri potest Doctor,
nu. 33. c. Non dic.
- Regularis quid acquirat Deo, quid
Papæ, quid monasterio, & quid si-
bi, & illa verba (quærit monaste-
rio) quem sensum habeat, profun-
dus quam alibi, nu. 34. c. Non dic.
- Regularis potest obesse monasterio
in iure quærendo, & non in quæ-
sito, nu. 64. c. Non dic.
- Regularis etiam fugitiuus & eiectus
iniuste, quærit monasterio, eiectus
autem iuste, & non translatus ad
aliud Episcopo, quia ei subest, nu.
65. c. Non dic.
- Regularis depositus priuatur præben-
da, & voce in capitulo, sed non
definit esse monachus, etiam si ei-
ciatur, nu. 65. c. Non dic.
- Regularis deleta sua regula, manet
regularis ordinario subiectus, nu.
66. c. Non dic.
- Regularis iuste eiectus vel sua regula
deleta an originis Episcopo subfit,
nu. 67. c. Non dic.
- Regularis exauthoratus, & ad trire-
mes damnatus cui Episcopo sub-
fit, nu. 67. c. Non dic.
- Regularis eiectus, moneat Episco-
pum se sibi subiectum, num. 67. c.
Non dic.
- Regularis habitu suo priuatus, vtatur
clericali, & an cogi possit redire,
nu. 68. c. Non dic.
- Regularis æquatur seruo & filiofa-
miliæ quædam sibi apta, & quibus
est eadem ratio, & ita nil sibi &
omnia monasterio quærit, nu. 62.

I N D E X.

- cap. Non dicatis.
 Regularis Abbatis dolo facta profes-
 sio valet, sed bona eius non quaeruntur monasterio, n. 62. c. Nō dic.
 Regularis non agit suo nomine in iudicio regulariter, etiam iniuriarū, & an æquiparetur seruo in contractibus, nu. 61. c. Non dic.
 Regularis condemnatoria sententia quæ in personam eius fertur, num. 100. c. Non dic.
 Regularis constituit procuratorē sine licētia superioris quoties sine illa potest litigare, nu. 100. c. Non dic.
 Regularis depositio à monachatu nō extenditur ad ordinem, & quid operatur, nu. 100. c. Non dic.
 Regularis quis exemptus, & super quo conueniatur coram ordinario, nu. 96. c. Non dic.
 Regularis in nullis causis coram laico iudice conuenitur, num. 96. ca. Non dic.
 Regularis simplex regulariter non est legitima persona ad agendum, neque defendendū in iudicio proprio nomine, neque alieno sine prælati licentia, nu. 97. c. Non dic.
 Regularis prælatus vel beneficiarius potest esse in iudicio, Reus & Actor nomine suo, & alieno, nu. 97. c. Non dic.
 Regularis adiens superiorem ob grauumen, videtur appellare, num. 93. c. Non dic.
 Regularis eo solo quod fugiat non excommunicatur, nu. 93. c. Nō dic.
 Regularis delictum ad quid monasterium obligat, nu. 94. c. Non dic.
 Regularis vere professus nullus etiam militaris vel prælatus testari potest, licet Nouitius, Heremita, & tribus votis implicitus id possit, nu. 70. c. Non dic.
 Regularis quid potest disponere in-
 ter filios iustos in seculo relictos, nu. 77. c. Non dic.
 Regularis nouitius, non potest ita libere testari ac miles, num. 84. cap. Non dic.
 Regularis iam professus, nec reuocare nec alterare potest testamētum antea conditum, nu. 85. c. Non dic.
 Regularis professi bona tenet monasterium capax bonorum eo viuente, nisi quoad legitimam filiorum, nu. 86. c. Non dic.
 Regularis beneficiarius perinde potest dispendere de fructibus sui beneficii, ac clericus secularis de sui, etiam si beneficium sit manuale, nu. 42. c. Non dic.
 Regulari mortuo sine liberis, monasterium etiam mendicantium nisi sit Franciscanum succedit in totum, nu. 82. c. Non dic.
 Regularis dicens aliquid esse suum in vno sensu, peccat mortaliter, in alio venialiter, in alio nihil, nu. 32. c. Non dic.
 Regularis peccat mortaliter volendo habere dominium cuiuspiam rei pecuniariæ, non autem volendo habere dominium aliarum rerum animæ vel corporis vel alius rei spiritualis vel honoris sancti & ecclesiastici, nu. 33. c. Non dic.
 Regulari quis & qualem potest facere facultatem manendi extra claustrum, & conuertendi quæ sita in vsus suos, & quæ per talia quæ sita intelligantur, nu. 72. c. Non dic.
 Regularis potest impendere quæ sita in pia per facultatem impendendi ea in suos vsus, & eam habenti testandi facultas facile addi potest, nu. 73. c. Non dic.
 Regularis, quæ, quando, & quomodo teneatur soluere debita ante professionē contracta, n. 74. c. Nō dic.

Regu

I N D E X.

- Regulares quadruplicis generis; & eorū quibus testandi facultas conceditur, nu. 90. c. Non dic.
- Regularis testari nequit etiam de rebus alius quam monasterij, etiam consensu eius cuius sunt, & prælati concurrente, quamuis ordinatio eius certo modo valeat, nu. 89. c. Non dic.
- Regularem non abstergit professio ab omni irregularitate præcedente, nu. 92. c. Non dic.
- Regulares simplices in emendis sibi rebus qua mente esse debent; ne peccent, nu. 20. c. Non dic.
- Regularis & seruus quomodo æquantur in acquirendo, nu. 35. c. Non dic.
- Regularis cui monasterio vel prouincia quærit, nu. 36. c. Non dic.
- Regularis non est proprie, religionem solum generalissime professus, nu. 36. c. Non dic.
- Regulari licet habere aliquid proprij de licentia superioris, non quidem quoad proprietatem seu dominium, vel ius aliquod verum, sed quoad vsum simplicem facti tantum, & non de qualibet licentia, sed de data iusta de causa, num. 46. & 47. c. Non dic.
- Regularis etiam bona ante professionem quæsit, quærit per eam monasterio nisi & c. nu. 36. c. Non dic.
- Regularis absente prælato vel syndico, vt potest agere, & quæ alimenta petere etiam eis præsentibus, nu. 98. c. Non dic.
- Regularis spoliatus à superiori beneficio, etiā manuali, interdum agit contra eum, nu. 98. c. Non dic.
- Regularis an postulare iuste possit de licentia prælati pro stipendio, saltem quærendo monasterio, num. 99. c. Non dic.
- Regularis habens beneficium in quo differt ab habere peculium etiam quasi conductū, nu. 44. c. Non dic.
- Regularis simplex carens officio dispensandi, & beneficio, nil potest largiri sine sui præfecti licentia, etiam in eleemosynam, nisi in 3. causis, etiam si habeat aliud officiū: nisi & c. nu. 40. c. Non dic.
- Regularis habes peculium, solum potest dispendere quæ administratio illius requirit, nu. 41. c. Non dic.
- Regularis etiam hodie iusta de causa post professionem potest manere in sua domo cum bonis suis de licentia ad nutū reuocabili sui prælati, nu. 48. c. Non dic.
- Regularis Canonicus & Monachus potest esse Vicarius Episcopi, de licentia tamen prælati, nu. 100. cap. Non dic.
- Regularis etiam sine prælati consensu obligatur, saltem naturaliter tantum, donec prælatus irritet eius conventionem, vel ei contradicat, & non postea, & contrariæ opiniones conciliantur, nu. 74. c. Non dic.
- Regularis multa potest velle iuste, & iniuste sine prælati consensu, nu. 74. c. Non dic.
- Regulari prælato qualis iurisdictio iure communi antiquo sit in subditos, & qualis nouo Tridentino privilegio vel consuetudine, nu. 95. c. Non dic.
- Regulari accusanti Abbatem debentur alimenta à Monasterio, nu. 59. c. Non dic.
- Regularis quare non peccat faciendo eleemosynam extremè egenti, nu. 60. c. Non dic.
- Regularis vsufructu fruitur monasterium eo viuento, nu. 70. c. Non dic.
- Regulari multa sunt peccata etiam mortifera, quæ alij non sunt talia, nu. 91. c. Non dic.

I N D E X.

- Regularis similis est filio, & seruo a-
ctiue & passiuè quoad vltimas vo-
luntates, nu. 75. c. Non dic.
- Regularis cur non dedendus ob no-
xam sicut seruus, num. 94. c. Non
dicatis.
- Regularis conventio perinde valet,
& irritatur ac eius votum, nu. 74.
c. Non dic.
- Regularium saltem canonicorum vi-
uentium per portiones priuilegia-
tas quæ reformatio videtur expe-
diens, nu. 37. c. Nul.
- Regularis an, & quando debeat exire
monasterium, ob necessitatem pa-
rentum, nu. 48. & de cuius licentia
debeat exire, nu. 49.
- Regularis appellare potest etiam in
causa correctionis si excedatur in
illa, nu. 51. c. Nul.
- Regularis an dānari possit à suo Præ-
lato ad triremes ob aliqua delicta,
nu. 52. c. Nul.
- Regularis assuetus viuere per portio-
nes priuilegiatas iussus à suo præ-
lato illas omittere, an & quando
peccet? nu. 36. c. Nul.
- Regulari in ecclesia clericos secula-
res etiam presbyteros posse in ad-
iutores assumi, nu. 37. c. Nul.
- Regularis non peccat habendo, vel
erogando pie pecularia de iusta
licentia, nu. 26. c. Nul.
- Regularibus singulis vt dentur singu-
læ quantitates in vestitum statui
potest, nu. 27. c. Nul.
- Regularium modum viuendi per por-
tiones priuilegiatas 14. causæ ius-
tificantes, nu. 29. c. Nul.
- Regularium perfecta communitas
hanc discordiam, negligentiam,
& hæc murmura parit, num. 29.
c. Nullam.
- Regularem fugitiuum ubicūque suus
prælatus auctoritate propria ca-
pere potest, nu. 50. c. Nul.
- Regulari ecclesiæ in canonicos cur
utilius eligere presbyteros, quam
inferiores, nu. 38. c. Nul.
- Regularibus Canonicis, Capellanis
& Choraulibus adiutoribus quan-
ta portio, & qualiter danda, num.
29. c. Nul.
- Regularis translatus vel eiectus non
tenetur ad accidentaria regulæ,
quale est non tangere pecuniam,
ieiunare, &c. nu. 46. c. Nul.
- Regulares transari auctoritate Apo-
stolica, vt recipiendi remissiuè, nu.
52. c. Nullam, & decisiuè in Com-
ment. cap. Statuimus 19. q. 3.
- Regulari minori claustrali Hispaniæ
quod remedium datum, de dubiis
circa illud & quod non videatur
sufficiens, & quod esset tale remis-
siuè, nu. 52. c. Nullam, & decisiuè in
d. c. Statuimus.
- Regularis à quo potest habitari &
cogi transire ad aliam regulam,
monasterium, prouinciam, vel na-
tionem remissiuè, nu. 52. c. Nullam
& decisiuè in d. c. Statuimus.
- Regularis ad quæ beneficia est ca-
pax, & ad quæ potest cogi & ha-
bitari remissiuè, nu. 52. c. Nullam.
& decisiuè id d. c. Statuimus.
- Regularis à qua venatione & vestitu
arcendus remissiuè, num. 52. c. Nul.
& decisiuè in d. c. Statuimus.
- Regulares fcemina vt arcendæ ab e-
gressu & à quo congressu aliorum
remissiuè, nu. 52. c. Nullam, & de-
cisiuè in d. c. Statuimus.
- Regulares Canonicos præcedere mo-
nachos Pij IIII. sententia remis-
siuè nu. 52. c. Nullam, & decisiuè in
d. c. Statuimus.
- Regularis clausura iure magni facien-
da, nu. 32. c. Statuimus.
- Regularis clausura iure communi
quarta

I N D E X.

- quanta, & quod speciali augetur, & minuitur, nu. 33. c. Stat.
- Regularis an & quando, & quomodo exiēs à clauſtro peccet, n. 34. c. Stat.
- Regularis frangens clauſuram, nunc nihil, nunc venialiter, nunc mortifere peccat, nu. 35. c. Stat.
- Regularis clauſura Tridētina cur minor quam Pontificia prior, & poſterior nu. 40. c. Stat.
- Regularē monialium clauſuram iure naturali inductam eſſe ſuadentia, ſoluuntur, nu. 42. c. Stat.
- Regularis an, & qua de cauſa, & ad quam aliam tranſeat religionem, nu. 4. c. Stat.
- Regularis cogi nequit trāſire ad ſtrictiorem, nec laxiorem regulam, nu. 21. & 22. c. Stat.
- Regularis licet iure antiquo non poſſit cogi tranſire ad aliud monaſterium, iure tamē ſpecialiſic: ad hunc modum, nu. 22. c. Stat.
- Regulares Canonici aliquot cur non poſſint cogi trāſire, & aliquot ſic, nu. 22. c. Stat.
- Regulares Canonici aliquot ſunt vnū corpus, & habent Generalem, & aliquot non nu. 22. c. Stat.
- Regularis interdū tranſfertur, vt fiat habitator, interdum vt fiat filius, nu. 22. c. Stat.
- Regularis ad quę beneficia poteſt cogi à ſuo ſuperiore, & ad quæ non nu. 23. c. Stat.
- Regularis cui electioni cōſentire poteſt, & cui non, nu. 23. & 24. c. Stat.
- Regularis mēdicans trāſlatus ad non mendicantes ad hęc eſt inhabilis, nu. 23. & 24. c. Stat.
- Regularis Simoniaca profeſſio quoad quid valet & quoad quid non, nu. 25. c. Stat.
- Regularis canonica, & monachus quoad quid beneficia, & quoad quid non, nu. 25. c. Stat.
- Regularem clauſurā fœminarum eodem iure quo virorum inductam, auxit Bonifacius, cuius cōſtitutio trāſcribitur cum innotatione Tridentina, & tribus Extrauag. Pij V. nu. 39. & vna Gregorij XIII. nu. 54. c. Statuimus.
- Regularibus ad alium ordinē tranſlatis quanta licentia extra manendi dari poteſt, nu. 12. c. Stat.
- Regularium minorū Conuentualium eiectorū à ſuis domibus dubia deciduntur, nu. 13. c. Stat.
- Regularium clauſura non iure naturali & diuino, ſed humano inducta, nu. 29. & 3. ſeq. c. Stat.
- Regularis extra monaſterium ſimilis piſci extra aquam, nu. 30. c. Stat.
- Regularibus Conuentualibus nuper eiectis cur ſit vberius prouidendum, nu. 18. c. Stat.
- Regularis de cuius licētia iuſtè tranſit ad alium ordinem, nu. 10. c. Stat.
- Regularibus an veſtis pretioſa liceat, nu. 27. c. Stat.
- Regulari de veſte iura cur quædam includant clericos, & quædam non, nu. 27. c. Stat.
- Regulari trāſlato An, & quāta poſſit dari licentia manendi foris, nu. 38. cap. Stat.
- Regularis etiam tranſtatus poteſt eſſe Vicarius Epifcopi, nu. 15. c. Stat.
- Regularium circa exitum Extrauag. Pij vt differant, nu. 47. c. Stat.
- Regulares tranſferendos non poteſt recipere niſi qui poteſt recipere nouitios nu. 14. c. Stat.
- Regularem tranſlatum tractet Prælatus vt vernaculū quoad exitum, nu. 14. c. Stat.
- Regularibus Conuentualibus eiectis in Hiſpania quod remedium ſufficiens, nu. 16. c. Stat.

I N D E X.

- Regularibus imo & Clericis secularibus omnibus venatus est vetitus, nu.26.c.Stat.
- Regulari contra professionem reclamatur imponuntur septem, quæ iusta causa tollit, & quorum quinque forum cōscientiæ non tågunt nu.77.c.Stat.
- Regularis pensionarius cui quærit, nu.68.& 69.c.Stat.
- Regularis ad custodiam vel pœnam in carcerem coniectus, vt peccat fugiendo, nu.63.c.Stat.
- Regulari canonico quando liceat habere domũ separatam hospitiibus suscipiendis, nu.65.c.Stat.
- Regularis manēs extra monasterium iussu Prælati, videtur manere intra, nu.74.c.Stat.
- Regularis quis agit, & intra quantum tempus de nullitate professionis, nu.71.& 76.c.Stat.
- Regulari pensionario vel habēti beneficium seculare quis succedit, nu.70.c.Stat.
- Regularibus in ecclesiis clericos seculares stipendiarios esse posse, nu.67.c.Stat.
- Religionis status est exercitium ad perfectionem Christianã perueniendi, nu.21.c.Non dic.
- Religione in consueta facilius bene quis seruit quam in alia, num.4.c. Statuimus.
- Religionem ingressuri qualis debeat esse dispositio, nu.2.c.Non dic.
- Religionem potest quilibet ingredi etiam filiusfam. etiã seruus sciēte & volente domino, & an debitor inuitis creditoribus, n.3.c.Non dic.
- Religionis de ingressu parum consultandum secundum Tho. quod sic est intelligendum, nu.2.c.Non dic.
- Religioni se dedendi quæ causa fuit multis, nu.3.c.Non dic.
- Religionis ingressum vouēs ante dispositionem requisitam, cum hac spe ingrediatur, nu.2.c.Non dic.
- Religionis bona pars scopi victoriarum hostium, nu.7.c.Non dic.
- Religiosus non habens animum tendendi ad perfectionem secundæ speciei secundum regulam suam, est in statu peccati mortalis, nu.5.c.Non dic.
- Religiosus tenetur conari non solum ad beatitudinẽ patriæ vt clerici, sed etiam ad hac beatitudinẽ viæ, nu.5.c.Non dic.
- Religiosi qui liberè cōtradican Prælato potenti, rari, nu.20.c.Nul.
- Religiosus, vide Regularis.
- Restituere non tenetur capiens alienum, quod petitũ dominus libēter daret, licet capiēdo clam modo ingrato ei, venialiter peccarēt, nu.52.c.Non dic.
- Rigor ex causa molliendus, nu.19.c. Statuimus.
- Roncuallis monasterij bonorũ diuisio defensa, nu.8.c.Nul.
- Roncuallis Prior potest petere rationem distributionum quotidianarum, nu.21.c.Nul.
- Roncuallis subprior à Priore & Capitulo eligendus, nu.22.c.Nul.
- Roncuallis diuisio non tollit obseruantiam regularem, nu.23.c.Nul.
- Roncuallis Canonico mortuo, cui cedat eius peculium, nu.23.c.Nul.
- S
- S**andalum vtilius nasci, quam veritatem relinqui, vt intelligendum, nu.35.c.Nul.
- Scriptura referens aliam, non probat contenta in ea, quum saltem non exprimit illa, nu.21.c.Nul.
- Sermones in moralibus eo vtiliores, quo specialiores, nu.1.c.Non dic.
- Sen, & siue, coniunctionum propria significat

I N D E X.

gnificatio, nu. 44. c. Stat.
Statui necessariū sine illius mutatio-
ne donare malum, nu. 27. & 30. c.
Non dic.

T

Testamentū cōditum etiam longe
ante professionem, non rum-
pitur per eam, nu. 83. c. Non dic.
Testandi facultas concedenda regu-
lari viuenti extra claustrum cum
facultate conuertendi quæ sita, in
propriis vsus, nu. 90. c. Non dic.
Testari vt non possunt præsertim ho-
die milites religionū militarium,
nu. 88. c. Non dic.
Tranquillitas animæ cur non ita tur-
batur tractatu bonorum & nego-
tiorum Dei & seruorum eius, ac
propriorum, nu. 31. c. Non dic.
Turris Nonæ speculorum Nobiles
Romanas non esse vere religio-
sas, nu. 15. c. Non dic.

V

Venatus quatenus Clericis secula-
ribus & regularibus licet, nu.
26. c. Stat.
Verba in obscuris potius, vt commu-
niter quam pro minimo accipi,
nu. 17. c. Non dic.
Verba cum effectu sunt intelligenda,
nu. 14. c. Stat.
Verbis iuuentus, & rebus senectus at-
tentior, nu. 3. in epist. ad Lect.
Vicarius prælati quis propriè, & quis
impropriè, nu. 22. c. Nul.
Virtutis actus eo melior, quo à fine
temporali purior, nu. 2. in Epist.
ad Lect.
Vita hæc hyppodromus, & grande
theatrum, nu. 2. in epist. ad Lect.
Vita austerior cur potuit monialibus

indici, & non minoribus Conuen-
tualibus nu. 40. c. Stat.
Vitæ mutatio difficilis, nu. 30. c. Nul.
Vniuersis cōcessum, non videtur sin-
gulis competere, nu. 12. c. Nul.
Vota tria requiruntur ad religionis
substantiam & sufficiunt legitime
facta, nu. 3. c. Non dic.
Vota regulariū non cōtraria regulæ,
valent, donec eis contradicatur,
nu. 74. c. Non dic.
Vota tria substātia religionis non
faciunt illam nisi emittātur in re-
ligione approbata, etiā si in modo
viuendi approbata sint, num. 13. c.
Non dic.
Voti paupertatis solemnem tollendi
nulla causa inueniri posse videtur,
sicut voti solemnem castitatis, num.
49. c. Non dic.
Votū paupertatis licet sit minus voto
castitatis, & obedientiæ, violatio
tamen illius plus labefactauit mo-
nasteria quā eorū, nu. 6. c. Non dic.
Votum obedientiæ secundū regulam
approbatam, includit vota casti-
tatis, & paupertatis sufficienter,
sine alia expressione, quæ tamen
etiā expresse aliter facta non suf-
ficiunt, nu. 14. c. Non dic.
Votum simplex paupertatis licet non
impediat acquisitionem, impedit
tamen ne illa sit iusta, nu. 19. cap.
Non dic.
Vouens vnā religionem ad intran-
dam aliā, maiore auctoritate eget
quam professus, nu. 10. c. Stat.
Vouēs simpliciter paupertatem quo-
modo iuste viuet, nu. 18. c. Non dic.
Vouens simpliciter paupertatem pec-
cat volendo quærere, & contra-
hendo, sed vere quærat, & contra-
hit, nu. 19. c. Non dic.

F I N I S.

AD LECTOREM CANDI-
dum, præsertim Romanum.

ROGO te primum *Candide* idemque præsertim *Romane* lector; ne me carpas eo nomine quod ea qua in hac epistola subiicio, non adiecerim data ad te in horum commentariorum principio, quia necessitas id faciendi post illam, & totos eos (excepto indice & paucis, qua ob noue interrogata fini tertij adieci typis excussos) euenit. Deinde ne vitio grauius nota *veritas* *Simoni Magno* aut *mih*i, aut *utrique*, quod ex abrupto & inopinate auerterim me à consuetudine eius, quem magna pars *urbis* nouit esse *mih*i fratrem in *Christo* charissimum, & *mei* diligentissimum, non enim id feci eo, quod minoris quam ante hac facerem contubernium eius, cuius prudentiam, modestiam, & variã egregiamque eruditionem, ac raram bonorum morum ingenioque meo conformium suauitatem merito tantopere laudare & commendare soleo: Neque quod oculorum meorum imbecillitas non egeat quantum antehac magna ope, eademque necessaria, quam ei ferebat in euoluendis libris, & rara in scribendis, rescribendis, delendis & reponendis dictatis, patientia & solertia: sed quia (quod peccatis meis deputo) suis technis, qui mille nocendi artes habet, occasionem, qua nos disiungeret, adinuenit, dum transferens se de more in *Angelum lucis*, usus nimio eius in me nomenque meum studio persuasit, ei, ut vitam meam me uiuente *mih*i que conuiuens scriberet, typisque excussam ederet, me inscio & inuito, & ante annum, ne id faceret, obnixè rogante, qua una re se meque ambos apud plerosque omnes dubia in peiorem partem uertentes, laesit, se quidem, præbendo ansam, quo adulationis insimuletur: me uero, præbendo eandem, quo uanitatis, impudentiæ, schenodochiæ insolentiæ, & fictionis & simu-

lacionis à meo ingenio longe aliena, noter: se, inquam adulationis, quia nemo, qui satis meos nouerit affectus & defectus, non est iudicaturus eum (ut conicio) me supra me extollere, ut conicio inquam, quoniam Deo teste, eam nondum legi nec ab alio lectam audiui nec id facere propono. Tum ne forte Apologiam contra Panegyrim prater omnem morem parare cogar. Tum quod eum qui passim coram Christo eiusque Vicario sese vituperat, merito pudeat tam serias laudes audire & plus legere. Me vero ut noter vanitatis, & insolentis schenodochia quia vix ullus erit, qui non sit putaturus me id sciente, consentiente imo & rogante factum. Cui malo nullo alio presentiore antidoto mederi posse visum est, quam auersione predicta. Nullo enim alio argumento tantam fidem de utriusque animi sinceritate tibi facere poteram, quam illa utrique & illi & mihi ingrata & incommoda, quãdoquidem fieri non potest, ut vulgata non sit. Nec videtur suffecisse, quod aliquot Illustrissimos eosdemque Reuerendissimos eo momento, quo id noui, curauerim conuenire, & impensissime orare, ut quæ illis oblata erant exemplaria, premerent, Deum Opt. Max. testatus, me id in domo vnius eorum tunc primum rescivisse. Quamobrem etiam atque etiam te oratum velim, ut hac animo, quo aguntur candido, boni consulas, & ne me in amicitia colenda inconstantia, & in mihi incommodando imprudentia arguas, nec illum (qui cuius etiam maximo Principi potest esse commodus) alio nomine incuses, quam nimij erga amicum amoris, quo prepeditus mala consequentia non satis præuidit, & quo, ut vereor, me longe alium quam sim, & alienis coloribus & plumis, quibus & pingi, & ornari nullatenus velim, nec forte velle debeam, pinxerit & ornarit. Vale.

